Le Mire Aubert
9.18 _ 8

CODEX REGVLARVM ET CONSTITVTIONVM CLERICALIVM

In quo Forma inſtitutionis Canonicorum & Sanctimonialium canonicè viuentium; Leges item ſcriptæ Fratrum vitæ communis, Theatinorum, Paulinorum ſeu Barnabitarum, Societatis Ieſu, Clericorum Somaſcę ſeu S. Majoli Papienſis, Boni Ieſu, Oratorij, Oblatorum S. Ambroſij, Miniſtrantium infirmis, Clericorum Minorum, B. Mariæ, Scholarum piarum, Doctrinæ Chriſtianæ, & aliarum religioſarum familiarum in congregatione viuentium, recitantur, Notiſque illuſtrantur,

Studio AVBERTI MIRÆI *Bruxellenſis, S. Th. Licentiati & Decani Antuerpienſis.*

ANTVERPIÆ
APVD CÆSAREM IOACH. TROGNÆSIVM.
ANNO M. DC. XXXVIII.

Cartusia Alemana

Digitized by Google

PERILLVSTRI ET NOBILISSIMO

D. FRANCISCO DE GAND

DICTO VILLAIN

EX COMITIBVS DE ISEGHEM

BARONI DE RASIEGHEM ET BORSBECQVE

TOPARCHÆ DE OIRDEGHEM SMETTELEDE &c.

IN ORATORIO SERENISSIMI PRINCIPIS

D. FERDINANDI HISP. INFANTIS

BELGICÆ ET BVRGVNDIÆ PROREGIS

CORTINÆ SACRÆ PRÆFECTO

INSVLENSIS S. PETRI ECCLESIÆ PRÆPOSITO

IN RENOVANDIS PER FLANDRIAM MAGISTRATIBVS

COMMISSARIO PRIMO.

VEtera & Noua, ex immenſo Eccleſiæ orthodoxæ theſauro deprompta, vnumq; in faſcem collecta, & noſtro qualicumque commentario illuſtrata, VIR NOBILISSIME, *ad Te defero. Vetus eſt Forma inſtitutionis, ſiue, vt vulgò nuncupant, Regula duplex, vna* CANONICORVM, *altera* SANCTIMONIALIVM *canonicè viuentium; vtraque ante annos octingentos, in noſtra vicinia à Cōcilij Aquiſgranenſis Patribus edita. Noua ſunt, vtpote noſtro & ſuperiore ſæculo ſcripta, partim Regulæ, partim Conſtitutiones variæ* CLERICORVM *in congregatione viuētium. Ac primis quidem Eccleſiæ ſæculis, Clerici tantummodò ſacrorum adminiſtri exſtiterunt. Clero deinde Monachi ſunt adiecti, qui meditationibus diuinis intenti ſolitaria ſibi extra vrbes domicilia conſtruxerunt: adeoq; exiguum aut nullum cum procuratione ſalutis alienæ commercium habuerunt.*

Digitized by Google

runt. Re & nomine monachos ſeſe profitebantur; agros, ſiluas & alia id genus loca petebant auia, vt cum Deo & ſecum toti eſſent, mortalium propè obliti. Vel vnus nobis teſtis ſufſecerit Rutilius Numatianus, poëta ethnicus, qui anno Vrbis conditæ MCLXIX. *hoc eſt, Chriſti nati quadringenteſimo*
416. *ſextodecimo, Itinerarium ſuum carmine ſcripſit, & de monachis in Capraria Tyrrheni maris inſula latitantibus hæc cecinit, & ad poſteros tranſmiſit.*

Proceſſu pelagi iam ſe Capraria tollit:
Squallet lucifugis inſula plena viris.
Ipſi ſe monachos Graio cognomine dicunt,
Quòd ſoli nullo viuere teſte volunt.

Vt de Ægypti & Syriæ ſolitudinibus nihil dicam; Lerum & Lerinum Gallici maris inſulas, item Stœchades in ora Maſſilienſi olim cœnobijs ac cellulis monachorum refertas fuiſſe, Caſſianus ſuis in Collationibus narrat: ex quibus ſeptem poſtremæ ad ſanctos, qui in Stœchadibus erant inſulis, miſſæ ſunt; totidem ad Honoratum & Eucherium, quorum alter conditor, alter monaſterij Lerinenſis alumnus exſtitit. Diffluentem exinde monachorum diſciplinam ſeueris legibus ac regulis primus Baſilius in Græcia; Benedictus in Italia; Donatus, Iſidorus, Martinus Dumienſis & Fructuoſus in Hiſpania; Bruno, Petrus Venerabilis in Gallia; Dunſtanus & Lanfrancus in Britannia; Ioannes Rodius in Germania, & alij alibi adſtrinxerunt. Horum diſcipuli ac ſectatores partem curarum in communem populi Chriſtiani vtilitatem paulatim deriuarunt: gymnaſijs ad hæc domi excitatis, nihil quod ad perficiendam ſuorum virtutem ac doctrinam, nihil quod ad alienam pertineret ſalutem promouendam, omiſerunt. Nec à ſuis intereà functionibus CLERICI *ceſſarunt: quorum quidem pars eminentior & veteris diſciplinæ ſtudioſior.*

Digitized by Google

ſior, paulò ante Caroli Magni Imp. auum, illuſtri CANONICORVM *titulo fuit nobilitata. Atque hi ſuis in clauſtris ſcholas etiam Theologicas, Philoſophicas ac Litterarias aperuerunt: procq́; ſui clericalis inſtituti ratione, quod Eccleſiæ publicè aut priuatim prodeſſet, alienum abs ſe nihil putauerunt. In ſanctam itaque gentem & regale ſacerdotium tranſſcriptos varijs, ijſq́; eximijs honoribus Pontifices Maximi, Imperatores, Reges ac Principes auxerunt. Leo IX. in Veſontionenſi baſilica anno* M. XLVIII. *ſeptem Canonicos Cardinales inſtituit: quod ipſum anno proximè ſequenti Coloniæ* 1048.
1049.
Agrippinæ & Remis præſtitit. Eodem titulo Mediolanenſes & Rauennates in Italia Canonici; itemq́; Compoſtellani & Calagurritani in Hiſpania gaudere ſolent. Auenionenſes, vt & Veſontionenſes, ex indulto Apoſtolico, hodieq́; violacea veſte induuntur. Lugdunenſes & Anicienſes in Gallia, Lucenſes in Etruria, & alij alibi mitras ſeu infulas Epiſcopales geſtant, cùm ſacris operantur. Ad eum denique gradum dignitas huius ordinis conſcendit, vt ipſi Cæſares ac Reges ſibi honorificum ducere ſoleant, inter Canonicos numerari. Vaticano D. Petri Canonicorum collegio Cæſar adſcribi conſueuit, antequam corona Imperiali à Pontifice ornetur: vt Pompeius Vgonius, aliјq́; rerum Romanarum ſcriptores produnt. Rex Francorum in Lateranenſi, Lugdunenſi, Turonenſi, Andegauenſi, Cenomanica, Pictauienſi, Floropolitana & Anicienſi, ædibus cathedralibus, de numero Canonicorum cenſetur. Vt porrò à politico ad ſacrum ordinem tranſeam; præter Metropolitanos & Epiſcopos, ipſi quoque Abbates plurimis in locis Canonicali titulo ac cenſu annuo gaudent: vt Camaraci Abbas S. Auberti; Binchij in Hannonia Abbas Laubienſis; Ambianis Abbas S. Ioannis; apud Sueßiones Abbas S. Ioannis in Vinea; apud Carnutes Abbas S. Ioannis in Valle; Anicij Abbates Maioris mo-

 naſterij

naſterij & Caſæ Dei; apud Andes Abbas Sanctorum omnium; & apud Turones Abbas Cormeriacenſis. Quam porrò vitæ rationem maiores olim noſtri tenuerint, & quibus exercitationibus tantam apud omnium ordinum homines exiſtimationem ac formam conſecuti fuerint, manifeſtè
816. *datur intelligi ex Inſtitutis anno* DCCCXVI. *Aquiſgrani conditis: quæ diu velut ſepulta nunc in lucem reuoco; & vt ad omnium manus faciliùs perueniant, ſeorſim typis edita in communem vſum profero. Habebantur ea quondam in pergameno deſcripta, ſi non in omnibus, ſaltem in vetuſtioribus pleriſque Galliæ, Germaniæ, Belgij, Burgundiæ, Lotharingiæ, aliarumq́ue prouinciarum eccleſijs: atque ex ijs manè poſt Martyrologium quotidiè Lectio breuis ſeu Capitulum breue, in loco Capitulari (indè ſic dicto) aut in Choro recitabatur. Quam laudatiſſimam conſuetudinem, Horâ canonicâ, quam vocant Primam, finitâ, illuſtris veſtra apud Gallo-Flandros eccleſia Inſulenſis, vnà cum veteris clauſtri ſeu communis domicilij forma, & ſingularum officinarum veſtigijs, hodieq́ue ſeruat. Iure igitur,* VIR NOBILISSIME, *Tibi tam illuſtris collegij Præpoſito, omniſq́ue antiquitatis eccleſiaſticæ peritiſſimo, noua iſtorum Inſtitutorum editio debebatur. Iure item pars altera, quæ Sanctimoniales canonicè viuentes (eas hodie* CANONICAS *ſeu Canoniſſas vulgus nuncupat) ex profeſſo tangit, ad Tuum pariter tribunal defertur: vtpote qui multis annis nobiliſſimæ apud Montenſes in Hannonia eccleſiæ, à S. Waldetrude liberaliter fundatæ ac dotatæ, Præpoſituram geſſeris, & inter illuſtres illius atque aliorum in Belgio collegiorum virgines, Tibi ſanguine aut affinitate iunctas numeres non paucas. Breuiter, iſtæ* CLERICORVM *Regulæ ſeu viuendi Formulæ ſua ſponte ad* Te *ire geſtiunt: vtpote quòd eas amari abs Te, ſi Te amas, probariq́ue ſit neceſſe. Quid enim aliud Tibi offero,*

cùm

Digitized by Google

cùm eas offero, quàm ſpeculum, in quo Te ipſum, hoc eſt, virtutum tuarum imaginem intuearis ac recognoſcas? Quid rectum aut ſanctum ſuadent hæc Inſtituta, quod tuis in moribus factiſq́ non eluceat? Reprehendunt otium, damnant libidinem, faſtum, luxum, aliaq́ vitia: Tu ea omnia à teneris annis auerſaris. Cultum Dei, pietatem, religionem, vitæ probitatem commendant: Tu iſta rebus omnibus anteponis. Theologiæ, ſacrarum litterarum, Canonum pontificiorum, Hiſtoriæ eccleſiaſticæ, omniumq́ ſublimium diſciplinarum ſtudium prædicāt: Tu hæc vniuerſa poſſides. Modeſtiam, benignitatem, liberalitatem in ſubleuandis inopũ atque afflictorum calamitatibus, comitatem erga omnes docent: hæc omnia Tibi, tuæq́ familiæ, ex antiquiſſima ſtirpe Caſtellanorum Gandenſium ac Villanorũ procerum ortæ, propria ſunt ac perpetua. Quamquam hæc à me quorſum? qui nec laudes tuas ſcribere inſtitui, nec ſi velim, opus habeam omnibus nota commemorare; cùm laudem omnem vincant quæ in Te (viuentibus ALBERTO & ISABELLA *optimis Principibus) aula noſtra annis ſuperioribus venerata eſt, & nunc etiam ſuſpicit. Attamen hinc colligere potes, qua fiducia benignitatis atque humanitatis tuæ, munus iſtud penè domeſticum ac familiare* Tibi *offeram: vt cùm nominis ac gentis veſtræ ſtudioſorum hominũ conatus omnes beneuolè complecti ſoleas, non minorem huic noſtro Codici gratiam tribuendam prorſus confidam. Scio equidem non defuturos, qui præclara iſta maiorum noſtrorum Inſtituta velut antiquata flocci facient. Fateamur tamen neceſſe eſt, ſi non omnia, ſaltē pleraque facilè in vſum reuocari poſſe; & non pauca decreto Conc.* Tridentini *iam eſſe ſancita. Æſtimemus itaque ſaluberrimam hanc Formulam inſtitutionis Canonicæ; demuſq́ operam, vt nomini ac titulo, quem gerimus, dignè reſpondiſſe videamur. Datum Antuerpiæ* XVII. *Kal. Decembreis* M.DC.XXXVII.

Lib. 1. Machabæorum cap. 11.

MEMENTOTE OPERVM PATRVM, QVÆ FECERVNT IN GENERATIONIBVS SVIS, ET ACCIPIETIS GLORIAM MAGNAM ET NOMEN ÆTERNVM.

APPROBATIO CENSORIS.

CODEX Regularum & Conſtitutionum Clericalium (in quo Forma inſtitutionis Canonicorum & Sanctimonialium canonicè viuentiũ ; Leges ſcriptæ Theatinorum, Paulinorum ſeu Barnabitarum, Societatis Ieſu, Clericorum Somaſcæ ſeu S. Majoli Papienſis, Boni Ieſu, Oratorij, Oblatorum S. Ambroſij, Miniſtrantium infirmis, Clericorum Minorum, B. Mariæ, Scholarum piarum, Doctrinæ Chriſtianæ, & aliarum religioſarum familiarum in congregatione viuentium, recitantur, Notiſque illuſtrantur, ſtudio Reuerendi admodum Domini AVBERTI MIRÆI, Protonotarij Apoſtolici & Decani Antuerpienſis) vtiliter ad bonum Eccleſiæ, cum Auctarijs, Notis, alijſque adiunctis publicari poterit. Datum Antuerpiæ 14. Nouembris 1637.

Gaſpar Eſtrix, S. Theolog. Licent. Canonicus,
Plebanus & librorum Cenſor Antuerpiæ.

SVMMA PRIVILEGII REGII.

PHILIPPI IV. Regis Catholici, Belgarumque Principis diplomate ſancitum eſt, ne quis *Codicem Regularum & Conſtitutionum Clericalium, in quo Canonicorum, Canoniſſarum, & Clericorum in congregatione viuentium Regulæ & Conſtitutiones continentur, Notiſque ab Auberto Miræo, Decano Antuerpienſi, illuſtrantur*, præter Cæſaris Ioachimi Trognæſij voluntatem vllo modo intra decennium imprimat, aut alibi impreſſum in ditiones Belgicas importet, venalémve habeat. Qui ſecùs faxit, confiſcatione librorum & alia graui pœna mulctabitur: vt latiùs habetur in diplomate Bruxellis dato die 30. Iulij, 1637.

Signat

Petrus Le Mire.

Digitized by Google

FORMA INSTITVTIONIS

CANONICORVM

ET

SANCTIMONIALIVM
CANONICE VIVENTIVM

ANNO CHRISTI DCCCXVI.

LVDOVICI PII IMP. HORTATV
IN CONCILIO AQVISGRANENSI
EDITA.

AVBERTVS MIRÆVS *Bruxellenſis,*
S.Th. Licentiatus & Decanus Antuerpienſis
Notis illuſtrabat.

ANTVERPIÆ
APVD CÆSAREM IOACH. TROGNÆSIVM.
ANNO M.DC.XXXVIII.

Digitized by Google

Digitized by Google

NOBILISSIMO CANONICORVM ORDINI.

CHriſtianæ Eccleſiæ regimen, initio iam inde ab Apoſtolorum temporibus ducto, non monachi, ſed Clerici tenuerunt, qui ſacra fidelibus miniſtrabant. Clericalis autem ordo ab vnigenito Dei Filio, humanam carnem induto, in XII. *Apoſtolis primùm eſt inſtitutus: exinde duobus ac ſeptuaginta diſcipulis auctus, mox alijs atque alijs miniſtris perpetua ſucceſſione multiplex redditus, à ſæcularium rerum cura, ad diuinum cultum exercendum, animarumq́ ſalutem exemplo, verbo, miniſterio procurandam, fuit ſegregatus. De multiplicibus hiſce miniſtris Paulus gentium Doctor ad Epheſios diſertè loquitur:* Ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios verò Euangeliſtas, alios Paſtores & Doctores, ad conſummationem ſanctorum in opus miniſterij in ædificationem corporis Chriſti. *Clericorum porrò nobiliſſimus ordo, à* CHRISTO IESV, *vt dixi, inſtitutus, varios habuit ſtatus ac velut ætates. Primus in ipſis Apoſtolis ſtatus fuit: ab Apoſtolis deinde ad viros Apoſtolicos tranſijt. Ac primis quidē naſcentis Eccleſiæ temporibus, communis vitæ ratio ab vniuerſis fidelibus (vt ex Actis Apoſtolorum clariſſimè datur intelligi) ſtudioſè culta fuit. Apoſtolico ſpiritu (vt res humanæ ſemper in peius vergunt) paulatim deferueſcente, illud vitæ communis genus Clerici tantummodò retinuerunt. Communis igitur vitæ diſciplina, quæ in Palæſtina primùm ſub Apoſtolis eorumq́ diſcipulis floruit, à* PETRO *Apoſtolorum principe inde Antiochiam, ac demum in Occidentem, atque in ipſam Vrbem Romam eſt tranſlata. Vnde*

Cap.4.

Digitized by Google

non ineptè Hiſpani & aliæ nationes noſtri ordinis Presbyteros ſua linguá CLERICOS S. PETRI *nuncupant. Idem porrò viuendi inſtitutum Alexandriæ in Ægypto primùm à S.* Marco *Euangeliſta plantatum, & poſteà per* Therapeutas *longè latèq; propagatum fuit: quorum penè cæleſtem in terris vitam & ſacra miniſteria Philo Iudæus peculiari volumine, Euſebius lib.2. Hiſtoriæ eccleſiaſticæ, Epiphanius Hæreſi 9. Hieronymus in Catalogo Scriptorũ, Caſſianus Collat. 8. capite 5. Nilus in Aſceticis, Nicephorus lib.2. cap.16. Ioannes diaconus in vita Gregorij Magni, & alij accuratè deſcribunt ac mirificè commendant. Atque ex hac quidem ſchola Alexandrina* Pantenus, Clemens, Origenes, Ammonius, Dionyſius Alexandrinus, *alijq; viri eruditiſſimi prodierunt, quorum ſcripta manibus omnium teruntur. Therapeutas autem fuiſſe Clericos, non monachos, idem Philo ſubindicat, & Euſebius ac Nicephorus diſertè affirmant. Ceterùm ex Ægypto in Africam, Græciam, Galliam, aliáſq; prouincias ſtrictior iſta diſciplina paulatim migrauit: ſed vt initio Clerus ferè ſolus ſeueriorem vitæ rationem tenuit, ſic tractu temporis in duas claſſes partitus fuit. Prior claſſis, iuxta veterem atque Apoſtolicam formulam, in communi vitam agebat; altera eos complectebatur, qui priuatim ſibi viuebant, ſæculi hominibus immixti. Claſſis vtraque, ex vno eodemq; orta ſtipite, Eccleſiæ vniuerſæ quàm maximè vtilis ac proficua ſemper exſtitit. In prioris claſſis locum Collegia Canonicorum ſucceſſerunt: quæ ſi non in communi, certè de communi hodieq; viuunt. Duplicis huius Clericorum claſſis in Africa S. Cyprianus & S. Auguſtinus, in Italia S. Hieronymus, in Gallia Proſper Aquitanus, ſeu veriùs* Iulianus *Pomerius lib.2. cap.9. De vita contemplatiua, frequẽter meminerunt. Cyprianus quidem, libro De lapſis, laxiores ſui æui Clericos acriter his verbis corripit:* Studebant augendo patrimonio ſinguli,

guli, & obliti quid credentes aut ſub Apoſtolis antè feciſſent, aut ſemper facere deberent, inſatiabili cupiditatis ardore ampliandis facultatibus inhiabant. *Ad quē Cypriani locum Pamelius notat, Clericis priuatim viuentibus, pro cuiuſque merito, ſingulis certam nummorum quantitatem quotannis ab Epiſcopo fuiſſe diſtributam. Quos quidem Clericos idem Cyprianus epiſt.66. Sportulantes fratres nuncupat:* Hęc nunc, *ait*, ratio in Clero tenetur, vt qui ordinatione clerica promouentur, in nullo ab adminiſtratione diuina auocentur, ſed in honore Sportulantium fratrum decimas ex fructibus accipientes, ab altari non recedant. *Hunc locum idem Pamelius explicans, tradit oblationes, quas Chriſtiani miniſtris Eccleſiæ præſtabant, olim per Epiſcopum ſolitas diuidi, ſportiſq́ incluſas inter Clericos diſtribui. A quo ritu manet hodieq́ Sportularum nomen apud Iureconſultos. Ex Africa in Italiam tranſeamus. Floruit in ea ante annos* 1200. S. EVSEBIVS *Vercellenſis Epiſcopus: is ab exilio domum ex Oriente reuerſus, Clericorum Vercellis collegium, Apoſtolicæ perfectionis præſtantia celebre, inſtituit, primuſq́ in Occidentalibus partibus officia Clericorum & inſtituta monachorum, diuerſa inter ſe, coniunxit: vt S. Ambroſius lib.* 10.*epiſt.* 82. *loquitur. In Gallia idem vitæ genus S. Martinus Turonum Antiſtes excoluit, cœnobio Clericorum, inſtar monachorum, in communi viuentium excitato. Ex qua S. Martini ſchola Sulpitius Seuerus Clarum, Euſebium, & Refrigerium presbyteros, Aurelium diaconum, alioſq́ laudatiſſimos Clericos prodiiſſe commemorat: vt nihil dicam de eiuſdem S. Martini ſodale & apud Maximum Imp. conuiua. Primis certè naſcentis Eccleſiæ ſæculis, pura monachorum cœnobia vnum tantummodò Sacerdotem habuerunt, qui monachis Sacramenta miniſtraret; erantq́ prorſus diuerſa Clericorum & monachorum officia. Apud Caſſianum Collat.* 10.

∴ 3 *cap.*1.

cap. 1. *in monaſterio Scythico vnus Paphnutius Presbyter legitur exſtitiſſe; cui in Abbatis ſimulq́ Presbyteri munere vnus Daniel ſucceſſor eſt datus. Idem Caßianus narrat, quattuor Presbyteros quattuor eccleſijs monachorum, ſingulos ſingulis, præſediſſe; ceteris omnibus, vtpotè merè laicis, ne in minorum quidem Ordinum gradu conſtitutis. Quin imò conſtat, ne vnum quidem Presbyterum intra quorundam monaſteriorum olim ſepta reſediſſe, ſed Dominicis diebus ex vrbe proxima Liturgum aliquem euocari ſolitum. Ceterùm vt de S. Hieronymo taceam; S. Auguſtinum de communi Clericorum ſuorum vita, Sermone* 1. *ad populum Hipponenſem, audiamus diſſerentem:* Volui, *inquit*, habere in iſta domo Epiſcopi mecum monaſterium Clericorum. Ecce quomodo viuimus: nulli licet in ſocietate noſtra habere aliquid proprium. Qui volunt habere aliquid proprium, quibus non ſufficit Deus & eccleſia ſua, maneant vbi volunt, & vbi poſſunt: non eis aufero clericatum. *Porrò vt ad medium Eccleſiæ æuum deſcendamus, Caroli Magni Imp. temporibus, Clericorum ordo, velut reddita iuuentute reuireſcens, iterum caput extulit, & nouas phalãges, eaſq́ numeroſiſſimas, nobili Canonicorum titulo, in orbem Chriſtianum, publico bono, immiſit. Carolo certè dotante, Oſnabrugenſe, Halberſtadienſe, Monaſterienſe, Verdenſe, Bremenſe, Mindenſe, Hildeſimenſe, Paderbornenſe, Hamburgenſe & Iuuauienſe, cathedralia Canonicorum collegia in Germania (vt de alijs alibi nihil dicam) ſunt excitata. Caroli filius Ludouicus Pius Formam Inſtitutionis, quam vulgò* Regulam Canonicorum
816. *nuncupant, ab Aquiſgranenſis Cõcilij Patribus an.* DCCCXVI *ſcribendam curauit. Hanc noſtri maiores tanti fecerunt atque æſtimarunt, vt ex ea Lectionem breuem in Choro (poſt recitationem Martyrologij) ſub finem Horæ canonicæ quam vocant Primam, quotidiè recitandam cenſuerint: qui mos hodieq́ in*

Aquiſ-

Aquiſgranenſi, Inſulenſi apud Gallo-Flandros, & alijs vetuſtioribus Canonicorum eccleſijs obtinet. Antiquitatem itaque velut fugitiuam reuocans, Speculum iſtud Inſtitutionis canonicæ rurſus perduco atque inſpiciendum propono: vt laudabilem maiorum noſtrorum diſciplinam ſi non ſequi, ſaltem mirari liceat. Et verò nemo eſt qui neſciat, quàm acres ſæpè aculeos habeant auitæ pietatis ac virtutis monumenta. Memorant Q. Maximum, P. Scipionem, aliósq; proceres Romanos, cùm maiorum ſuorum imagines intuerentur, aut res præclarè ab eis geſtas legerent, ſolitos dicere, animum ſibi vehementiſsimè ad virtutem accendi. Opto & voueo, vt iſta auita Inſtitutionis canonicæ imago ſacros aculeos in noſtri ordinis hominibus potenter excitet: ſicut domeſticum S. ADERALDI, *Trecenſis in Campania Galliæ Canonici & Archidiaconi, exemplum Trecenſes S. Petri Canonicos, ad communis vitæ ſocietatem reſumendam, annis ſuperioribus excitauit. Scio equidem* non omnibus annis omnia conuenire; *ſcio item non omnia veterum facta noſtros in mores commodè poſſe transferri. Hanc tamen ſanctiſsimam canonicæ* Inſtitutionis Formam, ex Conciliorum decretis & Patrum ſcriptis concinnatam, iuuerit ſæpiùs reuoluiſſe; vt ad illius exemplar ſuos quiſque mores exigat, atque in melius mutet. Datum Antuerpiæ* M. DC. XXXVII. *pridie Idus Iunij: quo die* S. ODVLPHVS, *Vltraiectenſis ad S. Saluatorem Canonicus, & Staurienſium in Friſia olim Canonicorum in communi viuentium fundator, anniuerſario ritu colitur.*

AVBERTVS MIRÆVS.

* 4 PRÆ-

PRÆFATIO IN FORMAM INSTITVTIONIS CANONICORVM ET SANCTIMONIALIVM CANONICE VIVENTIVM.

CVM in nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Chriſtianiſſimus ac glorioſiſſimus HLVDOVVICVS ſuperno munere victor Auguſtus, anno Incarnationis D. N. IESV CHRISTI DCCCXVI. Indictione X. anno ſiquidem Imperij ſui tertio, Aquiſgrani palatio generalem ſanctumq; conuocaſſet conuentum,& cœpiſſet, ſecundùm ardentiſſimam erga diuinum cultum ſibi cælitus inſpiratam voluntatem, multa congrua & neceſſaria de emendatione ſanctæ Eccleſiæ,illius videlicet amore,qui eam ſuo ſancto & pretioſo redemit ſanguine, eique ſe ad futurum vſque ad conſummationẽ pollicitus eſt ſeculi,ſolerter ac curioſè pertractare: eò vſque inter cetera peruentum eſt, vt eumdem ſanctum & venerabilem,Deo annuente,aggregatum conuentum conſuleret, imò conſulendo admoneret, ſuper quibuſdam eccleſiarum Prępoſitis,qui partim ignorantia,partim deſidia ſubditorũ curam paruipendebant,& hoſpitalitatẽ minus iuſto diligebant,quid facto opus eſſet. Adiunxit etiam monendo,vt quia CANONICORVM vita ſparſim in ſacris Canonibus & in SS. Patrum dictis erat indita, propter ſimplices quoſque minuſque capaces, aliquam ex eiſdem ſacris Canonibus, & SS. Patrum dictis Inſtitutionis Formam pari voto, parique conſenſu excerperent, per quã patenter Prelatorum & ſubditorum vita monſtraretur: quatenus omnes,qui Canonica cenſentur profeſſione, per viã propoſiti ſui inoffenſo greſſu incederent,& in Chriſti militia deuotiùs vnanimes atque concordes exiſterent. Sed vt id nutu diuino fieret, Dominum in commune humiliter exorandum præmonuit, vt ſeruorum ſuorum exorabilibus pulſatus precibus,eius admonitionem ſecundùm ſuam voluntatem fieri, ſuaque gratia eam pręcedere & ſubſequi dignaretur. Ad quam etiam admonitionem ſacer conuentus intimo gaudio repletus,expanſis in cœlum manibus Creatori omnium gratias agens, benedixit: quippe qui talem,tam pium,tamque benignum Eccleſiæ ſuæ ſanctæ Principem,cunctiſque eius neceſſitatibus ſapientiſſimum ac deuotiſſimum prætulerit procuratorem. Suſcipientes ergò libentiſſimè hilariterque eius ſaluberrimam multis, Deo miſerante,profuturam admonitionem, licet plerique, auxiliante Chriſto,deuotè ac religioſè cum ſibi ſubiectis, Canonicam ſeruent Inſtitutionẽ,& in pleriſque locis idem ordo pleniſſimè ſeruetur; omnium tamen id animis ſedit,vt ſecundùm eiuſdem Principis admonitionem,vnà diuino freti auxilio,& eiuſdem pijſſimi Principis non modico adiuti iuuamine, eius videlicet liberaliſſima largitione copiam librorum præ manibus habentes, ex canonica auctoritate & SS. Patrum dictis, veluti ex diuerſis patris quoſdam floſculos carpentes, hanc Inſtitutionis Formam excerperent, & Canonicis obſeruandam conferrent: vt quorum fortè labore,ob tarditatem ingenij ſeu inopiam librorum,ſparſim digeſta difficilè comprehendi poſſet,ſolerti ſtudio in eodem opere breuiter cõgeſta,perfacilè ab his reperiri poſſet: per quam, vt præmiſſum eſt, & Prælati recto tramite incedere, & ſubditis normam viuendi,abſque ignorantiæ obſtaculo,ſalubriter noſſent præbere. Vigilanti ergò ſtudio eamdem Inſtitutionis Formam colligere ſtuduerunt: in qua pleniſſimè continetur,qualiter & Prælati viuere, & ſubiectos regere,eiſque eccleſiaſticos ſumptus adminiſtrare,& in Dei ſeruitio cõſtringere, benè operantes quoque ad meliora prouocare,proteruos quoſq; & negligẽtes debeant corripere. Cùm igitur huius Inſtitutionis Formam,coram memorato glorioſo Principe prolatam, ſacer conuentus laudibus extuliſſet, & eccleſiaſtica auctoritate fulcitam, laudeque dignam, ac ſanctæ Eccleſiæ vtillimam

mam

Digitized by Google

mam atque proficuam conſona voce prædicaret,nihilque in ea reprehenſionis ab ijs,qui ſanum ſapiunt, reperiri poſſe profiteretur,ab eodem victorioſiſſimo Principe,& ab omnibus qui aderant, *Deo gratias*,acclamatum eſt. Nec immeritò: quippe qui & occulta ſua diſpenſatione,& gratiſſima inſpiratione præfatum Principem, vt id fieri moneret, compulit, & vt ad effectum perduceretur, miſerando adiuuit. Proinde omnium ſententia ſtatutum eſt, ab omnibus,qui in Canonica profeſſione Domino militant,hanc Inſtitutionis Formam, tot eccleſiaſticorum virorum vigilanti ſtudio congeſtam,dignisque præconijs laudatam,iuxta virium poſſibilitatem modis omnibus obſeruandam: quatenus hanc, ſiue aliarum SS. ſcripturarum documenta, ſedula meditatione perlegentes & Prælati & ſubditi,vocatione qua vocati ſunt,ope diuina adminiculati, infatigabiliter ambulent,& pro tam pijſſimo Principe,qui ob lucrum animarum hoc ſacrum & venerabile Conciliũ,ad hanc Formam congerendam & ſtatuendam, ſalutiferis admonitionibus excitauit, modernis futuriſq; temporibus Dei immenſam clementiã iugiter exorent. Nam & in altero libello idem ſacer conuentus, eodẽ religioſiſſimo Auguſto monente, quamdam Inſtitutionis Formulam ex ſanctorum Patrum dictis ſtudioſè excerpſit,& in vnum breuiter ſatiſque congruẽter congeſſit,& *Sanctimonialibus canonicè degentibus* tenendã percenſuit. In qua continetur, quales eis Abbatiſſæ præferendæ ſint, qualiter eiſdem Sanctimonialibus infra clauſtra monaſterij viuendum,quid à Prælatis ſtipendiorum dandum, quibus documentis & virtutum inſtrumentis exornandæ ſint; quatenus hac Formula viuendi inſpecta,& Deo ſibi adiutorium præbente, humiliter ſuſcepta & efficaciter impleta,cum bonorum operum lampadibus venienti Sponſo apparere, atque eius thalamum ingredi mereantur.

INDEX CAPITVM.

I.	*De tonſura Clericorum.*	Iſidori.	II.	*De Oſtiarijs.*	Eiuſdem.
III.	*De Lectoribus.*	Eiuſdem.	IV.	*De Exorciſtis.*	Eiuſdem.
V.	*De Acolytis.*	Eiuſdem.	VI.	*De Subdiaconibus.*	Eiuſdem.
VII.	*De Diaconibus.*	Eiuſdem.	VIII.	*De Presbyteris.*	Eiuſdem.
IX.	*De Sacerdotibus.*	Eiuſdem.	X.	*De Epiſcopis.*	Hieronymi.
XI.	*De Epiſcopis.*	Eiuſdem.	XII.	*De Paſtoribus.*	Auguſtini.

XIII. *De Paſtoribus, quales in Eccleſia eligi debeant.* Gregorij.

XIV. *De Paſtoribus, vt indigni atque imperiti ad Paſtorale magiſterium accedere non præſumant.* Eiuſdem.

XV. *De indignis Præpoſitis.* Iſidori.

XVI. *De indoctis Præpoſitis.* Eiuſdem.

XVII. *De his qui in regimine prodeſſe poſſunt,ſed idem officium per quietem propriam refugiunt.* Gregorij.

XVIII. *De Præpoſitis Eccleſiæ.* Iſidori.

XIX. *Quòd Sacerdotes ſancti contemplatiuæ vitæ fieri participes poſſunt.* Proſperi.

XX. *De doctrina & exemplis Præpoſitorum.* Iſidori.

XXI. *De humilitate Præpoſitorum.* Gregorij.

XXII. *De humilitate Præpoſitorum.* Iſidori.

XXIII. *De doctrina diſcretione.* Eiuſdem.

XXIV. *Qualiter Prælati ſubiectos doceant, ac ſemetipſos diſcreta circumſpectione præuideant.* Gregorij.

XXV. *De Doctorum ſilentio.* Iſidori.

XXVI. *Quòd nihil proſit Sacerdoti, etiamſi benè viuat, ſi malè viuentes tacendo non arguat.* Proſperi.

XXVII. *De Paſtoribus non rectè gradientibus.* Gregorij.

XXVIII.

XXVIII. *De negligentia Sacerdotis, qui doctrina ſua contraria agendo, perſonam non poteſt implere Doctorum.* Proſperi.
XXIX. *De his qui benè docent & malè viuunt.* Iſidori.
XXX. *De exemplis prauorum Sacerdotum.* Eiuſdem.
XXXI. *De Præpoſitis carnalibus.* Eiuſdem.
XXXII. *Luctuoſa deſcriptio carnaliter viuentium Sacerdotum.* Proſperi.
XXXIII. *De iracundis Doctoribus.* Iſidori.
XXXIV. *De Zelo Paſtoralis officij erga ſubditos.* Gregorij.
XXXV. *Quod Sacerdotes nihil proprium habeant, & Eccleſiæ facultates, tamquam communes, Deo rationem redditurì ſuſcipiant.* Proſperi.
XXXVI. *De diſciplina Sacerdotum in his qui delinquunt.* Iſidori.
XXXVII. *De collata Epiſcopis poteſtate ligandi atque ſoluendi.* Gregorij.
XXXVIII. *De Epiſcopis qui pro ordinatione ſacerdotij munera libenter accipiunt.* Eiuſdẽ.
XXXIX. *De ſubintroductis mulieribus.* Concil. Nicæni.
XL. *De Clericis vſuras accipientibus.* Eiuſdem.
XLI. *De priuilegijs Presbyterorum.* Eiuſdem.
XLII. *De excommunicatis.* Eiuſdem.
XLIII. *Quòd non oporteat demigrare.* Eiuſdem.
XLIV. *Non tranſmigrandum de ciuitate in ciuitatem.* Conc. Calched.
XLV. *De his qui in eccleſijs in quibus prouecti ſunt, minimè perdurarunt.* Con. Nicæni.
XLVI. *De flectendo genu.* Eiuſdem.
XLVII. *De damnatis & miniſtrare tentantibus.* Conc. Antiocheni.
XLVIII. *De Clericis damnatis.* Conc. Africani.
XLIX. *De peregrinorum ſuſceptione.* Conc. Antiocheni.
L. *Quòd non liceat Clerico in duarum ciuitatum eccleſijs miniſtrare.* Con. Calch.
LI. *Quòd non oporteat peregrinos Clericos ſine commendatitijs miniſtrare.* Eiuſdem.
LII. *Quòd ſine litteris ſacro miniſterio ſeruientes proficiſci non debeant.* Conc. Laod.
LIII. *De Clericis à communione ſummotis ab alio non recipiendis Epiſcopo.* Conc. Sard.
LIV. *Si quis excommunicatus ante ſententiam communicare præſumpſerit, ipſe in ſe damnationem protulit.* Conc. Carthaginienſis.
LV. *De non ſollicitandis Clericis alienis.* Conc. Sardicenſis.
LVI. *De his qui ſemel legerint in eccleſia, ab alijs non poſſe promoueri.* Conc. Afric.
LVII. *Si qui Clerici ab Epiſcopis ſuis promoti contempſerint, nec illic maneant, vnde recedere noluerunt.* Conc. Carthaginienſis.
LVIII. *Vt nullus alienum Clericum ſollicitare vel tenere præſumat, ſuo Epiſcopo non præbente conſenſum.* Leonis Papæ.
LIX. *Vt in eccleſijs conuiuia minimè celebrentur.* Conc. Africani.
LX. *Quòd nullus eccleſiaſticorum in tabernis comedere debeat.* Conc. Laodiceni.
LXI. *De auaritia.* Conc. Carthaginienſis.
LXII. *Quòd vſuram non ſolùm Clerici exigere non debent, ſed nec laici Chriſtiani.* Leonis Papæ.
LXIII. *De his qui eſum carnium in Clero conſtituti diffugiunt.* Conc. Ancyrani.
LXIV. *De numero certo Diaconorum.* Conc. Neocæſarienſis.
LXV. *De his qui abominantur eos qui carnibus veſcuntur.* Conc. Gangrenſis.
LXVI. *De his quæ in vſus pauperum conferuntur.* Eiuſdem.
LXVII. *De his qui pro virginitate ſuperbiunt.* Eiuſdem.
LXVIII. *De his qui Dominico die ieiunant, tamquam nihil præ ceteris differente.* Eiuſdẽ.
LXIX. *De his qui Eccleſiaſtica ieiunia abſque neceſſitate diſſoluunt.* Eiuſdem.
LXX. *De his qui ſe à perceptione ſanctæ communionis auertunt & qui excommunicatis per domos communicant.* Conc. Antiocheni.
LXXI. *De his qui ab alia parœcia, præter conſcientiam Epiſcoporum ſuorum, in alijs commorantur.* Eiuſdem.

Digitized by Google

LXXII. *De Clericis vel laicis excommunicatis.* Eiuſdem.
LXXIII. *De Epiſcopis & Clericis adeuntibus Imperatorem.* Eiuſdem.
LXXIV. *De damnatis Epiſcopis & Clericis adeuntibus Imperatorem.* Eiuſdem.
LXXV. *Vt qui in ſacrario ſeruiunt vſuras non exigant.* Conc.Laod.
LXXVI. *De his qui debeant in pulpito pſallere.* Eiuſdem.
LXXVII. *De honore quem Presbyteris Diaconi, qui ſub ipſis ſunt, debeant exhibere.* Eiuſd.
LXXVIII. *Quòd Diaconi non debeant benedicere, vel benedictionem dare.* Eiuſdem.
LXXIX. *De Exorciſtis qui non ſunt ab Epiſcopis ordinati.* Eiuſdem.
LXXX. *In eccleſia prandia fieri non debere.* Eiuſdem.
LXXXI. *Quòd præter Epiſcopi iuſſionem Clericus proficiſci non debeat.* Eiuſdem.
LXXXII. *Vt ad ſacrarium mulieres non introëant.* Eiuſdem.
LXXXIII. *Non licere Clericis ludicris intereſſe ſpectaculis.* Eiuſdem.
LXXXIV. *Oblationes in domibus offerri non oportere.* Eiuſdem.
LXXXV. *De Clericis & Monachis non manentibus in ſuo propoſito.* Conc.Calched.
LXXXVI. *Quòd non oporteat Clericos, habentes aduerſus inuicem negotium, proprium Epiſcopum relinquere, & ad ſæcularia iudicia conuocari.* Eiuſdem.
LXXXVII. *Quòd minimè Clericos tranſmigrare conueniat.* Eiuſdem.
LXXXVIII. *Quòd non liceat Clericis, poſt mortem ſui Epiſcopi, bona eius diripere.* Eiuſdem.
LXXXIX. *Si quis Clericorum pauper promotus in ordine, poſteà habuerit aliquid, Eccleſiæ poteſtati ſubijciat.* Conc. Carthaginienſis.
XC. *Vt Clerici tabernas, niſi in peregrinis, non ingrediantur.* Conc.Africani.
XCI. *Vt alienus Clericus minimè ſuſcipiatur ab alio.* Eiuſdem.
XCII. *Vt Clericus nec ſuo nec alieno nomine fœnus exerceat.* Leonis Papæ.
XCIII. *Vt Clerici nullas negotiationes inhoneſtas & turpia lucra ſectentur.* Gelaſij Papæ.
XCIV. *De vita Clericorum.* Hieronymi ad Nepotianum.
XCV. *De inſtitutione Clericorum.* Eiuſdem ad Paulinum.
XCVI. *Ex epiſtola Hieronymi ad Ruſticum.*
XCVII. *Quid diſtet inter Monachum & Clericum.* Eiuſdem ad Heliodor.
XCVIII. *De vita Clericorum.* Eiuſdem ad Oceanum.
XCIX. *De Clericis.* Iſidori.
C. *De regulis Clericorum.* Eiuſdem.
CI. *De generibus Clericorum.* Eiuſdem.
CII. *Quales oporteat Clericos eſſe.* Gregorij.
CIII. *De ſubiectis bonis ſub paſtorali regimine conſtitutis.* Eiuſdem.
CIV. *De ſubditis.* Iſidori.
CV. *De inuidis & proteruis ſubditis.* Gregorij.
CVI. *Quòd ſecundùm ſermonem prophetæ culpa ſua peccant, qui ſacerdotum increpationes peruerſa voluntate contemnunt.* Proſperi.
CVII. *Cum quo damno animæ ſuæ ab Eccleſia, quæ pauperes paſcit, accipiunt illi qui ſibi de ſuo ſufficiunt.* Eiuſdem.
CVIII. *Qui ſint qui etiam cum profectu animæ ſuæ opibus ſuſtentantur Eccleſiæ.* Eiuſdē.
CIX. *Quid facere debeant Clerici, quorum infirmitas non poteſt ſua contemnere.* Eiuſdē.
CX. *Quæ ſint vera gaudia vel veræ diuitiæ, & quid impedimenti adferant bona præſentia amatoribus futurorum.* Eiuſdem.
CXI. *Quomodo intelligatur quod dicit Apoſtolus; Qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt, edant.* Eiuſdem.
CXII. *De vita & moribus Clericorum.* Auguſtini.
CXIII. *Item de vita & moribus Clericorum.* Eiuſdem. LIBER II.
CXIV. *Quæ præcepta ſpecialiter Monachis, quæ generaliter ceteris conueniant Chriſtianis.*

CXV.

Digitized by Google

CXV. *Quòd Canonica Inſtitutio, Euangelica & Apoſtolica auctoritate fulta, ceteris ſuperemineat Inſtitutionibus.*

CXVI. *Quod ſint res Eccleſiæ.*

CXVII. *Quòd diligenter munienda ſint clauſtra Canonicorum.*

CXVIII. *Vt in congregandis Canonicis modus diſcretionis ſit tenendus.*

CXIX. *De his qui in congregatione ſibi commiſſa ſolummodò ex familia Eccleſiæ Clericos aggregant.*

CXX. *Qui Clerici in congregatione Canonica conſtituti eccleſiaſtica accipere ſtipendia debeant.*

CXXI. *Vt in congregatione Canonica æqualiter cibus & potus accipiatur.*

CXXII. *De menſura cibi & potus.*

CXXIII. *Quòd à Prælatis gemina paſtio ſit ſubditis impendenda.*

CXXIV. *Vt Canonici, ſicut in ceteris, ita etiam in cultu veſtium modum teneant diſcretionis.*

CXXV. *Vt Canonici cucullas Monachorum non induant.*

CXXVI. *Qua auctoritate Horæ canonicæ celebrentur, quas ſcire ac religioſè obſeruare Canonicos oportet.* Iſidori.

CXXVII. *De Veſpertinis.* Iſidori.

CXXVIII. *De Completis.*

CXXIX. *De Vigiliarum antiquitate.*

CXXX. *De Matutinis.*

CXXXI. *Vt Canonici Horas canonicas religioſè obſeruent.*

CXXXII. *Quòd cantantibus & pſallentibus Domino Angelorum adſint præſidia.*

CXXXIII. *Quales ad legendum & cantandum in Eccleſia conſtituendi ſint.*

CXXXIV. *Qui modus ſit correptionis.*

CXXXV. *Vt erga pueros, qui nutriuntur vel erudiuntur in congregatione Canonica, inſtantiſſima ſit adhibenda cuſtodia.*

CXXXVI. *Vt omnes Canonici ad Completorium veniant.*

CXXXVII. *De Cantoribus.*

CXXXVIII. *Quales vice Prælatorum in congregatione Canonica fungi debeant.*

CXXXIX. *De Præpoſitis.*

CXL. *Qualis ſit Cellararius conſtituendus.*

CXLI. *Cui committi debeant ſtipendia pauperum.*

CXLII. *De infirmorum ac ſenum cura fratrum.*

CXLIII. *Qualiter porta Canonicorum cuſtodiatur.*

CXLIV. *Vt clauſtra Canonicorum diligenter cuſtodiantur.*

CXLV. *Epilogus breuiter digeſtus.*

FORMA

FORMA INSTITVTIONIS CANONICORVM IN CONCILIO AQVISGRANENSI EDITA ANNO DCCCXVI.

CAPVT I.

De tonſura clericorum. ISIDORI.

TOnſurę Eccleſiaſticæ vſus à Nazaræis, niſi fallor, exortus eſt. Qui priùs crine ſeruato, denuò poſt magnam vitæ continentiam deuotione completa caput radebant, & capillos in igne ſacrificij ponere iubebantur, ſcilicet vt perfectionem deuotionis ſuæ Domino conſecrarent. Huius ergo exempli vſus ab Apoſtolis introductus eſt, vt hi qui in diuinis cultibus mancipati Domino conſecrantur, quaſi Nazaræi, id eſt, ſancti Dei, crine præciſo innouentur. Hoc quippe & Ezechieli Prophetæ iubetur, dicente Domino: *Tu fili hominis, ſume tibi gladium acutum, & duces per caput tuum & barbam*; videlicet quia & ipſe ſacerdotali genere Deo in miniſterium ſanctificationis deſeruiebat. Hoc & Nazarę os illos, Priſcillam & Aquilam, in Actibus Apoſtolorum primùm feciſſe legimus. Paulum quoque Apoſtolum, & quoſdam diſcipulorum Chriſti, qui in huiuſmodi cultu mirandi exſtiterunt. Eſt autem in clericis tonſura ſignum quoddam, quod in corpore figuratur, ſed in animo agitur, ſcilicet vt hôc ſigno in religione vitia reſecentur, & criminibus carnis noſtræ, quaſi crinibus exuamur, atque inde innouatis ſenſibus vt comis rudibus eniteſcamus, exſpoliantes nos, iuxta Apoſtolum, veterem hominem cum actibus ſuis, & induentes nouum, qui renouatur in agnitione Dei. Quam renouationem in mente oportet fieri, ſed in capite demonſtrari, vbi ipſa mens noſcitur habitare. Quòd verò detóſo capite ſuperiùs, inferiùs circuli corona relinquitur, ſacerdotiũ regnumque Eccleſiæ in eis exiſtimo figurari. Tiara enim apud veteres conſtituebatur in capite ſacerdotum. Hæc ex byſſo confecta rotunda erat, quaſi ſphæra media, & hoc ſignificatur in parte capitis tonſa. Corona autem, latitudo aurei eſt circuli, quæ Regum capita cingit. Vtrumque itaque ſignum in capite clericorum exprimitur, vt impleatur etiam corporis quadam ſimilitudine quod ſcriptum eſt, Petro Apoſtolo perdocente; *Vos eſtis genus electum, regale ſacerdotium*. Quæritur autem, cur ſicut apud antiquos Nazaræos, non antè coma nutritur, & ſic tondetur. Sed qui hæc exquirunt, aduertant quid ſit inter illud propheticum velamentum, & hanc Euangelij reuelationem, de qua dicit Apoſtolus: *Cùm tranſieris ad Chriſtum, auferetur velamen.* Quod autem ſignificabat velamẽ interpoſitum inter faciem Moſis & adſpectum populi Iſrael, hoc ſignificabat illis temporibus etiam coma ſanctorum. Nam & Apoſtolus comam pro velamento eſſe dicit. Proinde iam non oportet vt velentur crinibus capita eorum qui Domino conſecrantur, ſed tantùm vt reuelentur: quia quod erat occultum in ſacramento prophetiæ, iam in Euangelio declaratum eſt.

Eccleſ. offic. lib. 2. cap. 4.
Ezech. 5.
Act. 18.
Epheſ. 4. Coloſſ. 3.
1. Pet. 2.
2. Cor. 3.
1. Cor. 11.

Digitized by Google

Cap. II. *De Oſtiarijs.* ISIDORI.

Ibid.c.14. OStiarij ſunt qui in veteri teſtamento Ianitores templi vocabantur, qui præerant portis Ieruſalem, quique ordinati per vices ſuas omnia interiora templi vel exteriora cuſtodiebant. Hi denique inter ſanctum & iniquum diſcernentes, eos tantùm in Eccleſia qui ſunt fideles recipiunt. Intrare enim templum niſi per hos non poſſumus. Habent enim poteſtatem tam bonos recipiendi, quàm reijciendi indignos.

Cap. III. *De Lectoribus.* ISIDORI.

Ibid.c.11. LEctorum ordo formam & initium à prophetis accepit. Sunt igitur Lectores, qui verbum Dei prædicant, quibus dicitur: *Clama, ne ceſſes: quaſi tuba exalta vocem tuam.* Eſa.58. Iſti quippe dum ordinantur, primùm de eorum conuerſatione Epiſcopus verbum facit ad populum. Deinde coram plebe tradit eis codicem apicum diuinorum, ad verbum Dei annuntiandum. Qui autem ad huiuſmodi prouehitur gradum, iſte erit doctrina & libris imbutus, ſenſuumque ac verborum ſcientia perornatus: ita vt diſtinctionibus ſententiarum intelligat vbi finiatur iunctura, vbi adhuc pendeat oratio, vbi ſententia extrema claudatur. Sicque expeditus vim pronuntiationis tenebit, vt ad intellectum omnium mentes ſenſumque promoueat, diſcernendo genera pronuntiationum, atque exprimendo proprios ſententiarum affectus: modò indicantis voce, modò dolentis, modò increpantis, modò exhortantis, ſiue his ſimilia, ſecundùm genus propriæ pronuntiationis, in quo magis illa ambigua ſententiarũ adhibenda cognitio eſt. Multa enim in ſcripturis ſunt, quæ niſi proprio modo pronuntientur, in contrariam recidunt ſententiam, Rom.8. ſicuti eſt; *Quis accuſabit aduerſus electos Dei? Deus qui iuſtificat?* Quódque ſi confirmatiuè non ſeruato genere pronuntiationis ſuæ dicatur, magna peruerſitas oritur. Sic ergo pronuntiandum eſt, ac ſi diceret: Deúſne qui iuſtificat? ſubauditur, non. Neceſſe eſt ergò in tantis rebus ſcientiæ ingenium, quo propriè ſingula conuenienterq; pronuntientur. Propterea & accentuum vim oportet lectorem ſcire, vt nouerit in qua ſyllaba vox protendatur pronuntiantis. Plerumque enim imperiti lectores in verborum accentibus errant, & ſolent irridere nos imperitiæ hi qui videntur habere notitiam, detrahentes & iurantes penitùs nos neſcire quod dicimus. Porrò vox Lectoris ſimplex erit & clara, ad omne pronuntiationis genus accommodata, plena ſucco virili, agreſtem & ſubruſticum effugiens ſonum, non humilis, nec adeò ſublimis, non fracta, non tenera, nihilq; femineũ Ibid.c.11. ſonans, neque cũ motu corporis, ſed tantùm cum grauitatis ſpecie. Auribus enim & cordi conſulere debet Lector, non oculis: ne potiùs ex ſeipſo exſpectatores magis, quàm auditores faciat. Vetus opinio eſt Lectores pronuntiandi cauſſa præcipuam curam vocis habuiſſe, vt exaudiri in tumultu poſſit. Vnde & dudum Lectores præcones vel proclamatores vocabantur.

Cap. IV. *De Exorciſtis.* ISIDORI.

Ibid.c.13. IN ordine & miniſterio Eccleſiæ decet eſſe Exorciſtas, ſecundùm officia quæ in templo Salomonis erant diſpoſita, quæque poſteriùs ſunt ab Eſdra diſpertita. Et inuenimus eos quos ſcilicet Eſdras actores memorat templi, nunc eſſe Exorciſtas in Eccleſia Dei. Fuerunt enim ſub Eſdra actores templi, ſeruorum Salomonis filij, qui actum templi totius ſub cura ſua haberent, ac ſacris oblationibus deſeruirent. Et cùm fuiſſent ex ordine & miniſterio templi, longè fuerunt ab officio altaris Dei: quia nec pſalmiſtis, nec oſtiarijs, nec ſacrorum ſeruis attingere licebat ad munera altaris, niſi tantummodo Leuitis. Quid ergò eſt? Nullam aliam curam habebant actores templi, niſi ad ſarta-tecta facienda, vt quæcumque fuiſſent vexata in ædificio templi, aut delapſa, per eoſdem actores de theſauris dominicis reficerentur atque excolerentur. Ergò actores templi Exorciſtæ ſunt in populo Dei. Quomodo enim actor prudens & bonus ſcit quis

Digitized by Google

quis ſit domini ſui cenſus, & omnis ſubſtantiæ modus, & redigit apud ſe totius poſſeſ-
ſionis inſtrumenta originalia: ſic & Exorciſta redigit in ſuam diligentiam totius regni
Domini ſecreta, vt memoriæ mandet de ſcripturarum ſacramentis, vnde exerceat do-
num, quod illi eſt à Spiritu ſancto conceſſum, ſecundùm Apoſtoli præconium. Exor-
ciſtas enim memorat Apoſtolus, cùm dicit: *Numquid omnes donationes habent ſanationum?* 1. Cor. 12.
Hi enim, cùm ordinantur, ſicut ait Canon, accipiunt de manu Epiſcopi libellũ, in quo Conc. Carth. 4.
ſcripti ſunt exorciſmi, accipientes poteſtatem imponendi manus ſuper energumenos ſiue D. xxiii.
cathecumenos ſiue baptizatos. Exorciſtarum.

Cap. v. *De Acolytis.* ISIDORI.

ACoLyti Græcè, Latinè Ceroferarij dicuntur à deportandis cereis, quando legen- Etymol. l. 7. c. 12.
dum eſt Euangelium, aut ſacrificium offerendum. Tunc enim accenduntur lumi-
naria ab eis, & deportantur, non ad fugandas tenebras, dum Sol eo tempore rutilet, ſed
ad ſignum lætitiæ demonſtrandum: vt ſub typo luminis corporalis, illa lux oſtendatur,
de qua in Euangelio legitur: *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in* Ioan. 1.
hunc mundum.

Cap. VI. *De Subdiaconibus.* ISIDORI.

SVbdiaconi, qui apud Græcos Hypodiaconi vocantur, in Eſdra inueniuntur, appel- De Offic. l.
lanturque ibi Nathinęi, id eſt, in humilitate Domino ſeruientes. Ex corũ ordine fuit 2. cap. 10. 1. Eſd. 2. & 8
ille Nathanaël, qui in Euangelio Ioannis diuina proditione cõmonitus, Saluatorem me-
ruit confiteri. Quique etiam ad primum diuinitatis indicium fidelis enituit, proteſtante
Domino ac dicente: *Ecce verè Iſraëlita, in quo dolus non eſt.* Denique iſti oblationes in Ioan. 1.
templo Domini ſuſcipiunt à populis. Iſti obediunt officijs Leuitarum. Iſti quoque vaſa
corporis & ſanguinis Chriſti Diaconibus ad altaria Domini offerunt. De quibus quidem
placuit Patribus, vt quia ſacra myſteria contrectant, caſti & continentes ſint ab vxori- Con. Cart. 4. D. xxiii
bus, & ab omni carnali immunditia liberi, iuxta quod illis Propheta dicente iubetur: Subdiaconi.
Mundamini qui fertis vaſa Domini. Hi igitur cùm ordinantur, ſicut ſacerdotes & Leuitæ, Iſa. 52.
manus impoſitionem non ſuſcipiunt: ſed patenam tantùm & calicem de manu Epiſco-
pi, & ab Archidiacono ſcyphum aquæ cum aquamanili & manutergium accipiunt.

Cap. VII. *De Diaconibus.* ISIDORI.

DIaconorum ordo, à tribu Leui accepit exordium. Præcepit enim Dominus Moſi, Ibid. c. 8.
vt poſt ordinationem Aaron ſacerdotis & filiorum eius, rurſus Leui tribus in diuini
cultus miniſterio ordinarentur & conſecrarentur Domino pro omnibus primogenitis, &
ſeruirent pro Iſraël corã Aaron, & filijs eius, in tabernaculo Dei, excubantes in tẽplo die
ac nocte. Ipſique geſtarent arcam & tabernaculũ & omnia vaſa eius, & in circuitu taber-
naculi, caſtra ipſi rurſus conſtituerẽt, & in promouendo tabernaculo ipſi deponerẽt, rur-
ſus ipſi componerẽt. A 25. annis & ſuprà, in tabernaculo ſeruire ipſis mandatũ eſt. Quam
regulam SS. Patres & in nouo teſtamento conſtituerunt. In Euangelio autem primordia
eorum, & in Actibus Apoſtolorum ita leguntur: *Conuocantes autẽ duodecim Apoſtoli multi-* Cap. 6.
tudinem diſcipulorum, dixerunt; Non eſt æquum nos relinquere verbũ Dei, & miniſtrare menſis.
Quid ergo eſt, fratres? Conſiderate ex vobis viros boni teſtimonij ſeptem, plenos ſpiritu ſapientia,
quos conſtituamus in hanc rem. Nos verò orationi & miniſterio ſermonis inſtantes erimus. Et
placuit ſermo coram omni multitudine. Et elegerunt ſtatim Stephanum virũ plenum fide & Spiri-
tu ſancto, Philippum, Prochorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaũ aduc-
nam Antiochenum. Hi ſteterunt ante Apoſtolos. Et cùm oraſſent, impoſuerunt illis manus. Ver-
bumq́; Dei creſcebat & multiplicabatur numerus credentium. Exhinc iam decreuerunt Apo-
ſtoli, Apoſtolorumque ſucceſſores, per omnes eccleſias ſeptẽ Diacones ordinandos eſſe,
qui ſublimiori gradu ceteris proximè circa arã Chriſti, quaſi columnæ altaris aſſiſterẽt, &
nõ ſine aliquo ſeptenarij numeri myſterio. Hi ſunt enim, quos in Apocalypſi legimus, ſeptẽ Apoc. 8. & 10.

Digitized by Google

Angeli tubis canentes. Hi ſunt ſeptem candelabra aurea, hi voces tonitruorum. Ipſi enim clarâ voce in modum præconis admonent cunctos, ſiue in orando, ſiue in flectendis genibus, ſiue in pſallendo, ſiue in lectionibus audiendis. Ipſi etiam, vt aures habeamus ad Dominum, clamant. Ipſi quoque euangelizant; ſine ipſis Sacerdos nomen habet, officium non habet. Nam ſicut in Sacerdote conſecratio, ita & in miniſtro diſpenſatio ſacramenti eſt. Ille orare, hic pſallere mandat. Ille oblata ſanctificat, hic ſanctificata diſpenſat. Ipſis etiam Sacerdotibus propter præſumptionem non licet de menſa Domini tollere calicem, niſi eis traditus fuerit à Diacono. Leuitæ inferunt oblationes in altaria, Leuitæ menſam Domini cōponunt, Leuitæ operiūt arcam teſtamenti. Non enim omnes vident alta myſteriorum quæ operiuntur à Leuitis, ne videant quæ videre non debent, & ſumant qui ſeruare non poſſunt. Qui propterea altari albis induti adſiſtunt, vt cœleſtem vitam habeant, candidique ad hoſtias & immaculati accedant, mundi ſcilicet corpore, & incorrupti pudore. Tales enim decet Dominum habere miniſtros, qui nullo carnis corrumpantur contagio, ſed potiùs eminenti caſtitate ſplendeant. Quales autem Diaconi ordinentur, Paulus Apoſtolus pleniſſimè ſcribit ad Timotheum. Nam cùm præmiſiſſet de ſacerdotum electione, continuò ſubiunxit: *Diaconi ſimiliter irreprehenſibiles*, hoc eſt, ſine macula, ſicut Epiſcopi; *Pudici* vtique, id eſt à libidine continentes. *Non bilingues*, ſcilicet ne conturbent pacem habentes. *Non multo vino dediti*: quia vbi ebrietas, ibi libido dominatur & furor. *Non turpe lucrum ſectantes*, ne de cæleſti miniſterio lucra terrena ſectentur. Eſt quippe & turpis lucri appetitio, plus de præſentibus, quàm de futuris cogitare. Poſt hæc ſubiecit: *Hi autem probentur primùm, & ſic miniſtrent, nullum crimen habentes*. Hi vtique, ſicut Epiſcopi, ante ordinationem probari debent, ſi digni ſint, & ſic poſteà miniſtrare.

1.Tim.3.

Cap. VIII. *De Presbyteris.* ISIDORI.

Ibid.c.7. PResbyterorũ ordo exordiũ ſumpſit (vt dictum eſt) à filijs Aaron; qui enim Sacerdotes vocabātur in veteri teſtamēto, hi ſunt qui nunc vocantur Presbyteri. Et qui nūcupabantur Principes ſacerdotũ, nunc Epiſcopi nominantur. Presbyteri autē interpretantur ſeniores, quia ſeniores ætate Græci Presbyteros vocant. His enim, ſicut Epiſcopis diſpenſatio myſteriorum Dei cōmiſſa eſt. Præſunt enim Eccleſiæ Chriſti, & in confectione diuini corporis & ſanguinis conſortes cum Epiſcopis ſunt. Similiter & in doctrina populorum, & in officio prædicandi. Sed ſolùm propter auctoritatem ſummi ſacerdotij, clericorum ordinatio & conſecratio reſeruata eſt, ne à multis diſciplina Eccleſiæ vindicata concordiam ſolueret, ſcandala generaret. Nam Paulus Apoſtolus eoſdem Presbyteros,

Cap.1. vt verè ſacerdotes, ſub nomine Epiſcoporum ita adſeuerat, loquens ad Titum: *Huius*, inquit, *rei gratia reliqui te Cretæ, vt ea quæ deſunt corrigas, & conſtituas per ciuitates presbyteros quemadmodum ego tibi diſpoſui. Si quis ſine crimine eſt, vnius vxoris virum, filios habentem fideles, non in accuſatione luxuriæ, aut non ſubditos. Oportet enim Epiſcopum ſine crimine eſſe.* Qua ſententia oſtendit etiā presbyteros ſub Epiſcoporum nomine taxari. Vnde &

1.Tim.3. ad Timotheum de ordinatione Epiſcopi & Diaconi ſcribens, de presbyteris omnino tacuit, quia eos in Epiſcoporũ nomine comprehendit. Secundus enim primo coniunctus

Philip.1. eſt gradus: ſicut & ad Philippenſes Epiſcopis & Diaconibus ſcribit, cùm vna ciuitas plures Epiſcopos habere non poſſit, & in Actibus Apoſtolorum presbyteros Eccleſiæ

Act.20. iturus Ieroſolymam, congregauit, quibus inter cetera ait: *Videte gregem, in quo vos Spiritus ſanctus Epiſcopos ordinauit.* Vnde etiam tales in Eccleſia presbyteros conſtituendos eſſe,

Cap.1. ſicut Epiſcopos, & Apoſtolus ad Titum loquitur, & canones ipſi teſtantur. Presbyteros autem merito & ſapientia dici, non ætate. Nam & Moſi præcipitur, vt eligat presbyteros.

Prou.20. Vnde & in Prouerbijs dicitur: *Gloria ſenũ canities.* Quæ eſt hæc canities? Haud dubium

Sap.4. quin ſapientia, de qua ſcriptum eſt: *Canities hominum prudentia eſt.* Cumque 900. & ampliùs annos ab Adam vſque ad Abrahā, vixiſſe homines legerimus, nullus alius primus appellatus eſt presbyter, id eſt ſenior, niſi Abraham, qui multò paucioribus annis vixiſſe

conuin-

Digitized by Google

conuincitur. Non ergò propter decrepitam ſenectutem, ſed propter ſapientiam, presbyteri nominantur. Quod ſi ita eſt, mirum cur inſipientes conſtituantur.

Cap. IX. *De Sacerdotibus.* ISIDORI.

VEniamus ergò nunc ad ſacratiſſimos ordines, & ſingulariter demonſtremus, quod eſt ſacerdotij fundamentum, vel quo auctore pontificalis ordo adoleuit in ſæculo. Ibid. c. 5. Initium quidem ſacerdotij Aaron fuit, quamquam & Melchiſedec prior obtulerit ſacrificium, & poſt hunc Abraham, Iſaac & Iacob. Sed iſti ſpontanea voluntate, non ſacerdotali auctoritate, iſta fecerunt. Ceterùm Aaron primus in lege ſacerdotale nomen accepit, primuſque ſtola indutus victimas obtulit, iubente Domino, ac loquente ad Moſem: *Accipe*, inquit, *Aaron & filios eius, & applicabis ad oſtium tabernaculi teſtimonij. Cumq; laueris patrem cum filijs aqua, indues Aaron veſtimentis ſuis, id eſt, linea & tunica, & ſuperhumerali, & rationali, quod conſtringes balteo, & pones tiaram in capite eius & laminã ſanctam ſuper tiaram, & oleum vnctionis fundes ſuper caput eius, atque hoc ritu conſecrabitur. Filios quoque illius applicabis, & indues tunicis lineis, cingeſque balteo, Aaron ſcilicet & liberos eius, & impones eis mitras, eruntque ſacerdotes mei religione perpetua.* Exod. 29. Quo loco contemplari oportet, Aaron ſummum ſacerdotem, id eſt, Epiſcopum fuiſſe, & filios eius presbyterorum figuram præmonſtraſſe. Fuerunt enim filij Aaron, & ipſi ſacerdotes, quibus meritò adſtare debuiſſent Leuitæ, ſicut ſummo ſacerdoti. Sed hoc fuit inter Aaron ſummum ſacerdotem & inter filios eiuſdem Aaron, qui & ipſi erant ſacerdotes: quòd Aaron ſuper tunicam accipiebat poderem, ſtolam ſanctam, & coronam auream, mitrã & zonam auream, & ſuperhumerale, & cetera quæ ſuprà memorata ſunt: filij autem Aaron ſuper tunicas lineas cincti tantummodò & tiarati adſtabant ſacrificio Dei. Sed forſitan quæritur & hoc, cuius figuram faciebat Moyſes. Si enim filij Aaron presbyterorũ figuram faciebant, & Aaron ſummi ſacerdotis, id eſt Epiſcopi, Moſes cuius? Indubitanter Chriſti, & verè per omnia Chriſti: quoniam fuit ſimilitudo mediatoris Dei, qui eſt inter Deum & hominem, Ieſus Chriſtus, qui eſt verus dux populorum, verus princeps ſacerdotum, & dominus Pontificum, cui eſt honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Hactenus de primordijs ſacerdotalibus in veteri teſtamento: in nouo autẽ teſtamento, poſt Chriſtum, ſacerdotalis ordo à Petro cœpit. Ipſi enim primùm datus eſt Pontificatus in Eccleſia Chriſti. Sic enim loquitur ad eum Dominus: *Tu es*, inquit, *Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam: & tibi dabo claues regni cœlorum.* Matth. 16. Hic ergo ligandi ſoluendique poteſtatem primus accepit, primuſque ad fidem populum virtute ſuę prædicationis adduxit. Siquidẽ & ceteri Apoſtoli cum Petro par conſortium honoris & poteſtatis acceperunt. Qui etiam in toto orbe diſperſi, Euangelium prædicauerunt; quibuſque decedentibus ſucceſſerunt Epiſcopi, qui ſunt conſtituti per totum mundum in ſedibus Apoſtolorum. Qui non iam ex genere carnis & ſanguinis eliguntur, ſicut primùm ſecundùm ordinẽ Aarõ, ſed pro vniuſcuiuſq; merito, quod in eum gratia diuina contulerit. Sicut etiam ad Heli Dominus prænuntiauit, dicens: *Hæc dicit Dominus Deus Iſraël: Dixi, domus tua & domus patris tui permanebunt coram me vſque in æternum. Et nunc hæc dicit Dominus: Nequaquam, ſed glorificantes me glorificabo. Qui me ſpernit, ſpernetur.* 1. Reg. 2. Quatuor enim ſunt genera Apoſtolorum. Vnum à Deo tantùm, vt Moſes. Alterum per hominem & Deum, vt Ioſue. Tertium tantùm per hominem, ſicut his temporibus multi fauore populi & poteſtatum in ſacerdotium ſubrogantur. Quartum autem genus ex ſe eſt, ſicut pſeudoprophetarum & pſeudoapoſtolorum. Quid eſt autem nomen Apoſtolorum? Apoſtoli in Latina lingua miſſi interpretantur, quia ipſos miſit Dominus euangelizare ad illuminationem omnium populorum. Epiſcopus autem, vt quidam prudentium ait, nomen eſt operis non honoris. Græcum eſt enim atque inde ductum vocabulum, quòd ille qui præficitur, ſuperintendit, curam ſcilicet ſubditorum gerens. Ἐπὶ quippe *ſuper*, σκοπὸς autem *intentio* eſt; ergò Epiſcopum Latinè Superintendentem poſſumus dicere: vt intelligat non ſe eſſe Epiſcopum, qui non Auguſt. de Ciu. Dei. l. 19. c. 19.

Digitized by Google

prodeſſe,ſed pręeſſe dilexerit. Quod verò per manus impoſitionem à præceſſoribus Dei ſacerdotibus Epiſcopi ordinantur,antiqua eſt inſtitutio. Iſaac autem Patriarcha ſanctus,
Gen. 27. ponens manum ſuam ſuper caput Iacob, benedixit ei. Similiter & Iacob filijs ſuis bene-
Num. 27. dictionem dedit. Sed & Moſes ſuper caput Ioſuę manum ſuam imponens, dedit ei ſpiritum virtutis & ducatus in populo Iſrael. Sic & ſuperimpletor legis & prophetarum dominus noſter Ieſus Chriſtus, per manus impoſitionē Apoſtolos benedixit, ſicut in Euan-
Luc. 24. gelio Lucę ſcriptum eſt: *Et perduxit illos trans Bethaniam: & eleuauit manus ſuas & benedixit eos. Factumq́ue eſt, cùm benedixiſſet illis, diſceſſit ab eis: & ipſi reuerſi ſunt in Ieruſalem*
Act. 13. *cum gaudio magno.* Et in Actibus Apoſtolorū ex præcepto S. Spiritus, Paulo & Barnabæ ab Apoſtolis manus impoſita eſt in Epiſcopatum, & ſic miſſi ſunt ad euangelizandum. Quòd autem à 30. annis ſacerdos efficitur, ab ætate ſcilicet Chriſti ſumptum eſt, ex qua idem orſus eſt prædicare. Hæc enim ætas profectu iam non indiget paruulorum, ſed perfectionis vi plena eſt, & robuſta,& ad omne diſciplinę ac magiſterij exercitium præparata. Quòd verò vnius virginalis matrimonij ſint qui eliguntur in ordine pontificatus,
1. Tim. 3. Tit. 1. & in veteri lege mandatum eſt, & pleniùs ſcribit Apoſtolus, dicens: *Vnius vxoris virum.* Sacerdotem quærit Eccleſia,aut de monogamia ordinatum, aut de virginitate ſanctum. Digamus enim haud fertur agere ſacerdotium.Porò quòd Epiſcopus non ab vno,ſed à cunctis prouincialibus Epiſcopis ordinatur, ideò inſtitutum eſt, ne aliquid contra fidem Eccleſiæ vnius tyrannica auctoritas moliretur. Propterea ab omnibus conuenientibus conſtituitur, ac non minus quàm à tribus præſentibus, ceteris tamen conſentientibus teſtimonio litterarum. Huic autem, dum conſecratur, datur baculus, vt eius indicio ſubditam plebem vel regat, vel corrigat, vel infirmitates infirmorum ſuſtineat. Datur & anulus, propter ſignum pontificalis honoris, vel ſignaculum ſecretorum. Nam multa ſunt, quæ carnalium minuſque intelligentium ſenſibus occultantes ſacerdotes, quaſi ſub ſignaculo condunt,ne indignis quibuſque ſacramenta Dei aperiantur. Iam verò quòd ſæculares viri nequaquam ad miniſterium Eccleſiæ aſſumantur. eadem auctoritas Apo-
1. Tim. 5. ſtolica docet, & dicit: *Manus citò nemini impoſueris.* Et iterum: *Non neophytum,* ne in ſuperbiam elatus,putet ſe non tam miniſterium humilitatis, quàm adminiſtrationem ſæcularis poteſtatis adeptum: & in condemnationem ſuperbiæ,ſicut diabolus,per iactantiam dejiciatur. Quomodò enim valebit ſæcularis homo ſacerdotij magiſterium adimplere, cuius nec officium tenuit, nec diſciplinam cognouit? aut quid docere poterit,cùm ipſe non didicerit? Nunc verò ſæpè cernimus plurimos ordinationem talibus facere: nec eligunt qui Eccleſiæ proſint, ſed quos vel ipſi amant, vel quorum ſunt obſequijs deliniti, vel pro quibus maiorum quiſpiam rogauerit: & vt deteriora dicam, qui vt ordinarentur, muneribus impetrarunt. Taceo de reliquis. Alij ſucceſſores filios vel parentes faciunt, &
Num. 27. conantur poſteris præſulatus relinquere dignitatem, cùm hoc nec Moſes amicus Dei facere potuit, ſed Ioſue de alia tribu elegit, vt ſciremus principatū in populo non ſanguine defendendum eſſe,ſed vitæ meritis. Interdum autem & iuxta meritum plebium eliguntur perſonæ Rectorum: vnde nouerint populi, ſui fuiſſe meriti, regimen peruerſi ſuſcepiſſe pontificis. Quòd autem is, qui poſt baptiſmum aliquo mortali peccato corrup-
Leuit. 1. & 2. tus, ad ſacerdotium non prouehatur, lex ipſa teſtatur. Moſes enim in lege præcepit ſacerdotibus,ne aliquod vitiatum ad aram Dei offerant. Quod ipſum poſteà offerentibus
Malach. 1. ſacerdotibus Iſraël per Malachiam improperauit Deus, dicens: *Vos ſacerdotes qui polluiſtis nomen meum & dixiſtis: In quo polluimus eum? Offerentes ſuper altare meum panem pol-*
Num. 19. *lutum, & offerebatis cæcū & languidū.* Vnde & in Numeris vitula rufa, cuius cinis expiatio eſt populi, non aliter iubetur offerri ad altare Domini, niſi quæ terrena opera non fecerit, iugumq́ue delicti non traxerit,nec vinculis peccatorum fuerit alligata.Sed quid plura ſubjiciamus?Si enim is,qui in Epiſcopatu vel presbyterio poſitus,mortale aliquod peccatum admiſerit, retrahitur: quantò magis ante ordinationem repudiari peccator inuentus debet, vt non ordinetur? Quapropter quia lex peccatores à ſacerdotio remouet, conſideret ſe vnuſquiſque: & ſciens quia potentes potenter tormenta patientur, retrahat ſe ab hoc non tam honore quàm onere, & aliorum qui digni ſunt, locum non ambiat occu-

pare.

Digitized by Google

pare. Qui enim in erudiendis atque inſtruendis de virtute populis præerit, neceſſe eſt vt in omnibus ſanctus ſit, & in nullo reprehenſibilis habeatur. Qui enim alium de peccatis arguit, ipſe à peccato debet eſſe alienus. Nam qua fronte ſubiectos arguere poterit, cùm illi poſſit ſtatim correptus ingerere: Ante doce te quæ recta ſunt, Epiſcope? Quapropter qui negligit recta facere, deſinat recta docere. Priùs quippe ſemetipſum corrigere debet, qui alios ad benè viuendum monere ſtudet, ita vt in omnibus ſemetipſum formam viuendi præbeat, cunctoſque ad bonum opus & doctrina & opere prouocet. Cui etiam ſcientia ſcripturarum neceſſaria eſt: quia ſi Epiſcopi tantùm ſit ſancta vita, ſibi ſoli poteſt prodeſſe ſic viuens. Porrò ſi & doctrina fuerit eruditus, poteſt ceteros quoſque inſtruere,& docere ſuos, & aduerſarios repercutere; qui niſi refutati fuerint atque conuicti, facilè poſſunt ſimplicium corda peruertere. Huius autem ſermo debet eſſe purus, ſimplex & apertus, plenus grauitate & honeſtate, plenus ſuauitate & gratia, tractans de myſterio legis, de doctrina fidei, de virtute continentiæ, de diſciplina iuſtitiæ: vnumquemque diuerſa admonens exhortatione, iuxta profeſſionem, morumque qualitatem: videlicet vt pernoſcat, quid, cui, quando, vel quomodo proferat. Cuius præ cæteris ſpeciale officium eſt, ſcripturas legere, percurrere canones, exempla Sanctorum imitari. Vigilijs, ieiunijs, orationibus incumbere: cum fratribus habere pacem, nec quemquam ex membris ſuis diſcerpere. Nullum damnare niſi comprobatum: nullum excommunicare, niſi diſcuſſum. Quique ita humilitate pariter & auctoritate præſtabit, vt nec per nimiam humilitatem ſuam, ſubditorum vitia conualeſcere faciat; nec per immoderatam auctoritatem ſeueritatis poteſtatem exerceat: ſed tantò cautiùs erga ſibi commiſſos agat, quantò duriùs à Chriſto iudicari formidat. Tenebit quoque illam ſupereminentem donis omnibus caritatem, ſine qua omnis virtus nihil eſt. Cuſtos enim ſanctitatis, caritas eſt: locus autem huius cuſtodis, humilitas eſt. Habebit etiam inter hæc omnia caſtitatis eminentiam, ita vt mens Chriſti corpus confectura ab omni inquinamento carnis ſit munda & libera. Inter hæc oportet eum ſolicita diſpenſatione curam pauperum gerere, eſurientes paſcere, veſtire nudos, ſuſcipere peregrinos, captiuos redimere, viduas ac pupillos tueri, peruigilem in cunctis exhibere curam prouidentia & diſtributione diſcreta. In quo etiam & hoſpitalitas ita erit præcipua, vt omnes cum benignitate & caritate ſuſcipiat. Si enim omnes fideles illud Euangelicum audire deſiderant; *Hoſpes fui, & ſuſcepiſtis me*, quantò magis Epiſcopus, cuius diuerſorium cunctorum debet eſſe receptaculum? Laicus enim vnum aut duos ſuſcipiens, implebit hoſpitalitatis officium: Epiſcopus ſi omnes non receperit, inhumanus eſt. In negotijs autem ſæcularibus dirimendis, oportet eum cauſſam meritò diſcernere, non gratia. Neque enim ſic debet Epiſcopus ſuſcipere potentem, vt contriſtet contra iuſtitiam pauperem: neque pro paupere, auferre iuſtitiam à potente. Non defendat improbum, nec ſancta indigno committenda arbitretur: neque arguat aut impugnet, cuius crimen non reprehendit. Erit quoque illi etiam iuxta Apoſtolum manſuetudo, patientia, ſobrietas, moderatio, abſtinentia ſiue pudicitia, vt non ſolùm ab opere immundo ſe abſtineat, ſed etiã ab oculi, oris & cogitationis errore. Ita vt dum nullum in ſe vitium regnare permittit, impetrare apud Deum veniam pro ſubditorum facinoribus valeat. Qui enim iſta ſectauerit & Dei miniſter vtilis erit, & perfectum ſacerdotium conſummabit.

Matth. 25. 1. Tim. 3.

Cap. x. Excerptum B. Hieronymi ex Epiſtola ad Titum.

H*Vius rei gratia reliqui te Creta, vt ea quæ deſunt corrigas.* Reliquit Titum diſcipulum Cretæ, vt rudimenta naſcentis Eccleſiæ confirmaret, & ſi quid videbatur deeſſe, corrigeret: ipſe pergens ad alias nationes, vt rurſum in eis Chriſti iaceret fundamentum. Quòd autem ait, vt ea quæ deſunt corrigas, oſtendit necdum eos ad plenam veniſſe ſcientiam veritatis: & licet ab Apoſtolo correcti fuerint, tamen adhuc indigere correctione. *Et conſtituas per ciuitates Presbyteros, ſicut & ego tibi diſpoſui.* Diligenter Apoſtoli attendamus verba, dicentis: *Vt conſtituas per ciuitates Presbyteros, ſicut & ego tibi diſpo-*

Tit. 1.

Digitized by Google

diſpoſui. Qui qualis presbyter debeat ordinari, in conſequentibus differens, hoc ait: *Si quis ſine crimine eſt, vnius vxoris vir, &c.* poſteà intulit: *Oportet enim Epiſcopum ſine crimine eſſe, tamquam Dei diſpenſatorem.* Idem ergò eſt Presbyter, qui Epiſcopus. Et antequam diaboli inſtinctu ſtudia & ſchiſmata in religione fierent, ac diceretur in populis, *Ego ſum Pauli, ego Apollo, ego autem Cepha,* communi presbyterorum conſilio Eccleſiæ gubernabantur. Poſtquàm verò vnuſquiſque eos quos baptizauerat, putabat ſuos, non Chriſti, in toto orbe decretum eſt, vt vnus de presbyteris electus ſuperponeretur ceteris, ad quem omnis cura Eccleſiæ pertineret, & ſchiſmatum ſemina tollerentur. Putet aliquis, non ſcripturarum, ſed noſtram eſſe ſententiam, Epiſcopum & presbyterum vnum eſſe, & aliud ætatis, aliud eſſe nomen officij. Relegat Apoſtoli ad Philippenſes verba, dicentis: *Paulus & Timotheus ſerui Chriſti Ieſu, omnibus ſanctis in Chriſto Ieſu, qui ſunt Philippis, cum Epiſcopis & diaconibus. Gratia vobis & pax,* & reliqua. Philippi vna eſt vrbs Macedoniæ. Et certè in vna ciuitate plures, vt nunc putantur, Epiſcopi eſſe non poterant. Sed quia eoſdem Epiſcopos illo in tempore quos presbyteros appellabant, proptereà indifferenter de Epiſcopis, quaſi de presbyteris eſt locutus. Adhuc alicui hoc videtur ambiguum, niſi altero teſtimonio comprobetur. In Actibus Apoſtolorum ſcriptum eſt, quòd cùm veniſſet Apoſtolus Paulus Miletum, miſerit Epheſum, & conuocauerit presbyteros eiuſdem Eccleſiæ, quibus poſteà inter cetera ſit locutus: *Attendite vobis, & vniuerſo gregi, in quo vos poſuit Spiritus ſanctus Epiſcopos, paſcere Eccleſiam Domini, quam acquiſiuit per ſanguinem ſuum.* Et hîc diligèntiùs obſeruate, quomodo vnius ciuitatis Epheſi presbyteros vocans, poſteà eoſdem Epiſcopos dixerit. Videamus igitur qualis presbyter, ſiue Epiſcopus ordinandus ſit. *Si quis eſt ſine crimine, vnius vxoris vir, filios habens fideles, non in accuſatione luxuriæ, aut non ſubditos. Oportet enim Epiſcopum ſine crimine eſſe, tamquam Dei diſpenſatorem. Non proteruum, non iracundum, non vinolentum, non percuſſorem, non turpis lucri appetitorem.* Primùm itaque ſine crimine ſit, quod puto alio verbo ad Timotheum, irreprehenſibilem nominatum. Non qui eo tantùm tempore, quo ordinandus eſt, ſine vllo ſit crimine, & præteritas maculas noua conuerſatione deleuerit: ſed ex eo tempore, quo in Chriſtum renatus eſt, nulla peccati conſcientia mordeatur. Quomodò enim poteſt præſes Eccleſiæ auferre malum de medio eius, qui in delictum ſimile corruerit? aut qua libertate corripere peccantem, cùm tacitus ſibi ipſe reſpondeat eadem ſe admiſiſſe quæ corripit? Primùm itaque dicendum eſt, quòd tam ſanctum ſit nomen ſacerdotij, vt nobis etiam ea quæ extra nos ſunt poſita, reputentur: non quòd propter vitia noſtra Epiſcopi non fiamus, ſed quòd propter filiorum incontinentiam ab hoc gradu arcendi ſimus. Qua enim libertate poſſumus alienos filios corripere, & docere quæ recta ſunt, cùm nobis ſtatim poſſit, qui fuerit correptus, ingerere; Antè doce filios tuos? Aut qua fronte extraneũ corripio fornicantem, cùm mihi conſcientia mea ipſa reſpondeat, Exhereda ergo filium fornicantem, abijce filios tuos vitijs ſeruientes? Cùm autem nequam filius in vna tecum conuiuatur domo, tu audes de alterius oculo feſtucam detrahere, in tuo trabem non videns? Non itaque iuſtus polluitur ex vitijs filiorum, ſed libertas ab Apoſtolo Eccleſiæ principi reſeruatur, vt talis fiat, qui non timeat propter vitia liberorum extraneos reprehendere. Oportet enim Epiſcopum ſine crimine eſſe, tamquam Dei diſpenſatorem. Quæritur ergo inter diſpenſatores, vt fidelis quis inueniatur: & non comedens & bibens cum ebrioſis, percutiat ſeruos & ancillas, ſed incertum Domini expectet aduentum, & det conſeruis in tempore cibaria. Inter villicum autem & familiam hæc ſola diſtantia eſt, quòd conſeruus præpoſitus eſt conſeruis ſuis. Sciat itaque Epiſcopus & presbyter, ſibi populum eſſe conſeruum, non ſeruum. Cetera quæ ſequuntur, in nobis poſita ſunt. Non proteruum, id eſt, non tumentem & placentem ſibi quòd Epiſcopus ſit: ſed quaſi bonum villicum, id requirentem quod pluribus proſit. Non iracundum. Iracundus eſt qui ſemper iraſcitur, & ad leuem reſponſionis auram atque peccati, quaſi à vento folium commouetur. Neque verò qui aliquando iraſcitur, iracundus eſt: ſed ille dicitur iracundus, qui crebrò hac paſſione ſuperatur. Prohibet quoque Epiſcopum eſſe vinolentum, vt ſenſu occupato vel exaltet riſum contra grauitatis

Philip. 1.

Act. 20.

1. Tim. 3.

Digitized by Google

vitatis decorem, & labijs diſſolutis cachinnet: vel ſi paululum triſtis cuiuſdam rei fuerit recordatus inter pocula, in ſingultus prorumpat & lacrymas. Longum eſt ire per ſingula, & inſanies, quas ebrietas ſuggerit, explicare. Poſt vinolentiam etiam hoc præcepit, ne percuſſor ſit. Quod quidem, & ſimpliciter intellectum, ædificat audientem, ne facilè manum porrigat ad cæderdum, ne in os alterius verberandum inſanus erumpat. Melius eſt autem, vt non percuſſorem illum eſſe dicamus, qui manſuetus & patiens, ſciat in tempore quid loquendum ſit, quid tacendum, nec ſermone inutili conſcientiam percutiat infirmorum. Turpis quoque lucri appetitus, ab eo qui Epiſcopus futurus eſt, eſſe debet alienus. Sunt enim multi, docentes quæ non oportet. turpis lucri gratia, qui totas domus ſubuertunt, & putant quæſtum eſſe pietatem. *Melior eſt autem*, iuxtà Salomonem, *modica acceptio cum iuſtitia, quàm multa genimina cum iniquitate: & magis eligendum in paupertate nomen bonum, quàm in diuitijs nomen peſſimum.* Epiſcopus qui imitator Apoſtoli eſſe cupit, habens victum & veſtitum, his tantùm debet eſſe contentus. Qui altario ſeruiunt, de altario viuant. Viuant, inquit, & non diuites fiant. Vnde & æs nobis excutitur de zona, & vna tantùm tunica induimur, ne de craſtino cogitemus. Turpis quoque lucri appetitio eſt, plus de præſentibus quàm de futuris cogitare. Huc vſque quid nō debeat habere Epiſcopus, ſiue presbyter, Apoſtoli ſermone præceptum eſt: nunc è contrario, quid habere debeat, explicatur. *Sed hoſpitalem, bonorum amatorem, caſtum, iuſtum, ſanctum, continentem, abſtinentem, obtinentem eum, qui ſecundùm doctrinam eſt, fidelem ſermonem, vt potens ſit conſolari in doctrina ſana, & contradicentes arguere.* Ante omnia hoſpitalitas futuro Epiſcopo denuntiatur. Si enim omnes illud de Euāgelio audire deſiderāt; *Hoſpes fui, & ſuſcepiſtis me*, quantò magis Epiſcopus, cuius domus omnium commune debet eſſe hoſpitium? Laicus enim vnum aut duos, aut paucos ſuſcipiens, impleuit hoſpitalitatis officium: Epiſcopus niſi omnes receperit, inhumanus eſt. Quomodo itaque manſuetudo, patientia, ſobrietas, moderatio, abſtinentia lucri, hoſpitalitas quoque & benignitas præcipuè eſſe debent in Epiſcopo, & inter cunctos laicos eminentia: ſic & caſtitas propriè, & (vt ita dixerim) pudicitia ſacerdotalis: vt non ſolùm ab opere ſe immundo abſtineat, verùm à iactu oculi & cogitationis errore mens Chriſti corpus confectura ſit libera. Iuſtus quoque Epiſcopus eſſe debet & ſanctus, vt iuſtitiam in populis, quibus præeſt, exerceat, reddens vnicuique quod meretur, nec accipiat perſonam in iudicio. Inter laici autem & Epiſcopi iuſtitiam hoc intereſt, quòd laicus poteſt apparere iuſtus in paucis: Epiſcopus verò in tot exercere iuſtitiam, quot & ſubditos habet.

Prou. 16. 1. Tim. 6. Matth. 25.

Cap. XI. Excerptum ex epiſtola Hieronymi ad Oceanum.

SI quis Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat. Opus, non dignitatem: laborem, non delicias. Opus quod per humilitatem decreſcat, non intumeſcat faſtigio. *Oportet ergò Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe.* Id ipſum quoque ad Titum: *Si quis eſt ſine crimine.* Omnes virtutes in vno ſermone comprehendit, & penè rem contra naturam exigit. Si enim omne peccatum, etiam in otioſo verbo, reprehenſione dignum eſt: quis ille, qui abſque peccato, id eſt, ſine reprehenſione, verſetur in mundo? Sed futurus Paſtor Eccleſiæ talis eligitur, ad cuius comparationem rectè grex ceteri nominentur. Definiunt Rhetores Oratorē, qui ſit vir bonus, dicendi peritus. Ante vitam ſic lingua irreprehenſibilis quæritur, vt doctus meritò ſuſcipiatur. Perdit enim auctoritatem dicendi, cuius ſermo opere deſtruitur. *Vnius uxoris virum.* Certè de baptizatis Apoſtoli ſermo eſt, nemo dubitet. *Sobrium, prudentem, ornatum, hoſpitalem, doctorem, pudicum &c.* Sacerdotes qui miniſtrant in templo Dei, prohibentur vinum & ſiceram bibere, ne crapula & ebrietate aggrauentur corda eorum: & vt ſenſus officiū exhibens Deo, vigeat ſemper & tenuis ſit. Quod autem infert, *prudentem*, excludit eos, qui ſub nomine ſimplicitatis, excuſant ſtultitiam ſacerdotum. Niſi enim cerebrum ſanum fuerit, omnia membra in vitio erunt. *Ornatum.* Qui vitia non habet, irreprehenſibilis appellatur; qui virtutibus pollet, ornatus

1. Tim. 3. Tit. 1. Leuit. 10.

eſt. Poſſumus & aliud intelligere ex hoc verbo, iuxta illud Tullij: Caput eſt artis,decere quid facias. Sunt enim quidam ignorantes menſuram ſuam, & tantæ ſtoliditatis ac vecordiæ, vt & in motu,& in inceſſu, & in habitu, & in ſermone communi,riſum ſpectantibus tribuant: & quaſi intelligentes quid ſit ornatus, comunt ſe veſtibus & munditijs corporis, & lautiores menſæ epulas parant, cùm omnis iſtiuſmodi ornatus & cultus ſordibus fœdior ſit. Quòd autem doctrina à ſacerdotibus expetatur, & veteris præcepta
Tit. 1. ſunt legis, & ad Titum pleniùs ſcribitur. Innocens enim & abſque ſermone conuerſatio, quantum exemplo prodeſt, tantum ſilentio nocet. Nam latratu canum, baculoque paſtoris, luporum rabies deterrenda eſt. *Non vinolentum, non percuſſorem.* Virtutibus vitia oppoſuit. Didicimus, quales eſſe debeamus: diſcamus, quales nō eſſe debeant ſacerdotes. Vinolentia,ſcurronum eſt & comeſſatorum: venterque mero æſtuans,citò deſpumat in libidines. In vino luxuria, in luxuria voluptas, in voluptate impudicitia eſt. Qui
Genes. 9. luxuriatur,viuens mortuus eſt: ergò qui inebriatur, & mortuus & ſepultus eſt. Noë ad vnius horæ ebrietatem nudauit femora ſua, quæ per ſexcentos annos ſobrietate contexerat. Loth per temulentiam neſciens libidini miſcet inceſtum: & quem Sodoma non vi-
Genes. 19. cerat, vina vicerunt. Percuſſorem autem Epiſcopum ille condemnat, qui dorſum poſuit ad flagella, & maledictus non remaledixit. *Sed modeſtum.* Duobus malis vnum oppoſuit bonum, vt temulentia & ira modeſtia refrænentur. *Non litigioſum, non auarum.* Nihil enim impotentius arrogantia ruſticorum, qui garrulitatem, auctoritatem putant, & parati ſemper ad lites, in ſubiectum ſibi gregem tumidis ſermonibus tonant. Auaritiam
1. Reg. 12. in ſacerdote vitandam & Samuël docet, nihil coram populo eripuiſſe ſe cuiquam probans: & Apoſtolorum paupertas, qui refrigeria ſumptuum à fratribus accipiebant, & præter victum atque veſtitum, nihil ſe aliud nec habere, nec velle gloriabantur. Quam
Tit. 1. ad Timotheum auaritiam, ad Titum turpis lucri cupiditatem apertiſſimè notat. *Domum ſuam benè regentem.* Non vt opes augeat, non vt regias paret epulas, non vt cælatas patinas ſtruat, non vt phaſides aues lentis vaporibus coquat, qui ad oſſa perueniant,& ſuperficiem carnium non diſſoluant artificij temperamento: ſed vt quod populo præcepturus
1. Reg. 2. eſt, priùs à domeſticis exigat. *Filios habentem ſubditos cum omni caſtitate.* Ne ſcilicet incontinentes imitentur filios Heli, qui in veſtibulo templi cum mulieribus dormiebant. *Non Neophytum, ne in ſuperbiam elatus, in iudicium incidat diaboli.* Heri catechumenus,hodie Pontifex: heri in amphitheatro, hodie in Eccleſia: veſpere in circo, manè in altari: dudum fautor hiſtrionum, nunc virginum conſecrator. Quòd autem ait, *ne in ſuperbiam elatus, in iudicium incidat diaboli*, quis non exemplo verum probet? Ignorat momentaneus ſacerdos humilitatem & manſuetudinem ruſticorum. Ignorat blanditias Chriſtianas, neſcit ſeipſum contemnere. De dignitate transfertur ad dignitatem. Non ieiunauit, non fleuit, non mores ſuos ſæpè reprehendit, & aſſidua meditatione correxit. Non ſubſtantiam pauperibus erogauit. De cathedra quodammodò ducitur ad cathedram, id eſt, de ſuperbia ad ſuperbiam. Iudicium autem & ruina diaboli nulli dubium quin arrogantia ſit. Incidunt in eam, qui in puncto horæ, necdum diſcipuli, iam Magiſtri ſunt. *Oportet autem eum & teſtimonium habere bonum ab his qui foris ſunt.* Quale principium, talis & clauſula. Qui irreprehenſibilis eſt,non ſolùm à domeſticis, ſed & ab alienis conſono ore laudatur. Alieni extra Eccleſiam ſunt Iudæi, hæretici atque gentiles. Talis ergò ſit Pontifex Chriſti, vt qui religioni detrahunt, vitæ eius detrahere non audeant. Hos in ſacerdotibus eligendis canones obſeruare oportet.

Cap. XII. *Auguſtini de Paſtoribus Eccleſiæ.*

QVi Paſtorum nomina audire volunt, & Paſtorū officiū implere nolunt,quid ad eos per Prophetam dicitur,ſicut lectū audiuimus, recenſeamus. Audite vos cū intentio-
Ezech. 34. ne,audiamus nos cū tremore. *Et factum eſt verbū Domini* (inquit Ezechiel) *ad me dicens: Fili hominis,propheta ſuper paſtores Iſraël, & dic ad paſtores Iſraël.* Hanc lectionē modò, cùm legeretur,audiuimus. Hinc cū veſtra ſanctitate aliquid loqui decreuimus. Adiuuabit ipſe

ipſe vt vera dicamus, ſi non noſtra dicamus. Nam ſi noſtra dixerimus, paſtores erimus paſcentes nos, non oues. Si autem illius ſunt quæ dicimus, per quemlibet ipſe vos paſcit. Hæc dicit Dominus Deus: O paſtores Iſraël, qui paſcunt ſe ſolos. Numquid non oues paſcunt paſtores? id eſt, non ſe paſcunt paſtores, ſed oues. Hæc prima cauſſa eſt, quare arguantur iſti paſtores: quia ſeipſos paſcunt, non oues. Qui ſunt, qui ſeipſos paſcunt? De quibus Apoſtolus dicit: *Omnes enim ſua quærunt, non quæ Ieſu Chriſti.* Nos enim, quos in loco iſto, de quo periculoſa ratio redditur, Dominus ſecundùm dignationem ſuam, non ſecundùm meritum noſtrum, conſtituit, habemus duo quædam. Vnum, quòd Chriſtiani ſumus: alterum, quòd præpoſiti ſumus. Illud, quòd Chriſtiani ſumus, propter nos eſt: quòd præpoſiti ſumus, propter vos eſt. In eo quòd Chriſtiani ſumus, attendatur vtilitas noſtra: in eo quòd præpoſiti ſumus, non niſi veſtra. Et ſunt multi, qui Chriſtiani, & non præpoſiti, perueniunt ad Deum faciliore fortaſſe itinere, & tantò fortè expeditiùs ambulantes, quantò minorem ſarcinam portant. Nos autem, excepto quòd Chriſtiani ſumus, vnde rationem reddemus Deo de vita noſtra, ſumus etiam præpoſiti, vnde rationem reddemus Deo de diſpenſatione noſtra. Ad hoc iſtam difficultatem propono, vt compatientes nobis, oretis pro nobis. Veniet enim dies, quo cuncta adducantur in iudicium, & ille dies ſi ſæculo longè eſt, vnicuique homini ſuæ vitæ vltimus prope eſt: tamen vtrumque latere voluit Deus, & quando veniat finis ſæculi, & quando ſit in vnoquoque homine huius vitæ finis. Vis non timere diem occultum dum venerit? Inueniat te paratum. Cùm ergò præpoſiti ad hoc ſint, vt his qui ſubiecti ſunt, conſulant: nec ideò quòd præſunt, omnino vtilitatem ſuam attendant, ſed eorum quibus miniſtrant: quiſquis ita præpoſitus eſt, vt in eo quòd præpoſitus eſt, gaudeat, & honorem ſuum quærat, & commoda ſua ſola reſpiciat, ſe paſcit, non oues. Ad hos ſermo dirigitur. Audite tamquam oues Dei, & videte quemadmodum vos ſecuros fecerit Deus. Qualeſcumque ſint qui vobis præſunt, id eſt, qualeſcumque nos ſimus, vobis ſecuritatem dedit, qui paſcit oues Iſraël. Nam ſi Deus non deſerit oues ſuas, & mali paſtores debitas pœnas luent, & oues promiſſa percipient. Videamus ergò quid alloquatur paſtores ſeipſos paſcentes, non oues, ſermo diuinus neminè palpans: *Ecce lac conſumitis, & lanis vos tegitis, & quod craſſum eſt interficitis & oues meas non paſcitis. Quod infirmatum eſt, non confortaſtis: & quod ægrotat, non corroboraſtis: & quod tribulatum eſt, non colligaſtis: & quod errabat, non reuocaſtis: & quod periit, non requiſiſtis: & quod forte fuit, confregiſtis: & diſperſæ ſunt oues meæ, eo quòd non ſit paſtor.* Dicitur ad paſtores paſcentes ſeipſos, non oues, quid diligant, quid negligant. Quid ergo diligunt? *Lac conſumitis.* Propter quod & Apoſtolus dicit: *Quis plantat vineam & de fructu eius non ſumit? quis paſcit gregem, & de lacte gregis non percipit?* Inuenimus ergo lac eſſe gregis, quidquid à plebe diſtribuitur præpoſitis, ad eorum ſuſtentandum victum temporalem. Inde enim loquebatur Apoſtolus, cùm hæc diceret, quæ commemoraui. Et quidem Apoſtolus, quamquam elegerit manibus ſuis tranſigi, & nec ipſum lac quærere ab ouibus; tamen lactis percipiendi poteſtatem habere ſe dixit, & ſic Dominum diſpoſuiſſe, vt qui Euangelium annuntiant, de Euangelio viuant. Et dicit alios coapoſtolos ſuos vſos fuiſſe hac poteſtate, non vſurpata, ſed data. Plus ille fecit, vt nec quod debebatur, acciperet. Ipſe ergò donauit & debitum, ſed ab aliis non exegit indebitum. Ille plus fecit; fortaſſis enim ipſum ſignificabat, qui ægrum cùm adduceret ad ſtabularium, dixit: *Si quid amplius erogaueris, in redeundo reddam tibi.* De his ergo qui non indigent lacte gregis, quid plura dicamus? Miſericordiores ſunt, vel potiùs ipſius miſericordiæ officium largiùs inpendunt: poſſunt, & quod poſſunt faciunt. Laudentur hi, nec damnentur illi. Nam & ipſe Apoſtolus datum non quærebat. Fructuoſas tamen oues ſuas eſſe cupiebat, non ſteriles ſine lactis vbertate. Itaque cùm eſſet quodam tempore in magna indigentia, vinctus in confeſſione veritatis, miſſum eſt illi à fratribus vnde neceſſitati & indigentiæ eius miniſtraretur. Reſpondit autem illis gratias agens, & dixit: *Bene feciſtis communicantes neceſſitatibus meis: ego enim didici in quibus ſum ſufficiens eſſe. Scio & abundare, noui & penuriam pati. Omnia poſſum in eo qui me confortat. Veruntamen vos benefeciſtis, vſibus mittere meis.* Sed vt oſtenderet

Philip. 2.

Ezech. 34.

1. Cor. 9.

Luc. 10.

Philip. 4.

Digitized by Google

ret in eo quod illi benefecerunt, quid ipſe quæreret, ne inter illos eſſent, qui ſeipſos paſcunt, non oues: non tam ſuæ gaudet ſubuentum eſſe neceſſitati, quàm illorum gratulatur fœcunditati. Quid ergo ibi quærebat? Non quia quæro (inquit) datum, ſed requiro fructum. Non vt ego (inquit) explear, ſed ne vos inanes remaneatis. Qui ergò non poſſunt facere quod Paulus, vt manibus ſuis ſe tranſigant, accipiant de lacte ouium: ſuſtentent ſuam neceſſitatem, ſed non negligant ouium infirmitatem. Non hoc ibi quærant, tamquam commodum ſuum, vt ex neceſſitate penuriæ ſuæ videantur annuntiare Euangelium, ſed hominibus illuminandis parent lucem verbi veritatis. Sunt enim tamquam lucernæ, ſicut dictum eſt: *Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes.* Et *nemo accendit lucernam, & ponit eam ſub modio: ſed ſuper candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo ſunt. Sic luceat lumen veſtrum coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum qui in cœlis eſt.* Si ergò tibi lucerna accenderetur in domo, nónne adijceres oleum ne extingueretur? Porò ſi lucerna accepto oleo non luceret, non erat planè digna, quæ in candelabro poneretur, ſed quæ continuò frangeretur. Vnde ergò viuitur, neceſſitatis eſt accipere, caritatis eſt præbere. Non tamquam venale ſit Euangelium, vt iſtud ſit pretium eius, quod ſumunt qui annuntiant, vnde viuant. Si enim ſic vendunt, magnam rem vili vendunt. Accipiant ſuſtentationem neceſſitatis à populo, mercedem diſpenſationis à Domino. Non enim eſt idoneus populus reddere mercedem illis, qui ſibi in caritate Euangelij ſeruiunt. Non expectant illi mercedem, niſi vnde & iſti ſalutem. Quid autem iſtis increpatur, vnde arguuntur? quia cùm lac ſumerent, & lanis ſe tegerent, oues negligebant. Sua ergò tantùm quærebant, non quæ Ieſu Chriſti. Sed quoniam diximus, quid ſit lac conſumere: quæramus, quid ſit lanis tegere. Qui præbet lac, potum præbet: & qui præbet lanam, honorem præbet. Iſta ſunt duo quæ à paſtoribus quæruntur, qui ſeipſos paſcunt, non oues: commodum ſupplendæ neceſſitatis, & fauorem honoris & laudis quærunt. Etenim veſtimentum propterea benè intelligitur in honore, quia nuditatem contegit. Eſt enim vnuſquiſque homo infirmus. Et quid eſt quiſquis vobis præeſt, niſi quod vos eſtis? Carnem portat, mortalis eſt, manducat, dormit, ſurgit, natus eſt, moriturus eſt. Si ergò cogites quid ſit, ſecundùm ſeipſum homo eſt: & tamen honorando eum velut Angelum, contegis quod infirmum eſt. Videte cuiuſmodi indumentum acceperat à bona Dei plebe idem Paulus, cùm diceret: *Sicut Angelum Dei excepiſtis me. Teſtimonium enim vobis perhibeo, quia ſi fieri poſſet, oculos veſtros eruiſſetis, & dediſſetis mihi.* Sed cùm tantus illi honor exhibitus eſſet, numquid propter ipſum honorem ſibi exhibitum, ne fortè negaretur, & minùs ille cùm argueret lauderetur, pepercit errantibus. Nam ſi hoc feciſſet, eſſet inter illos, qui ſeipſos paſcunt, non oues. Diceret ergò apud ſeipſum: Quid ad me pertinet? quiſque quod velit, agat. Victus meus ſaluus eſt: honor meus ſaluus eſt, & lac & lana ſatis eſt mihi. Eat quiſque quà poteſt. Ergò integra tibi ſunt omnia, ſi eat quiſque quà poteſt? Nolo te præpoſitum facere: vnum te cõſtituò de ipſa plebe. Si patitur vnum membrum, cõpatiuntur omnia membra. Proinde ipſe Apoſtolus cùm eis cõmemoraret, quales fuerint erga illum, ne quaſi oblitus eorum honorificentiæ videretur, teſtimonium perhibet, quòd ſicut Angelũ Dei ſuſceperint eum: quòd ſi fieri poſſet, oculos ſuos vellent eruere, & illi dare. Et támen accedit ad ouem languidam, ad ouem putridã, ſecare vulnus, non parcere putredini. *Ergo,* inquit, *inimicus factus ſum vobis prædicans veritatem?* Eccè & accepit de lacte ouium, ſicut paulò antè cõmemorauimus; & indutus eſt lanis ouium: ſed tamen oues non neglexit. Non enim ſua quærebat, ſed quæ Ieſu Chriſti. Abſit ergò vt dicamus vobis; Viuite vt vultis: ſecuri eſtote, Deus neminem perdet. Tantummodò fidem Chriſtianã tenete. Non perdet ille quod redemit. Nõ perdet pro quibus ſanguinẽ fudit. Et ſi ſpectaculis volueritis oblectare animos veſtros, ite, quid mali eſt? Et feſta iſta quæ celebrantur per vniuerſam ciuitatẽ in lætitia conuiuantiũ, & publicis menſis ſeipſos (vt putant) iocundantiũ, re vera perdentiũ, ite, celebrate ſecuri: magna eſt Dei miſericordia, quæ totum ignoſcat. Coronate vos roſis, antequam marceſcant. In domo Dei veſtri, quando volueritis, conuiuamini: implemini cibo & vino cum veſtris. Adhoc enim data eſt iſta creatura, vt ea perfruamini. Non enim

Luc. 12.
Matth. 5.
Gal. 4.

paga-

Digitized by Google

paganis & impijs dedit Deus,& vobis non dedit. Hæc ſi dixerimus,fortè congregabimus turbas ampliores. Et ſi ſunt quidam,qui ſentiant nos hæc dicentes non rectè ſapere, paucos offendimus, ſed multitudinem conciliamus. Quòd ſi fecerimus,non verba Dei, non verba Chriſti dicentes, ſed noſtra : erimus paſtores paſcentes noſmetipſos, non oues. Cùm autem dixiſſet, quæ diligant iſti paſtores, dicit & quæ negligant. Vitia enim ouiũ latè patent. Sanæ atque craſſæ oues perpaucæ ſunt, id eſt,ſolidæ in cibo veritatis, vtentes paſcuis benè de munere Dei.Sed mali illi paſtores non parcunt talibus. Parum eſt quod illas languentes, & infirmas, & errantes, & perditas non curant : etiam iſtas fortes & pingues necant,quantum in ipſis eſt : & illæ ſi viuunt,de miſericordia Dei viuunt : tamen quantùm ad paſtores malos attinet, occidunt. Quomodo, inquit, occidunt ? Malè viuendo, malum exemplum præbendo. An fruſtrà dictum eſt ſeruo Dei eminenti in membris ſummi paſtoris: *Circa omnes teipſum bonorum operum præbens exemplum, & forma eſto fidelibus?* Tit. 2. Attendit enim ouis, etiam fortis,plerumque præpoſitum ſuum malè viuentem, ſi declinet oculos à regulis Domini. Intendit in hominem, incipit dicere in corde ſuo : Si præpoſitus meus ſic viuit, ego quis ſum, qui non faciam quod ille facit ? occidit ouem fortem. Si fortem, ergo occidit ouem; iam de ceteris quid faciet, qui illud, quod non ipſe fructificauerat,ſed forte aut robuſtum inuenerat, malè viuendo interfecit ? Dico caritati veſtræ, ac iterùm dico : Etſi viuunt oues, etſi fortes ſunt oues in verbo Domini,& tenent illud quod audierunt à Domino ſuo : *Quæ dicunt, facite; quæ autem faciunt, facere nolite* : Matth. 23. tamen qui in conſpectu populi malè viuit, quantum in illo eſt, eum à quo attenditur,occidit. Non ſibi ergò blandiatur, quia ille non eſt mortuus : & ille viuit, & iſte homicida eſt. Quomodò cùm laſciuus homo intendit in mulierem ad concupiſcendum eam,ecce illa caſta eſt, & mœchatus eſt iſte. Domini enim vera & aperta eſt ſententia : *Quiſquis viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo.* Matth. 5. Non peruenit ad illius cubiculũ,&in interiore iam ſuo cubiculo volutatur.Sic omnis qui malè viuit in conſpectu eorum quibus præpoſitus eſt, quantùm in ipſo eſt, occidit etiam fortes oues. Qui ergo imitatur præpoſitum malum, moritur : qui non imitatur, viuit : tamen quantum ad illum pertinet, ambos occidit. *Et quod craſſum eſt,* inquit, *interfeciſtis, & oues meas non paſcitis.* Iam audiſtis quid diligant : videte quid negligant. *Quod infirmatum eſt,non confortaſtis : & quod male habuit,non corroboraſtis : & quod contribulatum eſt, & quod confractum eſt,non colligaſtis : & quod errabat, non reuocaſtis : & quod perijt, non inquiſiſtis : & quod forte fuit, confregiſtis, interfeciſtis, occidiſtis.* Infirmatur ouis, id eſt, infirmum cor gerit, vt poſſit cedere tentationibus incauto & imparato ſuperuenientibus. Paſtor negligens, quando credit talis,non illi dicit : *Fili,accedens ad ſeruitutem Dei, ſta in iuſtitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationẽ.* Eccleſ. 2. Qui hæc enim loquitur, confortat infirmũ,& ex infirmo facit firmum,vt non ille, cùm crediderit,proſpera huius ſæculi ſperet. Si enim doctus fuerit ſperare proſpera ſæculi, ipſa proſperitate corrumpitur, ſuperuenientibus aduerſitatibus ſauciatur, aut fortaſſis extinguitur. Non ergo eum ædificat ſuper petram, qui ſic ædificat, ſed ſuper arenam ponit. Petra autem erat Chriſtus. Chriſti paſſiones imitandæ ſunt, non à Chriſtianis deliciæ conquirendæ.Confortatur infirmus, cùm ei dicitur. Spera. Imminent quidem tentationes huius ſæculi, ſed ab omnibus te eruet Dominus,ſi ab illo non receſſerit retrò cor tuum. Nam ad confortandũ cor tuum venit ille pati, venit ille mori,venit ſputis inliniri, venit ſpinis coronari, venit opprobria audire,venit poſtremò ligno configi.Omnia hæc ille pro te : tu nihil pro illo, ſed pro te. Quales autẽ ſunt,qui timentes hos lædere quibus loquuntur,nõ ſolùm non præparant ad imminentes tentationes, ſed etiam promittunt felicitatem huius ſæculi, quam Deus ipſi ſæculo non promiſit? Ille prædicit labores ſuper labores vſque in finem venturos ipſi ſæculo, & tu vis ab ipſis laboribus exceptum eſſe Chriſtianum ? quia Chriſtianus eſt, aliquid plus paſſurus eſt in hoc ſæculo. Etenim ait Apoſtolus : *Omnes qui volunt in Chriſto piè viuere, perſecutionem patientur.* 2. Tim. 3. Iam ſi tibi placet paſtor ſua quærens, non quæ Ieſu Chriſti, ille dicat : *Omnes qui volunt in Chriſto piè viuere, perſecutionem patientur* : & tu dic : Si in Chriſto piè vixeris,abundabunt tibi omnia bona. Et ſi filios non habes, ſuſci-

Digitized by Google

pies & nutries omnes, & nemo tibi morietur. Hæccine eſt ædificatio tua? Attende quid facias, vbi ponas. Super arenam eſt, quod conſtituis. Venturus eſt imber, influxurus eſt fluuius, flaturus eſt ventus, & impingent in domum iſtã, & cadet, & fiet ruina eius magna. Leua de arena, pone ſupra petram: in Chriſto ſit, quem vis eſſe Chriſtianũ. Attendat ad paſſiones Chriſti indignas. Attendat illum ſine vllo peccato, quæ non rapuit, exſoluentẽ.
Heb. 12. Attendat ſcripturam dicentem ſibi: *Flagellat omnem filium quem recipit.* & tu dicis, fortè exceptus eris? Si exceptus à paſſione flagellorũ, exceptus à numero filiorũ. Itáne, inquies, flagellat omnẽ filium? Prorſus flagellat omnem filium, vt & vnicum. Vnicus ille de patris ſubſtantia natus, æqualis patri in forma Dei, verbum per quod facta ſunt omnia, non habebat vnde flagellaretur. Ad hoc carne indutus eſt, vt ſine flagello non eſſet. Qui ergo flagellat vnicũ ſine peccato, relinquit cum peccato adoptatum? In adoptionem vo-
Gal. 4. catos nos eſſe Apoſtolus dicit. Adoptionem filiorum accepimus, vt eſſemus vnico coheredes, eſſemus etiam hereditas eius. Poſtula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam. Exemplum nobis propoſuit in paſſionibus ſuis: ſed planè ne in futuris tentationibus deficiat infirmus, nec falſa ſpe decipiendus eſt, nec terrore frangendus. Dices ei: *Præpara animam tuam ad tentationem.* & fortè incipit labi, contremiſcere, nolle accedere. Habes &
1. Cor. 10. aliud: *fidelis Deus qui non vos ſinet tentari ſupra quàm poteſtis ferre.* Illud enim, promittere, & prædicere venturas paſſiones, infirmum confirmare eſt. Timenti autem nimiùm & ex hoc deterrito, cùm polliceris miſericordiam Dei, non quia tentationes deerunt, ſed quia non permittit tentari ſupra quàm ferre poteſt, fructum colligere eſt. Sequitur: *Quod infirmatum eſt*, inquit, *non confortaſtis.* Paſtoribus malis dicit, paſtoribus falſis, paſtoribus ſua quærentibus, non quæ Ieſu Chriſti, & commodo lactis & lanæ gaudentibus, oues omnino non curantibus. *Et quod male habuit, non corroboraſtis.* Inter infirmum (id eſt, non firmum) & ægrotum, (id eſt, malè habentem) hoc mihi videtur intereſſe. Etenim inter iſta fratres, quæ diſtinguere vtcumque conamur, fortè & nos poſſumus maiori diligentia meliùs diſtinguere, & alius peritior, vel lumine cordis plenior. Interim ne fraudemini, quod ſentio, loquor. Infirmo, ne accedat tentatio, & eum frangat, timendum eſt. Languens autem, iam cupiditate aliqua ægrotat, iam cupiditate aliqua impeditur ab intranda via Dei, à ſubeundo iugo Chriſti. Qui ergò videntur feruere in operibus bonis, ſed imminentes paſſiones tolerare nolle, aut non poſſe, infirmi ſunt. Qui verò aliqua cupiditate mala amatores mundi ab ipſis bonis operibus reuocantur, languidi & ægroti iacent. Quippe qui in ipſo languore, tamquam ſine vllis viribus, nihil boni poſſent ope-
Ezech. 34. rari. Sequitur: *Et quod errabat, non reuocaſtis: Et quod perijt, non inquiſiſtis.* Hîc inter manus latronum, & dentes luporum furentium, vtcumque verſamur: & contumaces ſunt oues, quia quæruntur errantes. Alienas ſe à nobis dicunt, errore ſuo, & perditione ſua: Quid nos vultis? (inquiunt) quid nos quæritis? Si in errore, inquit, ſum, ſi in interitu, quid me vis? quid me quæris? Quia in errore es, reuocare volo: quia periſti, inuenire volo. Sic volo errare, ſic volo perire. Sic vis errare? Sic vis perire? Quantò meliùs ego
2. Tim. 4. nolo? Prorſus audeo dicere, importunus ſum. Audio dicentem Apoſtolum: *Prædica verbum, inſta opportunè, importunè.* Quibus opportunè? quibus importunè? Opportunè vtique volentibus, importunè nolentibus. Prorſus importunus ſum. Audeo dicere: Tu vis errare? tu vis perire? Ego nolo. Reuocabo errantem, requiram perditam. Velis nolis, id agam, & ſi me inquirentem laniant vepres ſyluarum, per omnia anguſta me coactabo. Omnes ſepes excutiam, quantum mihi virium terrens Dominus donat. Omnia peragrabo, reuocabo errantem, requiram pereuntem. Si me pati non vis, noli errare, noli perire. Parùm eſt quòd doleo te errantem atque pereuntem. Timeo, ne negligens te, etiam quod forte eſt, occidam. Vide enim quid ſequitur: *Et quod forte fuit, confregiſtis.* Si neglexero errantem atque pereuntem, & eum qui fortis eſt delectabit errare & perire. Cupio lucra exteriora: ſed timeo plus damna interiora. Si indifferentem habuero errorem tuum, attendit qui fortis eſt, cùm te perditum non requiro: & putat nihil eſſe ire in hæreſim? Non fruſtrà ergò, cùm iam dixiſſet ſuperiùs, *quod craſſum eſt, interfeciſtis*: hic iterum in nouiſſimo poſuit, *& quod forte fuit, confregiſtis.* Proinde audi quid ſe-

qua-

Digitized by Google

quatur de iſta negligentia malorum, imò falſorum paſtorum: *Et diſperſa ſunt oues meæ, eo quòd non ſit paſtor: & factæ ſunt in comeſturam omnibus beſtijs agri.* Furantur lupi inſidiãtes, rapiunt leones frementes, cùm oues adhærent paſtori. Nam præſens eſt paſtor: ſed malè agentibus non eſt paſtor: & inhærent paſtoribus non paſtoribus, ſeipſos videlicet, non oues, paſcentibus: & letalis error conſequitur. Eunt in beſtias deprædantes ſe,& de illarum morte ſe ſatiare cupientes. Tales enim ſunt omnes qui gaudent de erroribus alienis. Diſperſæ ſunt & errauerunt oues meæ in omnem montem, & in omnem collem altum: hoc eſt,in omnem tumorem terrenæ ſuperbiæ. Mons enim & collis,tumor terrenus & ſuperbia ſæculi intelligitur. Sunt enim & montes boni, de quibus Propheta dicit: *Leuaui oculos meos ad montes, vnde veniet auxilium mihi.* In omnem montem, & in omnem collem, & in omnem faciem terræ lucent, & in omnem faciem terræ diſperſæ ſunt, omnia terrena ſectantes. Ea quæ in faciem terræ lucent, ipſa amant, ipſa diligunt. Nolunt mori,vt abſcõdatur vita eorum in Chriſto. Propterea paſtores audite ſermonem Domini. *Viuo ego, dicit Dominus Deus: Ecce ego ipſe requiram oues meas, & viſitabo eas ſicut viſitat paſtor gregem ſuum.* Non curauerunt mali paſtores. Non enim ſuo ſanguine redemerunt. Sicut viſitat, inquit, paſtor gregem ſuum in diem. In qualem diem? Cùm fuerit nimbus & nubes, id eſt, in pluuia & in nebula. Pluuia & nebula,error ſæculi huius, caligo magna,ſurgens de cupiditatibus hominum, & nebula valida conterens terram: & difficile eſt,vt non errent oues in iſta nebula: ſed paſtor non deſerit eas, inquirit eas, penetrat nebulam oculis validis & acutiſſimis, non impeditur caligine nubium. Videt vndique, errantem reuocat: tantùm vt fiat quod dicit in Euangelio: *Quæ ſunt oues meæ, audiunt vocem meam, & ſequuntur me.* In medio ouium diſperſarum. Sic inquiram oues meas, & reducam eas ab omni loco quò diſperſæ ſunt illic. In die nubis & nimbi, quando difficile eſt inueniri eas, tunc ego inueniam. Craſſa eſt nebula, pinguis nimbus eſt. Oculos eius nihil latet. Et educam eas de gentibus, & colligam eas de regionibus, & inducam eas in terram earum, & paſcam eas ſuper montes Iſraël. Conſtituit ſuper montes Iſraël auctores ſcripturarum diuinarum. Ibi paſcite, vt ſecurè paſcatis. Quidquid inde audieritis,hoc vobis benè ſapiat: quidquid extra eſt, reſpuite. Ne erretis in nebula, audite vocem paſtoris: colligite vos ad montes ſcripturæ ſanctæ. Ibi ſunt deliciæ cordis veſtri: ibi nihil venenoſum, nihil alienum. Vberrima paſcua ſunt. Vos tantùm ſanę venite, ſanæ paſcimini in montibus Iſraël, & in riuis, & in omni habitatione terræ. A montibus enim quos oſtendimus,manauerunt riui prædicationis Euangelicæ, cùm in omnem terram exiuit ſonus eorum. Et facta eſt omnis habitatio terræ paſcendis ouibus læta atque fœcunda. In paſcuis bonis paſcam eas, & in montibus altis Iſraël: & erunt ſtabula earum illic, hoc eſt, vbi requieſcant, vbi dicant,benè eſt, verum eſt, & manifeſtum eſt.Non fallimur. In gloria Dei requieſcent, tamquam in ſtabulis illis, & dormient, hoc eſt, requieſcent. Et requieſcent in delicijs ſuis bonis, & in paſcuis pinguibus paſcentur ſuper montes Iſraël. Sequitur: Quod enim primùm curauit, iterùm dicit: *Hæc dicit Dominus Deus: Quod perijt, inquiram: & quod errauit, reuocabo: & quod imminutum eſt, colligabo: & quod exanime eſt, confortabo: & quod pingue eſt & forte, cuſtodiam.* Quod non faciebant mali paſtores, ſeipſos paſcentes, non oues. Non,ait Dominus, conſtituam alios bonos paſtores,qui faciant hæc: ſed ego, inquit, faciam: oues meas nulli committam. Securi vos fratres, ſecuræ vos oues. Nobis videtur timendum, quaſi deſit bonus paſtor. Et addit ſic: *& paſcam eas cum iudicio.* Vide quia ſic ſolus paſcit, cùm iudicio paſcens. Quis enim homo certum iudicat de homine? Temerarijs iudicijs plena ſunt omnia. De quo deſperauimus, ſubitò conuertitur,& fit optimus: de quo præſumpſimus, ſubitò deficit,& fit peſſimus. Nec timor ergo noſter certus eſt, nec amor noſter certus eſt. Quid ſit hodie quiſque homo,vix nouit ipſe homo: tamen vtcumque ipſe, quid hodie; quid autem cras,nec ipſe. Paſcit ergo ille cum iudicio,diſpertiens propria proprijs. Nouit enim quid agat. Cum iudicio paſcit, quod iudicatus redemit. Sequitur: *Abſit vt deſint modo boni paſtores.* Abſit à nobis vt deſint. Abſit à miſericordia ipſius, vt non eos gignat atque conſtituat. Vtique ſi ſunt bonæ oues, ſunt & boni paſtores. Nam de bonis oui-

Pſal.120.

Ioan.10.

ouibus fiunt boni paſtores. Sed omnes boni paſtores in vno ſunt, vnũ ſunt. Illi paſcant, Chriſtus paſcit. Sint ergo omnes in paſtore vno, & dicant vocem paſtores vnam, quam audiant oues, & ſequantur paſtorem ſuum, & non illum, aut illum, ſed vnum. Et omnes in illo vna voce dicant, diuerſas voces non habeant.

Cap. XIII. *De Paſtoribus animarum, quales in Eccleſia eligi debeant.* GREGORII.

Paſtor.p.1. in proœmio. CVm rerum neceſſitas expoſcit, penſandum valde eſt, ad culmen quiſque regiminis qualiter veniat: atque ad hoc ritè perueniens, qualiter viuat, & benè viuens, qualiter doceat, & rectè docens, infirmitatem ſuam quotidie, quanta conſideratione cognoſcat: ne aut humilitas acceſſum fugiat, aut peruentioni vita contradicat, aut vitam doctrina deſtituat, aut doctrinam præſumptio extollat. Priùs ergò appetitum timor temperet: pòſt autem magiſterium, quod non à quærente ſuſcipitur, vita commendet. Ac deinde neceſſe eſt, vt paſtoris bonum, quod viuendo oſtenditur, loquendo propagetur. Ad extremum verò ſupereſt, vt perfecta quæque opera conſideratione propriæ infirmitatis Eſa.58. deprimat, ne hæc ante occulti arbitri oculos tumor elationis extinguat. Eſaias quoque ait: *Clama, ne ceſſes: ſicut tuba exalta vocem tuam.* Præconis namque officium ſuſcipit, quiſquis ad ſacerdotium accedit, vt ante aduentum iudicis, qui terribiliter ſequitur, ipſe ſcilicet clamando gradiatur. Sacerdos ergò ſi prædicationis eſt neſcius, quam clamoris Paſtor. p.2. cap.11. vocem daturus eſt præco mutus? Fortes perſeuerantesque doctores, velut Imputribilia ligna, quærendi ſunt, qui inſtructioni ſacrorum voluminum ſemper inhærentes, ſanctæ Eccleſiæ vnitatem denuntient, & quaſi intromiſſi circuli, arcam Domini portent. Vectibus arcam teſtamenti portare, eſt bonis doctoribus ſanctam Eccleſiam ad rudes infidelium mentes prædicando deduci. Qui auro quoque iubentur operiri, vt cùm ſermone alijs inſonant, ipſi etiam vitæ ſplendore fulgeſcant. Neceſſe eſt igitur, vt qui ad officium prædicationis excubant, à ſacræ lectionis ſtudio non recedant. Ad hoc namque vectes eſſe in circulis arcæ ſemper iubentur, vt cùm portari arcã opportunitas exigit, de intromittendis vectibus portandi tarditas nulla generetur: quia videlicet cùm ſpiritale aliquid à ſubditis paſtor inquiritur, ignominioſum valde eſt, ſi tunc quærat diſcere, cùm quæſtionem debet enodare. Circulis arcæ fœderis vectes inhæreant, vt doctores ſemper in ſuis cordibus eloquia ſacra meditãtes, teſtamenti arcam ſine mora eleuent, ſi quidquid neceſſe eſt, protinus docent. Vnde benè primus Paſtor Eccleſiæ paſtores ceteros ad-1.Pet.3. monet, dicens: *Parati ſemper eſtote ad ſatisfactionem de ea, quæ in nobis eſt, ſpe.* Ac ſi apertè dicat, vt ad portandam arcam mora nulla præpediat, vectes à circulis numquam re-Moral. lib. 21.cap.10. cedant. Sancti viri dum præſunt, non in ſe poteſtatẽ ordinis, ſed æqualitatẽ conditionis attendũt: nec præeſſe gaudeãt hominibus, ſed prodeſſe. Sciant enim, quòd antiqui patres noſtri, non tã reges hominum, quàm paſtores pecorũ fuiſſe memorantur. Cùm Noe Do-Gen.9. minus, filijſq; eius poſt diluuiũ diceret; *Creſcite & multiplicamini & implete terram.* ſubditur: *Et terror veſter ac tremor ſit ſuper cũcta animalia terræ.* Homo quippe animalibus irrationalibus, non autẽ ceteris hominibus, natura prælatus eſt. Idcircò ei dicitur, vt ab animalibus, nõ ab homine timeatur, quia contra naturã ſuperbire eſt, ab æquali velle timeri. Paſtor.p.2. cap.16. Cuncti qui præſunt, non in ſe poteſtatem debent ordinis, ſed æqualitatem penſare conditionis. Nam ſicut præfati ſumus, antiqui patres noſtri, paſtores pecorum, & non Reges hominum, fuiſſe memorantur. Neceſſe eſt ergò, vt rectores à ſubditis timeantur, quando ab eiſdem Deum minimè timeri deprehendunt: vt humana ſaltem formidine peccare metuant, qui diuina iudicia non formidant. Nequaquam præpoſiti ex ſubiectorum timore ſuperbiant, in quo non ſuam gloriam, ſed ſubditorum iuſtitiam quærunt. In eo autem quòd metum ſibi à peruersè viuentibus exigunt, quaſi non hominibus, ſed animalibus dominantur: quia videlicet ex qua parte beſtiales ſunt ſubditi, ex ea debent etiam formidini iacere ſubſtrati. Facies ſanctæ Eccleſiæ ſunt hi, qui in locis regiminum poſiti

Digitized by Google

poſiti, apparent primi,vt ex eorum ſpecie honor ſit fidelis populi, etiamſi quid in corpore latet deforme. Qui nimirum prælati plebibus,plangunt culpas infirmantium,ſeque ſic de alienis lapſibus, ac ſi de proprijs, affligunt. Sæpè rectores boni, dum quoſdam vident ad veniam poſt culpas redire,quoſdam verò in iniquitate perſiſtere occulta omnipotentis Dei iudicia mirantur, ſed penetrare nequeunt. Obſtupeſcunt enim quæ non intelligunt. Ille modis omnibus debet ad exemplum viuendi pertrahi, qui cunctis carnis paſſionibus moriens, iam ſpiritaliter viuit, qui proſpera mundi poſtpoſuit, qui nulla aduerſa pertimeſcit,qui ſola interna deſiderat, cuius intentioni benè congruens, nec omnino per imbecillitatem corpus, nec valdè per contumaciam repugnat ſpiritus. Ipſe nihilominus ad dignitatem paſtoralis officij debet prouehi,qui ad aliena capienda non ducitur, ſed propria largitur: qui per pietatis viſcera citiùs ad ignoſcendum flectitur, ſed non pluſquàm decet ignoſcens, ab arce rectitudinis inclinatur: qui nulla illicita perpetrat, ſed perpetrata ab alijs,vt propria,deplorat: qui ex affectu cordis alienæ infirmitati compatitur, ſicque in bonis proximi, ſicut in ſuis prouectibus, lætatur. Ad dignitatem pontificalis excellentiæ rectè peruenit, qui ita ſe imitabilem ceteris in cunctis quæ agit, inſinuat, vt inter eos non habeat quod ſaltem de tranſactis mens erubeſcat: qui ſic ſtudet viuere, vt proximorum quoque corda arentia doctrinæ valeat fluentis irrigare: qui orationis vſu experimento iam didicit, quòd obtinere à Domino quæcumque popoſcerit, poſſit: cui prophetica voce iam quaſi ſpecialiter dicitur: *Adhuc loquente te, dicam; Ecce adſum.* Si fortaſſe quiſquam veniat, vt pro ſe ad intercedendum nos apud potentem quempiam virum, qui ſibi iratus, nobis verò eſt incognitus, ducat, protinus reſpondemus: Ad intercedendum venire non poſſumus, quia familiaritatis eius notitiam non habemus. Si ergo homo apud hominem, de quo minimè præſumit, fieri interceſſor erubeſcit, qua mente apud Dominum interceſſionis locum pro populo arripit, qui familiarem ſe eius gratiæ eſſe per vitæ meritum neſcit? Aut ab eo quomodo alijs veniam poſtulat, qui vtrum ſibi ſit placatus, ignorat? Qua in re eſt adhuc aliud ſolicitiùs formidãdum, ne qui placare iram poſſe creditur, hanc ipſe ex proprio reatu mereatur. Cuncti liquidò nouimus,quia cùm is qui diſplicet, ad intercedendum mittitur, iratus animus ad deteriora prouocatur. Qui adhuc terrenis deſiderijs adſtringitur, caueat ne diſtricti iram iudicis grauiùs accendens, dum loco delectatur gloriæ,fiat ſubditis auctor ruinæ. Solerter ſe quiſque metiatur, ne locum regiminis aſſumere audeat, ſi adhuc in ſe vitium damnabiliter regnat: ne is, quem crimen deprauat proprium, interceſſor fieri appetat pro culpis aliorum. Paſtor.l.1. cap.10.

Cap. XIV. *Vt indigni ac imperiti ad paſtorale magiſterium accedere non præſumant.* GREGORII.

SVnt plerique paſtorum, qui dum metiri ſe neſciunt,quę non didicerunt,docere concupiſcunt. Qui pondus magiſterij tanto leuius æſtimant, quanto vim magnitudinis illius ignorant. Vt quia indocti ac præcipites doctrinæ arcem tenere appetunt,à præcipitationis ſuæ auſibus in ipſa locutionis ianua repellantur. Nulla ars doceri præſumitur,niſi intenta priùs meditatione diſcatur. Ab imperitis ergo paſtorale magiſterium qua temeritate ſuſcipitur, quando ars eſt artium, regimen animarum? Quis autem cogitationum vulnera occultiora eſſe neſciat vulneribus viſcerum? Et tamen ſæpè qui nequaquam ſpiritalia præcepta cognouerunt, cordis ſe medicos profiteri non metuunt: dum qui pigmentorum vim neſciunt, videri medici carnis erubeſcunt. Sunt nonnulli, qui intra ſanctam Eccleſiam per ſpeciem regiminis, gloriã affectant honoris. Videri doctores appetunt,tranſcendere ceteros concupiſcunt,atteſtante Veritate; *primos recubitus in cœnis, primas in conuentibus cathedras quærunt:* qui ſuſceptum curæ paſtoralis officium miniſtrare dignè tanto magis nequeunt,quanto ad humilitatis magiſteriũ ex ſola elatione peruenerunt.Ipſa quippe in magiſterio lingua confunditur, quãdo aliud diſcitur, & aliud doce- Greg.in prol. Paſtoralis. Matth.23.

Oſeæ.8. tur. Contra indignos paſtores Dominus per prophetam queritur, dicens: *Ipſi regnauerunt, & non ex me: principes extiterunt, & non cognoui.* Ex ſe namque, & non ex arbitrio ſummi rectoris regnant, qui nullis fulti virtutibus, nequaquam diuinitus vocati, ſed ſua cupiditate accenſi, culmen regiminis rapiunt potiùs quàm aſſequuntur. Inutiles ſacerdotes internus Iudex & prouehit, & non cognoſcit: quia quos permittendo tolerat, profectò per iudicium reprobationis ignorat. Vnde ad ſe quibuſdam, & poſt miracula ve-

Luc.13. nientibus dicit: *Recedite à me operarij iniquitatis: neſcio qui eſtis.* Paſtorum imperitia voce

Eſa.56. veritatis increpatur, cùm per Prophetam dicitur: *Ipſi paſtores ignorauerunt intelligentiam.*

Hier.2. Quos rurſus Dominus deteſtatur, dicens: *Et tenentes legem, neſcierunt me.* Et neſciri ergo ſe ab eis Veritas conqueritur, & neſcire ſe principatum neſcientiū ſe proteſtatur: quia profectò hi, qui ea quæ ſunt Domini, neſciunt, à Domino neſciuntur, Paulo atteſtante,

1.Cor.14. qui ait: *Si quis autem ignorat, ignorabitur.* Plerumque paſtorum imperitia meritis congruit ſubiectorum: quia quamuis lumen ſcientiæ, ſua culpa exigente, non habeant: diſtricto tamen iudicio agitur, vt per eorum ignorantiam hi etiam qui ſequuntur, offendant. Hinc

Matth.15. namque in Euangelio per ſemetipſam Veritas dicit: *Si cæcus cæco ducatum præbeat, ambo in foueam cadunt.* Hinc Pſalmiſta non optantis animo, ſed prophetantis myſterio, denuntiat, dicens: *Obſcurentur oculi eorum ne videant, & dorſum eorū ſemper incurua.* Oculi quippe ſunt, qui in ipſa honoris ſumma facie poſiti, prouidentis itineris officium ſuſceperunt. Quibus hi nimirum qui ſubſequenter inhærent, dorſa nominantur. Obſcuratis ergò oculis, dorſum flectitur: quia cùm lumen ſcientiæ perdunt qui præeunt, profectò ad portanda peccatorum onera curuantur qui ſequuntur. Indigni quippe, tanti reatus pondera fugerent, ſi veritatis ſententiam ſolicita cordis aure penſarent, qui ait; *Qui ſcandali-*

Matth.18. *zauerit vnum de puſillis iſtis, qui in me credunt, expedit ei, vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.* Ne temerare ſacra regimina, quiſquis his impar

Iac.3. eſt, audeat: & per concupiſcentiam culminis, ducatum ſuſcipiat perditionis. Hinc enim piè Iacobus prohibet, dicens: *Nolite plures magiſtri fieri, fratres mei.* Hinc ipſe Dei hominumque mediator, regnum percipere vitauit in terris: qui ſupernorum quoque ſpirituum ſcientiam ſenſumque tranſcendens, ante ſæcula regnat in cælis. Plerumque aduerſitatis magiſterio ſub diſciplina cor premitur: quòd ſi ad regiminis culmen eruperit, in elationem protinùs vſu gloriæ permutatur. Sic Saul, qui indignum ſe priùs conſiderans, fugerat: mox vt regni gubernacula ſuſcepit, intumuit. Honorari namque coram populo cupiens, dum reprehendi publicè noluit, ipſum tamen qui in Regem ſe vnxerat, abſcidit. Dauid propheta, auctoris ſui iudicio penè in cunctis actibus placens, mox vt preſſuræ pondere caruit, in tumorem vulneris erupit: factuſque eſt in morte viri crudeliter rigidus, qui in appetitu feminæ eneruiter fuerat flexus. Et qui malis antè piè nouerat parcere, in bonorum quoque nece pòſt didicit ſine obſtaculo retractationis anhelare. Priùs quippe ferire deprehenſum perſecutorem noluit, & pòſt cum damno deſu-

Ibid.c.9. dantis exercitus, etiam deuotum militem extinxit. Quem profectò ab electorum numero culpa longiùs raperet, niſi hunc ad veniam flagella reuocaſſent. Plerumque qui ſubire magiſterium paſtorale cupiunt, nonnulla quoque bona opera animo proponunt. Et quamuis hoc elationis intentione appetant, operaturos tamen ſe magna pertractant. Fitque vt aliud in imis intentio ſupprimat, aliud tractantis animo ſuperficies cogitationis oſtendat. Nam ſibi ipſa de ſe mens ſæpè mentitur, & fingit ſe de bono opere amare, quod non amat: de mundi autē gloria non amare, quod amat. Sæpè mens principari appetens, fit ad hoc pauida, cùm quęrit: audax, cùm peruenerit. Tēdens enim, ne nō perueniat, trepidat: ſed repentè perueniens, iure ſibi hoc debitum, ad quod peruenerit, putat. Cumque percepto principatus officio perfrui ſæculariter cœperit, libenter obliuiſcitur quidquid religioſè cogitauit. Neceſſe eſt enim, vt cùm cogitatio extra vſū ducitur, protinus mentis oculus ad opera tranſacta reuocetur: ac penſet quiſq; quid ſubiectus egerit. Et repentè cognoſcit, ſi prętatus bona agere, quæ propoſuerit, poſſit. Quia nequaquā valet in culmine humilitatē diſcere, qui in imis poſitus, nō deſijt ſuperbire. Neſcit laudē, cùm ſuppetit, fugere: qui ad hanc didicit, cùm deeſſet, anhelare. Nequaquā vincere auaritiā poteſt, quando ad multo-

rum

Digitized by Google

rum ſuſtentationem tendit is, cui ſufficere propria nec ſoli potuerunt. Ex anteacta ergo vita ſe quiſque inueniat, ne in appetitu ſe culminis imago cogitationis illudat. Plerũque in occupatione regiminis, ipſe quoque boni operis vſus perditur, qui in tranquillitate tenebatur: quia quieto mari rectè nauem & imperitus dirigit: turbatis autem tempeſtatum fluctibus etiam peritus ſe nauta confundit. Quid eſt poteſtas culminis, niſi tempeſtas mentis, in qua dum cogitationum ſemper procellis nauis cordis quatitur, huc illucque inceſſanter impellitur, vt per repentinos exceſſus oris & operis, quaſi per obuiantia ſaxa frangatur? Inter hæc quæ protulimus, quid ſequendum eſt, quid tenendum, niſi vt virtutibus pollens, coactus ad regimen veniat; virtutibus vacuus, nec coactus accedat? Ille ſi omnino renititur, caueat ne acceptam pecuniam in ſudario ligans, de eius occultatione iudicetur. Pecuniam quippe in ſudario ligare, eſt, percepta dona ſub otio lenti torporis abſcondere. At contrà iſte, cùm regimen appetit, attendat ne per exemplum praui operis, Phariſæorum more, ad ingreſſum regni tendentibus obſtaculum fiat. Qui iuxta vocem magiſtri nec ipſi intrant, nec alios intrare permittunt. Conſiderandum quo- Matth. 23.
que eſt, quia cùm cauſſam populi electus præſul ſuſcipit, quaſi ad ægrum medicus accedit. Si ergo adhuc in eius opere paſſiones viuunt, qua præſumptione percuſſum mederi properat, qui in facie vulnus portat?

Cap. XV. *De indignis Præpoſitis.* ISIDORI.

NOn ſunt promouendi ad regimẽ Eccleſiæ, qui adhuc vitijs ſubiacent. Hinc eſt quòd Lib. 3. Sen. c. 34.
præceptum eſt Dauid, non ædificare viſibile templum, quia ſanguinum vir belli frequentia eſſet. Qua figura illi ſpiritaliter admonentur, qui vitiorum adhuc corruptioni ſunt dediti, ne templum ædificent, hoc eſt, Eccleſiam docere præſumant. Non debet honoris ducatum ſuſcipere, qui neſcit ſubiectos tramite vitæ melioris præire. Neque enim quiſque ad hoc præficitur, vt ſubditorum culpas corrigat, & ipſe vitijs ſeruiat. Qui ſe indignum ad Epiſcopatum exiſtimat, locum eius qui dignus eſt, non præſumat. Nã tam ſanctum eſt ſacerdotij nomen, vt nulla vitiorum nota maculari ſe ſinat. Grauiùs enim condemnabitur, qui indignus ſuſcipit quod non meretur. Qui regimen ſacerdotij contendit appetere, antè in ſe diſcutiat, ſi vita honori ſit congrua. Quòd ſi non diſcrepat, humiliter ad id, ad quod vocatur, accedat. Reatum quippe culpæ geminat, ſi quis cum culpa ad ſacerdotale culmen adſpirat. Vniuſcuiuſque caſus tanto maioris eſt criminis, quantò priuſquam caderet, maioris erat virtutis. Præcedentium namque magnitudo virtutum creſcit ad cumulum ſequentium delictorum. Plerique ſacerdotes, ſuæ magis vtilitatis cauſſa, quàm gregis, præeſſe deſiderant: nec vt proſint, præſules fieri cupiunt: ſed magis vt diuites fiant & honorentur. Suſcipiunt enim ſublimitatis culmen, non pro paſtorali regimine, ſed pro ſolius regiminis vel honoris ambitione: atque abiecto opere dignitatis, ſolam nominis appetunt dignitatem. Dum mali ſacerdotes Deo ignorante non fiant, tamen ignorantur à Deo, ipſo per prophetam teſtante: *Principes extiterunt, ſed* Oſee. 8.
non cognoui. Sed hîc neſcire Dei, reprobare eſt: nam Deus omnia nouit.

Cap. XVI. *De indoctis Præpoſitis.* ISIDORI.

SIcut iniqui & peccatores miniſterium ſacerdotale aſſequi prohibentur, ita indocti & Ibid. c. 35.
imperiti à tali officio retrahuntur. Illi enim exemplis ſuis vitam bonorum corrumpunt: iſti ſua ignauia iniquos corrigere neſciunt. Qui enim docere poterunt, quod ipſi non didicerunt? Deſinat locum docendi ſuſcipere, qui neſcit docere. Ignorantia quippe præſulum vitæ non congruit ſubiectorum. *Cæcus enim ſi cæco ducatum præbeat, ambo in fo-* Matth. 15.
ueam cadunt. Sacerdotes indoctos per Eſaiam prophetam ita Dominus improbat: *Ipſi,* inquit, *paſtores ignorauerunt intelligentiam.* Et iterùm: *Speculatores eius cæci omnes,* id eſt, im- Eſa. 56.
periti Epiſcopi. *Neſcierunt,* inquit, *vniuerſi canes muti, non valentes latrare:* hoc eſt, plebes commiſſas non valentes, reſiſtendo malis, per verbum doctrinæ defendere.

CAPVT. XVII.

De his qui in regimine prodeſſe poſſunt, ſed idem officium per quietem propriam refugiunt. GREGORII.

Paſtor. l. 1. cap. 5. SVnt nonnulli, qui nimia virtutum dona percipiunt, & pro exercitatione ceterorum, magnis muneribus exaltantur. Qui ſtudio caſtitatis mundi, abſtinentiæ robore validi, doctrinæ dapibus referti, patientiæ longanimitate humiles, auctoritatis fortitudine erecti, diſtricti ſunt. Qui nimirum culmen regiminum ſi vocati ſuſcipere renuunt, ipſa ſibi plerumque dona adimunt, quæ non pro ſe tantummodo, ſed etiam pro alijs acceperunt. Cumque ſua & non aliorum lucra cogitant, ipſis ſe, quæ priuata habere appetunt, bonis priuant. Hinc itaque ad diſcipulos Veritas dicit: *Non poteſt ciuitas abſcondi ſuper montem poſita: neque accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo ſunt*. Hinc Petro Dominus ait: *Simon Ioannis amas me?* Qui cùm ſe amare protinus reſpõdiſſet, audiuit: *Si diligis me, paſce oues meas*. Si ergo dilectionis eſt teſtimoniũ, cura paſtionis; quiſquis virtutibus pollens gregem Dei renuit paſcere, paſtorem ſummum conuincitur non amare. Si noſtri, ſicut proximi, curam gerimus, quaſi vtrumque pedem per calceamentum munimus. Qui verò ſua cogitans, vtilitatem proximorum negligit, quaſi vnius pedis calceamentum cum dedecore amittit. Sunt nonnulli, qui magnis muneribus ditati, dum ſolius contemplationis ſtudijs inardeſcunt, parere vtilitati proximorum in prędicatione refugiunt. Secretum quietis diligunt, ſeceſſum ſpeculationis appetunt: de quo ſi diſtrictè iudicentur, ex tantis procul dubio rei ſunt, quantis venientes ad publicum prodeſſe potuerunt. Qua enim mente is, qui proximis profuturus eniteſceret, vtilitati ceterorum ſecretum præponit ſuum: quando ipſe ſummi Patris Vnigenitus, vt multis prodeſſet, de ſinu Patris egreſſus eſt ad publicum noſtrum? Sunt nonnulli, qui ex ſola humilitate refugiunt, ne his quibus ſe impares æſtiment, præferantur. Quorum profectò humilitas, ſi ceteris quoque virtutibus cingitur, tunc ante oculos Dei vera eſt, cùm ad reſpuendum hoc, quod vtiliter ſubire præcipitur, pertinax non eſt. Neque enim verè eſt humilis, qui ſuperni nutus arbitrio, vt debeat præeſſe, intelligit, & tamen contemnit. Diuinis diſpoſitionibus ſubditus, atque à vitio obſtinationis alienus, cùm ſibi regiminis culmen imperatur, ſi iam donis præuentus eſt, quibus & alijs proſit, & ex corde debet fugere, & inuitus obedire.

Matth. 5.

Ioan. 21.

Cap. XVIII. *De Præpoſitis Eccleſiæ.* ISIDORI.

Lib. 3. Sen. cap. 33. VIr Eccleſiaſticus & crucifigi mundo per mortificationem propriæ carnis debet, & diſpenſationem Eccleſiaſtici ordinis, ſi ex Dei voluntate prouenerit, nolens quidẽ, ſed humilis, gubernandam ſuſcipiat. Multis intercipit ſatanas fraudibus eos, qui vitæ & ſenſus vtilitate præſtantes, præeſſe & prodeſſe alijs nolunt: & dum eis regimen animarum imponitur, renuunt, conſultiùs arbitrantes, otioſam vitam degere, quàm lucris animarum inſiſtere. Quod tamen decepti agunt per argumentum diaboli, fallentis eos per ſpeciem boni: vt dum illos à paſtorali officio retrahit, nequaquam proficiant, qui eorum verbis & exemplis inſtrui poterant. Viri ſancti nequaquam occupationum ſæcularium curas appetunt: ſed occulto ordine ſibi ſuperimpoſitas gemunt. Et quamuis illas per meliorem intentionem fugiant, tamen per ſubditam mentem portant. Quas quidem ſummopere, ſi liceat, vitare feſtinant; ſed timentes occultam diſpenſationem Dei, ſuſcipiunt quod fugiunt, exercent quod vitare noſcuntur. Intrant enim ad cor, & ibi conſulunt quid velit occulta voluntas Dei: ſeſeque ſubditos debere eſſe ſummis ordinationibus cognoſcentes, humiliant ceruicem cordis iugo diuinæ diſpenſationis.

Cap.

Digitized by Google

Cap. XIX. Quòd Sacerdotes ſancti contemplatiuæ vitæ fieri participes poſſunt. PROSPERI.

QVi diligenter de vita contemplatiua conſiderat, & ſufficienter inſtructus intelligit, quando & vbi poſſit eius perfectio comprehendi; non dubitabit, Eccleſiarum principes vitæ contemplatiuæ poſſe & debere fieri ſectatores. Quia ſiue ſecundùm opinionem quorundam, nihil aliud ſit vita contemplatiua, quàm rerum latentium, futurarumque notitia, ſiue vacatio ab omnibus occupationibus mundi, ſiue diuinarum ſtudium litterarum, ſiue (quod his probatur eſſe perfectius) ipſa viſio Dei: non video quid impedimenti ſanctis ſacerdotibus poſſit afferri, quo minùs ad hæc quatuor, quæ commemoraui, perueniant. Duo enim, primum & vltimum, id eſt, rerum latentium futurarumque notitia, & ipſa viſio Dei, incomparabiliter præſtantiora erunt in illa vita beata, quàm in iſta diuerſis erroribus implicata. Quandoquidem tam rerum omnium notitia, quàm ipſa Dei ſubſtantia, plenè ac perfectè videbitur. Duo autem media, vacationem videlicet ab omnibus occupationibus mundi, & diuinarum ſtudium litterarum, etiam hîc poſſunt habere pontifices. Sed illi qui ſe ab omnibus implicamentis negotiorum ſęcularium remouentes, non torpent otio, ſed inſiſtunt perfectionis ſuæ negotio, & ab ſtultitia ſapientiæ ſæcularis auerſi, verbo Dei infatigabiliter vacant, ſapientes veraciter fiunt, cæleſtia ſapiunt, terrena deſpiciunt, contradicentes ſanæ doctrinæ redarguunt, obedientes inſtituunt, ſanctis virtutibus, quibus in dies ſingulos fiant Deo propinquiores, incumbũt: & tam ſuis, quàm omniũ, qui per eos erudiuntur, prouectibus clari, hîc quidem velut guſtũ quemdã contemplatiuæ vitæ, quo ad eam feruentiùs prouocentur, accipiunt: ſed ibi iam in æternum felices effecti, de eius perfectione gaudebunt. Proinde non inflantur, quia hîc omnium fidelium Catholicorum honorantur vt capita; ſed lætantur potiùs, quia ibi Chriſti, qui eſt ſacerdotum ac omnium fidelium caput, clariora membra futuri ſunt. At ſi (quod abſit) ſæcularibus negotijs implicati, fundorum terminos ſine termino cupiditatis extendant, ac ſe paſſim exquiſitis delicijs addicant, quæ animum corpuſque debilitant: ſi gloriam non Chriſti, ſed ſuam, decepti vulgi adulantis honoribus, quærant: pluſque de ſe alienæ linguæ, quàm ſuæ conſcientiæ credant: ſi omne gaudium ſuum, non in futurorum remuneratione, nec in ſanctitate vitæ, ſed in ſua tantùm dignitate conſtituant: & dum tales eſſe, quales creduntur, amant, numquam ſibi diſpliceant: ac placentes ſibi, non ſint de ſua correctione ſoliciti: quis non intelligat tales, ſi in talibus perſeuerent, nec ſe ante finem præſentis vitæ emendent, contemplatione vitæ participes eſſe non poſſe? Ad quam non perueniunt, niſi qui ſtuduerint eſſe quod facti ſunt, nec affectant videri, ſed eſſe quod ſunt. Non alienis laudibus, ſed moribus ſuis eximij: nec ſolùm de ſua dignitate, ſed potiùs de ſacerdotalis vitæ nobilitate conſpicui: qui ſunt non appellatione tenus, ſed virtute pontifices, vitæ contemplatiuæ capaces, & gaudiorum cæleſtium coheredes.

De vita contempl. l. 1. c. 13.

Cap. XX. De doctrina & exemplis Præpoſitorum. ISIDORI.

TAm doctrina quàm vita clarere debet Eccleſiaſticus doctor. Nam doctrina ſine vita arrogantem reddit: vita ſine doctrina inutilem facit. Sacerdotis prædicatio operibus confirmanda eſt, ita vt quod docet verbo, inſtruat exemplo. Vera enim eſt illa doctrina, quam viuendi ſequitur forma. Nam nihil turpius eſt, quàm ſi bonum, quod ſermone quiſque prædicat, explere opere negligat. Tunc enim prædicatio vtiliter profertur, quando efficaciter adimpletur. Vnuſquiſque doctor & bonę actionis, & bonę prędicationis habere debet ſtudium. Nam alterum ſine altero non facit perfectum. Sed pręcedat iuſtus bene agere, vt ſequenter poſſit bene docere. Sicut in numiſmate metallum,

Lib. 3. Sẽt. cap. 36.

Digitized by Google

figura, & pondus inquiritur, ita in omni Doctore Eccleſiaſtico, quid ſequatur, quid doceat, quomodo viuat. Per qualitatem igitur metalli, doctrina: per figuram, ſimilitudo Patrum: per pondus, humilitas deſignatur. Qui ergò ab his tribus diſcrepauerit, non metallum, ſed terra erit.

Cap. XXI. *De humilitate Præpoſitorum.* GREGORII.

Paſtor. l. 2. cap. 4. SIt rector diſcretus in ſilentio, vtilis in verbo: ne aut tacenda proferat, aut proferenda reticeſcat. Nam ſicut incauta locutio in errorem pertrahit, ita indiſcretum ſilentium hos, qui erudiri poterant, in errore derelinquit. Ibid. c. 16. Sit rector benè agentibus per humilitatem ſocius, contra delinquentium vitia per zelum iuſtitiæ erectus: vt & bonis in nullo ſe præferat, & cùm prauorum culpa exigit, poteſtatem protinùs ſui prioratus agnoſcat: quatenus & honore ſuppreſſo, æqualem ſe ſubditis benè viuentibus deputet, & erga peruerſos iura rectitudinis exercere non formidet. Omnes homines natura æquales genuit: ſed variante meritorum ordine, alios alijs culpa poſtponit. Ipſa autem diuerſitas, quæ acceſſit ex vitio, diuino iudicio diſpenſatur: vt quia omnis homo æquè ſtare non valet, alter regatur ab altero. Vnde cuncti qui præſunt, non in ſe poteſtatem debent ordinis, ſed æqualitatem penſare conditionis: nec præeſſe hominibus gaudeant, ſed prodeſſe. Quam videlicet potentiam benè regit, qui & tenere illam nouerit, & impugnare. Bene hanc regit, qui ſcit per illam ſuper culpas erigi; ſcit & cum illa ceteris æqualitate componi. Quam tamen poteſtatem rectè diſpenſat, qui ſolicitè nouerit & ſumere ex illa quod adiuuat, & expugnare quod tentat: & æqualem ſe cum illa ceteris cernere, & tamen ſe peccantibus zelo vltionis anteferre. Prædicator quiſque ſtudeat, vt minas potentium ratiocinatione mitiget: & oppreſſorum anguſtias, quantùm præualet, ope leuet: vt foris reſiſtentibus opponat patientiam, & intus ſuperbientibus exhibeat cum patientia diſciplinam: vt erga errata ſubditorum ſic manſuetudo zelum temperet, quatenùs à iuſtitiæ ſtudio non eneruet: ſic ad vltionem zelus ferueat, ne tamen pietatis limitem feruendo tráſcendat. Rectoris officium eſſe debet, vt ingratos beneficijs ad amorem prouocet, vt gratos quoque miniſterijs in amore ſeruet: vt proximorum mala cùm corrigere non valet, taceat: & quæcumque corrigi loquendo poſſunt, ſilentium conſenſum eſſe pertimeſcat.

Cap. XXII. *De humilitate Præpoſitorum.* ISIDORI.

Lib. 3. Sent. c. 40. QVi præficitur ad regimen, taliter erga diſciplinam ſubditorum præſtare ſe debet, vt non ſolùm auctoritate, verùm etiam humilitate clareſcat. Sed tamen ita erit in eo virtus humilitatis, ne diſſoluatur vita ſubditorum in vitijs: atque ita auctoritas aderit poteſtatis, ne per tumorem cordis, ſeueritas exiſtat immoderationis. Hæc eſt in Dei ſacerdotibus vera diſcretio, qua nec per libertatem ſuperbi, nec per humilitatem fiunt remiſſi. Hinc eſt quòd ſancti cum multa conſtantia redarguerunt etiam principum vitia: in quibus cùm ſumma eſſet humilitas, loco tamen neceſſario liberè tranſgreſſores iuſtitiæ increpabant. Aliquando etiam ſubditis nos oportet animo eſſe humiliores, cùm facta ſubditorum iudicantur à nobis, noſtra verò Deus iudicat. Agnoſcat Epiſcopus ſeruum ſe eſſe plebi, non dominum. Verùm hæc caritas, non conditio exigit.

Cap. XXIII. *De doctrinæ diſcretione.* ISIDORI.

Lib. 3. Sent. c. 41. NOn omnibus vna eademque doctrina eſt adhibenda: ſed pro qualitate morum, diuerſa exhortatio erit doctorum. Nam quoſdam increpatio dura, quoſdam verò exhortatio corrigit blanda. Sicut periti Medici ad varios corporis morbos diuerſo medicamine ſeruiunt, ita vt iuxta vulnerum varietates medicina diuerſa ſit: ſic & doctor Eccleſiæ ſingulis quibuſque congruum doctrinæ remedium adhibebit, & quid cuique oporteat pro ætate, pro ſexu ac profeſſione, adnuntiabit. Non omnibus ea quæ ſunt clauſa, ape-

Digitized by Google

aperienda ſunt. Multi ſunt enim qui capere non poſſunt: quibus ſi indiſcretè manifeſtentur, ſtatim aut detrahunt, aut negligunt. Prima quippe prudentiæ virtus eſt, eam quam docere oporteat, exiſtimarẽ perſonã. Rudibus populis, ſeu carnalibus, plana atque communia, non ſumma atque ardua, prædicanda ſunt, ne immenſitate doctrinę opprimantur potiùs quàm erudiantur. Vnde & Apoſtolus Paulus ait: *Non potui vobis loqui quaſi ſpiritalibus, ſed quaſi carnalibus, tamquam paruulis in Chriſto, lac vobis potum dedi, non eſcam.* Carnalibus quippe animis, nec alta nimis de cęleſtibus, nec terrena conuenit prędicare: ſed mediocriter, vt initia eorum moreſque deſiderant, edoceri. Coruus dum ſuos pullos viderit albi coloris, nullis eos cibis alit: ſed tantumdem attendit, donec paterno colore nigreſcat, & ſic illos frequenti cibo reficit. Ita & Eccleſiæ doctor ſtrenuus, niſi eos quos docet viderit ad ſuam ſimilitudinem pœnitentiæ confeſſione nigreſcere, & nitore ſæculari depoſito, lamentationis habitum de peccati recordatione induere, vtpote adhuc exterioribus, hoc eſt, carnalibus, non aperit intelligentiæ ſpiritalis profundiora myſteria: ne, dum audita non capiunt, priùs incipiant contemnere, quàm venerari mandata cœleſtia. 1. Cor. 3.

Aliter eſt agendum erga eos, qui noſtro committuntur regimini, ſi offendunt: atque aliter cum his, qui nobis commiſſi non ſunt. Qui ſi iuſti ſunt, venerandi ſunt; ſi verò delinquunt, pro ſola caritate, vt locus eſt, corripiendi ſunt: non tamen cum ſeueritate, ſicut hi qui nobis regendi ſunt commiſſi. Priùs docendi ſunt ſeniores plebis, vt per eos infrà poſiti faciliùs doceantur. Vnde & Apoſtolus: *Hæc*, inquit, *commenda fidelibus hominibus, qui idonei ſunt & alios docere.* Ingenium boni doctoris eſt, incipere à laudibus eorum, quos ſalubriter obiurgatos corrigere cupit, ſicut Apoſtolus ad Corinthios facit, quos à laudibus incohat, & increpationibus probat. Sed erant apud Corinthios, qui & laude & increpatione digni eſſent. Ille verò indiſcretè loquitur, qui ſic vtraque omnibus loquitur, vt omnibus vtraque conuenire videantur. 2. Tim. 2. 1. Cor. 1.

CAPVT XXIV.

Qualiter Prælati ſubiectos doceant, ac ſemetipſos diſcreta circumſpectione prauideant. GREGORII.

QVia igitur qualis eſſe debeat paſtor, ſuperiùs oſtendimus, nunc qualiter doceat, demonſtremus. Non vna eademque cunctis exhortatio congruit, quia nec cunctos par morum qualitas adſtringit. Sæpè namque alijs officiunt, quæ alijs proſunt. Quia & plerumque herbæ, quę hæc animalia nutriunt, alia occidunt. Et lenis ſibilus equos mitigat, catulos inſtigat: & medicamentum, quod hunc morbum imminuit, alteri vires iungit: & panis, qui vitam fortium roborat, paruulorum necat. Pro qualitate igitur audientium formari debet ſermo doctorum: vt & ad ſua ſingulis congruat, & tamen à communis ædificationis arte numquam recedat. Quid enim ſunt intentæ mentes auditorum, niſi (vt ita dixerim) quædam in cithara tenſiones tractæ chordarum? quas tangendi artifex, vt non ſibimetipſi diſſimile canticum faciat, diſſimiliter pulſat: & idcircò chordæ conſonam modulationem reddunt, quia vno quidem plectro, ſed non vno impulſu, feriuntur. Doctor quiſque, vt in vna virtute caritatis cunctos ædificet, ex vna doctrina, non vna eademque exhortatione, tangere corda audientium debet. Doctor etenim qui loci ſui neceſſitate exigitur ſumma dicere, hac eadem neceſſitate compellitur ſumma monſtrare. Illa namque vox libentiùs auditorum cor penetrat, quàm dicentis vita commendat: quia quod loquendo imperat, oſtendendo adiuuat vt fiat. Per prophetam Dominus dicit: *Super montẽ excelſum aſcende tu qui euangelizas Sion.* Vt videlicet qui cæleſti prędicatione vtitur, ima terrenorum operum deſerens, in rerum culmine ſtare videatur, tantoque faciliùs ſubditos ad meliora pertrahat, quantò per vitæ meritum de ſupernis clamat. In Prol. l. 3. Paſtor. Paſtor. l. 2. cap. 3. Eſa. 40.

Rectè etiam ſacerdos ſuperhumerale ex auro, hyacintho, & purpura, cocco bis tincto, & byſſo retorta factum habere pręcipitur, vt quanta virtutum diuerſitate clareſcere de-

Digitized by Google

debeat, demonſtretur. In ſacerdotis quippe habitu ante omnia aurum fulget, vt in eo intellectus ſapientiæ principaliter emicet. Cui hyacinthus, qui æthereo colore reſplendet, adiungitur: vt per omne quod intelligendo penetrat, non ad fauores infimos, ſed ad amorem cœleſtium ſurgat; ne, dum ſuis incautus laudibus capitur, ipſo etiam veritatis intellectu vacuetur. Auro videlicet, hyacintho ac purpuræ bis tinctus coccus adiungitur, vt ante interni iudicis oculos omnia virtutum bona ex caritate decorentur, & cuncta quę coram hominibus rutilant, hæc in conſpectu occulti arbitri flamma intimi amoris accendat. Quæ ſcilicet caritas, quia Deum ſimul ac proximum diligit, quaſi ex duplici tinctura fulgeſcit. Qui ſic ad auctoris ſpeciem anhelat, vt proximorum curam negligat: vel ſic proximorum curam exequitur, vt à diuino amore torpeſcat: qui vnum horum quodlibet negligit, in ſuperhumeralis ornamento habere coccum bis tinctum neſcit. Cùm rector ſe ad loquendum præparat, ſub quanto cautelæ ſtudio loquatur, attendat: ne, ſi inordinatè ad loquendum rapitur, erroris vulnere audientium corda feriantur: & cùm fortaſsè ſapiens videri deſiderat, vnitatis compagem inſipienter abſcindat. In Euan-
Marc.9. gelio Veritas ait: *Habete ſal in vobis, & pacem habete inter vos.* Per ſal quippe verbi ſapientia deſignatur.

Qui igitur loqui ſapienter nititur, magnopere metuat, ne in eius eloquio audientium
Rom.12. vnitas confundatur. Hinc Paulus ait: *Non plus ſapere quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem.* Ne igitur rector incautus ad loquendum proruat, hoc quod iam pręmiſimus,
Marc.9. per ſemetipſam diſcipulis Veritas clamat: *Habete ſal in vobis & pacem habete inter vos.* Ac ſi figuratè per habitum ſacerdotis dicat: Mala punica tintinnabulis iungite, vt per omnia quæ dicitis, vnitatem fidei cauta obſeruatione teneatis. Sacerdos ſemper vocem prædicationis habeat, ne ſuperni exſpectatoris iudicium ex ſilentio offendat. Sacerdos in tabernaculum ingrediens vel egrediens moritur, ſi de eo ſonitus non auditur: quia iram contra ſe occulti iudicis exigit, ſi ſine prædicationis ſonitu incedit. Aptè tintinnabula veſtimentis pōtificis deſcribuntur inſerta. Veſtimenta etenim ſacerdotis quid aliud,
Pſal.131. quàm recta opera debemus accipere, propheta atteſtante qui ait: *Sacerdotes tui induantur iuſtitiam?* Veſtimētis itaque illius tintinnabula inhærent, vt vitæ viam, cum linguæ ſonitu, ipſa quoque opera ſacerdotis clament. Nos quia infirmi homines ſumus, cùm de Deo hominibus loquimur, debemus primùm meminiſſe quid ſumus: vt ex propria infirmitate penſemus, quo docendi ordine infirmos fratres conſolemur.

Conſideremus igitur, quia aut tales ſumus, quales nonnullos corrigimus: aut tales aliquando fuimus, etſi iam diuina gratia operante non ſumus: vt tantò eos temperantiùs corde humili corrigamus, quantò noſmetipſos veriùs in his, quos emendamus, agnoſcimus. Si nos ſacerdotes tales nec ſumus, nec fuimus, quales adhuc illi ſunt, quos emendare curamus: ne cor noſtrum fortè ſuperbiat, & de ipſa innocentia in peius ruat, quorum mala corrigimus, alia eorum bona nobis ante oculos reuocemus: quæ ſi omnino nulla ſunt, ad occulta Dei iudicia recurramus. Quia ſicut nos nullis meritis hoc ipſum bonum, quod habemus, accipimus: ita illis quoque poteſt gratia ſupernæ virtutis infundere, vt excitati poſteriùs, etiam poſſint ipſa bona quæ nos antè accepimus, præuenire. Quis enim crederet, quòd per Apoſtolatus meritum Saulus lapidatum Stephanum præcurſurus erat, qui in morte eius lapidantium veſtimenta ſeruabat? His ergo primùm cogitationibus humiliari cor debet, & tunc demùm delinquentium iniquitates increpare.

Cap. XXV. *De doctorum ſilentio.* ISIDORI.

Lib.3.Sēt. c.44. PRo malo merito plebis aufertur doctrina prædicationis: pro bono merito audientis tribuitur ſermo doctoris. In poteſtate diuina conſiſtit, cui velit Deus doctrinæ verbum dare, vel cui auferre: & hoc aut pro dicentis, aut pro audientis fit merito, vt modò pro culpa plebis auferatur ſermo doctoris, modò verò pro vtilitate rectoris tribuatur. Nam & bonus docet bonum, & malus malum: & bonus malum, & malus bonum: quod tamen fit iuxta meritum populorum. Non omnia tempora congruunt doctrinæ, ſecundùm

dùm Salomonis ſententiam, dicentis: *Tempus tacendi, & tempus loquendi.* Non quidem per timorem, ſed per diſcretionem: propter malorum incorrectibilem iniquitatem, nonnumquam electos oportet à doctrina ceſſare. Interdum doctores Eccleſiæ calore caritatis ardentes, conticeſcunt à docendo, quia non eſt qui audiat, teſtante propheta: *Ciuitates Auſtri clauſæ ſunt & non eſt qui aperiat.* Qui docendi accipit officium, interdum ad tempus facta proximi taceat, quæ ſtatim corrigere nequaquam exiſtimat. Nam ſi corrigere poteſt & diſſimulat, verum eſt quòd conſenſum erroris alieni habeat. Plerique ſancti doctores pro mali pertinacia, quia iniquos emendare nequeunt, his tacere diſponunt: ſed calorem ſpiritus quo aguntur, ferre non ſuſtinentes, iterùm in increpationes proſiliunt impiorum. Eccleſ.3. Hier.13.

CAPVT XXVI.

Quòd nihil proſit ſacerdoti, etiamſi benè viuat, ſi malè viuentes tacendo non arguat. PROSPERI.

QVod verò dicit Apoſtolus, vt nos formam debeamus exhibere fidelibus, quid valebit, ſi is cui vel exhortandi bonos, vel caſtigandi malos cura commiſſa eſt, benè viuendo ſe imitandum bonis exhibeat, & malos tacendo non arguat? Ad hoc enim (niſi me fallit opinio) ſanctè viuendum eſt ſacerdoti, ne dicta ſua repugnantibus factis euacuet. Si quod prædicat fieri debere, non faciat; aut ſi quod non facit, prædicare præſumpſerit; nihil apud eos qui eius vitam nouere, proficiet. Quia ad hoc eſt Eccleſiæ Dei præpoſitus, vt non ſolùm bene viuendo alios exemplo ſuæ conuerſationis inſtituat, ſed etiam fiducialiter prędicando ſingulis ante oculos peccata ſua conſtituat: quæ pœna maneat duris, quæ gloria obedientibus, oſtendat. Nullius ſalutem deſperando contemnat, animas emendari nolentium plangat, imitatus Apoſtolum, qui ait: *Vt lugeam multos ex his qui ante ex his peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam.* & iterùm: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non vror?* Quapropter ſciens quòd ſi quibuslibet diuitibus ac potentibus malè viuentibus parcat, aut foueat eos, perdat ſimul & pereat, & ſanctè debet viuere propter exemplum, & piè docere propter ſuæ adminiſtrationis officiũ: certus quòd ei nihil ſua iuſtitia ſuffragetur, de cuius manu anima pereuntis exigitur. Quando quicumque alius perierit, quem nulla docendi neceſſitas manet, ſolus pœnas ſui ſceleris dabit. Ille autem cui diſpenſatio verbi commiſſa eſt, etiamſi ſanctè viuat, & tamen perditè viuentes arguere aut erubeſcat, aut metuat: cum omnibus qui eo tacente perierint, perit. Et quid ei proderit, non puniri ſuo, qui puniendus eſt alieno peccato? Mentior, niſi hoc Dominus per Ezechielem prophetam ſub cuiuſdam terroris denuntiatione loquitur, dicens ad eum: *Et tu fili hominis ſpeculatorem dedi te domui Iſraël.* Nec hoc tranſeunter debemus audire, quòd ſacerdotem ſpeculatorem appellat: vt ſicut ſpeculatoris eſt, de loco editiore proſpicere, & plus omnibus contemplari; ita ſacerdos debet eſſe propoſiti ſublimitate celſior cunctis, ac maioris ſcientiæ habere gratiam, qua poſſit ſub ſe viuentes inſtruere. De vita & temp.l.1. c.20. 2.Theſſ.3. 2.Cor.12. 2.Cor.11. Ezech.3.

Videamus iam quid diuinus ſermo contineat. *Audies,* inquit, *ſermonem ex ore meo, & annuntiabis eis ex me:* vt hoc dicat ſacerdos, quod ex diuina lectione didicerit, quod illi Deus inſpirauerit, non quod præſumptione humani ſenſus inuenerit. *Annuntiabis eis,* inquit, *ex me.* Ex me, & non ex te. Mea verba loqueris eis, non eſt quòd ex eis tamquam de tuis inſeris. Ex me, inquit, eis annuntia. Sed iam quid annuntiet, audiamus. *Si me dicente ad impium; Impie morte morieris; non fueris locutus, vt ſe cuſtodiat impius à via ſua ipſe impius in iniquitate ſua morietur; ſanguinem verò eius de manu tua requiram.* Quid expreſſiùs, quid apertiùs poteſt dici? *Si impio,* inquit, *locutus non fueris, vt ſe ab impietate cuſtodiat, & ille perierit, ſanguinem eius de manu tua requiram.* Hoc eſt dicere: Si ei peccata ſua non annuntiaueris, ſi eum non argueris, vt ab impietate ſua conuertatur, & viuat: & te qui non increpaſti, & ipſum qui te tacente peccauit, flammis perennibus perdam. Quis Ezech.3.

Digitized by Google

rogo, tam ſaxei pectoris, quis tam ferreus erit, quem ſententia iſta non terreat? quis tam alienus à fide, qui ſententiæ iſti non credat?

Cap. XXVII. *De paſtoribus non rectè gradientibus.* GREGORII.

Paſtor.l.1. cap.2. SVnt nonnulli, qui ſolerti cura ſpiritalia præcepta perſcrutantur; ſed quæ intelligendo penetrant, viuendo conculcant. Repentè docent, quæ non opere, ſed meditatione didicerant: & quod verbis prædicant, moribus impugnant. Vnde fit, vt cùm paſtor per abrupta graditur, ad præcipitium grex ſequatur. Per prophetam Dominus contra contemptibilem paſtorum ſcientiam queritur, dicens: *Cùm ipſi limpidiſſimam aquam biberetis, reliquam pedibus veſtris conculcabatis; & oues meæ, quæ cõculcata pedibus veſtris fuerant, paſcebantur; & quæ pedes veſtri turbauerant, hæc bibebant.* Ezech.14. Aquam quippe limpidiſſimam paſtores bibunt, cùm fluenta veritatis rectè intelligentes hauriunt. Sed eamdem aquam perturbare, eſt ſanctæ meditationis ſtudia malè viuendo corrumpere. Aquam ſcilicet paſtorum turbatam pedibus oues bibunt, cùm ſubiecti quique non ſectantur verba quæ audiunt, ſed ſola quæ conſpiciunt, exempla prauitatis imitantur. Qui cùm dicta ſitiunt, quæ per opera peruertuntur, quaſi corruptis fontibus, in potibus lutum ſumunt. Nemo ampliùs nocet in Eccleſia, quàm qui peruerſè agens, nomen vel ordinem ſanctitatis habet. Delinquentem namque hunc redarguere nullus præſumit: & in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reuerentia ordinis peccator honoratur. Qui ad ſanctitatis ſpeciem deductus, vel verbo ceteros deſtruit, vel exemplo, meliùs profectò fuerat, vt hunc ad mortem ſub exteriori habitu terrena acta conſtringerent, quàm ſacra officia in culpa ceteris imitabilem demonſtrarent: quia nimirum ſi ſolus caderet, vtcumque hunc tolerabilior inferni pœna cruciaret.

Ibid.c.4. Sæpè ſuſcepta cura regiminis cor per diuerſa diuerberat: & impar quiſque inuenitur ad ſingula, dum confuſa mente diuiditur ad multa. Vnde quidam ſapiens prouidè admonet, dicens: *Fili, ne in multis ſint actus tui.* Eccleſ.11. Quia videlicet nequaquam plenè in vniuſcuiuſque operis ratione colligitur, dum mens per diuerſa partitur. Cumque foras per inſolentem curam trahitur, à timoris intimi ſoliditate vacuatur. Dum mens in exteriorum fit diſpoſitione ſolicita, ſui eſt ſolummodò ignara: & ſcit multa cogitare, ſe neſciens. Nam cùm plus, quàm neceſſe eſt, ſe exterioribus implicat, quaſi occupata in itinere, obliuiſcitur quò tendebat: ita vt ab ſtudio ſuæ inquiſitionis aliena, ne ipſa quidem, quæ patitur, damna conſideret, & per quanta delinquat, ignoret. Ezechias Rex peccare ſe minimè credidit, cùm venientibus ad ſe alienigenis, cellas aromatum oſtendit: ſed in damnatione ſecuturæ prolis, ex eo iram iudicis pertulit, quod ſe licenter facere exiſtimauit. Iſa.39. Sæpè dum multa ſuppetunt, dumque agi poſſunt, ſubiecti quæ acta ſunt, admirantur, in cogitatione ſe animus eleuat, & planè in ſe iram iudicis prouocat, quamuis per iniqua foras opera non erumpat. Intus quippe eſt qui iudicat, intus qui iudicatur. Cùm ergo in corde delinquimus, latet hominibus quid apud nos agimus: ſed tamen ipſo iudice teſte, peccamus.

Hæc proferentes, non poteſtatem regiminis reprehendimus: ſed ab appetitu illius cordis infirmitatem munimus, ne imperfecti quique culmen arripere regiminis audeant: & qui in planis ſtantes titubant, in præcipiti pedem ponant. Ibid c.11. Cæcus paſtor eſt, qui ſupernæ lumen contemplationis ignorat, qui præſentis vitæ tenebris preſſus, dum venturam lucem nequaquam dirigendo conſpicit, quò greſſum operis ponat, neſcit. Claudus verò rector eſt, qui quidem quò pergere debeat, adſpicit; ſed per infirmitatem mentis, vitæ viã perfectè non valet tenere quam videt: quia ad virtutis ſtatum dum fluxa conſuetudine non erigitur, quò per deſiderium innititur, illuc greſſus efficaciter non ſequuntur. Paruo autem naſo eſt, qui ad tenendam menſuram diſcretionis idoneus non eſt. Naſo quippe odores fœtoreſque diſcernimus. Rectè ergo per naſum diſcretio exprimitur, per quam

vir-

Digitized by Google

virtutes eligimus, delicta reprobamus. Sed ſunt nonnulli, qui dum æſtimare ſe hebetes nolunt, ſæpè ſe in quibuſdam inquiſitionibus, pluſquàm neceſſe eſt, exercentes, ex nimia ſubtilitate falluntur. Vnde hîc quoque ſubditur, *vel grandi & torto naſo*. Naſus etenim grandis & tortus, eſt diſcretionis ſubtilitas immoderata. Quæ dum plus, quàm decet, excreuerit, actionis ſuæ rectitudinem ipſa confundit. Fracto autem pede vel manu eſt, qui viam Dei pergere omnino non valet, atque à bonis actibus funditus exors vacat: quatenùs hæc non vt claudus ſaltem cũ infirmitate teneat, ſed ab his omnimodò alienus exiſtat. Leuit. 21

Gibbus verò eſt, quem terrenæ ſolicitudinis pondus deprimit, ne vnquam ad ſuperna reſpiciat, ſed ſolis his, quæ in infimis calcantur, intendat. Qui etſi aliquando aliquid ex bono patriæ cœleſtis audierit, ad hoc nimirum peruerſæ conſuetudinis pondere prægrauatus, cordis faciem non attollit: quia cogitationis ſtatum erigere non valet, quem terrenæ ſollicitudinis vſus curuum tenet. Lippus namque eſt, cuius quidem ingenium ad agnitionem veritatis emicat, ſed tamen hoc carnalia opera obſcurant. In lippis quippe oculis pupillæ ſanæ ſunt: ſed humore defluente infirmatæ palpebræ groſſeſcunt. Quæ quia infuſione crebra atteruntur, acies pupillæ vitiatur. Et ſunt nonnulli, quorum ſenſum carnalis vitæ operatio ſauciat, qui videre recta ſubtiliter per ingenium poterant, ſed vſu prauorum actuum caligant. Lippus itaque eſt, cuius ſenſum natura exacuit, ſed conuerſationis prauitas confundit. Cui benè per Angelum dicitur: *Collyrio inunge oculos tuos, vt videas*. Collyrio quippe oculos, vt videamus, inungimus, cùm ad cognoſcendam veri luminis claritatem, intellectus noſtri aciem medicamine bonæ operationis adiuuamus. Albuginem habet ſacerdos in oculo, qui veritatis lucem videre non ſinitur, quia arrogantia ſapientiȩ, ſiue iuſtitiæ cæcatur. Pupilla namque oculi nigra, videt: albuginem tolerans, nihil videt: quia videlicet ſenſus humanæ cogitationis, ſi ſtultum ſe peccatoremque intelligit, cogitationem intimæ claritatis apprehendit: ſi autem candorem ſibi iuſtitiæ, ſiue ſapientiȩ tribuit, à luce ſe ſupernæ cognitionis excludit: & eò claritatem veri lumínis nequaquam penetrat, quò ſe apud ſe per arrogantiam exaltat; ſicut de quibuſdã dicitur: *Dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt*. Apoc. 3. Rom. 1.

Iugem verò habet ſcabiem in corpore, cui carnis petulantia ſine ceſſatione dominatur in mente. In ſcabie etenim feruor viſcerum ad cutem trahitur, per quam rectè luxuria deſignatur: quia ſi cordis tentatio vſque ad operationem proſilit, nimirum feruor intimus vſque ad cutis ſcabiem prorupit. Et foris iam corpus ſauciat: quia dum in cogitatione voluntas non reprimitur, etiam in actione dominatur. Quaſi enim cutis pruriginem Paulus curabat abſtergere, cùm dicebat: *Tentatiò vos non apprehendat, niſi humana*. Ac ſi apertè diceret: Humanum quidem eſt, in corde tentationem perpeti: dæmoniacum verò eſt, tentationis certamine in operatione ſuperari. Impetiginem quoque habet in corpore, quiſquis auaritia vaſtatur in mente. Quæ ſi in paruis non compeſcitur, nimirum ſine menſura dilatatur. Impetigo quippe ſine dolore corpus occupat, & abſque occupati tædio excreſcens, membrorum decorem fœdat: quia & auaritia captiuam animam, dum quaſi delectat, exulcerat: dum adipiſcenda quæque cogitationi obijcit, ad inimicitias accendit: & dolorem in vulnere non facit, quia æſtuanti animo ex culpa abundantiam promittit. Decor membrorum per impetiginem perditur, quia aliarum quoque virtutum per auaritiam pulcritudo deprauatur. Et quaſi totum corpus exaſperat, quia per vniuerſa vitia animum ſupplantat, Paulo atteſtante, qui ait: *Radix omnium malorum eſt cupiditas*. Ponderoſus eſt, qui turpitudinem non exercet opere, ſed tamen ab hac cogitatione continua ſine moderamine grauatur in mente. Qui nequaquam vſque ad opus quidem nefarium rapitur, ſed eius animus voluntate luxuriæ, ſine vllo repugnationis obſtaculo, delectatur. Vitium quippe eſt ponderis, cùm humor viſcerum ad virilia labitur, quæ profectò cum moleſtia dedecoris intumeſcunt. Ponderoſus ergò eſt, qui totis cogitationibus ad laſciuiam defluens, pondus turpitudinis geſtat in corde. Et quamuis praua non exerceat opere, ab his tamen non euellitur mente: nec ad vſum boni operis in aperto valet aſſurgere, quia grauat hunc in abditis pondus turpe. 1. Cor. 10. 1. Tim. 6.

Quiſquis ergò quolibet horum vitio ſubigitur, panes Domino offerre prohibetur:

 ne

Digitized by Google

ne profectò diluere aliena delicta non valeat is, quem adhuc propria deuaſtant. Cùm
Moral.11. c.9. ſacerdos non agit bona quæ loquitur, ei etiam ſermo ſubtrahitur, ne loqui audeat quod
Pſal.49. non operatur, ſicut per prophetam dicitur: *Peccatori autem dixit Deus; Quare tu enarras*
Pſal.118. *iuſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum?* Vnde etiam deprecatur, dicens: *Et ne auferas de ore meo verbum veritatis vſquequaque.* Perpendit namque, quòd omnipotens Deus veritatis verbum facientibus tribuit, & non facientibus tollit. Qui ergo hoc de ore ſuo non auferri petijt, quid aliud quàm gratiam bonæ operationis quæſiuit? Ac ſi apertè diceret: A bono opere errare me non ſinas, ne, dum amitto ordinem benè viuendi,
Moral.11. c.10. rectitudinem perdam loquendi. Plerumque doctor qui docere audet quod negligit agere, cùm deſierit bona loqui quæ operari contempſit, docere ſubiectos incipit praua quæ agit: vt iuſto omnipotentis Dei iudicio, in bono iam nec linguam habeat, qui habere bonam vitam recuſat: quatenus dum mens eius terreno amori intenditur, de terrenis re-
Matth.12. bus ſemper loquatur. Vnde in Euangelio Veritas dicit: *Ex abundantia enim cordis os loquitur. Bonus homo de bono theſauro profert bona, & malus homo de malo theſauro profert*
1.Ioan.4. *mala.* Hinc & Ioannes ait: *Ipſi de mundo ſunt, ideò de mundo loquuntur.*

Cap. XXVIII. *De negligentia ſacerdotis, qui doctrinæ ſuæ agendo contraria, perſonam non poteſt implere doctoris.* PROSPERI.

De vita cõtemp.l.1. c.15. RE colite ergò, quanta & qualia, me audiente atque probante, dicere ſolebatis de adminiſtratione pontificis, qui populi ſibi commiſſi cura poſthabita, ardentiùs bona præſentia deſiderat, quàm futura: & oblitus quòd non ſolùm de ſe, ſed etiam de grege ſibi credito, rationem paſtori paſtorum omnium reddat, ſua ſuorumque detrimenta non cogitet. Quem non delinquentium peccata contriſtant, nec proficientium bona lætificant, ſed de ſe tantùm, plerumque autem nec de ſe omnino ſolicitus, quid à ſuis boni malíve geratur, ignorat. Qui non prædicat perſeuerantiam iuſtis, pœnitentiam prauis, contemptum mundi conuerſis, futuras pœnas auerſis. Qui non poteſt dicere contemptoribus admonitionis ſuæ; Futurum cogitate iudicium; quod ipſe fortè non cogitat.
1.Ioan.2. Amatoribus mundi; Nolite diligere mundum; ſi eum mundi amor oblectat. Ambitioſis; Ambitioni iam finem imponite; ſi eum ambitio ruinoſa præcipitat. Ebrioſis; Ebrietatem cauete; ſi ſe mero vſque ad mentis alienationem ingurgitat. Sumptuoſis dapibus grauidus, non poteſt ſuis abſtinentiam laudare, quam calcat. Vitio cupiditatis addictus, cupidis amorem non poteſt diſſuadere pecuniæ. Inimicitiarum tenax, non valebit animos diſſidentium ſacerdotali tranquillitate componere. Iuſtitiam prædicare iudicibus erubeſcit, quam ipſæ perſonæ potentis fauore corrumpit: nec defendit oppreſſos, ſi perſonas aut honorat, aut deſpicit: & quidquid boni non facit, aut mali committit, nec iubebit fieri, nec vetabit, quia neceſſariam docendi auctoritatem contrarietate ſuæ actionis aut amittit, aut minuit.

Cap. XXIX. *De his qui bene docent & malè viuunt.* ISIDORI.

Lib.3.Sét. c.37. INterdum doctoris vitâ etiam ipſa verax doctrina vileſcit. Et qui non viuit ſicut docet, ipſam, quam prædicat, veritatem contemptibilem facit. Arcus peruerſus, eſt lingua magiſtrorum docentium bene, & viuentium malè: & ideò quaſi ex peruerſo arcu ſagittam emittunt, dum ſuam prauam vitam propriæ linguæ ictu confodiunt. Qui bene docet, & malè viuit, tamquam æs, aut cymbalum, ſonum facit alijs, ipſe tamen ſibi manet inſenſualis. Qui benè docet, & malè viuit, quod dicit bene, viuentibus proficit: quod verò malè viuit, ſeipſum occidit. Sicut ſacerdos, qui ſi dignè ſe agit, vt ſacerdotem decet, miniſte-

Digitized by Google

miſterium eius & ipſi & alijs vtile eſt. Indignè autem viuens, alijs quidem vtilis eſt loquendo, ſe autem interficit prauè viuendo. Ac per hoc, quod in illo mortuum eſt, proprium eius eſt: quod verò viuit in eo, id eſt, ſacrum miniſterium, alienum eſt. Qui bene docet, & malè viuit, videtur vt cereus, alijs dum bona exponit, lucem præſtare, ſe verò in malis ſuis conſumere atque extinguere. Qui bene docet, & malè viuit, videtur bonum malo coniungere, lucem tenebris miſcere, veritatem mendacio mutare.

Cap. XXX. *De exemplis prauorum ſacerdotum.* ISIDORI.

SÆpè per quos iuſtitia docetur, per ipſos peccati morbus irrepit, & mors ad plebes pertranſit: ſcilicet vel dum mala docent, vel dum faciunt praua. Plerique ſacerdotes & clerici prauè viuentes, forma ceteris in malum exiſtunt, qui in bonis exemplum eſſe debuerunt. Hi enim quoſcumque exemplo malæ conuerſationis ſuæ perdunt, de illis rationem ſine dubio reddituri ſunt. Ex carnalium Præpoſitorum exemplo plerumque fit vita deterior ſubditorum: & plebis merito fiunt tales ſacerdotes, qui exemplo deteriore populum deſtruant, non ædificent. Ex merito enim plebis nonnumquam Epiſcopi deprauantur, quatenùs procliuiùs corruant qui ſequuntur. Capite langueſcente, cetera corporis membra inficiuntur. Vnde & ſcriptum eſt: *Omne caput languidum, & omne cor mœrens, à planta pedis vſque ad verticem non eſt in eo ſanitas.* Caput enim languidum, doctor eſt agens peccatum: cuius malum ad corpus peruenit, dum eo vel peccante vel prauè docente, peſtifer languor ad plebes ſubditas tranſit. Deteriores ſunt, qui ſiue doctrinis, ſiue exemplis vitam moreſque bonorum corrumpunt, his qui ſubſtantias aliorum prædiaque diripiunt. Hi enim ea quæ extra nos, ſed tamen quæ noſtra ſunt, auferunt. Corruptores verò morum, propriè nos ipſos decipiunt: quoniam diuitiæ hominum, mores eorum ſunt. Multùm ergo diſtant damna morum à damnis temporalium rerum, dum iſta extra nos ſint, mores verò in nobis.

Ibid. c. 38.

Eſa. 1.

Cap. XXXI. *De Præpoſitis carnalibus.* ISIDORI.

PRouidentia plerumque diuini conſilij ordinantur Præpoſiti mundana & exteriora ſectantes, vt dum temporalibus rebus ſe totos impendunt, ſpiritales tutiorem vitam contemplationis exerceant. Quia duræ ſunt quietè viuere volentibus ſarcinæ curarum Epiſcopalium, prouidet ſæpè Deus curis deditos ſæcularibus ad ſuſceptionem regiminis: vt dum hi exteriora ſine tædio procurant, ſpiritales rebus interioribus ſine impedimento rerum terrenarum deſeruiant. Dei ergò ordinem accuſat, à quo inſtituuntur, qui Epiſcopos condemnant, dum minùs ſpiritalia, ſed magis terrena ſectantur. Ex diuini enim tabernaculi diſpoſitione, ob injurias mundi ferendas & turbines, quoſdam inſtitui Epiſcopos, ſæcularibus curis inſiſtentes: vt hi qui interiùs ſuperna deſiderant, nullo terreno obſiſtente negotiò, liberiùs hoc quod amant, intendant. Non eſt itaque iudicandus à plebe rector inordinatus, dum magis nouerint populi, ſui fuiſſe meriti, peruerſi regimen ſuſcepiſſe pontificis. Nam pro meritis plebium, diſponitur à Deo vita rectorum. Exemplo Dauid peccant, ad comparationem principum, qui ex merito plebis præuaricantur. Sententia damnantur Cham filij Noë, qui ſuorum Præpoſitorum culpas in publico produnt: ſicut Cham qui patris pudenda non operuit, ſed deridenda monſtrauit. Habituri ſunt Sem meritum & Iaphet, qui reuerenter operiunt, quæ patres ſuos exceſſiſſe cognoſcunt, ſi tamen patrum facta non diligant, ſed tantùm operiant, nec imitentur. Nam ſunt qui Præpoſitos ſuos peruerſé iudicant, dum terrenis ſtudijs eos plus viderint eſſe intentos, ſi vel parum iam ipſi de ſpiritalibus cognouerint. Rectores ergò iudicandi à Deo ſunt, à ſuis autem ſubditis nequaquam iudicandi ſunt, exemplo Domini, qui per ſe vendentes columbas & nummulariorum menſas proprio euertit flagello, & proiecit à templo. Vel etiam ſicut dicit Pſalmiſta, *Deus ſtetit in ſynagoga deorum, in medio autem deos* diſ-

Ibid. c. 39.

Geneſ. 9.

Pſal. 81.

Digitized by Google

diſcernit. Quod ſi à fide exorbitauerit rector, tunc erit arguendus à ſubditis. Pro moribus verò reprobis tolerandus magis, quàm diſtringendus à plebe.

Cap. XXXII. *Luctuoſa deſcriptio carnaliter viuentium ſacerdotum.* PROSPERI.

De vita cõtemp l. 1. c. 21. SEd nos præſentibus delectati, dum in hac vita commoda noſtra & honores inquirimus, non vt meliores, ſed vt ditiores; nec vt ſanctiores, ſed vt honoratiores ſimus, ceteris præeſſe feſtinamus. Nec gregem Domini, qui nobis paſcendus tuenduſque commiſſus eſt, ſed noſtras voluntates, dominationem, diuitias & cetera blandimenta carnaliter cogitamus. Paſtores dici volumus, nec eſſe contendimus. Officij noſtri vitamus laborem, appetimus dignitatem. Immundorũ ſpirituum feras à grege dilacerando non pellimus: & quod eis remanſerit, ipſi conſumimus, quando peccantes diuites vel potentes non ſolùm non arguimus, ſed etiam veneramur, ne nobis aut munera ſolita offenſi non dirigant, aut obſequia deſiderata ſubducant. Ac ſic muneribus eorum & obſequijs capti, immò per hæc illis addicti, loqui eis de peccato ſuo, aut de futuro iudicio formidamus: & ideò minaciter ſuperbiam noſtram diuinus ſermo contundit, ſed noſter auditus nihil, vnde proficiamus, admittit: quia præſentis vitæ capti dulcedine, quæ pœna negligentiam noſtram maneat in æternum, nolumus cogitare. In paſtores ergo iſta dicuntur, de quorum Ezech. 34. nobis inani appellatione blãdimur: *Hæc dicit Dominus Deus: Væ paſtoribus Iſraël qui paſcebãt ſemetipſos. Nonne greges paſcũtur à paſtoribus? Lac comedebatis, & lanis operiebamini. Quod craſſum erat, occidebatis; gregem autem meum non paſcebatis: quod infirmum fuit, non conſolidaſtis: & quod ægrotum non ſanaſtis: quod fractum eſt, non alligaſtis: & quod abiectum, non reduxiſtis: quod perierat, non quæſiſtis: ſed cum auſteritate imperabatis eis, & cum potentia: & diſperſæ ſunt oues meæ, eo quòd non eſſet paſtor, & factæ ſunt in deuorationem omnium beſtiarum agri.* Et paulò pòſt: *Propterea paſtores audite verbum Domini: Viuo ego, dicit Dominus Deus, quia pro eo quòd facti ſunt greges mei in rapinam, & oues meæ in deuorationem omnium beſtiarum agri, eo quòd non eſſet paſtor: neque enim quæſierunt paſtores gregem meum ſed paſcebant paſtores ſemetipſos, & gregem meum non paſcebant. Propterea paſtores audite verbum Domini: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ipſe ſuper paſtores requiram gregem meum de manu eorum, & ceſſare eos faciam, vt vltrà non paſcant gregem, nec paſcant amplius paſtores ſemetipſos.* Quis ad hæc non contremiſcat? Quis iſta ſine intolerabili metu futuræ examinationis accipiat, niſi qui aut non intelligit, aut futura non credit? Sed quia omnia quæ Deus obſeruari voluit, tam apertè poſuit, & ita ſui nominis auctoritate firmauit, vt ea faciliùs (quod dictu quoque nefas eſt) contemnamus, quàm nos non intelligere, vel non credere, tam aperta & diuina fingamus. Quando audimus, *Hæc dicit Dominus*, quis non futurum eſſe credat quod dicit Dominus, niſi qui Deo non credit? Quod autem dicit, *Væ paſtoribus*: iſtud *Væ*, pro maledicto poni, & paſtorum nomine nos ſignificari, quis non intelligat, niſi qui futurum non cogitat? Greges Domini paſcendos paſtores facti ſuſcipimus, & nos ipſos paſcimus, quando non gregum vtilitati proſpicimus, ſed quod foueat & augeat noſtras voluntates, attendimus. Lac & lanas ouium Chriſti, videlicet oblationes quotidianas ac decimas fidelium, gaudentes accipimus, & curam paſcendorum gregum ac reficiendorum, à quibus peruerſo ordine volumus paſci, deponimus. Non ſanamus ſpiritali conſilio peccatis infirmum: non ſacerdotali ope conſolidamus, aut reficimus diuerſis tribulationibus fractum: non ad viam ſalutis reuocamus errantem. Non requirimus ſolicitudine paſtorali veniæ deſperatione iam perditum, ad hoc tantùm potentes effecti, vt nobis in ſubiectos dominationem tyrannicam vindicemus, non vt afflictos contra violentiam potentum, qui in eos ferarum more ſæuiunt, defendamus. Inde eſt quòd non tam à potentibus huius mundi, quàm à nobis (quod peius eſt) nonnulli grauiter fatigati depereunt: quos ſe de manu noſtra Dominus requiſiturum terribiliter comminatur, dicens: *Requiram oues meas de manu paſtorum, & ceſſare eos faciam,*

Digitized by Google

faciam, vt vltrà iam non paſcant greges meos. Quod quid eſt aliud, quàm paſtores, qui ſemetipſos, non greges meos paſcunt, ſublimitate ſuæ dignitatis expoliem, & inter reprobos, quia honorem ſuum noluerunt cuſtodire, proijciam? Horum & his ſimilium conſideratione perterritus Propheta: *Timor & tremor*, inquit, *venerunt ſuper me, & contexerunt me peccatorum meorum tenebræ. Et dixi; Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam?* Et hoc eſt totum, propter quod imperitiæ meæ ac futuri finis recordatus ingemui, & volui, ſarcina Epiſcopatus mei depoſita, elongare fugiens, & manere in ſolitudine, & ibi exſpectare Dominum, qui ſaluum me faceret à puſillanimitate mea, & ab ipſa intolerabilium mihi ſolicitudinum tempeſtate. Pſal. 54.

Cap. XXXIII. *De iracundis doctoribus.* ISIDORI.

IRacundi doctores, per rabiem furoris, diſciplinæ modum ad immanitatem crudelitatis conuertunt: & vnde emendare ſubditos poterant, inde potiùs vulnerant. Ideò ſine menſura vlciſcitur culpas præpoſitus iracundus: quia cor eius diſperſum in rerum curis, non colligitur in amorem vnius deitatis. Mens enim ſoluta in diuerſis, catena caritatis non adſtringitur: ſed malè laxata, malè ad omnem occaſionem mouetur. l. 3. Sent. cap. 40.

Cap. XXXIV. *De zelo paſtoralis officij erga ſubditos.* GREGORII.

OMnis ſpiritalis zelus doctoris animum frigit: quia valde cruciatur, dum infirmos quoſque æterna deſerere, & rebus temporalibus delectari conſpicit. Nullum quippe omnipotenti Deo tale eſt ſacrificium, quale eſt zelus animarum, ſicut Pſalmiſta ait; *Zelus domus tuæ comedit me.* Paulus Apoſtolus zelo animarum cruciatus, dicebat: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non vror?* Ipſum ſuum cor, quod animarum zelo ſuccenderat, quid aliud quàm quaſi ſartaginem fecerat, in quo amore virtutum contra vitia ardebat? quod enim vrebatur, ſartago erat. Inardeſcebat enim & coquebatur, quia incendebatur amaritudine, ſed virtutum alimenta præparabat ex ſua afflicta cogitatione. Sed quid eſt quòd Ezechiel propheta eamdem ſartaginem inter ſe & ciuitatem murum ferreum ponit, niſi quòd idem fortis zelus, qui nunc in mente doctoris agitur, in die extremi iudicij inter eum & animam quam à vitijs zelatur, teſtis eſt? vt & ſi audire, is qui docetur noluerit, doctor tamen pro zelo quem exhibet, de auctoris negligentia reus non ſit? Murum ferreum propheta inter ſe & ciuitatem ponit: quia in vltionis tempore, inde doctor à damnationis periculo munitur, vnde nunc per zelum cuſtodiæ cordis frixuram patitur. Quantum frixura cordis, quæ ſpiritali zelo agitur, omnipotentem Dominum Deum placat, apertè oſtenditur, cùm offerri per legem ſimila in ſacrificium iubetur. Scriptum quippe eſt: *In ſartagine oleo conſperſa frigetur, offeretq; eam calidam in odorem ſuauiſſimum Domino ſacerdos, qui patris iure ſucceſſerit, & tota cremabitur in altari.* Tunc ſimila in ſartagine frigitur, cùm munda mens iuſti per zeli ſancti ardorem crematur. Quæ conſpergi oleo præcipitur, id eſt, caritatis miſericordia miſceri, quæ in conſpectu omnipotentis Dei ardet & lucet. Conſpergatur ergo oleo mens, quæ in ſartagine frigitur: quia ſancti zeli diſtrictio neceſſe eſt vt ex miſericordiæ virtute & ardeat, & clareſcat. Amat enim eumdem ipſum, quem inſequi videtur. Vnde & calida in odorem ſuauiſſimum Domino offerri præcipitur: quia ſi amorem zelus non habet, ea quę de ſartagine offertur, calorem ſimila amiſit. Notandum valdè eſt, quis ſimilam offerre præcipitur, videlicet ſacerdos qui patri iure ſucceſſerit. Ille enim ſacerdos patri iure ſuccedit, qui ſe eſſe omnipotentis Domini filium moribus demonſtrat, atque à nobilitate intima operum ſuorum ignobilitate non diſcrepat. Quæ in altari tota cremari præcipitur, vt videlicet holocauſtum fiat. Simila itaque in ſartagine, eſt munda mens iuſti in zeli ſpiritalis afflictione, quæ per ſolicitudinem animarum frigitur: & non ſolùm ſacrificium, ſed etiam

Lib. 1. ſupra Ezech. homil. 12. Pſal. 61. 2. Cor. 11. Cap. 4. Leuit. 6.

etiam holocauſtum Domino eſſe deputatur. Sumamus igitur ſartaginem ferream, & ponamus eam murum ferreum inter nos & ciuitatem, id eſt, aſſumamus zelum fortem, vt inter nos & auditoris noſtri animum, inueniamus hanc poſtmodum fortem munitione. Tunc enim hunc murum ferreum inuenturi ſumus, ſi nunc eum fortiter tenemus, videlicet docendo, cuſtodiendo, ſuadendo, increpando, mulcendo, terrendo, aliquando leniter, aliquando verò etiam ſeueriùs agendo. De qua ſeueritate per Ezechielem rectè ſubditur; *Et obſirmabis faciem tuam ad eam & erit in obſidionem.* Quid eſt, obſirmare faciem ad Ieruſalem in latere deſcriptam, niſi vt ei animæ, cui cæleſtis pacis viſionem doctor denuntiat, ſi adhuc eam infirmari in ſuis actibus conſpicit, remiſſiorem & clementiorem ſe minimè oſtendat? Vnde ſcriptum eſt: *Filiæ tibi ſunt? ſerua corpus illarum, & non oſtendas hilarem faciem tuam ad illas.* Infirmæ quippe animæ, atque ad appetitum mundi deditæ, aliquando meliùs ex ſeueritate ſeruantur, vt obſirmata facies, id eſt, per ſeueritatis cuſtodiam ab omni ſpe friuolæ remiſſionis abducta, inconſtantem animam terreat, atque à delectatione vitiorum, diſtrictionis vigore conſtringat. Quod cùm à doctore agitur, ſemper neceſſe eſt, vt dulcedo & humilitas in corde teneatur, quatenùs & multùm amet, & numquam contra eum per elationem ſuperbiat: cui tamen amorem ſuum & humilitatem pro vtilitate eius prodere recuſat. Sequitur, *& circumdabis eam.* Circumdat doctor auditoris animam, cùm omne quod in hac vita agitur, in tentationum laqueos apponi poſſe denuntiat: vt dum vbique ſit mens pauida, vbique circumſpecta, quanto timidior, tanto vigilantior viuat. Ipſe namque zelus rectitudinis, dum inquietudine mentem agitat, eius mox aciem obſcurat, vt altiora in commotione nō videat, quæ benè priùs tranquilla cernebat. Sed inde ſubtiliùs ad alta reducitur, vnde ad tēpus, ne videat, reuerberatur. Nam ipſa recti æmulatio, æterna poſt paululum in tranquillitate largiùs aperit, quæ hîc interim per commotionem claudit: & vnde mens turbatur ne videat, inde proficit, vt ad videndum veriùs clareſcat. Sicut infirmanti oculo cùm collyrium immittitur, lux penitùs negatur. Sed inde eam poſt paululum veraciter recipit, vnde hanc ad tempus ſalubriter amittit. Numquam verò commotioni contemplatio iungitur; nec præualet mens perturbata conſpicere, ad quod vix tranquilla valet inhiare: quia nec ſolis radius cernitur, cùm commotæ nubes cæli faciem obducunt, nec turbatus fons reſpicientis imaginem reddit, quam tranquillus propriè oſtēdit: quia quo eius vnda palpitat, in ſe ſpem ſimilitudinis obſcurat. Sed cùm per zelum animus mouetur, curandum ſummopere eſt, ne hæc eadem, quæ inſtrumento virtutis aſſumitur, menti ira dominetur: nec quaſi domina præeat, ſed velut ancilla ad obſequium parata, à rationis tergo numquam recedat. Tunc enim robuſtiùs contra vitia erigitur, cùm ſubdita rationi famulatur. Nam quamtumlibet ira ex zelo rectitudinis ſurgat, ſi immoderata mentem vicerit, rationi protinus ſeruire cōtemnit. Et tantò ſe impudentiùs dilatat, quantò impatientiæ vitium virtutem putat. Vnde neceſſe eſt, vt hoc ante omnia, qui zelo rectitudinis mouetur, attendat, ne ira extra mentis dominium tranſeat, ſed in vltione peccati tempus modumque conſiderans, ſurgentem animi perturbationem ſubtiliùs retractando reſtringat, animoſitatem reprimat, & motus feruidos ſub æquitate diſponat: vt eò fiat iuſtior vltor alienus, quò priùs extitit victor ſuus. Qui zelo rectitudinis mouetur, ſic culpas delinquentium corrigat, vt antè ipſe qui corrigit, per patientiam creſcat, vt feruorem ſuum tranſcendendo dijudicet, ne intēperanter excitatus, ipſo zelo rectitudinis, lōgè à rectitudine oberret.

Ezech. 4.
Eccleſ. 7.
Moral. l. 5. c. 30.

Cap. XXXV. Quòd ſacerdotes nihil proprium habeant, & Eccleſiæ facultates, tamquam communes, Deo rationem reddituri ſuſcipiant. PROSPERI.

De vita cōtempl. l. 2. c. 9.

EXpedit facultates Eccleſiæ poſſideri, & proprias perfectionis amore contemni. Non enim propriæ ſunt, ſed communes, Eccleſiæ facultates: & ideò quiſquis omnibus, quę habuit, dimiſſis aut venditis, fit rei ſuæ contemptor, cùm præpoſitus fuerit factus Eccleſiæ,

ſiæ, omnium quæ habet Eccleſia efficitur diſpenſator. Denique ſanctus Paulinus (vt ipſi meliùs noſtis) ingentia prædia quæ fuerant ſua, vendita pauperibus erogauit. Sed cùm poſteà factus eſſet Epiſcopus, non contempſit Eccleſiæ facultates, ſed fideliſſimè diſpenſauit. Quo facto ſatis oſtendit, & propria debere propter perfectionem contemni, & ſine impedimento perfectionis, poſſe Eccleſiæ facultates, quæ ſunt profectò communia, poſſidere. Quid ſanctus Hilarius? nónne & ipſe omnia ſua aut parentibus reliquit, aut vendita pauperibus erogauit? Is tamen, cùm merito perfectionis ſuæ fieret Eccleſiæ Arelatenſis Epiſcopus, quod illa tunc habebat Eccleſia, non ſolùm poſſedit, ſed etiam acceptis fidelium numeroſis hereditatibus ampliauit. Iſti ergo tam ſancti, tamque perfecti pōtifices, factis euidentibus clamant, poſſe & debere fieri quod fecerunt. Qui vtique homines tam ſæcularium, quàm diuinarum litterarum ſine ambiguitate doctiſſimi, ſi ſcirent res Eccleſiæ debere contemni, numquam eas haberent, qui omnia ſua reliquerant. Vnde datur intelligi, quòd tanti ac tales viri, qui volentes fieri Chriſti diſcipuli, renuntiauerunt omnibus quæ habebant, non vt poſſeſſores, ſed vt procuratores, facultates Eccleſiæ poſſidebant. Et idcircò ſcientes, nihil aliud eſſe res Eccleſiæ, niſi vota fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum, non eas vendicauerunt in vſus ſuos, vt proprias; ſed vt commendatas pauperibus diuiſerunt. Hoc eſt enim poſſidendo contemnere, non ſibi, ſed alijs poſſidere: nec habendi cupiditate Eccleſiæ facultates ambire, ſed eas pietate ſubueniendi ſuſcipere. Quod habet Eccleſia, cum omnibus nihil habentibus habet commune. Nec aliquid inde eis, qui ſibi de ſuo ſufficiunt, debet erogare: quando nihil aliud ſit habentibus dare, quàm perdere.

Cap. XXXVI. *De diſciplina Sacerdotum in his qui delinquunt.* ISIDORI.

Sacerdotes pro populorum iniquitate damnantur, ſi eos aut ignorantes non erudiant, aut peccantes non arguant, teſtante Domino ad prophetam: *Speculatorem domui Iſraël dedi te. Si non fueris locutus, vt ſe cuſtodiat impius à via ſua, ille in iniquitate ſua morietur, ſanguinem verò eius de manu tua requiram.* Sic enim Heli ſacerdos pro filiorum iniquitate damnatus eſt, & licet eos delinquētes admonuit, ſed tamen non vt oportebat redarguit. Sacerdotes exquirere debent peccata populorum, & ſagaci ſolicitudine vnumquemque probare, iuxta teſtimonium Domini, ad Ieremiam loquentis: *Probatorem,* inquit, *dedi te in populo meo robuſtum: & ſcies, & probabis vias eorum.* Sacerdotes ſtudio corrigendi facta perſcrutari debent ſubiectorum, vt emendatos lucrifacere poſſint. Sicut autem peccatorem conuenit argui, ita iuſtum non exulcerari. Sacerdotes curam debent habere de his qui pereunt, vt ſacerdòtali redargutione, aut corrigantur à peccatis, aut ſi incorrectibiles exiſtunt, ab Eccleſia ſeparentur. Atrociter arguuntur, qui decipiendo peccantes, non ſolùm non arguunt pro peccato, ſed etiam adulanter decipiunt, dicente propheta: *Et erunt qui beatificant populum iſtum, ſeducentes: & qui beatificantur, præcipitati.* Atrociter iterùm arguuntur, qui peccantem non recipiunt, ſed deſpiciunt & ſpernunt, nec alterius delictum, tamquam proprium, ingemiſcunt. De talibus per Eſaiam Dominus comminans, dicit: *Qui dicunt; Recede à me: non appropinques mihi, quia immundus es; iſti fumus erunt in furore meo, ignis ardens tota die.* Inde eſt quòd & Apoſtolus omnibus omnia factus eſt, non imitatione erroris, ſed compaſſionis miſeratione, ſcilicet vt ita vitia aliena fleret, quemadmodum ſi tali & ipſe implicaretur errore. Boni paſtores populi debent delicta deflere, & totos ſe planctibus tradere, imitantes Ieremiam prophetam, dicentem: *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo die ac nocte interfectos populi mei?*

Lib. 3. Sét. c. 46. Ezech. 3. 1. Reg. 2. Hier. 6. Eſa. 9. Eſa. 65. 1. Cor. 9. Hier. 9.

Tamquam propria igitur delicta, plebis peccata ſacerdos flere debet: ſed affectu cōpatiendi, non actione commiſſi. Nonnulli præſules gregis, quoſdam pro peccato à communione eijciunt, vt pœniteant; ſed quali ſorte viuere debeāt, ad melius exhortando non

viſitant. Quibus congruè increpans ſermo diuinus comminatur: *Paſtores qui paſcunt populum meum, vos diſperſiſtis gregem meum: eieciſtis & non viſitaſtis eos. Ecce ego viſitabo ſuper vos malitiam ſtudiorum veſtrorum.* Bonorum ſtudia ſacerdotum multa diligentia etiam parua plebium facta perquirunt: vt dum in minimis ſubditorum peccatis ſe acerrimos præſtant, de maioribus malis cautos ſibi ſubditos ac ſolicitos faciant. Sicut medici morbos imminentes curandos ſuſcipiunt, futuros verò, ne inrepant, medicinæ obiectu quadam præſcientia antecedunt: ita & doctores boni ſic ea, quæ malè acta ſunt, reſecant, vt ea quæ admitti poſſunt, ne perpetrentur, doctrina ſuccurrente præueniant. Qui blando ſermone caſtigatus non corrigitur, acriùs neceſſe eſt vt arguatur. Cum dolore enim abſcindenda ſunt, quæ leniter ſanari non poſſunt. Admonitus ſecretim ſi corrigi de peccato negligit, publicè arguendus eſt: vt vulnus quod occultè ſanari neſcit, manifeſtè debeat emendari. Manifeſta peccata non ſunt occulta correctione purganda. Palàm enim ſunt arguendi, qui palàm nocent, vt dum aperta obiurgatione ſanantur, hi qui eos imitando deliquerant, corrigantur. Dum vnus corripitur, plurimi emendantur. Neceſſe eſt enim, vt pro multorum ſaluatione vnus condemnetur, quàm pro vnius licentia multi periclitentur. Ita erga delinquentem ſermo eſt proferendus, ſicut eius qui corripitur expoſtulat ſalus. Quòd ſi opus eſt aliquam medicamenti ſalutem verbo increpationis adſpergere, lenitatem tamen corde opus eſt retinere. Doctores nonnumquam duris feriunt increpationibus ſubditos, qui tamen à caritate eorum, quos corripiunt, non recedunt. Sæpè Eccleſiæ cenſura arrogantibus videtur eſſe ſuperbia: & quod à bonis piè fit, crudeliter fieri putatur à prauis: quia non diſcernunt recto oculo, quod à bonis recto fit animo.

Hier. 23.

Notandum ab omni pontifice vehementer, vt tantò cautiùs erga commiſſos agat, quantò duriùs à Chriſto iudicari formidat. Nam ſicut ſcriptum eſt; *In qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis.* Quotidie namque omnes delinquimus, & in multis erroribus labimur. Qui enim in noſtris delictis clementes ſumus, in alieno peccato rigorem tenere nequaquam debemus. Multi aliorum vitia cernunt, ſua non adſpiciunt: & cùm ipſi maximis criminibus obnoxij teneantur, minora peccata fratribus non dimittunt. Hypocritæ trabem in oculo ſuo conſiſtentem non ſentiunt, & hærentem feſtucam in lumine fratris intendunt. Faciliùs reprehendimus vitia aliena, quàm noſtra. Nam ſæpè quæ peruerſa in alijs iudicamus, in nobis nocibilia eſſe minùs ſentimus: & quod in alijs reprehendimus, agere ipſi non erubeſcimus. Faciliùs vitia vniuſcuiuſque, quàm virtutes, intendimus: nec quid boni quiſque geſſerit agnoſcere, ſed quod malè gerit, perſcrutamur.

Matth. 7.

Cap. XXXVII. *De collata Epiſcopis poteſtate ligandi atque ſoluendi.* GREGORII.

Homil. 26. In Ioan. 20.

PRædicatores ſancti, qui diſtrictum Dei iudicium metuunt, animarum iudices fiunt: & alios damnãt & liberant, qui ſemetipſos damnari metuebant. Horum profectò nũc in Eccleſia Epiſcopi locum tenent: ſoluendi atque ligandi auctoritatem ſuſcipiunt, qui gradum regiminis ſortiuntur. Grandis honor pontificalis, ſed graue pondus iſtius eſt honoris. Durum quippe eſt, vt qui neſcit tenere moderamina vitæ ſuæ, iudex vitæ fiat alienæ. Plerumque contingit, vt ipſe iudicij locum teneat, cui ad locum vita minimè concordat. Ac proinde ſæpè agitur, vt vel damnet immeritos, vel alios ipſe ligatus ſoluat. Sæpè in ſoluendis ac ligandis ſubditis ſuæ voluntatis motus, non autem cauſſarum merita ſequitur. Vndè fit vt ipſa & ligandi & ſoluendi poteſtate ſe priuet, qui hanc pro ſuis voluntatibus, & non pro ſubiectorum meritis, exercet. Sæpè fit vt erga quemlibet proximum odio vel gratia moueatur paſtor. Iudicare autem dignè de ſubditis nequeunt, qui in ſubditorum cauſſis ſua vel odia, vel gratiam ſequuntur. Vnde rectè per prophetam dicitur: *Mortificabant animas quæ non moriuntur, & viuificabant animas quæ non viuunt.* Non morientem quippe mortificat, qui iuſtum damnat: & non victurum viuificare nititur,

Ezech. 13.

qui

Digitized by Google

qui reum à ſupplicio abſoluere conatur. Deus omnipotens, vt nos à præcipitata ſententiæ prolatione compeſceret, cùm omnia nuda & aperta ſint oculis eius, mala tamen Sodomæ noluit audita iudicare, qui ait: *Clamor Sodomorum & Gomorrheorum multiplicatus eſt, & peccatum eorum aggrauatum eſt nimis. Deſcendam & videbo, vtrùm clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint, an non eſt ita, vt ſciam.* Omnipotens itaque Dominus, & omnia ſciens, cur ante probationem quaſi dubitat, niſi vt grauitatis nobis exemplũ proponat, ne mala hominum antè præſumamus credere, quàm probare. Quid hoc exẽplo niſi nos admonemur, ne ad proferendam ſententiam vnquam præcipites eſſe debeamus, ne temerè indiſcuſſa iudicemus, ne quælibet mala audita nos moueant, ne paſſim dicta ſine probatione credamus? Cauſſæ videlicet penſandæ ſunt, & tunc ligandi atque ſoluendi poteſtas exercenda. Videndum eſt, quæ culpa præceſſit, aut quæ ſit pœnitentia ſecuta poſt culpam: vt quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam viſitat, illos paſtoris ſententia abſoluat. Tunc enim vera eſt abſolutio præſidentis, cùm interni arbitrium ſequitur iudicis. Quod bene quatriduani mortui reſuſcitatio illa ſignificat: quæ videlicet demonſtrat, quia priùs mortuum Dominus vocauit & viuificauit, dicens: *Lazare, veni foras.* Et poſtmodum is, qui viuus egreſſus fuerat, à diſcipulis eſt ſolutus, ſicut ſcriptum eſt: *Cumq́ egreſſus eſſet qui fuerat ligatus inſtitis, tunc dixit diſcipulis ſuis: Soluite eum, & ſinite abire*; ſcilicet vt paſtores eccleſiæ ei pœnam debeant amouere quam meruit, qui non erubuit confiteri quod fecit. Moral.l.19. c.14. Geneſ.18. Homil.26. in Ioan.20. Ioan.11.

Sub magno moderamine paſtores eccleſiæ, vel ſoluere ſtudeant, vel ligare. Sed vtrum iuſtè an iniuſtè obliget paſtor, paſtoris tamen ſententia gregi timenda eſt, ne is qui ſubeſt, & cùm iniuſtè forſitan ligatur, obligationis ſuæ ſententiam ex alia culpa mereatur. Paſtor quiſque vel abſoluere indiſcretè timeat, vel ligare. Is autem qui ſub manu paſtoris eſt, ligari timeat vel iniuſtè: nec paſtoris ſui iudicium temerè reprehendat, ne etſi iniuſtè ligatus eſt, ex ipſa tumidæ reprehenſionis ſuperbia, culpa quæ non erat, fiat.

Cap. XXXVIII. *De Epiſcopis, qui pro ordinatione ſacerdotij munera libenter accipiunt.* GREGORII.

NOnnulli Epiſcoporum donum accepti ſpiritus in vſum ſolent negotiationis inflectere, & miraculorum ſigna ad auaritiæ obſequium declinare. Hinc eſt enim quòd Simon per impoſitionem manus edita miracula conſpiciens, percipere donum Spiritus ſancti pecunia voluit: ſcilicet vt deteriùs venderet, quod malè comparaſſet. Redemptor noſter flagello de reſticulis facto, de templo turbas eiecit, cathedras vendentium columbas euertit. Columbas quippe vendere, eſt impoſitionem manus, qua Spiritus ſanctus accipitur, non ad vitæ meritum, ſed ad præmium dare. Sed ſunt nonnulli qui nummorum quidem præmia ex ordinatione non accipiunt, & tamen ſacros ordines pro humana gratia largiuntur, atque de largitate eadem laudis ſolummodò retributionem quærunt. Hi nimirum quod gratis acceptum eſt, gratis non tribuunt: quia de impenſo officio ſanctitatis, nummum fauoris expetunt. Vnde bene cùm iuſtum virum deſcriberet Eſaias propheta, ait: *Qui excutit manus ſuas ab omni munere.* Neque enim dicit: *Qui excutit manus ſuas à munere*; ſed adiunxit, ab omni: quia aliud eſt munus ab obſequio, aliud munus à manu, aliud munus à lingua. Munus quippe ab obſequio, eſt ſubiectio indebitè impenſa. Munus à manu, pecunia eſt. Munus à lingua, fauor. Qui ergò ſacros ordines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit, quando in diuinis rebus non ſolùm nullam pecuniam, ſed etiam humanam gratiam non requirit. Plerumque fit, vt quiſque eorum vel bona corporalia ab hominibus accipere contemnat: ſed quia hæc non accipit, maiores ab eis recipere laudes quærat. Et fortaſſe munus ſe accepiſſe non æſtimat, qui bona corporalia accipere recuſat. Sicut ſcriptum eſt ſuperiùs, aliquando munus à manu, aliquando verò ab ore porrigitur. Nam qui nummum tribuit, munus ex manu dedit: qui autem Homil.4. in Matth.10. Act.8. Ioan.2. Eſa.33.

bum laudis impendit, munus ab ore protulit. Plerumque ſacerdos, & ſi exteriora dona, quæ terrenę forſitan neceſſitati congruunt, pro impoſitione manuum accipere recuſat; plus eſt, quod ſibi retribui appetit, cùm vltra meritum laudari deſiderans, munus ab ore quærit.

Cap. XXXIX. De ſubintroductis mulieribus.

EX CONCILIO NICÆNO.

Can. 3. INterdixit per omnia magna Synodus, non Epiſcopo, non presbytero, non diacono, nec alicui omnino qui in clero eſt, licere ſubintroductam habere mulierem: niſi fortè aut matrem, aut ſororem, aut amitam, vel eas tantùm perſonas, quæ ſuſpiciones effugiunt.

Cap. XL. De clericis vſuras accipientibus. EX EOD. CONC.

Can. 17. 14. q. 4. d. 47. Pſal. 14. QVoniam multi ſub regula conſtituti, auaritiam & turpia lucra ſectantur, oblitique diuinæ ſcripturæ, dicentis: *Qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuram*, mutuum dantes, centeſimas exigunt: iuſtè cenſuit ſancta & magna Synodus, vt ſi quis inuentus fuerit poſt hanc diffinitionem vſuras accipiens, aut ex inuentione aliqua, vel quolibet modo negotium tranſigens, aut hemiolia, id eſt, ſeſcupla, exigens, vel aliquid tale prorſus excogitans turpis lucri gratia, deijciatur à clero, & alienus exiſtat à regula.

Cap. XLI. De priuilegijs presbyterorum. EX EOD. CONC.

Can. 18. d. 93. PEruenit ad ſanctum magnumque Concilium, quòd in quibuſdam locis & ciuitatibus presbyteris gratiam ſacræ communionis diaconi porrigant, quod nec regula, nec cõſuetudo tradidit, vt ab his qui poteſtatem non habent offerendi, illi qui offerunt, Chriſti corpus accipiant. Necnon & illud innotuit, quòd quidam diaconi ante Epiſcopos ſacra oblata contingant. Hæc igitur omnia reſecentur, & in ſua diaconi menſura permaneant, ſcientes quòd Epiſcoporum quidem miniſtri ſint, inferiores autem presbyteris habeantur. Per ordinem ergò, poſt presbyteros gratiam ſacræ communionis accipiant, aut Epiſcopo eis, aut presbytero porrigente. Sed nec ſedere in medio presbyterorum diaconis liceat: quia ſi hoc fiat, præter regulam & ordinem probatur exiſtere. Si quis autem etiam poſt has diffinitiones obedire noluerit, à miniſterio ceſſare debebit.

Cap. XLII. De excommunicatis, quomodo tractandi ſint, & quomodo Concilia quotannis celebranda. EX EOD. CONC.

Can. 5. 2. q. 1. DE his qui communione priuantur, ſeu ex clero, ſeu ex laico ordine ab Epiſcopis, per vnamquamque prouinciam ſententia regularis obtineat, vt hi qui abijciuntur, ab alijs non recipiantur. Requiratur autem, ne puſillanimitate, aut contentione, vel alio quolibet Epiſcopi vitio, videatur à congregatione ſecluſus. Vt hoc ergo decentiùs inquiratur, benè placuit annis ſingulis per vnamquamque prouinciam bis in anno Concilia celebrari, vt communiter omnibus ſimul Epiſcopis congregatis prouinciæ, diſcutiantur huiuſmodi quæſtiones: & ſic qui ſuo peccauerunt euidenter Epiſcopo, excommunicati rationabiliter ab omnibus æſtimentur, vſquequò vel in communi, vel Epiſcopo placeat humaniorem pro talibus ferre ſententiam. Concilia verò celebrentur, vnum quidem ante Quadrageſimam Paſchæ, vt omni diſſenſione ſublata, munus offeratur Deo puriſſimum: ſecundum verò circa tempus autumni.

Digitized by Google

*Cap.*XLIII. *Quòd non oporteat demigrari.* EX EOD. CONC.

PRopter multam perturbationem & ſeditiones quæ fiunt, placuit conſuetudinem omnimodis amputari, quæ præter regulam in quibuſdam partibus videtur admiſſa, ita vt de ciuitate ad ciuitatem non Epiſcopus, non presbyter, non diaconus transferatur. Si quis autem poſt diffinitionem ſancti & magni Concilij, tale quid agere tentauerit, & ſe huiuſcemodi negotio manciparit, hoc factum prorſus in irritum ducatur, & reſtituatur eccleſiæ, cui fuit Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus ordinatus. Can. 15. 7.q.1.

Cap. XLIV. *Non tranſmigrandum de ciuitate in ciuitatem.* EX CONC. CALCHEDONENSI.

DE his qui tranſmigrant de ciuitate in ciuitatem, Epiſcopis aut clericis, placuit vt canones, qui de hac re à ſanctis Patribus ſtatuti ſunt, habeant propriam firmitatem. Can. 5.

*Cap.*XLV. *De his, qui in eccleſiis, in quibus prouecti ſunt, minimè perdurarunt.* EX CONC. NICÆNO.

QVicumque temerè ac periculosè, neque timorem Dei præ oculis habentes, nec agnoſcentes eccleſiaſticam regulam, diſcedunt ab eccleſia, presbyteri aut diaconi, vel quicumque ſub regula prorſus exiſtunt, hi nequaquam debent in aliam eccleſiam recipi, ſed omnem neceſſitatem conuenit illis imponi, vt ad ſuas parochias reuertãtur. Quòd ſi non fecerint, oportet eos communione priuari. Si quis autem ad alium pertinentem audacter inuadere, & in ſua eccleſia ordinare tentauerit, non conſentiente Epiſcopo, à quo diſceſſit is qui regulæ mancipatur, ordinatio huiuſcemodi irrita comprobetur. Can. 16. 7.q.1.

Cap. XLVI. *De flectendo genu.* EX EOD. CONC.

QVoniam ſunt quidam in die Dominico genu flectentes, & in diebus Pentecoſtes, vt omnia in vniuerſis locis conſonanter obſeruentur, placuit ſancto Concilio, ſtantes Domino vota perſoluere. Can. 20.

Cap. XLVII. *De damnatis & miniſtrare tentantibus.* EX CONC. ANTIOCHENO.

SI quis Epiſcopus damnatus à Synodo, vel presbyter aut diaconus à ſuo Epiſcopo, auſi fuerint aliquid de miniſterio ſacro contingere, ſiue Epiſcopus, iuxtà præcedentem conſuetudinem, ſiue presbyter aut diaconus, nullo modo liceat ei nec in alia Synodo, reſtitutionis ſpem, aut locum habere ſatisfactionis. Sed & communicantes ei omnes abijci de eccleſia, & maximè ſi poſteà quàm didicerint, aduerſùs memoratos prolatam fuiſſe ſententiam, eiſdem communicare tentauerint. Can. 4.

Cap. XLVIII. *De clericis damnatis.* EX CONC. AFRICANO.

ET illud petendum, vt ſtatuere dignetur, vt ſi quis cuiuslibet honoris clericus, iudicio Epiſcoporum quocumque crimine fuerit damnatus, non liceat eum, ſiue ab eccleſijs quibus præfuit, ſiue à quolibet homine defenſari, interpoſita pœna damni pecuniæ atque honoris, quo nec ætatem, nec ſexum excuſandum eſſe præcipiant. Can. 29.

Cap. XLIX. *De peregrinorum ſuſceptione.* EX CONC. ANTIOCH.

Can. 7. Nullus peregrinorum ſine pacificis, id eſt, commendatitijs ſuſcipiatur epiſtolis.

Cap. L. *Quòd non liceat clerico in duarum ciuitatum eccleſiis miniſtrare.* EX CONC. CALCHEDONENSI.

Can. 10. 20. q. 1. NOn licere clericum in duarum ciuitatum conſcribi ſimul eccleſijs, ſed in qua ab initio ordinatus eſt, non ad quam confugit, quaſi ad potiorem, ob inanis gloriæ cupiditatem. Hoc autem facientes reuocari debere ad ſuam eccleſiam, in qua primitùs ordinati ſunt, & ibi tantummodò miniſtrare. 21. q. 2. Si verò quis iam tranſlatus eſt ex alia in aliam eccleſiam, prioris eccleſiæ, vel Martyriorum quæ ſub ea ſunt, aut Ptochiorum, aut Xenodochiorum rebus in nullo communicet. Eos verò, qui auſi fuerint, poſt diffinitionem magnæ & vniuerſalis huius Synodi, quidquam ex his quæ ſunt prohibita perpetrare, decreuit ſancta Synodus, à proprio huiuſmodi gradu excidere.

Cap. LI. *Quòd non oporteat peregrinos clericos ſine commendatitijs miniſtrare.* EX EODEM CONCILIO.

Concil. Calched. Can. 13. PEregrinos clericos & lectores in alia ciuitate, præter commendatitias litteras ſui Epiſcopi, nuſquam penitùs miniſtrare debere.

Cap. LII. *Quòd ſine litteris ſacro miniſterio ſeruientes proficiſci non debeant.* EX CONC. LAODICENSI.

Can. 41. Quòd non oporteat ſacerdotem, vel clericum, ſine litteris proficiſci canonicis.

Cap. LIII. *De clericis à communione ſummotis, ab alio non recipiendis Epiſcopo.* EX CONC. SARDICENSI.

Can. 16. OSius Epiſcopus dixit: Hoc quoque omnibus placet, vt ſiue diaconus, ſiue presbyter, ſiue quis clericorum ab Epiſcopo ſuo communione fuerit priuatus, & ad alterum perrexerit Epiſcopum, & ſcierit ille ad quem confugit, eum ab Epiſcopo ſuo fuiſſe abiectum, non oportet vt ei communionem indulgeat. Quòd ſi fecerit, ſciat ſe conuocatis Epiſcopis cauſſas eſſe dicturum. Vniuerſi dixerunt: Hoc ſtatutum & pacem ſeruabit, & concordiam cuſtodiet.

Cap. LIV. *Si quis excommunicatus ante audientiam communicare præſumpſerit, ipſe in ſe damnationem protulit.* EX CONCILIO CARTHAGINIENSI.

Can. 29. ITem placuit vniuerſo Concilio, vt qui excommunicatus fuerit pro ſuo neglectu, ſiue Epiſcopus, ſiue quilibet clericus, & tempore excommunicationis ſuæ ante audientiam communionem præſumpſerit, ipſe in ſe damnationis iudicetur protuliſſe ſententiam.

Cap. LV. *De non ſolicitandis clericis alienis.* EX CONCILIO SARDICENSI.

Can. 18. IAnuarius Epiſcopus dixit: Illud quoque ſtatuat Sanctitas veſtra, vt nulli Epiſcopo liceat alterius Epiſcopi ciuitatis miniſtrum eccleſiaſticum ſolicitare, & in ſuis parochijs ordinare

ordinare. Vniuerſi dixerunt: Placet, quia ex his contentionibus ſolet naſci diſcordia: & ideò prohibet omnium ſententia, ne quis hoc facere audeat.

Cap. LVI. *De his qui ſemel legerint in eccleſia, ab alijs non poſſe promoueri.* EX CONC. AFRICANO.

ITem placuit, vt quicumque in eccleſia vel ſemel legerit, ab alia eccleſia ad clericatum non teneatur: & ſubſcripſerunt. Aurelius Epiſcopus Eccleſiæ Carthaginienſis huic decreto conſenſi, & perlecto ſubſcripſi. Similiter & ceteri Epiſcopi ſubſcripſerunt. Can. 57.

Cap. LVII. *Si qui clerici ab Epiſcopis ſuis promoti contempſerint, nec illic maneant vnde recedere noluerunt.*

EX CONC. CARTHAGINIENSI.

ITem placuit, vt quicumque clerici vel diaconi, pro neceſſitatibus eccleſiarum, non obtemperauerint Epiſcopis ſuis, volentibus eos ad honorem ampliorem in ſua eccleſia promouere, nec illic miniſtrent in gradu ſuo, vnde recedere noluerunt. Can. 31.

Cap. LVIII. *Vt nullus alienum clericum ſolicitare vel tenere præſumat, ſuo Epiſcopo non præbente conſenſum.*

EX DECRETALI LEONIS PAPÆ.

ALienum clericum, inuito Epiſcopo ipſius, nemo ſuſcipiat, nemo ſolicitet, niſi fortè ex placito caritatis, id inter dantem accipientemque conueniat. Nam grauis iniuriæ reus eſt, qui de fratris eccleſia id, quod eſt vtilius aut pretioſius, audet vel allicere vel tenere. Itaque ſi intra prouinciam res agatur, transfugam clericum de eccleſia ſua Metropolitanus redire compellet. Si autem longiùs receſſit, ſui præcepti auctoritate reuocabitur, vt nec cupiditati nec ambitioni occaſio relinquatur. Leo ep. 32. c. 9. 19. q. 2.

Cap. LIX. *Vt in eccleſiis conuiuia minimè celebrentur.*

EX CONCILIO AFRICANO.

VT nulli Epiſcopi vel clerici in eccleſia conuiuentur, niſi forté tranſeuntes hoſpitiorum neceſſitate illic reficiant. Populi etiam ab huiuſmodi conuiuijs, quantùm fieri poteſt, prohibeantur. Can. 5.

Cap. LX. *Quòd nullus Eccleſiaſticorum in tabernis comedere debeat.* EX CONCILIO LAODICENSI.

QVòd non oporteat ſacro miniſterio deditos, à presbyteris vſque ad diaconos, & reliquum eccleſiaſticum ordinem, id eſt, vſque ad ſubdiaconos, lectores, cantores, exorciſtas & oſtiarios, & ex numero continentium & monachorum, ingredi tabernas. D. 44.

Cap. LXI. *De auaritia.* EX CONC. CARTHAG.

AVrelius Epiſcopus dixit: Auaritiæ cupiditas, quam rerum omnium malarum matrem eſſe nemo eſt qui dubitet, proinde inhibenda eſt, & ne quis alienos fines vſurpet, aut per præmium terminos Patrum ſtatutos tranſcendat. Nec omnino cuiquam clerico- Can. 5.

Digitized by Google

ricorum liceat de qualibet re fœnus accipere. Quamquam nouellæ ſuggeſtiones, quæ vel obſcuræ ſunt, vel ſub genere latent, inſpectæ à nobis formam accipient. Ceterùm de quibus apertiſſimè diuinitus ſcriptura ſanxit, non eſt differenda ſententia, ſed potiùs exequenda. Proinde quod in laicis reprehenditur, id multò magis debet in clericis prædamnari. Vniuerſum Concilium dixit: Nemo contra prophetas, nemo contra Euangelica facit ſine periculo.

Cap. LXII. *Quòd vſuram non ſolùm clerici exigere non debent, ſed nec laici Chriſtiani.*

EX DECRETALI LEONIS PAPÆ.

Leo ep. 1. 14. q. 4. NEc hoc quoque prætereundum eſſe duximus, quoſdam lucri turpis cupiditate captos, vſurariam exercere pecuniam, & fœnore velle diteſcere. Quod nos, non dicam in eos qui ſunt in clericali officio conſtituti, ſed in laicos cadere, qui Chriſtianos ſe dici cupiunt, condolemus. Quod vindicari acriùs in eos qui fuerint confutati decernimus, vt omnis peccandi opportunitas adimatur.

Cap. LXIII. *De his qui eſum carnium in clero conſtituti diffugiunt.* EX CONC. ANCYRANO.

Can. 13. HI qui in clero ſunt presbyteri & diaconi, & à carnibus abſtinent, placuit eas quidem contingere, & ita ſi voluerint, continere. Quòd ſi in tantùm eas abominantur, vt nec olera, quæ cum eis coquuntur, exiſtiment comedenda, tamquam non conſentientes regulæ, ab ordine ceſſare debebunt.

Cap. LXIV. *De numero certo Diaconorum.*

EX CONCIL. NEOCÆSARIENSI.

Can. 14. d. 93. Act. 6. DIaconi ſeptem eſſe debent iuxta regulam, licet & valdè magna ſit ciuitas. Idipſum autem & Actuum Apoſtolorum liber inſinuat.

Cap. LXV. *De his qui abominantur eos qui carnibus veſcuntur.* EX CONC. GANGRENSI.

Can. 2. d. 30. SI quis carnes edentem, præter ſanguinem & idolis immolatum, & ſuffocatum, cum religione & fide condemnat, velut ſpem propter huiuſmodi perceptionem non habentem, anathema ſit.

Cap. LXVI. *De his quæ in vſus pauperum conferuntur.*

EX EODEM CONCILIO.

Can. 8. SI quis dederit vel acceperit oblata, præter Epiſcopum, vel eum qui conſtitutus eſt ab eo, ad diſpenſandam miſericordiam pauperibus; & qui dat, & qui accipit, anathema ſit.

Cap. LXVII. *De his qui pro virginitate ſuperbiunt.*

EX EODEM CONCILIO.

Can. 10. d. 30. SI quis ex his qui virginitatem propter Dominum ſeruant, extollitur aduerſùs coniugatos, anathema ſit.

Cap-

Digitized by Google

Cap. LXVIII. *De his qui Dominico die ieiunant, tamquam nihil præ ceteris differente.* EX EOD. CONC.

SI quis propter continentiam quæ putatur, aut contumaciam, in die Dominico ieiunat, anathema ſit. Can.18. d.30.

Cap. LXIX. *De his qui Eccleſiaſtica ieiunia abſque neceſſitate diſſoluunt.* EX.EOD. CONC.

SI quis eorum qui continentiæ ſtudent, abſque neceſſitate corporea, tradita in commune ieiunia, & ab Eccleſia cuſtodita, ſuperbiendo diſſoluit, ſtimulo ſuæ cogitationis impulſus, anathema ſit. Can.19. d.30.

Cap. LXX. *De his qui ſe à perceptione ſanctæ communionis auertunt, & qui excommunicatis per domos communicant.* EX CONC. ANTIOCHENO.

OMnes qui ingrediuntur Eccleſiam Dei, & ſcripturas ſacras audiunt, nec communicant in oratione cum populo, ſed pro quadam intemperantia ſe à perceptione ſanctæ communionis auertunt, hi de Eccleſia remoueantur, quamdiu per confeſſionem pœnitentiæ fructus oſtendant, & precibus indulgentiam conſequantur. Can.2.

Cap. LXXI. *De his qui ab alia parochia, præter conſcientiam Epiſcoporum ſuorum, in alijs commorantur.* EX EOD. CONC.

SI quis presbyter, aut diaconus, & omnino quilibet ex clero, parochiam propriam deſerens, ad aliam properauit, dein omnino demigrans, in alia parochia per multa tempora nititur immorari, vlteriùs ibidem non miniſtret: maximè ſi vocanti ſuo Epiſcopo, & regredi ad propriam parochiam commonenti, obedire contempſerit. Quòd ſi in hac indiſciplinatione perdurat, à miniſterio modis omnibus remoueatur, ita vt nequaquam locum reſtitutionis inueniat. Si verò pro hac cauſſa damnatum alter Epiſcopus ſuſcipiat, hic etiam à communi coërceatur Synodo, velut qui Eccleſiaſtica conſtituta diſſoluat. Can.3. 7.q.1.

Cap. LXXII. *De clericis excommunicatis, vel laicis.* EX EODEM CONCILIO.

SI quis à proprio Epiſcopo communione priuatus eſt, non antè ſuſcipiatur ab alijs, quàm ſuo reconcilietur Epiſcopo: aut certè ad Synodum, quæ congregatur, occurrens, pro ſe ſatisfaciat. Can.6. 11.q.3.

Cap. LXXIII. *De Epiſcopis & clericis adeuntibus Imperatorem.* EX EODEM CONCILIO.

SI quis Epiſcopus, aut presbyter, aut quilibet regulæ ſubiectus Eccleſiæ, præter conſilium & litteras Epiſcoporum prouinciæ, & præcipuè Metropolitani, adierit Imperatorem, hunc reprobari & abijci oportere, non ſolùm à communione, verùm & ab honore, cuius particeps videtur exiſtere: quia venerandi principis auribus moleſtiam tentauit inferre contra leges Eccleſiæ. Si igitur adire principem neceſſaria cauſſa depoſcit, Can.11. 11.q.1.

Digitized by Google

hoc agatur cum tractatu & conſilio Metropolitani, & ceterorum Epiſcoporum, qui in eadem prouincia commorantur. Qui etiam proficiſcentem ſuis proſequantur epiſtolis.

Cap. LXXIV. *De damnatis Epiſcopis aut clericis, adeuntibus Imperatorem.* EX EODEM CONCILIO.

Can. 12. 11. q. 3. SI quis à proprio Epiſcopo presbyter aut diaconus, aut à Synodo fuerit Epiſcopus forte damnatus, & Imperatoris auribus moleſtus exſtiterit, oportet ad maius Epiſcoporum conuerti Concilium: & quæ putauerint habere iuſta, plurimis Epiſcopis ſuggerant, eorumque diſcuſſiones ac iudicia præſtolentur. Si verò hæc paruipendentes, moleſti fuerint Imperatori, hos nulla venia dignos eſſe, nec locum ſatisfactionis habere, nec ſpem futuræ reſtitutionis penitùs opperiri dijudicamus.

Cap. LXXV. *Vt hi qui in ſacrario ſeruiunt, vſuras non exigant.* EX CONCILIO LAODICENSI.

Can. 4. d. 46. QVòd non oporteat ſacerdotes & clericos fœnerantes vſuras, vel quę dicuntur ſexcupla, id eſt, & ſummam capitis & dimidium ſummæ, percipere.

Cap. LXXVI. *De his qui debeant in ambone, id eſt, in pulpito pſallere.* EX EODEM CONCILIO.

Can. 15. QVòd non oporteat ampliùs præter eos qui regulariter cantores exiſtunt, qui & de codice canunt, alios in pulpitum conſcendere, & in eccleſia pſallere.

Cap. LXXVII. *De honore, quem Presbyteris diaconi, qui ſub ipſis ſunt, debeant exhibere.*

Can. 20. d. 93. QVòd non oporteat diaconum coram Presbytero ſedere, ſed iuſſione Presbyteri ſedeat. Similiter autem & Diaconus in honore habeatur ab Obſequentibus, id eſt, Subdiaconis, & omnibus clericis.

Cap. LXXVIII. *Quòd Subdiaconi non debeant benedicere, vel benedicta tribuere.* EX EODEM CONCILIO.

Can. 25. d. 93. Quòd non oporteat Subdiaconos panem dare, vel calicem benedicere.

Cap. LXXIX. *De Exorciſtis, qui non ſunt ab Epiſcopis ordinati.* EX EODEM CONCILIO.

Can. 26. d. 69. QVòd hi qui non ſunt ab Epiſcopis ordinati, tam in eccleſijs, quàm in domibus, exorcizare non poſſint.

Cap. XXC. *In eccleſia prandia fieri non debere.* EX EODEM CONCILIO.

Can. 28. d. 42. QVòd non oporteat in Dominicis, id eſt, in Domini eccleſijs, conuiuia, quæ vocantur agapæ, fieri, nec intra domum Dei comedere, vel accubitus ſternere.

Cap.

Digitized by Google

Cap. XXCI. *Quòd præter Epiſcopum clericus proficiſci non debeat.* EX EODEM CONCILIO.

QVòd non oporteat ſacerdotem, vel clericum, præter iuſſionem ſui proficiſci pontificis. Can.42.

Cap. XXCII. *Vt ad ſacrarium mulieres non introëant.* EX EODEM CONCILIO.

Quòd non oporteat ingredi mulieres ad altare. Can.44.

CAPVT XXCIII. *Non licere clericis, ludicris vel publicis ſpectaculis intereſſe, nec congruere penitùs Chriſtianis, comeſſationibus intereſſe.* EX EODEM CONCILIO.

QVòd non oporteat ſacerdotes, aut clericos, quibuſcumque ſpectaculis in ſcenis, aut in nuptijs intereſſe: ſed antequam thymelici ingrediantur, exurgere eos conuenit, atque inde diſcedere. Nec oporteat ſacerdotes, aut clericos, ex collatis vel comeſſationibus conuiuia celebrare. Hoc autem nec laicis poſſe congruere. Can.54.de conſec.d.5.

Cap. XXCIV. *Oblationes offerri in domibus non oportere.* EX EOD. CONCILIO.

QVòd non oporteat in domibus oblationes celebrari ab Epiſcopis vel presbyteris. Can.54. d.44.

Cap. XXCV. *De clericis & monachis non manentibus in ſuo propoſito.* EX CONC. CALCHEDONENSI.

QVi ſemel in clero deputati ſunt, aut monachorum vitam expetiuerunt, ſtatuimus neque ad militiam, neque ad dignitatem aliquam venire mundanam: aut hoc tentantes, & non agentes pœnitentiam, quò minùs redeant ad hoc, quod propter Dominum primitùs elegerunt, anathematizari. Can.7. 20.q.3.

CAPVT XXCVI. *Quòd non oporteat clericos habentes aduerſus inuicem negotia, proprium Epiſcopum relinquere, & ad ſæcularia iudicia conuolare.* EX EOD. CONC.

SI quis clericus aduerſus clericum habet negotium, non deſerat Epiſcopum proprium, & ad ſæcularia percurrat iudicia: ſed priùs actio ventiletur apud Epiſcopum proprium, vel certè conſilio eiuſdem Epiſcopi, apud quos vtræque partes voluerint, iudicium obtinebunt. Si quis autem præter hæc fecerit, canonicis correptionibus ſubiacebit. Quòd ſi clericus habet cauſſam aduerſus Epiſcopum proprium, vel aduerſus alterum, apud Synodum prouinciæ iudicetur. Quòd ſi aduerſus eiuſdem prouinciæ Metropolitanum Epiſcopus vel clericus habet querelam, petat Primatem diœceſeos, aut Sedem regiæ vrbis Conſtantinopolitanæ, & apud ipſum iudicetur. Can.9. 11.q.1.

Digitized by Google

Cap. XXCVII. *Quòd minimè clericos tranſmigrari conueniat.* EX EODEM CONC.

Can.20. d.71. CLericos in eccleſia miniſtrantes, ſicut iam conſtituimus, in alterius ciuitatis eccleſiam ſtatutos fieri non oportet, ſed contentos eſſe, in quibus ab initio miniſtrare meruerunt, exceptis illis qui proprias amittentes prouincias, ex neceſſitate ad aliam eccleſiam tranſierunt.

Cap. XXCVIII. *Quòd non liceat clericis, poſt mortem ſui Epiſcopi, bona eius diripere.* EX EOD. CONCIL.

Can.22. 12.q.2. NOn licere clericis, poſt obitum ſui Epiſcopi, res ad eum pertinentes diripere, ſicut antiquis quoque eſt canonibus conſtitutum. Quòd ſi hoc facere tentauerint, graduum ſuorum periculo ſubiacebunt.

Cap. XXCIX. *Si quis clericorum pauper promotus in ordine, poſteà habuerit aliquid, Eccleſiæ poteſtati ſubijciat.* EX CONC. CARTHAG.

Can.32. ITem placuit, vt Epiſcopi, presbyteri, diaconi, vel quicumque clerici, qui nihil habentes ordinantur, & tempore Epiſcopatus vel clericatus ſui, agros, vel quæcumque prædia, nomine ſuo comparant, tamquam rerum dominicarum inuaſionis crimine teneantur, niſi admoniti in eccleſia eadem ipſa contulerint. Si autem ipſis propriè aliquid liberalitate alicuius, vel ſucceſſione cognationis obuenerit, faciant inde quod eorum propoſito congruit. Quòd ſi à ſuo propoſito retrorſum exorbitauerint, honore Eccleſiaſtico indigni, tamquam reprobi, iudicentur.

Cap. XC. *Vt clerici tabernas, niſi in peregrinis, non ingrediantur.* EX CONC. AFRICANO.

Can.7. VT clerici edendi vel bibendi cauſa tabernas non ingrediantur, niſi peregrinationis neceſſitate compulſi.

Cap. XCI. *Vt alienus clericus minimè ſuſcipiatur ab alio.* EX EODEM CONCILIO.

Can.21. EPigonius Epiſcopus dixit: In multis Concilijs hoc ſtatutum eſt, etiam nunc hoc confirmandum eſt à veſtra prudentia, beatiſſimi fratres, vt clericum alienum nullus ſibi præripiat Epiſcopus, præter eius arbitrium cuius fuerit clericus.

Cap. XCII. *Vt clericus nec ſuo, nec alieno nomine fœnus exerceat.* EX DECRETALI LEONIS PAPÆ.

Ep.1.c.4. ILlud etiam duximus præmonendum, vt ſicut non ſuo, ita nec alieno nomine aliquis clericorum exercere fœnus attentet. Indecens enim eſt, crimen ſuum commodis alienis impendere. Fœnus autem hoc ſolùm aſpicere & exercere debemus, vt quod hîc miſericorditer tribuimus, ab eo Domino, qui multipliciter & in perpetuum manſura retribuet, recipere valeamus.

Cap.

Digitized by Google

Cap. XCIII. *Vt clerici nullas negotiationes inhoneſtas, & turpia lucra ſectentur.*

EX DECRETALI GELASII PAPÆ.

Conſequens fuit, vt illa quoque, quæ de Piceni partibus nuper ad nos miſſa relatio nuntiauit, non prætereunda putaremus, id eſt, plurimos clericorum negotiationibus inhoneſtis & lucris turpibus imminere, nullo pudore cernentes Euangelicam lectionem, qua ipſe Dominus noſter negotiatores è templo verberatos flagellis aſſeritur expuliſſe, nec Apoſtoli verba recolentes, quibus ait: *Nemo militans Deo, implicat ſe negotijs ſæcularibus.* Pſalmiſtam quoque Dauid ſurda diſſimulantes aure cantantem: *Quoniam non cognoui negotiationes, introibo in potentias Domini.* Proinde huiuſmodi aut ab indignis poſt hæc quæſtibus nouerint abſtinendũ, & ab omnibus cuiuſlibet negotiationis ingenijs cupiditateque ceſſandũ, aut in quocumque gradu ſint poſiti, mox à clericalibus officijs abſtinere cogantur: quoniam domus Dei domus orationis & eſſe debet & dici, ne officina negotiationis & ſpelunca potiùs ſit latronum.

Ep. c. 15. d. 88.
Matth. 21.
2. Timot. 2.
Pſal. 70.

Cap. XCIV. *Excerptum ex epiſtola S. Hieronymi presbyteri ad Nepotianum, de vita Clericorum.*

Petis à me, Nepotiane cariſſime, litteris tranſmarinis, & crebrò petis, vt tibi breui volumine digeram præcepta bene viuendi: & qua ratione is, qui ſæculi militia derelicta, cœperit eſſe clericus, rectum Chriſti tramitem teneat, ne ad diuerſa vitiorum diuerticula rapiatur. Scio quidem ab auunculo tuo beato Heliodoro, qui nunc Pontifex Chriſti eſt, te & didiciſſe quę ſancta ſunt, & quotidie diſcere, normamque te eius exemplo habere virtutum. Sed & noſtra, qualiacumque ſunt, ſuſcipe: & libellum hunc libello illius copulato, vt cùm ille te monachum erudierit, hic clericum doceat eſſe perfectum. Igitur clericus, qui Chriſti ſeruit Eccleſiæ, interpretetur primò vocabulum ſuũ: & nominis diffinitione prolata, nitatur eſſe quod dicitur. Si enim cleros Græcè, Latinè ſors appellatur; propterea vocantur clerici, quia de ſorte ſunt Domini, vel quia Dominus ipſe ſors, id eſt, pars clericorum eſt. Qui autem vel ipſe pars Domini eſt, vel Dominum partem habet; talem ſe exhibere debet, vt ipſe poſſideat Dominum, & ipſe poſſideatur à Domino. Qui poſſidet Dominum, & cum propheta dicit: *Pars mea Dominus,* nihil extra Dominum habere poteſt. Quòd ſi quippiam aliud habuerit præter Dominum, pars eius non erit Dominus. Verbi gratia; ſi aurum, ſi argentum, ſi poſſeſſiones, ſi variam ſupellectilem, cum iſtis partibus Dominus pars eius fieri non dignatur. Si autem ego pars Domini ſum, & funiculus hereditatis eius; nec accipio partem inter ceteras tribus, ſed quaſi leuita & ſacerdos, viuo de decimis; & altari ſeruiens, altaris oblatione ſuſtentor; habens victum & veſtitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus ſequar. Pſal. 15.

Obſecro itaque te, & repetens iterùm iterumque monebo, ne officium clericatus, genus antiquæ militiæ putes: id eſt, ne lucra ſæculi in Chriſti quæras militia: nec plus habeas, quàm quando clericus eſſe cœpiſti, & dicatur tibi: *Cleri eorum non proderunt eis.* Menſulam tuam pauperes & peregrini, & cum illis Chriſtus conuiua nouerit. Negotiatorem clericum, & ex inope diuitem, ex ignobili glorioſum, quaſi quamdam peſtem fuge. *Corrumpunt mores bonos confabulationes peſſimæ.* Tu aurum contemnis, alius diligit. Tu calcas opes, ille ſectatur. Tibi cordi eſt manſuetudo, ſilentium, ſecretum; illi loquacitas, attrita frons, fora placent & plateæ & medicorum tabernæ. In tanta morum diſcordia quæ poteſt eſſe concordia? Hoſpitiolum tuum aut raro, aut numquam mulierum pedes terant. Omnes puellas & virgines Chriſti aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige. Ne ſub eodem tecto manſeris, nec in præterita caſtitate confidas. Nec Dauid ſanctior,

Hier. 12.
1. Cor. 15.

 nec

Digitized by Google

Cap. XXCVII. *Quòd minimè clericos tranſmigrari conueniat.* EX EODEM CONC.

Can.20. d.71. CLericos in eccleſia miniſtrantes, ſicut iam conſtituimus, in alterius ciuitatis eccleſiam ſtatutos fieri non oportet, ſed contentos eſſe, in quibus ab initio miniſtrare meruerunt, exceptis illis qui proprias amittentes prouincias, ex neceſſitate ad aliam eccleſiam tranſierunt.

Cap. XXCVIII. *Quòd non liceat clericis, poſt mortem ſui Epiſcopi, bona eius diripere.* EX EOD. CONCIL.

Can.22. 12.q.2. NOn licere clericis, poſt obitum ſui Epiſcopi, res ad eum pertinentes diripere, ſicut antiquis quoque eſt canonibus conſtitutum. Quòd ſi hoc facere tentauerint, graduum ſuorum periculo ſubiacebunt.

Cap. XXCIX. *Si quis clericorum pauper promotus in ordine, poſteà habuerit aliquid, Eccleſiæ poteſtati ſubijciat.* EX CONC. CARTHAG.

Can.32. ITem placuit, vt Epiſcopi, presbyteri, diaconi, vel quicumque clerici, qui nihil habentes ordinantur, & tempore Epiſcopatus vel clericatus ſui, agros, vel quæcumque prædia, nomine ſuo comparant, tamquam rerum dominicarum inuaſionis crimine teneantur, niſi admoniti in eccleſia eadem ipſa contulerint. Si autem ipſis propriè aliquid liberalitate alicuius, vel ſucceſſione cognationis obuenerit, faciant inde quod eorum propoſito congruit. Quòd ſi à ſuo propoſito retrorſum exorbitauerint, honore Eccleſiaſtico indigni, tamquam reprobi, iudicentur.

Cap. XC. *Vt clerici tabernas, niſi in peregrinis, non ingrediantur.* EX CONC. AFRICANO.

Can.7. VT clerici edendi vel bibendi cauſa tabernas non ingrediantur, niſi peregrinationis neceſſitate compulſi.

Cap. XCI. *Vt alienus clericus minimè ſuſcipiatur ab alio.* EX EODEM CONCILIO.

Can.21. EPigonius Epiſcopus dixit: In multis Concilijs hoc ſtatutum eſt, etiam nunc hoc confirmandum eſt à veſtra prudentia, beatiſſimi fratres, vt clericum alienum nullus ſibi præripiat Epiſcopus, præter eius arbitrium cuius fuerit clericus.

Cap. XCII. *Ut clericus nec ſuo, nec alieno nomine fœnus exerceat.* EX DECRETALI LEONIS PAPÆ.

ILlud etiam duximus præmonendum, vt ſicut non ſuo, ita nec alieno nomine aliquis
Ep.1.c.4. clericorum exercere fœnus attentet. Indecens enim eſt, crimen ſuum commodis alienis impendere. Fœnus autem hoc ſolùm aſpicere & exercere debemus, vt quod hîc miſericorditer tribuimus, ab eo Domino, qui multipliciter & in perpetuum manſura retribuet, recipere valeamus.

Cap.

Digitized by Google

Cap. XCIII. *Ut clerici nullas negotiationes inhoneſtas, & turpia lucra ſectentur.*

EX DECRETALI GELASII PAPÆ.

COnſequens fuit, vt illa quoque, quæ de Piceni partibus nuper ad nos miſſa relatio Xp.c.15. d.88.
nuntiauit, non prætereunda putaremus, id eſt, plurimos clericorum negotiationibus inhoneſtis & lucris turpibus imminere, nullo pudore cernentes Euangelicam lectionem, qua ipſe Dominus noſter negotiatores è templo verberatos flagellis aſſeritur expuliſſe, nec Apoſtoli verba recolentes, quibus ait: *Nemo militans Deo, implicat ſe negotijs ſæcularibus.* Pſalmiſtam quoque Dauid ſurda diſſimulantes aure cantantem: *Quoniam non cognoui negotiationes, introibo in potentias Domini.* Proinde huiuſmodi aut ab indignis poſt hæc quæſtibus nouerint abſtinendũ, & ab omnibus cuiuſlibet negotiationis ingenijs cupiditateque ceſſandũ, aut in quocumque gradu ſint poſiti, mox à clericalibus officijs abſtinere cogantur: quoniam domus Dei domus orationis & eſſe debet & dici, ne officina negotiationis & ſpelunca potiùs ſit latronum.

Matth.21. 2.Timot.2. Pſal.70.

Cap. XCIV. *Excerptum ex epiſtola S. Hieronymi presbyteri ad Nepotianum, de vita Clericorum.*

PEtis à me, Nepotiane cariſſime, litteris tranſmarinis, & crebrò petis, vt tibi breui volumine digeram præcepta bene viuendi: & qua ratione is, qui ſæculi militia derelicta, cœperit eſſe clericus, rectum Chriſti tramitem teneat, ne ad diuerſa vitiorum diuerticula rapiatur. Scio quidem ab auunculo tuo beato Heliodoro, qui nunc Pontifex Chriſti eſt, te & didiciſſe quę ſancta ſunt, & quotidie diſcere, normamque te eius exemplo habere virtutum. Sed & noſtra, qualiacumque ſunt, ſuſcipe: & libellum hunc libello illius copulato, vt cùm ille te monachum erudierit, hic clericum doceat eſſe perfectum. Igitur clericus, qui Chriſti ſeruit Eccleſiæ, interpretetur primò vocabulum ſuũ: & nominis diffinitione prolata, nitatur eſſe quod dicitur. Si enim cleros Græcè, Latinè ſors appellatur; propterea vocantur clerici, quia de ſorte ſunt Domini, vel quia Dominus ipſe ſors, id eſt, pars clericorum eſt. Qui autem vel ipſe pars Domini eſt, vel Dominum partem habet; talem ſe exhibere debet, vt ipſe poſſideat Dominum, & ipſe poſſideatur à Domino. Qui poſſidet Dominum, & cum propheta dicit: *Pars mea Dominus*, Pſal.15.
nihil extra Dominum habere poteſt. Quòd ſi quippiam aliud habuerit præter Dominum, pars eius non erit Dominus. Verbi gratia; ſi aurum, ſi argentum, ſi poſſeſſiones, ſi variam ſupellectilem, cum iſtis partibus Dominus pars eius fieri non dignatur. Si autem ego pars Domini ſum, & funiculus hereditatis eius; nec accipio partem inter ceteras tribus, ſed quaſi leuita & ſacerdos, viuo de decimis; & altari ſeruiens, altaris oblatione ſuſtentor; habens victum & veſtitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus ſequar.

Obſecro itaque te, & repetens iterùm iterumque monebo, ne officium clericatus, genus antiquæ militiæ putes: id eſt, ne lucra ſæculi in Chriſti quæras militia: nec plus habeas, quàm quando clericus eſſe cœpiſti, & dicatur tibi: *Cleri eorum non proderunt eis.* Hier.12.
Menſulam tuam pauperes & peregrini, & cum illis Chriſtus conuiua nouerit. Negotiatorem clericum, & ex inope diuitem, ex ignobili glorioſum, quaſi quamdam peſtem fuge. *Corrumpunt mores bonos confabulationes peſſimæ.* Tu aurum contemnis, alius diligit. Tu 1.Cor.15.
calcas opes, ille ſectatur. Tibi cordi eſt manſuetudo, ſilentium, ſecretum; illi loquacitas, attrita frons, fora placent & plateæ & medicorum tabernæ. In tanta morum diſcordia quæ poteſt eſſe concordia? Hoſpitiolum tuum aut raro, aut numquam mulierum pedes terant. Omnes puellas & virgines Chriſti aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige. Ne ſub eodem tecto manſeris, nec in præterita caſtitate confidas. Nec Dauid ſanctior,

nec Salomone potes eſſe ſapientior. Memento ſemper, quòd paradiſi colonum de poſſeſſione ſua mulier eiecerit. Ægrotanti tibi ſanctus quilibet frater aſſiſtat, & germana, vel mater, aut probatæ qualibet apud omnes fidei. Quòd ſi huiuſcemodi non fuerint conſanguinitatis caſtimoniæque perſonæ, multas anus nutrit Eccleſia, quæ & officium præbeant, & beneficium accipiant miniſtrando, vt infirmitas quoque tua fructum habeat eleemoſynæ. Scio quoſdam conualuiſſe corpore, & animo ægrotare cœpiſſe. Periculoſè tibi miniſtrat, cuius vultum frequenter attendis. Si propter officium clericatus aut vidua viſitatur, aut virgo; numquam domum ſolus introëas, taleſque habeto ſocios, quorum cõtubernio non infameris. Si lector, ſi acolytus, ſi pſaltes te ſequitur; non ornetur veſte, ſed moribus: nec calamiſtro criſpent comas, ſed pudicitiam habitu polliceantur. Solus cum ſola ſecretè, & abſque arbitro vel teſte, non ſedeas. Si familiariùs eſt aliquid loquendum, habet nutricem, maiorem domus, virginem, viduam, maritatam: non eſt tam inhumana, vt nullum præter te habeat, cui ſe audeat credere. Caueto omnes ſuſpiciones; & quidquid probabiliter fingi poteſt, ne fingatur, antè deuita. Crebra munuſcula, & ſudariola, & faſciolas, & veſtes ori applicitas, & oblatos ac deguſtatos cibos, blandaſque ac dulces litterulas, ſanctus amor non habet. Mel meum, lumen meum, meumque deſiderium, Chriſtus eſt. Natus in paupere domo, & in tugurio ruſticano, qui vix milio & cibario pane rugientem ſatiare ventrem poteram, nunc ſimilam & mella faſtidio. Noui & genera & nomina piſcium: in quo littore conchæ lectæ ſint, calleo: ſaporibus auium diſcerno prouincias: & ciborum me raritas, ac nouiſſimè damna ipſa delectant.

Tu quidem diuinas ſcripturas ſæpiùs lege, immò numquam de manibus tuis ſacra lectio deponatur. Diſce quod doceas, obtine eum, qui ſecundùm doctrinam eſt, fidelem ſermonem, vt poſſis exhortari in doctrina ſana, & contradicentes reuincere. Permane in his quæ didiciſti ac credita ſunt tibi, ſciens à quo didiceris, paratus ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti te rationem de ea, quæ in te eſt, ſpe. Non confundant opera ſermonem tuum, ne cùm in Eccleſia loqueris, tacitus quilibet reſpondeat: Cur ergo hæc quæ dicis, ipſe non facis? Delicatus magiſter eſt, qui pleno ventre de ieiunijs diſputat. Accuſare auaritiam & latro poteſt. Sacerdotis Chriſti os, mens, manuſque concordent. Eſto ſubiectus Pontifici tuo, & quaſi animæ parentem ſuſcipe. Amare, filiorum; timere, ſeruorum eſt. *Si pater ſum*, inquit, *vbi eſt honor meus? Si Dominus ego ſum, vbi timor meus eſt?* Malach.1.
Melius cariſſime, non habere quod tribuas, quàm impudenter petere quod des. Sed & genus arrogantiæ eſt, clementiorem te velle videri, quàm Pontifex Chriſti eſt. Non omnia poſſumus omnes. Alius in Eccleſia oculus eſt, alius lingua, alius manus, alius pes, auris, venter, &c. Lege Pauli epiſtolam ad Corinthios, quomodo diuerſa membra vnum corpus efficiunt. Nec ruſticus tamen & ſimplex frater ideò ſe ſanctum putet, ſi nihil nouerit: nec peritus & eloquens lingua æſtimet ſanctitatem: multoque melius eſt è duobus imperfectis, ruſticitatem habere ſanctam, quàm eloquentiam peccatricem. Multi ædificant parietes, & columnas eccleſiæ ſubſtruunt, marmora nitent, auro ſplẽdent laquearia, gemmis altare diſtinguitur, & miniſtrorum Chriſti nulla electio eſt. Nunc verò portemus crucem Chriſti, & diuitias lutum putabimus. Quid miramur quòd Chriſtus vocat iniquum mammona? Quid ſuſpicimus & amamus, quod Petrus ſe non habere teſtatur? 1.Cor.12.

Acts.3. Conuiuia tibi deteſtanda ſunt ſæcularium, maximè horum qui honoribus tument. Turpe eſt, ante fores Domini ſacerdotis crucifixi & pauperis, & qui cibo quoque veſcebatur alieno, lictores conſulum & milites excubare: iudicemque prouinciæ meliùs vis apud te prandere, quàm in palatio. Quòd ſi obtenderis facere te hæc, vt roges pro miſeris atque ſubiectis: iudex ſæculi plus defert clerico continenti, quàm diuiti: & magis ſanctitatem tuam venerabitur, quàm opes. Aut ſi talis eſt, qui non audiat clericos niſi inter phialas, libenter carebo huiuſcemodi beneficio, & Chriſtum rogabo pro iudice, qui magis poteſt citiùs ſubuenire. Melius eſt enim, confidere in Domino, quàm confidere in homine. Melius eſt ſperare in Domino, quàm ſperare in principibus. Numquam vinum redoleas, ne audias illud Philoſophi: Hoc non eſt oſculum porrigere, ſed vinum pro-

Digitized by Google

propinare. Vinolentos ſacerdotes & Apoſtolus damnat, & vetus lex prohibet. *Qui altario ſeruiunt, vinum & ſiceram non bibant*. Sicera Hebręo ſermone, omnis potio nuncupatur, quæ inebriare poteſt, ſiue illa quæ frumento conficitur, ſiue pomorum ſucco, aut cùm faui decoquuntur in dulcem & barbaram potionem, aut palmarum fructus exprimuntur in liquorem, coctiſque frugibus aqua pinguior coloratur. Quicquid inebriat, & ſtatum mentis euertit, fuge ſimiliter vt vinum. Nec hoc dico, quòd Dei creatura à nobis damnetur. Siquidem & Dominus vini potator eſt appellatus: & Timotheo dolenti ſtomachum, vini modica ſorbitio relaxata eſt. Sed modũ pro ætatis & valetudinis, & corporum qualitate exigimus in potando. Quòd ſi abſque vino, ardeo adoleſcentia, & inflammor calore ſanguinis, ſucculento validoque ſum corpore, libenter carebo poculo, in quo ſuſpicio veneni eſt. Pulchrè dicitur apud Græcos, ſed neſcio vtrùm apud nos æquè reſonet, Pinguis venter nõn gignit ſenſum tenuem. Tantum tibi ieiuniorum impone, quantum ferre potes. Sint tibi ieiunia pura, caſta, ſimplicia, moderata, & non ſuperſtitioſa. Quid prodeſt oleo non veſci, & moleſtias quaſdam difficultateſque ciborum quærere, caryca, piper, nuces, palmarum fructus, ſimilam, mel, piſtacia? Tot hortorum cultura vexatur, vt cibario non veſcamur pane. Audio prætereà quoſdam contra rerum hominumque naturam, aquam nõn bibere, nec veſci pane, ſed ſorbitiunculas delicatas, & contrita olera, betarumque ſuccum non calice ſorbere, ſed concha. Fortiſſimum ieiunium eſt aqua & panis. Sed quia gloriam non habet, & omnes pane & aqua viuimus, quaſi publicum & commune ieiunium non putatur. Tit. 1. Leuit. 10. Matth. 11. 1. Timot. 5.

Caue ne hominum rumuſculis aucuperis, ne in offenſam Dei populorum laudem cõmutes. *Si adhuc*, inquit Apoſtolus, *hominibus placerem, Chriſti ſeruus non eſſem*. Deſijt placere hominibus, & ſeruus factus eſt Chriſti. Per bonam & malam famam, à dextris & à ſiniſtris Chriſti miles graditur: nec laude extollitur, nec vituperatione frangitur: non diuitijs tumet, non contrahitur paupertate: & læta contemnit & triſtia. Per diem Sol non vrit eum, neque Luna per noctem. Nolo te orare in angulis platearum, ne rectum iter precum tuarum frangat aura popularis. Nolo te dilatare fimbrias, & oſtentui habere phylacteria: & conſcientia repugnante, phariſaica ambitione circumdari. Inde pendet Euangelium, inde lex & Prophetæ. Fidelis mecum lector intelligis, quid taceam, & quid magis tacendo loquar. Tot te regulæ, quot ſpecies gloriarum percurrant. Quantò melius erat, hæc non in corpore, ſed in corde geſtare? & Deum habere fautorem, non aſpectus hominum? Vis ſcire, quales Dominus quærat ornatus? Habeto iuſtitiam, prudentiam, temperantiam, fortitudinem. His cœli plagis includere, hæc te quadriga velut aurigam Chriſti, ad metam concita ferat. Nihil hoc monili pretioſius, nihil hac gemmarum varietate diſtinctius. Ex omni parte decoraris, cingeris, atque protegeris: & ornamento tibi ſunt, & munimini: gemmæ vertuntur in ſcuta. Gal. 1.

Caue quoque, ne aut linguam, aut aures habeas prurientes, id eſt, ne aut ipſe alijs detrahas, aut alios audias detrahentes. *Sedens*, inquit, *aduerſus fratrem tuum loquebaris detrahendo, & aduerſus filium matris tuæ ponebas ſcandalum*, &c. Parce à detractione linguæ, cuſtodi ſermones tuos, & ſcito quia cuncta quæ de alijs loqueris, tua ſententia iudicaris: & in his ipſe deprehendendus eris, quæ in alijs arguebas. Neque verò illa iuſta eſt excuſatio, referentibus alijs iniuriam facere non poſſum. Nemo inuito auditori libenter refert. Officij ergo tui ſit, cariſſime, non ſolùm oculos caſtos ſeruare, ſed & linguam. Numquam de mulierum formis diſputes, nec quid in cuiuſquam domo agatur, alia domus per te nouerit. Omnium Chriſtianorum domos, quaſi proprias ama. Faciliùs contemnitur clericus, qui ſæpè vocatur ad prandium, & non recuſat. Numquam petentes, rarò accipiamus rogati. Beatius enim eſt magis dare, quàm accipere. Neſcio enim quo modo etiam ipſe qui deprecatur vt tribuat, cùm acceperis, viliorem te iudicat. Et mirum in modum, ſi eum rogantem contempſeris, plus te poſteriùs veneratur. Pſal. 20.

Procuratores atque diſpenſatores domorum alienarum atque villarum, quomodo poſſunt eſſe clerici, qui proprias iubentur contemnere facultates? Amico rapere quippiam, furtum eſt: Eccleſiam fraudare, ſacrilegium eſt. Accepiſſe pauperibus erogandum,

& eſu-

Digitized by Google

& eſurientibus plurimis,vel cautum eſſe velle, vel timidum, aut (quod apertiſſimi ſceleris eſt) aliquid exinde ſubtrahere, omnium prædonum crudelitatem ſuperat. Alter fame torquetur, & tu iudicas, quantum ventri eius ſatis ſit. Aut diuide ſtatim quod acceperis; aut ſi timidus diſpenſator es, dimitte largitorem, vt ſua ipſe diſtribuat. Nolo ſub occaſione mea ſacculus tuus plenus ſit. Nemo mea meliùs me ſeruare poteſt. Ipſe eſt optimus diſpenſator, qui nihil ſibi reſeruat. Coëgiſti me, Nepotiane cariſſime, talia ſcribendo confodiendum me omnium linguis prodere. Aut enim nihil ſcribendum fuit, ne hominum iudicium ſubiremus, quod tu facere prohibuiſti: aut ſcribentes noſſe, aduerſùm nos cunctorum maledicorum tela eſſe torquenda. Quos obſecro, vt quieſcant, & deſinant maledicere. Non enim vt aduerſarijs, ſed vt amicis ſcripſimus. Nec inuecti ſumus in eos qui peccant, ſed ne peccent, monuimus: neque in illos tantùm, ſed in nos ipſos ſeueri iudices fuimus, volenteſque feſtucam de oculo alterius tollere, noſtram priùs trabem eiecimus. Nullum læſi, nullius nomen mea ſcriptura deſignatum eſt. Neminem ſpecialiter meus ſermo pulſauit. Generalis de vitijs diſputatio eſt. Qui mihi iraſci voluerit, priùs ipſe de ſe, quod talis ſit, confitebitur.

Cap. XCV. *Excerptum B. Hieronymi de inſtitutione clericorum. Ex epiſtola ad Paulinum presbyterum.*

OBſecro te, cariſſime, vt multitudines hominum, & officia & ſalutationes, & conuiuia, veluti quaſdam catenas fugias voluptatum. Sit vilis tibi & veſpertinus cibus. Olera & legumina, interdumq́; piſciculos, pro ſummis ducas delicijs. Qui Chriſtum deſiderat, & illo pane veſcitur, non quærit magnopere, de quàm pretioſis cibis ſtercus conficiat. Quidquid poſt gulam non ſentitur, idem tibi ſit quod panis & legumina. Semper in manu tua ſacra lectio ſit. Frequenter orandum, & flexo corpore mens erigenda ad Dominum. Crebræ vigiliæ, & ventre vacuo ſæpiùs dormiendum. Rumuſculos & gloriolas, & palpantes adulatores, quaſi hoſtes fuge. Pauperibus & fratribus refrigeria ſumptuum manu propria diſtribue. Humilitatem veſtium tumenti animo non appetas. Sæcularium, & maximè potentium, conſortium deuita. Habeto ſimplicitatem columbæ, ne cuiquam machineris dolos: & ſerpentis aſtutiam, ne aliorum ſupplanteris inſidijs. Non multum diſtat in vitio, vel decipere poſſe, vel decipi Chriſtianum. Templum Chriſti, anima credentis eſt: illam exorna, illam veſti, illi offer donaria, in illa Chriſtum ſuſcipe. Neſcio enim quomodo plus placeat mundo, qui Chriſto diſplicet.

Cap. XCVI. *Eiuſdem ex epiſtola ad Ruſticum.*

DIco aùtem, ſi clericatus titillat te deſiderium, diſce quod poſſis docere, & rationalem hoſtiam offer Chriſto. Ne ſis miles, antequam tyro: ne priùs magiſter ſis, antequam diſcipulus. Non eſt humilitatis meæ neque menſuræ, iudicare de clericis, & de miniſtris eccleſiarum ſiniſtrum quippiam dicere. Habeant illi ordinem & gradum ſuum. Quem ſi tenueris, quomodo tibi in eo viuendum ſit, editus ad Nepotianum liber docere te poterit. Volo ergo, vt ſine intermiſſione oratio, & vigil tibi ſit ſenſus, nec vagis cogitationibus patens. Corpus pariter & animus tendatur ad Dominum. Iram vince patientia. Ama ſcientiam ſcripturarum, & carnis vitia non amabis. Nec vacet mens tua varijs perturbationibus: quæ ſi pectori inſederint, dominabuntur tui, & te deducent ad delictum maximum. Fac aliquid operis, vt ſemper te diabolus inueniat occupatum. Memento quia & Apoſtoli Chriſti, habentes poteſtatem de Euangelio viuere, laborabant manibus ſuis, ne quem grauarent: & alijs tribuebant refrigeria, quorum pro ſpiritualibus debebant metere carnalia.

Ita ergo age & viue in monaſterio, vt clericus eſſe merearis, vt adoleſcentiam tuam nulla ſorde commacules, vt ad altare Chriſti, quaſi de thalamo virgo procedas, & habeas

Digitized by Google

beas deforis bonum teſtimonium.Feminæ quæ nomen tuum nouerint,vultum neſciant. Cùm ad perfectam ætatem veneris, ſi tamen vita comes fuerit, & te vel populus vel Pōtifex ciuitatis ad clericum adlegerint,agito quæ clerici ſunt, & inter ipſos ſectare meliores: quia in omni conditione & gradu optimis mixta ſunt peſſima. Multo tempore diſce quod doceas. Ne credas laudatoribus tuis, immò irriſoribus aurem ne libenter accommodes.

Cap. XCVII. *Eiuſdem, ex epiſtola ad Heliodorum, quid diſtet inter monachum & clericum.*

MOnachum autem perfectum eſſe nolle, delinquere eſt. Sed de hoc gradu pulſus prouocabis ad clericos. An de his aliquid audeam dicere,qui certè in ſuis vrbibus commorantur? Abſit autem,vt quicquam de his ſiniſtrum loquar,qui Apoſtolico gradui ſuccedentes, Chriſti corpus ſacro ore conficiunt, per quos nos etiam Chriſtiani ſumus, qui claues regni cœlorum habentes, ante iudicij diem iudicant,qui ſponſam Domini ſobria caſtitate conſeruant. Sed & alia,quæ ante perſtrinxi,monachi cauſſa eſt,alia clericorum. Clerici oues paſcunt,ego paſcor.Illi de altario viuunt,mihi quaſi infructuoſæ arbori ſecuris ponitur ad radicem,ſi munus ad altare non defero.Nec poſſum obtendere paupertatem, cùm in Euangelio anum viduam duo, quæ ſibi ſola ſupererant, æra mittentem laudauerit Dominus.Mihi ante presbyterum ſedere non licet: illi, ſi peccauero,licet tradere me ſatanæ in interitū carnis, vt ſpiritus ſaluus ſit in die Domini *Ieſu*.Et in veteri quidem lege,quicumque ſacerdotibus non obtemperaſſet, aut extra caſtra poſitus lapidabatur à populo, aut gladio ceruice ſubiecta, contemptum expiabat cruore.Nunc verò inobediens, ſpiritali mucrone truncatur: aut eiectus de Eccleſia, rabido dæmonum ore diſcerpitur.

Matth.16. & 12.

Deut.17.

Cap. XCVIII. *Eiuſdem, ex epiſtola ad Oceanum, de vita Clericorum.*

DEprecatus es, vt tibi breuiter exponerem,qualiter clerici victitare debeant.Hinc me plerique è maledictis a mulis præſtolantur,quia non ſileo veritatem. Prima quidem tentamenta ſunt clericorum, feminarum frequentes acceſſus. Iſte ſexus reprehenſibiles exhibet clericos.Quid tibi reuerà cum feminis,qui ad altare cum Domino fabularis? Te cuncti in publico, te in agro ruſtici aratores ac vinitores quotidie grauiter lacerabunt, ſi contra diſpoſitum fidei,cum feminis habitare contendis. Et quia (vt arbitror) concupiſcis inreprehenſibilis inueniri, teſtimonio bono munire.Numquid in choro Apoſtolorum feminæ affuerunt? Prohibe virgines tecum commorari, etiam quæ de genere tuo ſunt. Diligis eas? Exteriùs ordina, frequenter viſita iunctus obſequio clericorum, ne dum ſecretaliter ac ſolus ingrederis, macules teſtimonium tuum. Aliter namque coniugati,aliter continentes edocentur Eccleſiaſticum ſubire miniſterium. Onus feminarum cum clericis,nullo pacto coniuncta præcipitur conuerſatio.Ianua diaboli,via iniquitatis, ſcorpionis percuſſus, nociuumque genus eſt femina. Cùm proximat ſtipula, incendit ignem.Flammigero igne percutit femina conſcientiam pariter habitantis, exuritque fundamenta montium.Ego iudico,ſi cum viris feminæ habitant, viſcarium non deerit diaboli, qui ex eis aucupatus eſt ab initio peccatum. Ferreas mentes libido domat: ſi alligauerit quis ignem in ſinu ſuo,veſtimenta eius non comburentur? Aut ſi quis ambulauerit ſuper carbones ignis,pedes ſuos non comburet? Mihi crede, non poteſt toto corde habitare cum Domino,qui feminarum acceſſibus copulatur. Sed dicis: *Qui ambulat,* inquit, *ſimpliciter, ambulat confidenter.* Bene & argutè, ſed oportet teſtimonium bonum habere ab his, qui foris ſunt.Licet coram Domino incedas, tamen coram hominibus bona prouidenda ſunt: quia aſtutiores ſunt filij tenebrarum ſuper filios lucis.Cùm à te hoc Prou.10.

Digitized by Google

genus non amputatur, das reprehendentibus te locum. Ipſe te detrahentium morſibus tradidiſti, ſi agapetarum conſortium non dimiſeris. Benignus es? gaudeo. Pudicus? falſum eſt. Si pudicitiam quæris, feminam, quam videris bene conuerſantem, mente dilige, non corporali frequentes ornatu. Non veſtis tenera clericum facit, aut ſacerdotem, ſed caſta mentis intentio. Hæc enim deuotionem honoris in te cuſtodit. Honorem quidem glorioſiùs boni operis fama conſeruat. Sacerdotes quippe decet, vel ceteros quidẽ clericorum gradus, vt ſuprà dictum eſt, à feminis ſegregari. Si igitur generis gratia iudicas 2.Reg.13. eaſdem nullo pacto dimittere, memento quòd Thamar ab Amnon fratre ſuo corrupta ſit.

Idipſum perſequor, dilectiſſime: vbi vnius eſt tabernaculi conuerſatio, carnis non facilè tollitur delectatio. De duobus enim, quod vnus deſiderat, ſi loqui non poteſt, vel tentatur. Remotio igitur viri, caſtitatis collocat arma, conſtruit in melioribus caſtra, pudoris honorem conſolatur. Potuit enim & Maria mater Domini de choro Apoſtolorum non diſcedere, ſi liceret. Tecla poſt tentationem paſſionis Antiochiæ, à Paulo prohibetur pariter pergere. Nemo miles cum vxore pergit ad bellum. Nõ inuideo caritati. Sit tibi cum caſtis virginibus longæua dilectio. Tunc in bono meritum collocabis, & famam meliorabis. Sed de congregatione puellarum pulchrè cenſeo, in hebdomada ſecunda viſitatione ad benedicendam congregationem conuenies, ſed non ſolus, ne rumigeruli linguis te lacerantibus macerent. Alienam enim cupiunt vicini diſcutere vitam, non ſuam. Propterea dignè accipe noſtrorum præcepta verborum, & monita humilitatis, quæ fraterno affectu calamo imperante expreſſimus, dulciter lege.

Iam verò, vt reprehenſibilis diuini altaris non ſit ſacerdos, pauca de reliquis Apoſtoli teſtimonijs, quantum Dominus donat, exponam. Sufficiant ſuperiores cauſæ, quæ dictæ ſunt. Verùm ne aliquis minùs intelligens, ad Epiſcopos ſentiat Apoſtolum fuiſſe locutum, quid de diaconibus ad Timotheum præceptum eſt, quid de presbyteris ad Titum, commemorari delectet. Sed prætereundum non eſt, ſuperioris explanare ſententiam. Vnius vxoris virum & noua & vetus præceptio ſacerdotem cenſuit eligendum. Quia digamos ad miniſterium plerique Epiſcopi applicuerunt, ſic aſſeruerunt: Concubina fuit illa, hæc vxor. Quaſi non hæc eadem ſint commercia fœditatis in illa, quæ in hac exercent, quæ vxor aſſeritur. Aut quia coniugij tabulas non fecit, concupiſcentia alia non fuit. Nullo pacto digamos, vel concubinarum catenis inſertos, decet ſubire ſacerdotij Cap.21. miniſterium. In Leuitico ſcriptum eſt ac præfinitum, quales elegi debeant ſacerdotes. Si ergo clericus monogamus fuerit, & vxor eius digama, noli eum ad miniſterium applica- Tit.1. re. Hæc Tito præcepta idem Apoſtolus de ordinandis clericis dedit. Et quia liber finem exſpectat, ad id redeamus vnde digreſſi ſumus. Nec ſi duæ aut tres pariter Dei ancillæ morentur, ſolum ad eas decet ingredi ſacerdotem. Si quis hæc præcepta non obſeruauerit, hoſtis eſt animæ ſuæ.

Quòd ſi poſt noſtra monita aliquis clericus agapetas ampliùs quæſierit amare, quàm Conc.Nic. Chriſtum, ſecundùm Synodalem regulam conueniatur, & præcepta Patrum in Nicæa can.3. diffinita ei legantur. Iam verò ſi conuentus prædicta fugerit & reliquerit, conſecuti ſumus maximum lucrum. Alioquin talis ab Eccleſia anathematizandus eſt. Germinant enim feminæ ſpinas cum viris habitantes, & arcana mentium acuto mucrone percutiunt. Prô nefas! dolor eſt dicere, ſed præterire non decet. Chriſto iſtæ nouerunt nubere, non clericis. Clericum ſolitudo facit, non publicum. Lege quia talis debet eſſe ſolitarius, Thren.3. qualem Ieremias deſcripſit: *Sedebit ſolitarius, & tacebit*. Et quia *Ieſus*, relictis Apoſtolis, Matth.14. ſolus ibat orare. Mariam in penetralibus Angelus ſolam inuenit, non cum agapeta loquentem, & illa virilem introitum trepidauit. Hoſpitalem præcepit Apoſtolus clericum Tit.1. Gen.18. & 19. ordinandum. Hoc præcepto pater Abraham & Loth Angelos ſuſceperunt, quia hoſpites dilexerunt. Sic & Oneſiphorus Paulum doctrinæ fontem ſuſcepit. Hæc imitationes ſint veſtræ, & ne ſinatis incolam præterire, qui apud vos non comederit panem. Sequitur: *Non percuſſorem*. Non enim pugilem deſcribit Apoſtolus; ſed qui conſcientias non percutiat ſingulorum. Sit modeſtus, non infletur, non inebrietur, ſuæ domui bene præſit: per-

Digitized by Google

perquam erit horribile,ſi domui clerici detrahatur. Lædet ſacerdotis opinionem inplebe, quando de proximis eius malè loquitur populus. Super omnia hæc, præcipit boni teſtimonij clericos fundamenta componere, vt bonorum operum teſtificatio caſto confirmetur affectu.

Cap. XCIX. *Iſidori, ex libro officiorum. De clericis.*

ITaque omnes qui in Eccleſiaſtici miniſterij gradibus ordinati ſunt, generaliter clerici nominantur. Cleros autem vel clericos hinc appellatos, doctores noſtri dicunt, quia Matthias ſorte electus eſt, quem primùm per Apoſtolos legimus ordinatum. Sic & omnes, quos illis temporibus Eccleſiarum principes ordinabant,ſorte eligebant.Nam cleros ſors interpretatur. Vnde & hereditas Græcè cleronomia appellatur, & heres cleronomus. Proinde ergò clericos vocari aiunt, eò quòd in ſorte hereditatis Domini dentur, vel pro eo quòd ipſe Dominus ſors eorum ſit, ſicut de eis ſcriptum eſt, loquente Domino: *Ego hereditas eorum.* Vnde oportet, vt qui Deum hereditate poſſident, abſque vllo impedimento ſæculi, Deo ſeruire ſtudeant, & pauperes ſpiritu eſſe contendant, vt congruè illud Pſalmiſtæ dicere poſſint: *Dominus pars hereditatis meæ.* Act. 1. Num. 18. Deut. 18. Pſal. 15.

Cap. C. *De regulis Clericorum.* ISIDORI.

HIs igitur lege Patrum cauetur, vt à vulgari vita ſecluſi, à mundi voluptatibus ſeſe abſtineant. Non ſpectaculis, non pompis interſint,conuiuia publica fugiant: priuata non tantùm pudica, ſed & ſobria colant. Vſuris nequaquam incumbant, neque turpium occupationes lucrorum, fraudiſue cuiuſquam ſtudium appetant. Amorem pecuniæ, quaſi materiam cunctorum criminum, fugiant: ſæcularia officia negotiaque abijciant: honorum gradus per ambitiones non ſubeant: pro beneficijs medicinæ Dei, munera non accipiant.Dolos & coniurationes caueant, odium & æmulationem, obtrectationem atque inuidiam fugiant: non vagis oculis, non infræni lingua, aut petulanti tumidoque geſtu incedant,ſed pudorem ac verecundiam mentis ſimplici habitu inceſſuque oſtendant. Obſcœnitatem etiam verborum, ſicut & operum,penitùs execrentur: viduarum ac virginum viſitationes frequentiſſimas fugiant. Contubernia extranearum fœminarum nullatenùs appetant. Caſtimoniam quoque inuiolati corporis perpetuò conſeruare ſtudeant, aut certè vnius matrimonij vinculo fœderentur. Senioribus quoque debitam præbeant obedientiam,neque vllo iactantiæ ſtudio ſemetipſos attollant. Poſtremò in doctrina, in lectionibus, pſalmis, hymnis, canticis, exercitio iugi incumbant. Tales enim eſſe debent, quicumque diuinis cultibus ſeſe mancipandos ſtudent, ſcilicet vt dum ſcientiæ operam dant, doctrinæ gratiam populis adminiſtrent. De officijs. l. 2. c. 2.

Cap. CI. *De generibus Clericorum.* ISIDORI.

DVo ſunt genera Clericorum; vnum eccleſiaſticorum, ſub regimine Epiſcopali degentium: alterum acephalorum, id eſt, ſine capite, qui quem ſequantur ignorant. Hos neque inter laicos ſæcularium officiorum ſtudia, neque inter clericos religio retentat diuina: ſed ſolutos atque oberrantes, ſola vaga vita complectitur: quique dum nullum metuentes, explendæ voluptatis ſuæ licentiam conſectantur, quaſi animalia bruta, libertate ac deſiderio ſuo feruntur,habentes ſignum religionis, non religionis officium, hippocentauris ſimiles, qui nec equi, nec homines, mixtumque (vt ait poëta) genus, proleſque biformis: quorum quidem ſordida atque infami numeroſitate, ſatis ſuperque noſtra pars occidua pollet. De officijs. l. 2. c. 3. Æneid. 6.

Digitized by Google

Cap. CII. *Quales oporteat eſſe Clericos.* GREGORII.

CLericus admonendus eſt, quatenus ſic viuat, vt bonum exemplum vitæ ſuæ ſæcularibus præbeat. Et in clerico, ſi quid iuſtè reprehenditur, ex eius vitio ipſa religionis noſtræ æſtimatio grauatur. Clerici diſcāt, vt quæ à ſenioribus ſuis iubentur, impleant, vt humiliter eorum imperijs ſubiaceant, vt nec ſubiectio eos conterat, nec locus ſuperior extollat. Clerici diſcant, quòd ante occulti arbitri oculos per humilitatem & obedientiam ſua interiora componant: quatenùs non cum reprobis puniantur, ſed cum electis æterna præmia ſortiantur. Admonendi ſunt clerici, vt tantò circa ſe ſolicitiùs viuant, quantò eos aliena cura non implicat. Dicendum eſt clericis, ne præpoſitorum ſuorum vitam temerè iudicent, ſi quid eos fortaſſe agere reprehenſibiliter vident: ne vnde rectè mala redarguunt, inde per elationis impulſum in profundiora mergantur. Admonendi ſunt clerici, ne cùm culpam ſuorum præpoſitorum conſiderant, contra eos audaciores fiant: ſed ſic eorum praua apud ſemetipſos dijudicent, vt tamen diuino timore conſtricti, ferre ſub eis iugum reuerentię non recuſent: quia facta præpoſitorum oris gladio ferienda non ſunt, etiam cùm rectè reprehendenda iudicantur. Pleroſque clericos, impudentiæ vitio, non niſi increpatio dura compeſcit: quia dum ſe delinquere neſciunt, neceſſe eſt vt à plurimis increpentur.

Cap. CIII. *De ſubiectis bonis, ſub paſtorali regimine conſtitutis.* GREGORII.

Paſtor. l. 3. Admon. 5. ADmonendi ſunt ſubditi, ne præpoſitorum ſuorum vitam temerè iudicent, ſi quid eos fortaſſe agere reprehenſibiliter vident, ne vnde rectè mala redarguunt, inde per elationis impulſum in profundiora mergantur. Admonendi ſunt ſubditi, ne cùm culpas præpoſitorum conſiderant, contra eos audaciores fiant: ſed ſic, ſi qua valdè ſunt eorum praua, apud ſemetipſos dijudicent, vt tamen diuino timore conſtricti, ferre ſub eis iugum reuerentiæ non recuſent. Quod meliùs oſtendimus, ſi Dauidis factum ad medium deducamus. (1. Reg. 24.) Saul quippe perſecutor, cùm ad purgandum ventrem ſpeluncam fuiſſet ingreſſus, illic cum viris ſuis Dauid inerat, qui iam tam longo tempore perſecutionis, eius mala tolerabat. Cumque eum viri ſui ad feriendum Saul accenderent, fregit eos reſponſionibus, quia manum mittere in Chriſtum Domini non deberet. Qui tamen occultè ſurrexit, & oram chlamydis eius abſcidit. Quid per Saul, niſi mali rectores? quid per Dauid, niſi boni ſubditi deſignantur? Saulem igitur ventrem purgare, eſt prauos præpoſitos conceptam in corde malitiam vſque ad opera miſeri odoris oſtendere, & cogitata apud ſe noxia, factis exterioribus exequendo monſtrare. Dauid namque Saulem ferire metuit, quia piæ ſubditorum mentes, ab omni ſe peſte obtrectationis abſtinentes, præpoſitorum vitam nullo linguæ gladio percutiunt, etiam cùm de imperfectione reprehendunt. Boni ſubditi, quando pro infirmitate ſeſe abſtinere vix poſſunt, vt extrema quædam atque exteriora præpoſitorum mala, ſed tamen humiliter, loquantur, quaſi oram chlamydis ſilenter incidunt, quia videlicet dum prælatæ dignitati ſaltem innoxiè & latenter derogant, quaſi Regis ſuperpoſiti veſtem ſecant. Sed tamen ad ſemetipſos redeunt, ſeque vehementiſſimè vel de tenuiſſima verbi laceratione reprehendunt. Vnde bene & illic ſcriptum (1. Reg. 24.) eſt: *Poſt hæc Dauid percuſſit cor ſuum, eò quòd abſcidiſſet oram chlamydis Saul.* Facta præpoſitorum oris gladio ferienda non ſunt, etiam cùm rectè reprehendenda iudicantur. Si quando verò contra eos vel in minimis lingua labitur, neceſſe eſt vt per afflictionem pœnitentiæ cor prematur, quatenus ad ſemetipſum redeat. Et cùm quis præpoſitæ poteſtati deliquerit, eius contra ſe iudicium, à quo ſibi prælatus eſt, perhorreſcat. Nam cùm in præpoſitos delinquimus, eius ordinationi, qui eos nobis prætulit, obuiamus. Vnde Mo- (Exod. 16.) ſes, cùm contra ſe & Aaron conqueri populum cognouiſſet, ait: *Nos enim quid ſumus? Nec contra nos eſt murmur veſtrum, ſed contra Dominum.*

Admo-

Digitized by Google

Admonendi ſunt beneuoli ſubditi, vt ſic alienis bonis congaudeant, quatenus habere & propria concupiſcant: ſic proximorum facta diligendo laudent, vt ea etiam imitando multiplicent. Ne ſi in hoc præſentis vitæ ſtadio ad certamen alienum deuoti fautores, ſed pigri ſpectatores adſiſtant, & poſt certamen ſine brauio remaneant, qui nunc in certamine non laborant: & tunc eorum palmas afflicti reſpiciant, in quorum nunc laboribus otioſi perdurant. Valdè quippe peccamus, ſi aliena bene geſta non diligimus: ſed nihil mercedis agimus, ſi ea quæ diligimus, in quantum poſſumus, non imitamur. Dicendum eſt beneuolis ſubditis, quia ſi imitari bona minimè feſtinant, quæ laudantes approbant; ſic eis virtutum ſanctitas, ſicut ſtultis ſpectatoribus ludicrarum artium vanitas placet. Illi namque aurigarum ac hiſtrionum geſta fauoribus efferunt: nec tamen tales eſſe deſiderant, quales illos conſpiciunt eſſe quos laudant. Mirantur eos placita egiſſe, ſed tamen ſimiliter deuitant placere. Dicendum eſt beneuolis ſubditis, vt cùm proximorum facta conſpiciunt, ad ſuum cor redeant: & de alienis actibus non præſumant, ne bona laudent, & agere recuſent. Grauiùs quippe extrema vltione feriendi ſunt, quibus placuit quod imitari noluerunt.

Cap. CIV. *De ſubditis.* ISIDORI.

PRopter peccatum primi hominis, humano generi pœna diuinitùs illata eſt ſeruitutis, ita vt quibus adſpicit non congruere libertatem, his miſericordiùs irroget ſeruitutem. Et licet peccatum humanæ originis per baptiſmi gratiam cunctis fidelibus dimiſſum ſit, tamen æquus Deus ideò diſcreuit hominibus vitam, alios ſeruos conſtituens, alios dominos, vt licentia malè agendi ſeruorum, poteſtate dominãtium reſtringatur. Nam ſi omnes ſine metu fuiſſent, quis eſſet qui à malis quempiam prohiberet? Inde & in gentibus reges principeſque electi ſunt, vt terrore ſuo populos à malo coërcerent, atque ad rectè viuendum legibus ſubderent. Quantùm attinet ad rationem, non eſt perſonarum acceptio apud Deum; qui mundi elegit ignobilia & contemptibilia, & quæ non ſunt, vt ea quæ ſunt deſtrueret, ne glorietur omnis caro, hoc eſt, carnalis potentia coram illo. Vnus enim Dominus æqualiter & dominis fert conſultum, & ſeruis. Melior eſt ſubiecta ſeruitus, quàm elata libertas. Multi enim inueniuntur Deo liberè ſeruientes, ſub dominis conſtituti flagitioſis: qui etſi ſubiecti ſunt illis corpore, prælati tamen ſunt mente. Lib. 3. Sent. c. 17.

Cap. CV. *De inuidis vel proteruis ſubditis.* GREGORII.

PLerumque ſubditi ſub paſtorali regimine conſtituti, dum valdè de ſe elati præſumũt, exprobrando ceteros dedignantur, dum ſingulariter ſumma exiſtimant cuncta quæ agunt. Subtiliter itaque ab arguente diſcutienda ſunt opera proteruorum, vt in quo ſibi placent, oſtendantur quia Deo diſplicent. Tunc proteruos meliùs corrigimus, cùm ea quę bene egiſſe ſe credunt, malè acta monſtramus: vt vnde adepta gloria creditur, inde vtilis confuſio ſubſequatur. Nonnumquam ſubditi, cùm ſe vitium proteruiæ minimè perpetrare cognoſcunt, compendioſiùs ad correctionem veniunt, ſi alterius culpæ manifeſtioris, & ex latere requiſitæ, improperio confundantur, vt ex eo quod defendere nequeunt, cognoſcant ſe tenere improbè quod defendunt. Cùm proteruè Paulus Corinthios aduerſùm ſe temerè inuicem videret inflatos, vt alius Apollô, alius Pauli, alius Cephæ, alius Chriſti ſe eſſe diceret, inceſtus culpam in medium deduxit, quæ apud eos & perpetrata fuerat, & incorrepta remanebat, dicens: *Auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita vt vxorem patris quis habeat. Et vos inflati eſtis, & non magis luctum habuiſtis, vt tolleretur de medio veſtrûm qui hoc opus fecit.* Ac ſi apertè dicat: Quid vos per proteruiam huius vel illius dicitis, qui per diſſolutionem negligentiæ nullius vos eſſe mõſtratis? Admonendi ſunt inuidi ſubditi, vt perpendant quantæ cæcitatis ſint, qui alieno profectu deficiunt, aliena exaltatione contabeſcunt: quantæ infelicitatis ſint, qui melioratione proximi deteriores fiunt; dumque augmenta alienæ proſperitatis adſpiciunt, Paſtor. p. 3. Admon. 8. 1. Cor. 5.

Digitized by Google

apud ſemetipſos anxiè afflicti, cordis ſui peſte moriuntur. Quid inuidis infelicius, quos dum conſpecta felicitas afficit, pœna nequiores reddit? Aliorum verò bona, quæ habere non poſſunt, ſi diligerent, ſua feciſſent. Noſtra nimirum ſunt bona aliorum, quæ etſi imitari non poſſumus, amamus in alijs: & amantium fiunt, quæcumque amantur in nobis. Ibid. & Moral. l. 6 c. 4.

Hinc ergò penſent inuidi, caritas quantæ virtutis eſt, quę alieni laboris opera, noſtra ſine labore facit. Dum ſe inuidi à liuore minimè cuſtodiunt, in antiquam verſuti hoſtis nequitiam demerguntur. De illo namque ſcriptum eſt: *Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum.* Quia enim ipſe cœlum perdidit, condito hoc homini inuidit: & damnationem ſuam perditus, adhuc alios perdendo cumulauit. Cognoſcant inuidi, quantis lapſibus ſubcreſcentis ruinæ ſubiaceant: quia dum liuorem à corde non proijciunt, ad apertas operum nequitias deuoluuntur. Niſi enim Cain inuidiſſet acceptam fratris hoſtiam, minimè perueniſſet ad eius extinguendam vitam. Vnde ſcriptum eſt: *Et reſpexit Dominus ad Abel & ad munera eius; ad Cain verò & ad munera eius non reſpexit. Iratuſq; eſt Cain vehementer, & cōcidit vultus eius.* Itaque liuor ſacrificij, fratricidij ſeminarium fuit. Nam quem meliorem ſe eſſe doluit, ne vtcumque eſſet, amputauit. Dicendum eſt inuidis, quia dum ſe iſta intrinſecus peſte conſumunt, etiam quidquid in ſe aliud boni habere videntur, interimunt. Vnde ſcriptum eſt: *Vita carnium, ſanitas cordis: putredo oſſium, inuidia.* Per liuoris vitium ante Dei oculos pereunt, etiam quæ humanis oculis fortia videntur. Oſſa quippe per inuidiam putreſcere, eſt quædam etiam robuſta deperire. Ille verè eſt humilis ſubiectus in bonis, qui non eſt defenſor in malis. Nam dum de malis ſuis ſubiectus arguitur, & contra verba arguentis accenditur, quando de bonis ſuis quaſi humiliter titubat, per humilitatis vocem ornari appetit, non doceri.

Sap. 2. Gen. 4. Prou. 14.

Cap. CVI. *Quòd ſecundùm ſermonem propheta, culpa ſua pereant, qui ſacerdotum increpationes peruerſa voluntate contemnunt.* PROSPERI.

De vita contempl. l. 1. c. 22.

AD hęc quæ prædicta ſunt, ego tunc: Sic (inquam) iſta inuidioſis queſtibus iactas, & in ſugillationem pontificum, vel certè ipſius pontificatus exaggeras, quaſi non vbi iſta legiſti, quibus rationabiliter permoueris; ibi etiam illa ſint, quę à vobis prętermiſſa, breuiter in excuſationem officij ſacerdotalis attingemus. Poſt illa verba, quibus negligentium finis ſacerdotum oſtenditur, de pontifice officium ſuum curante, propheta ſic loquitur: *Si autem annuntiante te ad impium, vt à vijs ſuis conuertatur, non fuerit conuerſus à via ſua, ipſe impius in iniquitate ſua morietur, & tu animam tuam liberaſti.* Hîc certè ſatis euidenter oſtenditur, quòd ſiue proficiant, ſiue non proficiant auditores, tacere eis non debeant ſacerdotes: nec ideò rei ſint, ſi fortè eorum verba populi non audiunt, vel audita contemnunt, ſed ſi ab eis corrigendis abſiſtunt. Quia ſi nec exemplo vitę prępoſitorum ſuorum, nec verbo doctrinę populi contumaces emendati proficiunt, ipſi ſibi cauſſa ſuę perditionis exiſtunt, & doctores ſuos, quorum exempla ſimul ac verba deſpiciunt, inuoluere criminibus ſuis omnino non poterunt. Quod idem propheta euidentiùs alio loco proſequitur, dicens: *Speculator cùm viderit gladium venientem ſuper terram, & cecinerit buccina, & annuntiauerit populo: audiens quiſquis ille eſt, ſonum buccinæ, & non ſe obſeruauerit, veneritque gladius & tulerit eum, ſanguis ipſius ſuper caput eius erit: ſonum buccinæ qui audiuit, & non ſe obſeruauit, ſanguis eius in ipſo erit. Si autem ſe cuſtodierit, animam ſuam ſaluabit.* Hîc quoque quid agere debeat, qui fungitur ſpeculatoris officio, diuinus ſermo ſatis oſtendit: ſcilicet vt quando viderit venientem gladium ſuper terram, hoc eſt, iram Dei ſuper peccatores, operibus terrenis addictos, omnino non taceat, atque eis, quamdiu inhęſerint iniquitatibus ſuis, imminere diuinę indignationis interitū denuntiare non deſinat, ſed clarè ac publicè arguat: quia hoc buccinę nomen inſinuat, vt ſe à ſuis criminibus emendantes, ſupplicium futurę damnationis effugiant. Quòd ſi corripientem, ſi iram

Ezech. 33. Ezech. 33.

Digitized by Google

ſi iram futuram, quæ contemptoribus iam imminet, nuntiantem homines terreni deſpiciunt; ſanguis eorum in ipſis erit, & ſacerdos, qui eis peccata eorum non tacuit, pœnæ, quæ eos expectat, particeps eſſe non poterit.

Cap. CVII. *Cum quo damno animæ ſuæ ab Eccleſia, quæ pauperes paſcit, accipiunt illi, qui ſibi de ſuo ſufficiunt.* PROSPERI.

NEc illi qui ſua poſſidentes, dari ſibi aliquid volunt, ſine grandi peccato ſuo, vnde pauper victurus erat, accipiunt. De clericis quidem Spiritus ſanctus dicit: *Peccata populi mei comedunt.* Sed ſicut nihil habentes proprium, non peccata,ſed alimenta, quibus indigere videntur, accipiunt: ita poſſeſſores non alimenta quibus abundant, ſed aliena peccata ſuſcipiunt. Ipſi quoque pauperes, ſi ſe poſſunt ſuis artificijs, aut laboribus expedire,non præſumant, quod debet debilis & infirmus accipere: ne fortè Eccleſia, quæ poteſt omni ſolatio diſtitutis neceſſaria miniſtrare,ſi omnes, etiam nihil indigentes, accipiant, grauata illis quibus debet ſubuenire non valeat. Qui autem Eccleſię ſeruiunt,& labori ſuo velut debita reddi oportere credentes, ea quibus opus non habent, aut accipiunt libenter, aut exigunt, nimis carnaliter ſapiunt,ſi putant quòd Eccleſię fideliter ſeruientes, ſtipendia terrena, ac non potiùs præmia ęterna percipiant.Sęcularis quippe militia, quia cœleſtia non habet, terrena ſtrenuè militantibus præſtat. Vnde ſatis indignum eſt,ſi fidelis & operoſa deuotio clericorum, propter ſtipendium temporale pręmia ſempiterna contemnat.Quòd ſi quilibet miniſter Eccleſię nō habeat vnde viuat, non ei reddat hîc, ſed neceſſaria præſtet Eccleſia, vt in futuro præmium laboris recipiat, quod in hac vita iam ſpe Dominicæ promiſſionis exſpectat.Illi quoque,qui velut idonei, nihil ſibi quidem dari velut debitum poſcunt, ſed tamen Eccleſiæ ſumptibus viuunt; non eſt meum dicere,quali peccato cibos pauperum pręſumendo ſuſcipiant,qui Eccleſiam,quam iuuare de proprijs facultatibus debuerant,ſuis expenſis inſuper grauant: propter hoc fortaſſis in congregatione viuentes, ne aliquos pauperes paſcant,ne aduenientes excipiant, aut ne ſuum cenſum expenſis quotidianis imminuant. Quòd ſi aliquid de fructibus ſuis Eccleſiæ velut pro ipſa expenſa ſua contulerint, non ſe præferant inani iactantia illis, quos nihil habentes paſcit & veſtit Eccleſia: quia perfectior eſt ille, qui ſe mundi rebus expoliat, aut qui cùm nihil habuerit, nec habere deſiderat, quàm ille qui ex multis quę poſſidet, Eccleſię aliquid pręſtat, ac ſe de eo quod pręſtiterit, forſitan iactat. Dura ſunt quę dico, nec ego diffiteor; dura ſunt,ſed obſeruare nolentibus. Ceterùm ſi fiant iſta, quę difficilia non facientibus ſunt, ſtatim facilia facientibus fiunt.Non ergo ea quę nolumus obſeruare, impoſſibilitas nobis facit dura,ſed nouitas. In vſum veniant, & neminem frequentata conturbabunt. Nam quæro, quid ſit eorum,quę dixi, difficile. Vt homo id quod opus non habet,ab Eccleſia non accipiat: an,vt quod habet,ſine cauſſa contemnat. Si propter hoc non vult ſua relinquere, vt habeat vnde viuat; vt quid accipit vnde rationem reddat? vt quid peccatis alienis ſua multiplicat?

De vita cōtempl.l.2. c.10.
Oſe 4.

Cap. CVIII. *Qui ſint, qui etiam cum profectu animæ ſuæ, opibus ſuſtentantur Eccleſiæ.* PROSPERI.

ITaque ſacerdos, cui diſpenſationis cura commiſſa eſt, non ſolùm ſine cupiditate,ſed etiam cum laude pietatis,accipit à populo diſpenſanda,& fideliter diſpenſat accepta, qui omnia ſua aut reliquit, aut Eccleſiæ rebus adiunxit,& ſe in numero pauperum paupertatis amore conſtituit, ita vt vnde pauperibus ſubminiſtrat, inde & ipſe tamquam pauper voluntarius viuat. Clerici quoque, quos pauperes aut voluntas, aut natiuitas fecit, cum perfectione virtutis, vitæ neceſſaria, ſiue in domibus ſuis, ſiue in congrega-

De vita cōtempl l.2. c.11.

Digitized by Google

gregatione viuentes, accipiunt: quia ad ea accipienda non eos habendi cupiditas ducit, ſed cogit viuendi neceſſitas.

Cap. CIX. *Quid facere debeant Clerici, quorum infirmitas non poteſt ſua contemnere.* PROSPERI.

De vita cõtempl. l. 2. c. 12.

ILli autem qui tam infirmi ſunt, vt poſſeſſionibus ſuis renuntiare non poſſint, ſi ea quæ accepturi erant, diſpenſatori relinquant, nihil habentibus conferenda, ſine peccato poſſident ſua; quia & ipſi quodammodò ſua relinquunt, quando proprijs contenti rebus, nihil eorum quæ labori vel ordini ſuo deberi arbitrantur, accipiunt. Quòd ſi putant ideò accipi debere eorum, quæ conferuntur Eccleſiæ, portionem, ne eam videantur abjicere, ſe verò non poſſe ſua relinquere, quòd eis deforme ſit inter ſuos pauperes reddi; nouerint eſſe deformius, poſſeſſores de eleemoſynis pauperum paſci.

Cap. CX. *Quæ ſint vera gaudia vel vera diuitiæ, & quid impedimenti adferant bona præſentia amatoribus futurorum.* PROSPERI.

De vita cõtempl. l. 2. c. 13.

HEu quàm ſubtiliter nos ille decipiendi artifex fallit! quanta cæcitate oculos noſtrę mentis obducit, ne diſcernamus gaudendi auidi, vnde iuſtiùs gaudeamus: aut ne cupientes augeri diuitijs, nouerimus quas quibus incomparabiliter præferamus. Nam gaudere quidem bonum eſt, ſed qui gaudet, ſi non inde gaudet vnde debet, non poteſt bonum eſſe quod gaudet. Siquidem gaudet & raptor, cùm deſiderata rapuerit; gaudet & ebrioſus, cùm exoptatæ occaſionem potationis inuenerit; gaudet & adulter, cùm ad delectationem fruendi corporis concupiti peruenerit. Sed cùm ſit gaudere bonum, de his atque de huiuſcemodi gaudere, grande eſt malum. Hæc & his ſimilia ſunt, vnde nos gaudere vult mundus, cum ſuis amatoribus periturus. Hæc ſunt quæ repudiare debemus, vt de bona conſcientia, de ſanctitate morum, de acquiſitione virtutum, de dono Dei & de promiſſione futuri regni, ineffabiliter gaudeamus. Ditari quoque diuitijs, grande eſt bonum. Sed inde ditari vnde non debeas, non eſt habenda facultas, ſed deteſtanda calamitas. Nihil eſt enim calamitoſius nihilque miſerius eo, qui iniquis acquiſitionibus creſcit, quem locupletem fraudes faciunt ac rapinæ. Illæ nobis ſunt ambiendæ diuitię, quæ nos ornare poſſunt pariter & munire: quas nec acquirere poſſumus inuiti, nec perdere: quæ nos contra impetus hoſtiles armant, à mundo diſterminant, Deo commendant, ditant animos noſtros atque nobilitant: nobiſcum ſunt, intra nos ſunt. Diuitiæ noſtrę credendæ ſunt pudicitia, quæ nos pudicos, iuſtitia, quę iuſtos, pietas, quæ pios, humilitas, quę humiles, manſuetudo, quæ manſuetos, innocentia, quæ innocentes, puritas, quæ puros, prudentia, quæ prudentes, temperantia, quę temperantes, & caritas, quę nos facit Deo & hominibus caros, virtutum potentes, ſæculi contemptores ac bonorum omnium ſectatores. Hæc ſunt non omnium, ſed ſanctorum ſanctę virtutes: non diuitum ſuperborum, ſed humilium pauperum facultates: patrimonium cordium, diuitiæ incorruptibiles morum: quibus non abundant, niſi qui illis carnalibus ex corde renuntiant. Quæ quamuis & ipſa ſint bona, vtpote à bono Deo creata, tamen quia ſunt bonis maliſque communia, ſtudent ea ſpiritales viri contemnere, quo poſſint ad illa incomparabiliter meliora, quę ſunt bonorum omnium propria, peruenire. Quoniam non eſt tale bonum quod habent & mali, quale illud eſt quod non habent niſi boni. Corporale bonum quando habent iniqui, ipſorum eſt præmiũ: quando habent iuſti, non eſt eorum prędmium, ſed tẽporale ſolatium. Itẽ boni temporalis amiſſio, fit exercitium iuſti, & iniuſti ſupplicium: quia & iuſtus deſiderio cœleſtiũ captus, omnia temporalia, ſiue habeat, ſiue amittat, omnino nõ ſentit: & iniquus id, quod cũ delectatione habuit, ſine dolore non perdit. Propterea igitur

tur

Digitized by Google

tur eis qui militant Deo, fugiendę ſunt ex toto corde diuitię. Quas qui habere volunt, ſine labore non quęrunt, ſine difficultate non inueniunt, ſine cura non ſeruant, ſine anxia delectatione non poſſident, ſine dolore non perdunt. Apoſtolus autem Chriſti militibus dicit: *Volo vos ſine ſolicitudine eſſe.* &, *Radix omnium malorum auaritia; quam quidam appetentes errauerunt à fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis.* Ac ſic cenſus iſte terrenus eis, à quibus vitiosè diligitur, non eſt voluptatum materia, ſed dolorum. Quapropter expedit facultates Eccleſię poſſideri, vt inde viuant, qui non ſęculo, cuius gaudia fugitiua repudiant, ſed Deo deſeruiunt, cuius ineffabilia bona deſiderant. 1. Cor. 7. 1. Tim. 6.

Cap. CXI. *Qualiter intelligatur quod dicit Apoſtolus, Qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt edunt.* PROSPERI.

DE talibus dicere videtur Apoſtolus; *Qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt, edunt; & qui altario deſeruiunt, cum altari participant.* Qui niſi hoc de contemptoribus facultatum ſuarum vellet intelligi, numquam ſecutus adiungeret: *Ita & Dominus ordinauit his qui Euangelium annunciant, de Euangelio viuere.* De Euangelio viuunt, qui nihil proprium habere volunt: qui nec habent, nec habere aliquid concupiſcunt, non ſuorum, ſed communium poſſeſſores. Quid eſt aliud de Euangelio viuere, niſi laborantem indè, vbi laborat, neceſſaria vitę percipere? Apoſtolus tamen, qui ſic Euangelium prædicauit, vt nec de Euangelio viueret, ſed neceſſaria ſibi ſuis manibus miniſtraret, de ſe confidenter eloquitur: *Ego autem nullo horum vſus ſum.* Et quare hoc dixerit ſecutus aperuit, dicens: *Expedit mihi mori, magis quàm vt gloriam meam quis euacuet.* Euacuari dicit gloriam ſuam, ſi ab eis, quibus prædicabat, voluiſſet accipere vitæ temporalis expenſam. Nolebat quippe in præſenti laboris ſui fructum, ſed in futuro, recipere. Si ergo ille qui nihil habebat, noluit de Euangelio, vbi laborabat, ſed ſuis manibus viuere, ne gloriam ſuæ mercedis amitteret: quid nos, qui propria nolumus, amore poſſidendi, non viuendi neceſſitate, relinquere, & accipere inſuper volumus, non vnde viuamus, ſed vnde cenſum noſtrum incrementis damnabilibus augeamus? De vita contempl. l. 2. c. 14. 1. Cor. 9.

Cap. CXII. *De vita & moribus Clericorum.* AVGVSTINI.

PRopter quod volui & rogaui heſterno die, vt hodie frequentiùs conueniretis, hoc eſt quod dicturus ſum. Vobiſcum hîc viuimus & propter vos viuimus, & intentio votumque noſtrum eſt, vt apud Chriſtum vobiſcum ſine fine viuamus. Credo autem ante oculos veſtros eſſe conuerſationem noſtram, vt & nos dicere fortaſſis audeamus, quãuis multùm illi impares, quod dixit Apoſtolus: *Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti.* 1. Cor. 4. & 11. Et ideò nolo, vt aliquis de nobis inueniat malè viuendi occaſionem. *Prouidemus enim bona,* ait idem Apoſtolus, *non ſolùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus.* Rom. 12. Propter nos conſcientia noſtra ſufficit nobis: propter vos fama noſtra non pollui, ſed pollere debet in vobis. Tenete quod dixi atque diſtinguite. Duæ res ſunt, conſcientia & fama. Conſcientia tibi, fama proximo tuo eſt neceſſaria. Qui fidens conſcientiæ ſuæ, negligit famam ſuam, crudelis eſt, maximè in loco iſto poſitus, de quo dicit Apoſtolus, ſcribens ad diſcipulum ſuum: Tit. 2. *Circa omnes te ipſum bonorum operum præbe exemplum.* Vt ergò non vos diu teneam, præſertim quia ego ſedens loquor, vos ſtando laboratis: noſtis omnes, aut penè omnes, ſic nos viuere in ea domo, quæ dicitur domus Epiſcopij, vt quantum poſſumus, imitemur eos ſanctos, de quibus loquitur liber Actuum Apoſtolorum: *Nemo dicebat aliquid proprium, ſed erant illis omnia communia.* Cap. 2. & 4. Quia fortè aliqui veſtrûm non ſunt tam diligentes vitæ noſtræ ſcrutatores, vt hoc ſic nouerint, quomodo volo vos noſſe: dico quid ſit, quod breuiter dixi. Ego, quem Deo propitio videtis Epiſcopum veſtrum, iuuenis veni ad iſtam ciuitatem, vt multi veſtrûm nouerunt. Quærebam vbi conſtitue-

Digitized by Google

rem monaſterium, & viuerem cum fratribus meis. Spem quippe omnem ſæculi reliqueram,& quod eſſe potui, nolui: non quæſiui tamen quod ſum. Elegi in domo Dei abiectus eſſe, magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Ab eis qui diligunt ſæculum, ſecreui me: ſed eis qui præſunt populis, non me coæquaui: nec in conuiuio Domini mei ſuperiorem locum elegi, ſed inferiorem & abiectum. Et placuit illi dicere mihi; Aſcende ſurſum. Vſque adeò autem timebam Epiſcopatum, vt quoniam cœperat eſſe iam alicuius momenti inter Dei ſeruos fama mea, in quo loco ſciebam non eſſe Epiſcopum, non illò accederem. Cauebam hoc, & agebam, quantum poteram, vt in loco humili ſaluarer, ne in alto periclitarer. Sed, vt dixi, Domino ſeruus contradicere non debet. Veni ad iſtam ciuitatem, propter videndum amicum, quem putabam me lucrari poſſe Deo, vt nobiſcũ eſſet in monaſterio, quaſi ſecurus, quia locus habebat Epiſcopum. Apprehenſus, presbyter factus ſum, & per hunc gradum ad Epiſcopatum perueni. Non attuli aliquid, non veni ad hanc eccleſiam, niſi cum his indumentis, quibus illo tempore veſtiebar. Et quia hoc diſponebam eſſe in monaſterio cum fratribus, cognito inſtituto & voluntate mea, beatæ memoriæ ſenex Valerius dedit mihi hortum illum, in quo nunc eſt monaſterium. Cœpi boni propoſiti fratres colligere compares meos, nihil habentes, ſicut nihil habebam, & imitantes me, vt quomodo ego tenuem paupertatulam meam vendidi, & pauperibus erogaui, ſic facerent & illi qui mecum eſſe voluiſſent, vt de cōmuni viueremus: commune autem nobis eſſet magnum & vberrimum prędium ipſe Deus. Perueni ad Epiſcopatum: vidi neceſſe habere Epiſcopum, exhibere humanitatem aſſiduam quibuſque venientibus, ſiue tranſeuntibus. Quòd ſi non feciſſet Epiſcopus, inhumanus diceretur. Si autem iſta conſuetudo in monaſterio permiſſa eſſet, indecens eſſet: & ideò volui habere in domo iſta Epiſcopi mecum monaſterium clericorum. Ecce quomodò viuimus. Nulli licet in ſocietate noſtra habere aliquid proprium. Sed fortè aliqui habent: nulli licet. Si qui habent, faciunt quod non licet. Benè autem ſentio de fratribus meis, & ſemper benè credens, ab hac inquiſitione diſſimulaui: quia & iſta quærere, quaſi malè ſentire videbatur. Noueram enim & noui, omnes, qui mecum viuerent, noſſe propoſitum noſtrum, noſſe legem vitæ noſtræ.

Venit ad nos etiam presbyter Ianuarius, qui videbatur ſua honeſtè erogando quaſi conſumpſiſſe, ſed non conſumpſit. Remanſit illi quædam pecunia, id eſt, argentum, quod diceret eſſe filię ſuę. Filia ipſius, Deo propitio, in monaſterio feminarum, & bonæ ſpei eſt. Gubernet illam Dominus, vt impleat quod de illa ſperamus, in illius miſericordia, non in eius meritis. Et quia infra annos erat, & de ſua pecunia nihil facere poterat: quamuis enim videremus fulgorem profeſſionis, tamen lubricum timebamus ætatis: factum eſt vt ipſum argentum quaſi puellæ ſeruaretur, vt cùm ad legitimos annos veniret, faceret inde quod virginem Chriſti deceret, quando optimè iam facere poſſet. Dum hæc exſpectantur, cœpit ille morti propinquare. Qui diu tamquam de ſuo iurans, quia ipſius erat, non filiæ, teſtamentum fecit. Teſtamentum, inquam, fecit presbyter ſocius noſter, nobiſcum manens, de Eccleſia viuens, communem vitam profitens. Teſtamentum fecit, heredes inſtituit. O dolor illius ſocietatis! ô fructus natus non de arbore quam plantauit Dominus! Sed Eccleſiam ſcripſit heredem. Nolo munera iſta, non amo amaritudinis fructum. Ego illum Deo quærebam, ſocietatem profeſſus erat, hanc teneret, hanc exhiberet. Nihil habebat? teſtamentum non faceret. Habebat aliquid? non ſe noſtrum ſocium, quaſi Dei pauperem fingeret. Magnus mihi inde dolor eſt, fratres. Dico caritati veſtræ: propter hunc dolorem ſtatui hereditatem ipſam in Eccleſia non ſuſcipere. Filiorum ipſius ſit quod reliquit. Ipſi inde faciant quod voluerint. Videtur enim mihi, quia ſi eam ſuſcepero, in iſto facto, quod mihi diſplicet, & quod doleo, eius particeps ero. Hoc volui non latere caritatem veſtram. Filia ipſius in monaſterio eſt feminarum, & filius ipſius in monaſterio virorum eſt. Ambos exheredauit: illam cum laude, iſtum cum elogio, id eſt, cum vituperatione. Commendaui autem Eccleſiæ, vt non accipiant ipſas portiunculas, quæ pertinent ad exheredatos, niſi cùm ad legitimam ætatem peruenerint. Hoc eis reſeruat Eccleſia. Deinde litem dimiſit inter filios ſuos, in qua laboro.

Puella

Digitized by Google

Puella dicit; Meum eſt, noſtis quia hoc dicebat ſemper pater meus. Puer dicit; Credatur patri meo, quia moriens mentiri non potuit. Et iſta contentio quale malum eſt? Sed ſi pueri ipſi ſerui Dei ſunt, litem hanc inter illos citò finimus. Audio illos vt pater, & fortè meliùs quàm pater ipſorum. Videbo quid ſit iuris, ſicut Dominus voluerit, cum paucis fratribus fidelibus honoratis, Deo propitio, de numero veſtro, id eſt, de plebe iſta, audio inter illos cauſſam, & ſicut Dominus donauerit, finio. Tamen rogo vos, nemo me reprehendat, quia eius hereditatem nolo ſuſcipiat Eccleſia. Primò, quia factum illius deteſtor. Deinde, quia inſtitutum meum eſt.

Multi laudant quod dicturus ſum, ſed aliqui & reprehendunt: vtriſque facere ſatis valdè difficile eſt. Audiſtis modò cùm Euangelium legeretur, *Cantauimus vobis, & non ſaltaſtis: planximus & non luxiſtis. Venit Ioannes Baptiſta non manducans neque bibens, & dicunt; Dæmonium habet. Venit Filius hominis manducans & bibens, & dicunt; Ecce homo vorax, potator vini, & amicus publicanorum.* Quid ergo facio inter illos, qui parant me reprehendere, & dentes in me ducere, ſi ſuſcepero hereditates eorum, qui filios ſuos irati exheredant? Iterùm quid ſum facturus eis, quibus canto, & nolunt ſaltare: qui dicunt; Ecce quare nemo donat eccleſię Hipponienſi aliquid? ecce quare non eam faciunt, qui moriuntur, heredem? quia Epiſcopus Auguſtinus de bonitate ſua (laudando enim mordent, labijs mulcent, & dentem figunt) donat totum, non ſuſcipit. Planè ſuſcipio: profiteor me ſuſcipere oblationes bonas, oblationes ſanctas. Si quis autem iraſcitur in filio ſuo, & moriens exheredat eum; ſi viueret, non eum placarem? non ei filium reconciliare deberem? Quomodo ergo cum filio ſuo volo vt habeat pacem, cuius appeto hereditatem? Sed planè ſi faciat quod ſæpè hortatus ſum. Vnum filium habet? putet Chriſtum alterum: duos habet? putet Chriſtum tertium: decem habet? Chriſtum vndecimum faciat, & ſuſcipio. Quia ergo feci hoc in quibuſdam rebus, iam volunt bonitatem meam vel commendationem famæ meæ in aliud vertere, vt alio modo me reprehendant, quia oblationes deuotorum hominum nolo ſuſcipere. Conſiderent quàm multa ſuſceperim. Quid opus eſt ea numerare? Ecce vnam dico, filij Iuliani hereditatem ſuſcepi. Quare? quia ſine filijs defunctus eſt. Bonifacij hereditatem ſuſcipere nolui, non miſericordia, ſed timore. Nauiculariam nolui eſſe Eccleſiam Chriſti. Multi ſunt quidem, qui etiam de nauibus acquirunt. Tamen vna tentatio ſi eſſet, ſi iret nauis & naufragaret, homines ad tormenta daturi eramus, vt de ſubmerſione nauis ſecundùm conſuetudinem quęreretur, & torquerentur à Iudice qui eſſent de fluctibus liberati. Sed non eos daremus. Nullo pacto enim hoc facere deceret Eccleſiam. Onus ergo fiſcale perſolueret, ſed vnde perſolueret? enthecam nobis habere non licet. Non eſt Epiſcopi ſeruare aurũ, & reuocare à ſe mendicantis manum. Quotidie tã multi petunt, tam multi gemunt, tam multi nos inopes interpellant, vt plures triſtes relinquamus, quia vt poſſimus dare omnibus non habemus. Non habemus ergo enthecam. Propter naufragium ergo hoc vitandum feci, non donãdo. Nemo ibi me laudet, ſed nemo & vituperet. Planè, quando donaui filio quod iratus pater moriens abſtulit, benefeci. Laudent, qui volunt; parcant, qui laudare nolunt. Quid pluribus, fratres mei? Quicumque vult, exheredato filio, heredem facere Eccleſiam, quærat alterum qui ſuſcipiat, non Auguſtinum: imò, Deo propitio, neminem inueniat. Quàm laudabile factum ſancti & venerandi Epiſcopi Aurelij Carthaginienſis, quomodo impleuit os omnium, qui ſciunt, laudibus Dei? Quidam cùm filios non haberet, neque ſperaret, res ſuas omnes, retento ſibi vſufructũ, donauit Eccleſiæ. Nati ſunt illi filij, & reddidit Epiſcopus nec opinanti, quæ illi donauerat. In poteſtate habebat Epiſcopus non reddere: ſed iure fori, non iure cœli.

Sanè etiam hoc nouerit caritas veſtra, dixiſſe me fratribus meis, qui mecum manent, vt quicumque habet aliquid, aut vendat, aut eroget, aut donet, aut commune illud faciat. Eccleſiam habet, per quam nos Deus paſcit. Et dedi dilationem vſque ad Epiphaniam, propter eos qui vel cum fratribus ſuis non diuiſerunt, & dimiſerunt quod habent apud fratres ſuos: vel nondum de re ſua aliquid egerunt, quia exſpectabatur ætas legitima. Faciant inde quod volunt, dum tamen ſint pauperes mecum, ſimul exſpectemus miſeri-

Matth. 11.

 cor-

cordiam Dei. Si autem nolunt, qui fortè nolunt, certè ego ſum, qui ſtatueram, ſicut noſtis, nullum ordinare clericum, niſi qui mecũ vellet manere: vt ſi vellet diſcedere à propoſito, rectè illi tollerem clericatũ, quia desereret ſanctæ ſocietatis promiſſum, cœptumq́; conſortiũ. Ecce in conſpectu Dei, & veſtro muto conſilium. Qui volunt habere aliquid propriũ, quibus non ſufficit Deus & Eccleſia eius, maneant vbi volunt, & vbi poſſunt; non eis aufero clericatũ. Nolo habere hypocritas. Malum eſt, quis neſciat? malum eſt, cadere à propoſito: ſed peius eſt, ſimulare propoſitum. Ecce dico, audite: Qui ſocietatem communis vitæ iam ſuſceptam, quæ laudatur in Apoſtolorum Actibus, deſerit, à voto ſuo cadit, à profeſſione ſancta decidit. Obſeruet iudicem, ſed Deum, non me: ego ei non aufero clericatum. Quantum ſit periculum, ante oculos eius poſui, faciat quod vult. Noui enim, quia ſi aliquem hoc facientem degradare voluero, non ei deerunt patroni, non ei deerunt ſuffragatores, & hîc, & apud Epiſcopos, qui dicant: Quid mali fecit? non poteſt tecum tolerare vitam iſtam, extra Epiſcopium vult manere, de proprio viuere: ideòne debet perdere clericatum? Ego ſcio, quantum mali ſit, profiteri ſanctum aliquid, nec implere. *Vouete*, inquit, *& reddite Domino Deo veſtro*. & ; *Melius eſt non vouere, quàm vouere, & non reddere*. Virgo eſt, & ſi numquam fuerit in monaſterio, & virgo ſacra eſt; nubere illi non licet, eſſe in monaſterio non compellitur. Si autem cœpit eſſe in monaſterio, & deſeruit, & tamen virgo eſt, dimidia ruit. Sic & clericus duas res profeſſus eſt, & ſanctitatem, & clericatum; interiùs ſanctitatem. Nam clericatum propter populum ſuum Deus impoſuit ceruicibus ipſius. Magis onus eſt, quàm honor. Sed quis ſapiens, & intelligit hæc? Ergo profeſſus eſt ſanctitatem, profeſſus eſt communiter viuendi ſocietatem: profeſſus eſt quàm bonum, & quàm iocundum habitare fratres in vnum. Si ab hoc propoſito ceciderit, & extrà manens clericus fuerit, dimidius & ipſe cecidit. Quid ad me? non eum iudico. Si foris ſeruat ſanctitatem, dimidius cecidit. Si intus habuerit ſimulationem, totus cecidit. Nolo habeat neceſſitatem ſimulandi. Scio quomodo homines ament clericatum. Nemini eum tollo nolenti mecum communiter viuere: habet Deum, qui mecum manere vult, ſi paratus eſt paſci à Deo per Eccleſiam ipſius, non habere aliquid proprium, ſed aut erogare pauperibus, aut in commune mittere, maneat mecum. Qui hoc non vult, habeat libertatem: ſed videat vtrùm habere poſſit fœlicitatis æternitatem. Sufficiant hæc nunc interim caritati veſtræ: quod egero cum fratribus meis, annuntiabo vobis. Spero enim bona, quòd omnes mihi libenter obediant, nec inuenturus ſum aliquos habere aliquid, niſi aliqua neceſſitate religionis, non occaſione cupiditatis. Quod ergò egero, poſt Epiphaniam caritati veſtræ in Domini volũtate nuntiabo. Et quomodo litem finiero inter duos fratres, filios presbyteri Ianuarij, non vobis tacebo. Multa loquutus ſum, date veniã loquaci ſenectuti, ſed timidæ infirmitati. Ego, ſicut videtis, per ætatem modò ſenui: ſed per infirmitatem corporis, olim ſenex fui. Tamen ſi Deo placet, quod dixi, modò ipſe det vires, non vos deſero. Orate pro me, vt quantum ineſt anima in hoc corpore, & qualeſcumque vires ſuppetunt, in verbo Dei ſeruiam vobis. Amen.

Cap. 2 & 4. Pſal. 75. Eccleſ. 5.

Cap. CXIII. *Sermo II. De vita & moribus Clericorum.* AVGVSTINI.

1. Cor. 4.

CAritati veſtræ hodie de nobis ipſis ſermo reddendus eſt. Quod enim ait Apoſtolus, *Spectaculum facti ſumus mundo, & angelis, & hominibus*. Qui nos amant, quærũt quod laudent in nobis: qui autem nos oderunt, detrahunt nobis. Nos autem in vtroque medio conſtituti, adiuuante Domino Deo noſtro, & vitam noſtram, & famam noſtram ſic cuſtodire debemus, vt non erubeſcant de detractoribus laudatores. Quomodo autem viuere velimus, quomodo Deo propitio iam viuamus, quamuis de ſcriptura ſancta multi noueritis, tamen ad commemorandos vos, ipſa de libro Actuum Apoſtolorum vobis lectio recitabitur, vt videatis vbi deſcripta ſit forma, quam deſidera-

mus

mus implere. Dum ergò recitatur, vos intentiſſimos eſſe volo, vt poſt eius recitationem, quod conſtitui, loquar, Domino donante, intentioni veſtræ. Cumque diaconus Lazarus legeret, *Cùm oraſſent, motus eſt locus, in quo erant congregati, & impleti ſunt omnes Spiritu ſancto, & loquebantur verbum Dei cum fiducia omni volenti. Multitudinis autem credentium erat anima vna & cor vnum: & nemo eorum quæ poſſidebat, dicebat aliquid ſuum eſſe, ſed erant illis omnia communia. Et virtute magna reddebant teſtimonium Apoſtoli reſurrectionis Domini Ieſu, gratiaque magna erat ſuper omnes illos. Neque enim egens quiſquam fuit inter illos. Quotquot enim poſſeſſores prædiorum vel domorum erant, vendentes afferebant pretia illorum, & ponebant ante pedes Apoſtolorum. Diſtribuebatur autem ſingulis, prout cuique opus erat.* Cumque Lazarus diaconus recitaret, & Epiſcopo codicem tradidiſſet, Auguſtinus Epiſcopus dixit: Et ego legere volo: plus enim me delectat huius verbi eſſe lectorem, quàm verbi mei diſputatorem. *Cùm oraſſent, motus eſt locus, in quo erant congregati, & impleti omnes Spiritu ſancto, loquebantur verbum Dei cum fiducia omni volenti. Multitudinis autem credentium erat anima vna & cor vnum. Et nemo eorum quæ poſſidebat, dicebat aliquid ſuum eſſe, ſed erant illis omnia communia. Et virtute magna reddebant teſtimonium Apoſtoli reſurrectionis Domini Ieſu, gratiaque magna erat ſuper omnes illos. Neque enim egens quiſquam fuit inter illos. Quotquot enim poſſeſſores prædiorum vel domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum, & ponebant ante pedes Apoſtolorum. Diſtribuebatur autem ſingulis, prout cuique opus erat.* Act. 4.

Cumque Epiſcopus legiſſet, dixit: Audiſtis quid velimus, orate vt poſſimus. Contigit autem quædam neceſſitas, vt hæc diligentiùs agerem. Quoniam ſicut iam noſtis, preſbyter in noſtra ſocietate conſtitutus, quaſi ſocietati perhibet teſtimonium lectio, quam modò cùm recitaremus, audiſtis; moriens teſtamentum fecit, quia habuit vnde faceret. Erat quod diceret ſuum, cùm in ea ſocietate viueret, vbi nemini licebat dicere aliquid ſuum, ſed eſſe illis omnia communia. Si quis dilector & laudator noſter apud detractorem noſtrum prædicaret iſtam ſocietatem, & diceret; Cum Epiſcopo Auguſtino ſic viuunt omnes cohabitatores eius, quomodo ſcriptum eſt in Actibus Apoſtolorum; continuò ille detractor caput mouens, dentem promouens, diceret: Ita verò, ſic ibi viuitur quomodò dicis? Quare mentiris? quare falſa laude honoras indignos? Nónne ibi modò in eorum ſocietate poſitus preſbyter teſtamentum fecit, & quod habuit, quomodo voluit, diſpoſuit & reliquit? Certè omnia ibi ſunt communia, certè nemo dicit aliquid ſuum. Sub his verbis quid ageret laudator meus? nónne os eius quaſi plumbo oppilaret ille detractor? nónne illum laudaſſe pœniteret? nónne reuerentia perfuſus, & illius ſermone confuſus, vel nobis, vel teſtatori illi malediceret? Hæc fuit neceſſitas, vt ad iſtam diligentiam veniremus. Nuntio ergo vobis vnde gaudeatis. Omnes fratres & clericos meos, qui mecum habitant, preſbyteros, diaconos, ſubdiaconos, & Patricium nepotem meum, tales inueni, quales deſideraui. Sed ſunt qui de ſua qualicumque paupertate quod ſtatuerant, nondum fecerunt. Hi ſunt, Valens ſubdiaconus, & paulò antè dictus nepos meus ſubdiaconus: & matris vita impediebat, quia inde viuebat. Exſpectabatur in illo etiam legitimæ ætatis acceſſus, vt quod faceret, firmiſſimè faceret. Nondum autem fecit, quia ipſos agellos habet cum ſuo fratre communes, & ſubindiuiſos eos poſſident. Sic autem eos cupit Eccleſiæ conferre, vt inde alantur qui ſunt in propoſito ſanctitatis, quouſque in hac vita degunt. Scriptum eſt enim, & hoc Apoſtolus loquitur: *Quiſquis autem ſuis, & maximè domeſticis, non prouidet fidem denegat, & eſt infideli deterior.* Adhuc autem mancipia ſunt ei ſimiliter cum fratre communia, nondum diuiſa. Diſponit ea manumittere: non poteſt antequam diuidantur. Quid enim ad ſe pertineat, adhuc ignorat. Ad ipſum ſanè, quia maior eſt, pertinet diuiſio, & ad fratrem eius electio: & ipſe frater eius Deo ſeruit, & ſubdiaconus eſt cum ſancto fratre meo, & Coepiſcopo Seuero in eccleſia Mileuitana. Hoc agitur, hoc ſine dilatione peragendum eſt, vt illi ſeruuli diuidantur, & manumittantur, & ſic det Eccleſiæ, vt eorum excipiat alimentum. Nepos autem meus, ex quo conuerſus eſt, & mecum eſſe cœpit, impediebatur & ipſe aliquid de agellulis ſuis agere, inuita vſufructuaria matre ſua, quæ hoc anno defuncta eſt. Inter ipſum & ſorores eius 1. Tim. 5.

ſunt quædam,in Chriſti adiutorio citò finienda, vt & ipſe faciat quod Dei ſeruum decet,& quod ipſa profeſſio & iſta exigit lectio.

Diaconus Fauſtinus (ſicut penè omnes noſtis) hîc de militia ſæculi ad monaſterium conuerſus eſt: hîc baptizatus,inde diaconus ordinatur. Sed quia exiguum eſt quod videtur poſſidere, ſicut Iuriſperiti loquuntur, iure, non corpore, reliquerat illud, & ab eius fratribus tenebatur. Numquam inde cogitauit, ex quo conuerſus eſt, nec ipſe aliquid quæſiuit à fratribus ſuis,nec ab illo aliquid eſt quæſitum. Modò quia ventum eſt ad hunc articulum temporis, cum conſilio meo diuiſit ipſam rem: & dimidiam donauit fratribus ſuis, dimidiam eccleſiæ pauperi, in loco eodem conſtitutæ. Diaconus Seuerus ſub qua Dei diſciplina & flagello ſit, noſtis: lumen tamen non perdidit mentis. Vnam domum hîc emerat propter matrem & ſororem ſuam, quas de ſua patria huc deſiderabat adducere. Emerat autem,non ſua pecunia, quam non habebat, ſed ex conſolatione religioſorum virorum, quos mihi quærenti etiam nominans indicauit. De ipſa non poſſum dicere quid fecerit, aut quid diſponet, niſi quia ipſe totum in mea poſuit voluntate, vt quidquid ipſe vellem, hoc inde fieret. Sed habet quaſdam cauſſas cum matre ſua, quarum cauſſarum me Iudicem poſcit; vt cùm illæ cauſſæ fuerint terminatæ,fiat de ipſa domo quod ego voluero. Quid autem velle potero, Deo regente, niſi quod iuſtitia iubet, & pietas poſtulat? Habet etiam in patria ſua aliquos agellos: diſponit eos ſic diſtribuere, vt etiam illic in ipſo loco poſitæ pauperi largiatur eccleſiæ. Diaconus Hipponienſis homo pauper eſt, quid alicui conferat, non habet: tamen de laboribus ſuis, antequam eſſet clericus,emerat aliquos ſeruulos, hodie illos in conſpectu veſtro manumiſſurus eſt Epiſcopalibus geſtis. Diaconus Eradius ante veſtros oculos verſatur: opera eius lucent coram oculis noſtris; de opere eius & expenſa pecunia memoriam ſancti Martyris habemus. De pecunia ſua emit etiam poſſeſſionem ex conſilio meo. Nam ipſam pecuniam volebat per manus meas erogari, ſicuti mihi placeret. Ego ſi pecuniæ auidus eſſem, aut neceſſitates ipſas meas, quas pro pauperibus habeo, in hac cauſſa plùs curarem,pecuniam acciperem. Quare? dicit aliquis. Quia poſſeſſio illa, quæ ab illo empta, & Eccleſiæ donata eſt, adhuc nihil præſtat Eccleſiæ. Minus enim habebat ad pretium. Et quia mutuatus fuerat,hoc de eius adhuc fructibus redditur. Homo ſum ſenex: quantus mihi de illa poſſeſſione poteſt fructus accedere? Numquid promitto mihi tot annos eſſe victurum, donec ſuum pretium illa perſoluat? Quod ergo vix diu partibus reddit, de proximo haberem totum, ſi accipere voluiſſem. Non feci, aliud attendi. Fateor enim vobis,& ipſa ſuſpecta mihi adhuc eius ætas fuit: ac verebar, ne fortè, vt ſunt homines, matri eius hoc diſpliceret,& diceret,inductum à me fuiſſe adoleſcentem, vt bona eius paterna conſumerem, & eum egentem relinquerem. Ideò volui eius pecuniam in illa poſſeſſione ſeruari, vt ſi aliquid (quod Deus auertat) aliter quàm volumus eueniſſet, redderetur villa, ne culparetur Epiſcopi fama. Scio enim quantum vobis ſit neceſſaria fama mea. Nam mihi ſufficit conſcientia mea. Emit etiam ſpatium ab iſta poſteà Eccleſia, notum vobis; & ſua pecunia ædificauit domum, & hoc noſtis. Ante paucos dies, priuſquam ſermonem de hac re haberem vobiſcum, eam donauit Eccleſiæ. Exſpectabat enim vt eam perficeret, & perfectam donaret. Fabricandi autem domum neceſſitas illi nulla erat, niſi quia cogitauit matrem ſuam huc eſſe venturam. Si antè veniſſet, in re filij ſui habitaret: modò ſi venerit, in opere filij ſui habitabit. Teſtimonium ei perhibeo: pauper remanſit, ſed in caritatis poſſeſſione permanſit. Aliqui ſeruuli ei reliqui fuerant,iam quidem in monaſterio viuentes, quos tamen geſtis Eccleſiaſticis manumiſſurus eſt hodie. Nemo ergò dicat,diues eſt, nemo exiſtimet, nemo malè loquatur, nemo ſeipſum & animam ſuam ſuis dentibus laniet. Pecuniam nullam habet ſeruatam,vtinam quam debet, reſtituat. Ceteri,id eſt,Subdiacones,pauperes ſunt, Deo propitio,miſericordiam Dei exſpectant. Vndè ipſi faciant, non habent: nullas habentes facultates, finierunt mundi cupiditates. Viuunt nobiſcum in ſocietate communi. Nemo eos diſtinguit ab eis qui aliquid attulerunt. Caritatis vnitas præponenda eſt terrenæ commodo hereditatis.

Reſtant Presbyteri: ſic enim ad eos gradatim aſcendere volui. Citò dixerim, paupe-

res

res Dei ſunt,nihil ad domum ſocietatis noſtræ attulerunt, niſi ipſam, qua nihil eſt carius, caritatem. Verumtamen quoniam ſcio natos fuiſſe rumores de diuitijs ipſorum,non à me ad aliquid compellendi, ſed vobis meo ſermone purgandi ſunt. Vobis dico, qui fortè neſcitis: nam veſtrûm plurimi ſciunt. Presbyterum Leporium, quamuis ſæculi natalibus clarum, & apud ſuos honeſtiſſimo loco natum, tamen iam Deo ſeruientem, cunctis, quæ habebat, relictis, inopem ſuſcepi. Non quia nihil habuit, ſed quia iam fecerat, quod lectio iſta perſuadet. Hîc non fecit, ſed nos ſcimus & vbi fecit. Vnitas Chriſti eſt, Eccleſia vna eſt. Vbicumque fecit opus bonum, pertinet & ad nos, ſi congaudeamus. Hortus eſt vnus, vbi noſtis. Ibi monaſterium ſuis conſtituit, quia & ipſi Deo ſeruiunt. Ille hortus ad Eccleſiam non pertinet, nec ad ipſum. & ad quem? dixerit aliquis. Ad illud, quod ibi eſt, monaſterium. Sed quod verum eſt, vſque ad hoc tempus curam pro illis ita gerebat, vt ſumpticulos, quibus ſuſtentantur, apud ſe haberet, & eis ipſe (vt videbatur) impenderet. Sed ne propter hoc daretur locus hominibus ſuſpiciones ſuas rodentibus, & ventrem non implentibus, hoc placuit & mihi & ipſi, vt ſic ſe illi tranſigant, quaſi iſte iam de ſæculo exierit. Numquid enim, cùm obierit ipſe, illis diſpenſaturus eſt aliquid? Meliùs eſt vt videat illos benè verſantes, & regente Deo, in diſciplina Chriſti ſic viuentes, vt de illis tantummodò gaudeat, non eorum neceſſitatibus occupetur. Pecuniam non habet, quam ſuam dicere poſſit. Habebat Xenodochium ædificandum, quod modò videtis ædificatum. Ego illi iniunxi, ego iuſſi: obtemperauit mihi libentiſſimè, & ſicut videtis, operatus eſt. Quomodo etiam meo iuſſu baſilicam ad octo martyres fabricauit, de his quæ per vos Deus donauit. Cœpit enim de pecunia, quæ data erat Eccleſiæ propter Xenodochium. Et cùm cœpiſſet ædificare, vt ſunt religioſi deſiderantes opera ſua in cœlo ſcribi, adiuuerunt prout quiſque voluit, & fabricauit. Opus ante oculos habemus. Omnis homo quid factum ſit, videt. De pecunia, quia non habet, mihi credat. Dentem compeſcant, ne frangant. Emerat de ipſa pecunia Xenodochij quamdam domum in carraria, quam ſibi exiſtimabat propter lapides profuturam. Sed lapides eius domus fabricæ neceſſarij non fuerunt, quoniam aliunde prouiſi ſunt. Domus ergò ipſa ſic remanſit. Penſionem præſtat, ſed Eccleſiæ, non presbytero. Nemo ampliùs dicat, in domum presbyteri, ad domum presbyteri, ante domum presbyteri. Ecce vbi eſt domus presbyteri: vbi eſt domus mea, ibi eſt domus presbyteri. Alibi non habet domum, ſed vbicumque habet Deum.

Quid ampliùs quæritis? niſi quia me illud memini etiam promiſiſſe, vt ad vos perferrem, quid egiſſem inter duos, fratrem videlicet & ſororem, filios Ianuarij presbyteri, quia orta inter illos fuerat controuerſia pecuniaria: ſed tamen ſicut inter fratres, ſalua Deo propitio caritate. Promiſerā ergo audire, vt inter illos, quidquid eſſet iudicandum, finirem. Paraueram me Iudicem, ſed antequam iudicarem, ipſi, quod iudicaturus eram, finierunt. Non inueni vnde iudicarem, ſed vnde lætarer. Acquieuerunt omnino concorditer voluntati meæ & conſilio meo, vt pares eſſent in pecunia, quam reliquit pater eorum, Eccleſia renuntiante, poſt ſermonem meum. Locuturi ſunt homines. Sed & quodlibet homines loquantur, qualicumque aura flante perducetur inde aliquid ad aures meas: & ſi tale fuerit, vt ſit iterùm neceſſe nos purgare, reſpondebo maledicis, reſpondebo detractoribus, reſpondebo incredulis, non nobis credentibus præpoſitis ſuis. Reſpondebo, vt potero, quod Dominus dederit. Interim modò non eſt neceſſe, quia nihil fortè dicturi ſunt. Qui nos amant, liberè gaudebunt: qui nos oderunt, tacitè dolebunt: tamen ſi linguas exercuerint, audient Deo propitio vobiſcum reſponſionem meam, non litem meam. Non enim homines nominaturus ſum & dicturus, Ille hoc dixit, Iſte ſic detraxit: cùm fortaſſe etiam ad me falſa, quia & hoc poteſt fieri, perferantur. Veruntamen quæcumque perlata fuerint, ſi oportere videbitur, loquar inde caritati veſtræ. Ante oculos veſtros volo ſit vita noſtra. Scio quia quærentes licentiam malè faciendi, quærunt ſibi exempla malè viuentium, & multos infamant, vt ſocios inueniſſe videantur. Ideò quod noſtrum eſt fecimus, plùs quid faciamus, non habemus. Ante veſtros oculos ſumus, nullius aliquid deſideramus, niſi bona opera veſtra. Et vos exhortor, fratres mei, ſi aliquid

vultis

Digitized by Google

vultis clericis dare,ſciatis quia non debetis vitia eorum fouere contra me. Omnes offerte quod vultis, offerte de voluntate veſtra.Quod commune erit, diſtribuetur vnicuique prout cuique opus erit. Gazophylacium attendite,& omnes habebimus. Valde me delectat, ſi ipſum fuerit præſepe noſtrum, vt nos ſimus iumenta Dei, vos ager Dei. Nemo det birrum vel lineam tunicam, ſeu aliquid, niſi in commune. De communi accipiam mihi ipſi, cùm ſciam commune me velle habere quidquid habeo. Nolo talia offerat ſanctitas veſtra, quibus ego ſolus quaſi decentiùs vtar. Offeratur mihi, verbi gratia, birrum pretioſum. Fortè decet Epiſcopum, quamuis non deceat Auguſtinum, id eſt, hominem pauperem de pauperibus natum. Modò dicturi ſunt homines, quia inueni pretioſas veſtes, quas non potuiſſem habere vel in domo patris mei, vel in illa ſæculari profeſſione mea. Non decet. Talem debeo habere, qualem poſſum, ſi non habuerit, fratri meo dare, qualem poteſt habere presbyter,qualem poteſt habere decenter diaconus & ſubdiaconus,talem volo accipere,quia in commune accipio.Si quis meliorem dederit, vendo: quod & facere ſoleo, vt quando non poteſt veſtis eſſe communis, pretium veſtis ſit commune, vendo & erogo pauperibus. Si hoc eum delectat, vt ego habeam, talem det de qua non erubeſcam. Fateor enim vobis, de pretioſa veſte erubeſco: quia non decet hanc profeſſionem, non decet hanc admonitionem, non decet hæc membra, non decet hos canos.

Etiam illud dico, ſi fortè in noſtra domo, in noſtra ſocietate æger eſt aliquis, vel poſt ægritudinem, vt neceſſe ſit eum ante horam prandij reficere, non prohibeo religioſos vel religioſas mittere eis quod videtur vt mittant. Prandium tamen & cœnam extrà nemo habebit.Ecce dico, auditis? audiunt. Qui habere voluerit proprium,& de proprio viuere, & contra iſta præcepta noſtra facere, parum eſt vt dicam, non mecum manebit, ſed nec clericus erit. Dixeram enim, & ſcio me dixiſſe, vt ſi nollent ſuſcipere ſocialem vitam mecum,non illis tollerem clericatum: ſed ſeorſum manerent, & ſeorſum viuerent, quomodo noſſent,Deo viuerent,& tamen ante oculos poſui, quantum mali ſit, à propoſito cadere. Malui enim habere cæcos vel claudos, quàm plangere mortuos. Qui enim hypocrita eſt, mortuus eſt. Quomodo ergo, quicumque voluiſſet extrà manere, & de ſuo viuere, non ei tollerem clericatum: ita modò, quia placuit illis, Deo propitio,ſocialis hæc vita, quiſquis cum hypocriſi vixerit,quiſquis inuentus fuerit habens proprium, non illi permitto, vt indè faciat teſtamentum, ſed delebo eum de tabula clericorum.Interpellet contra me mille Concilia, nauiget contra me quò voluerit, ſit certè vbi potuerit.Adiuuabit me Dominus, vt vbi ego Epiſcopus ſum, ille clericus eſſe non poſſit. Audiſtis? audierunt. Sed ſpero in Deum noſtrum & miſericordiam eius,quia ſicut diſpoſitionem meam iſtam hilariter acceperunt, ſic eam purè fideliterque ſeruabunt. Dixi aliquid ſuum non habere presbyteros cohabitatores meos, inter quos eſt & presbyter Barnabas. Sed & de illo audiui quædã fuiſſe iactata. Ante omnia,quia emit villam à dilecto & honorabili filio meo Eleuſino.Hoc falſum eſt.Monaſterio donauit ille,non vendidit. Ego ſum teſtis.Quid amplius quæratis ignoro.Ego ſum teſtis.Donauit ille,nõ vendidit. Sed dũ non creditur donare potuiſſe, creditus eſt vẽdidiſſe. Beatus homo qui tam bonũ opus fecit,vt non crederetur.Tamẽ vel modò credite, & detractores audire libenter deſinite.Iam dixi,ego ſum teſtis.Dictũ eſt de illo,quòd anno præpoſituræ ſuæ per induſtriã debita fecerit; vt dũ volo ego reddi debita,darem illi licentiam poſcendi fundum Victorianenſem,tãquam dixiſſet mihi; Vt reddam debita mea,da mihi in decem annos fundũ Victorianenſẽ.Et hoc falſum eſt: ſed fuit vnde rumor naſceretur.Fecit debita reddenda, à nobis reddita ſunt partim vnde potuerunt.Remanſit aliquid quod non debebatur etiã monaſterio illi,quod per ipſum Deus inſtituit. Cùm ergo remanſiſſet,cœpimus quærere vnde debitum redderemus. Ad conductionem ipſius fundi nullus acceſſit, niſi quadraginta ſolidorum offerens pẽſionem. Sed vidimus fundum ampliùs poſſe dare, vt celeriùs debitum redderetur; & commiſi fidei eius, vt de ipſa conductione lucra non requirerent fratres: ſed quidquid daret fundus, de ipſis fructibus imputarent ad debitum. Fide agitur. Paratus eſt presbyter,vt alium conſtituam, qui de fructibus fratribus reddat. Ex nu-

Digitized by Google

numero veſtro ſit aliquis cui hoc committam, ex numero ipſorum qui ad nos talia pertulerunt. Sunt enim in vobis homines religioſi, ſi qui eum rumorem falsò reprehenſum eſſe doluerunt, & tamen crediderunt factum. Ex ipſis ergo aliquis veniat ad nos, ſuſcipiat poſſeſſionem. Omnes fructus pretijs ſuis fideliter vendat, vt reddi poſſit faciliùs quod debetur, & hodie recedat inde cura presbyteri. Locus etiam ipſe, vbi monaſterium conſtitutum eſt, à memorato honorabili filio meo Eleuſino, ipſi presbytero Barnabæ donatus eſt. Antequam ordinaretur presbyter, in ipſo loco monaſterium inſtituit. Sed tamen quia nomine ipſius donatus erat locus, mutauit inſtrumenta, vt nomine monaſterij poſſideatur. De fundo Victorianenſi ego rogo, ego peto, vt ſi quis religioſus eſt, fide agat, & exhibeat Eccleſiæ iſtam operam, vt citò debitum reddam. Quòd ſi nemo de laicis fuerit inuentus, ego præpono alium, iſte illuc non accedet. Quid vultis amplius? Nemo laceret ſeruos Dei, quia non expedit lacerantibus. Seruis Dei quidem merces falſis detractionibus creſcit, ſed creſcit etiam pœna detrahentibus. Non ſine cauſſa dictum eſt: *Gaudete & exultate*, quando detrahunt de vobis dicentes falſa, *quia merces veſtra magna eſt in cælis.* Nolumus cum detrimento veſtro magnam habere mercedem. Minùs ibi habeamus, & tamen vobiſcum ibi regnemus. Matth. 5.

EXPLICIT.

QVia ergò conſtat, ſanctam Eccleſiam prædictorum Patrum exempla ſequi debere, quorum noſcitur documentis poſt Apoſtolica inſtituta vbertim coruſcare: debent non ſolùm Prælati imitando, verùm etiam ſubditi obſequendo, vſquequaque ſtudere, qualiter eorum exemplis & doctrinis parentes, ad felicitatis gaudia, quò illi præceſſerunt, valeant peruenire. Quoniam ſicut hi, qui eorum doctrinis & exemplis ſumma deuotione obediunt, æternis gaudijs inferuntur: ita nimirum ea ſectari nolentes, æternis ſupplicijs mancipantur. Memoratas itaque ſanctorum Patrum ſententias, quibus clericalis ordo ad bene viuendum inſtruitur, ſedulè perlegat & diligenter pertractet, quiſquis canonicam profeſſus eſt vitam. Quas cùm bene perſcrutatus fuerit, patenter inueniet, quòd illi non eneruatè, ſed religiosè viuendum ſit.

Cap. CXIV. *Quæ præcepta ſpecialiter monachis, quæ generaliter ceteris conueniant Chriſtianis.*

PRopter quorumdam ſimplicium verba, qui religioſis & eruditis viris ſeſe admonentibus ac redarguentibus plerumque obijcere ſolent, ſolos monachos ſcripturarum ſanctarum præcepta obſeruare debere; operę pretium duximus, quædam Euangelica atque Apoſtolica quàm breuiſſimè ad medium deducere præcepta; vt hæc huiuſcemodi imperiti homines audientes, hiſque aurem cordis accõmodantes, intelligant quæ ſibi, quę monachis conueniant obſeruare præcepta. Qui enim mente & corpore vult contemnere ſæculum, & pauperem ſequi Chriſtum, audiat ipſum dicentem in Euangelio: *Si vis perfectus eſſe, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus: & veni, ſequere me.* & iterùm: *Omnis qui reliquerit domum, aut fratres, aut patrem, aut matrem, aut agros propter me, centuplum accipiet, & vitam æternam poßidebit.* Ad diſcipulos autem: *Vos,* inquit, *qui reliquiſtis omnia, & ſecuti eſtis me, ſedebitis ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſraël.* Hæc & huiuſcemodi præcepta ſolis ſpecialiter congruunt monachis: & quantò ſingularia, tantò & præcipua. Dicit etiam idem Saluator generaliter omnibus: *Omnis qui venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animã ſuam non poteſt meus eſſe diſcipulus.* & iterùm: *Qui amat filium aut filiã ſuper me, non eſt me dignus.* & *Qui non accipit crucem ſuã & ſequitur me, non eſt me dignus.* & iterùm: *Qui non renuntiauerit omnibus quæ poßidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* & iterùm: *Omnia quæcumque vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis.* & iterùm: *Attendite ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud*

Matth. 19. Ibid. c. 19. Luc. 14. Matth. 10. Matth. 7. Matth. 6.

Digitized by Google

Matth. 6. *Patrem veſtrum.* Item : *Theſaurizate vobis theſauros in cœlo, vbi nec ærugo, nec tinea demo-*
Luc. 21. *litur.* Item : *Attendite vobis, ne fortè grauentur corda veſtra in crapula & ebrietate, & curis*
Matth. 5. *huius vitæ.* Item : *Dico autem vobis : Nolite reſiſtere malo.* & : *Diligite inimicos veſtros : bene-*
Ibid. *facite his qui vos oderunt. & orate pro perſequentibus & calumniantibus vos.* Item : *Omnis qui*
iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit, racha, reus erit concilio. Qui dixerit,
Ibid. *fatue, reus erit gehennæ ignis.* Item ; *Nolite iurare neque per cœlum, neque per terram. Sit au-*
Matth. 12. *tem ſermo veſter, eſt eſt, non non.* Item: *Omne verbum otioſum quod locuti fuerint homines, red-*
dent de eo rationem in die iudicij. Item : *Si quis te percuſſerit in dextera maxilla, præbe illi & al-*
Luc. 6. *teram.* Item : *Eſtote miſericordes, ſicut & Pater veſter miſericors eſt.* Item : *Si peccauerit in*
Matth. 18. *te frater tuus, dimitte ei ſepties : & non ſolùm ſepties, ſed vſque ſeptuagies ſepties.* Itẽ : *Si non remi-*
ſeritis hominibus de cordibus veſtris, nec Pater veſter cœleſtis dimittet vobis peccata veſtra. Itẽ;
Matth. 6. *Quærite primùm regnũ Dei & iuſtitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis.* Et cuidã diuiti: *Si,*
Matth. 19. inquit, *vis ad vitam ingredi, ſerua mandata,* id eſt, *non homicidiũ facies, non adulterabis, non fur-*
tũ facies, non falſum teſtimoniũ dices, non concupiſces rem proximi tui, honora patrẽ tuum & ma-
trẽ tuam. & diliges proximũ tuum ſicut teipſum. Et cuidã legis doctori, ſe interroganti, quod
Matth. 22. eſſet mandatum magnum in lege, ait : *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex*
tota anima tua, & ex tota mente tua : hoc eſt maximum & primum mandatum. Secundum au-
tem ſimile eſt huic : Diliges proximum tuum ſicut teipſum. In his duobus mandatis tota lex pendet
Rom. 13. *& prophetæ.* Paulus quoque Apoſtolus dicit: *Qui diligit proximum, legem impleuit. Nam non*
adulterabis, non occides, non furaberis, non falſum teſtimonium dices, non concupiſces rem pro-
ximi tui & ſi quod eſt aliud mandatum, in hoc verbo inſtauratur, Diliges proximum tuum ſicut
1. Theſſ. 5. *teipſum.* Item idem : *Patientes eſtote ad omnes, videte ne quis malum pro malo alicui reddat,*
ſed ſemper quod bonum eſt ſectamini inuicem & in omnes. Hæc enim eſt voluntas Dei. Omnia
autem probate, quod bonum eſt, tenete: ab omni ſpecie mala abſtinete vos. Item idem : *Mortifi-*
Coloſſ. 3. *cate membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram : fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiſ-*
centiam malam, & auaritiam. Item idem : *Nunc autem deponite & vos iram, indignationem,*
malitiam, blaſphemiam: & turpis ſermo de ore veſtro non procedat. Item idem : *Induite vos viſ-*
cera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem, modeſtiam, patientiam, ſupportantes inuicem. Item
idem : *Nolite mentiri inuicem.* Item idem : *Si conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt*
Epheſ. 4. *quærite.* Item idem : *Eſtote inuicem benigni, miſericordes, donantes inuicem, ſicut & Deus in*
Ibid. *Chriſto donauit vobis.* Item idem : *Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blaſ-*
Epheſ. 5. *phemia tollatur à vobis, cum omni malitia.* Item idem : *Fornicatio, & omnis immunditia, aut*
auaritia nec nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos, aut turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſcurri-
1. Cor. 6. *litas.* Item idem : *An neſcitis quia iniqui regnum Dei non poſſidebunt? Nolite errare, Deus non*
irridetur : quia neque fornicarij, neque idolis ſeruientes, neque adulteri, neque molles, neque maſ-
culorum concubitores, neque fures, neque auari, neque ebrioſi, neque maledici, neque rapaces reg-
Epheſ. 5. *num Dei poſſidebunt.* Item idem : *Omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, non habet he-*
1. Cor. 4. *reditatem in regno Chriſti & Dei.* Item idem : *Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti.* Item
Hebr. 12. idem : *Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Dominum.* Item
2. Tim. 2. idem ad Timotheum : *Diſcedat,* inquit, *omnis ab iniquitate, qui nominat nomen Domini.*
1. Ioan. 2. Apoſtolus quoque Ioannes ait : *Nolite diligere mundum. neque ea quæ in mundo ſunt : quia*
Ibid. *ſi quis diligit mundum, non eſt caritas Patris in eo.* Item idem : *Qui dicit ſe in Chriſto manere,*
1. Ioan. 3. *debet ſicut ille ambulauit, & ipſe ambulare.* Item ipſe: *Omnis qui odit fratrem ſuum, homici-*
Iacob. 4. *da eſt : & omnis homicida non habet vitam æternam in ſe manentem.* Iacobus autem Apoſto-
lus ait : *Quicumque voluerit amicus eſſe ſæculi huius, inimicus Dei conſtituitur.*

Multa quidem & innumera legalia, prophetica, & Euangelica atque Apoſtolica poterant proferri documenta, quibus infatigabiliter atque inexcuſabiliter deuotio famulari debet Chriſtiana : ſed propter eos quos ſuprà memorauimus, hæc pauca breuiter adnumerare ſtuduimus, qui inſipienter aſſerunt, ſolos monachos arctam ſectari debere viam, cùm vtique Dominus arctam & anguſtam viam dicat eſſe quæ ducit ad vitam, & nemo niſi per eam in vitam ingredi poſſit æternam. Non ſolùm igitur monachis & clericis, verùm etiam omnibus qui Chriſtiano cenſentur vocabulo, per hanc arctam & an-

guſtam

guſtam intrandum eſt viam. Quid ergo arctius, quàm id quod præcipitur: *Diligite inimicos veſtros. & nolite reſiſtere malo: & qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio: & qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo*: & cetera talia? Hæc quippe arcta ſunt, ſed ſaluberrima: & quantò arctiora, tantò potiora & eminentiora. Matth. 5.
Oportet itaque omnes qui iuxta Apoſtolum in Chriſto baptizati ſumus, Chriſtumq; induimus, in nouitate vitæ ambulare, ſemperque ante oculos ponere pactum, quod cum Deo in baptiſmate fecimus, vbi abrenuntiauimus ſatanæ, & omnibus pompis eius, & omnibus operibus eius. Quod pactum tunc irritum fit, cùm in fide quis permanendo, vitijs, aut à fide exorbitando, idolorum cultibus aut hæreſum erroribus implicatur. Quia ergo (ſicut ſcriptum eſt) corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem, & fragilitas humana poſt baptiſmi gratiam peccatorum ſordidatur illecebris, eademque peccata baptiſmatis iteratione nequaquam deleri poſſunt: neceſſe eſt vt pœnitentiæ lamentis, & eleemoſynarum largitionibus, & ceteris bonorum operum executionibus, quàm celerrimè deleri procurentur. Et quia vnus eſt pater noſter & magiſter & Dominus, vna fides, vnum baptiſma, vna mater ſancta Eccleſia, inſtanter & vigilanter ab omnibus certandum eſt, quamquam diuerſorum donorum modis curatur, qualiter vnà ad ſanctam & ſupernam Hieruſalem matrem noſtram tendamus, quo ſine fine cum Domino viuere mereamur. Illud quoque ſciendum, quia quantò quiſque ſe in præſenti ſæculo pro Chriſti amore abiectiorem fecerit, tantò magis in futuro feliciorem remunerationem percipiet. Rom. 6. Sap. 9.

Cap. CXV. *Quòd canonica inſtitutio, Euangelica & Apoſtolica auctoritate fulta, ceteris ſuperemineat inſtitutionibus.*

QVia euidenti auctoritate liquet, canonicam inſtitutionem ceteris præſtare inſtitutionibus; debent, neceſſe eſt, qui huius profeſſionis cenſentur nomine, procurare, qualiter in ſemetipſis eamdem inſtitutionem vita & moribus exornent potiùs, quàm dehoneſtent. Quoniam qui tantæ auctoritatis inſtitutione pollent, & ſe alijs imitabiles præbere debent, verendum eſt, ne ſi (quod abſit) à propoſito exorbitauerint, regno Dei indigni fiant. Quamquam enim canonicis, quia in ſacris canonibus illis prohibitum non legitur, liceat linum induere, carnibus veſci, dare & accipere, proprias res & Eccleſiæ cum humilitate & iuſtitia habere, quod monachis, qui ſecundùm regularem inſtitutionem arctiorem ducunt vitam, penitùs inhibitum eſt: non tamen in cauendis vitijs & amplectendis virtutibus, eorum à monachorum diſtare debet vita. Monachi namque, qui Euangelicum præceptum ſequentes, diſtractis atque renuntiatis patrimonijs, ſua Chriſto dedêre, meritò de facultatibus Eccleſiæ ſubſidium accipiunt temporale: vt quia toto mentis deſiderio cœleſtia appetunt, ſic in hac peregrinationis via ſumptibus Dominicis ſuſtententur, quatenus ad ea quæ contempſerunt, minimè redire qualibet neceſſitatis cauſſa compellantur. Et quia nihil ſibi proprium reliquerunt, manifeſtum eſt, illos copioſioribus Eccleſiæ ſumptibus quàm canonicos, qui ſuis & Eccleſiæ licitè vtuntur rebus, indigere. *Vnuſquiſque enim*, vt ait Apoſtolus, *proprium donum habet à Deo*. 1. Cor. 7.

Cap. CXVI. *Quid ſint res Eccleſiæ.*

RES Eccleſiæ, ſicut à ſanctis Patribus traditur, & in ſuperioribus capitulis continetur, vota ſunt fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum. Fideles namque fidei ardore & Chriſti amore ſuccenſi, ob animarum ſuarum remedium & cœleſtis patriæ deſiderium, ſuis proprijs facultatibus ſanctam locupletem fecerunt Eccleſiam, vt his & milites Chriſti alerentur, & Eccleſiæ exornarentur; pauperes recrearentur, & captiui pro temporum oportunitate redimerentur. Quapropter vigilanti ac ſolerti cura prouidendum

dendum eſt his, qui eius facultates adminiſtrant, ne eas in ſuos ſolummodò vſus conuertant, ſed magis iuxta poſſibilitatem rerum, Chriſto famulantium, imò eorum in quibus Chriſtus paſcitur & veſtitur, curam gerere penitùs non negligant. Sed & ſententia beati Hieronymi, non ſolùm Prælatis, ſed etiam ceteris, qui rebus vtuntur Eccleſiæ, vigilanter perpendenda eſt, qui ita in Commentario Matthęi Euangeliſtæ ait: Omnes igitur qui ſtipe templi, & his quæ conferuntur ad vſus Eccleſiæ, abutuntur in alijs rebus, quibus ſuam expleant voluntatem, ſimiles ſunt ſcribarum & ſacerdotum, redimentium mendacium & Saluatoris ſanguinem. Ergo res Eccleſiæ pauperibus & militibus Chriſti ſtipendiariæ debent intelligi. Vnde totis niſibus Prælatis ſatagendum eſt, vt ſanctorum Patrum dictis & exemplis obſequentes, de rebus ſibi commiſſis (vt præmiſſum eſt) & ſubditos gubernent, & pauperes foueant, cunctiſque vtilitatibus ac neceſſitatibus Eccleſiæ fideliter adminiſtrando conſulant, quatenus de fideli adminiſtratione ab ipſo, cuius miniſtri eſſe noſcuntur, ineffabiliter remunerari mereantur.

Cap. CXVII. *Quòd diligenter munienda ſint clauſtra Canonicorum.*

PRæpoſitorum officij eſt, vt ſubditorum mentes ſanctarum ſcripturarum lectionibus aſſiduè muniant; ne lupus inuiſibilis aditum inueniat, quo ouile Domini ingredi, & aliquam ouium ſurripere valeat. Et quamquam ab his hoc inſtantiſſimè ſpiritaliter fieri oporteat; neceſſe eſt tamen, vt clauſtra, in quibus clero ſibi commiſſo canonicè viuendum eſt, firmis vndique circumdent munitionibus, vt nulli omnino intrandi aut exeundi, niſi per portam, pateat aditus. Sint etiam interiùs Dormitoria, Refectoria, Cellaria, & ceteræ habitationes, vſibus fratrum in vna ſocietate viuentium neceſſariæ. Qui verò hæc quæ præmiſſa ſunt, iuxta quod poſſibilitas ſuppetit, agere renuerit, impar minuſque idoneus ad cetera Eccleſiaſtica officia peragenda habendus eſt. Et quamquam diuina vltione ſit dignus, Synodali tamen eſt ſententia feriendus.

Cap. CXVIII. *Vt in congregandis Canonicis modus diſcretionis ſit tenendus.*

CAuendum ſummoperè Prępoſitis Eccleſiarum eſt, vt in Eccleſijs ſibi commiſſis non plures admittant clericos quàm ratio ſinit, & facultas Eccleſiæ ſuppetit: ne ſi indiſcretè & extraordinariè plures aggregauerint, nec ipſos gubernare, nec ceteris Eccleſiæ neceſſitatibus, vt oportet, valeant adminiculari. Sunt namque nonnulli vanam gloriam ab hominibus captantes, qui numeroſam cleri congregationem volunt habere, cui nec animæ nec corporis curant ſolatia exhibere. Hi namq; taliter aggregati, dum à Prælatis ſtipendia neceſſaria non accipiunt, neque canonicum ſeruant ordinem, nec diuinis officijs inſiſtunt, clauſtra ſocietatemque ceterorum relinquentes, efficiuntur vagi & laſciui, gulæ & ebrietati & ceteris ſuis voluptatibus dediti. Quidquid ſibi libitum eſt, licitum faciunt. Proinde Præpoſitis ſolerter prouidendum eſt, vt in hoc negotio modum diſcretionis teneant. Scilicet vt nec pluſquam oportet, & poſſibilitas Eccleſiæ ſuppetit, in congregationem admittant; nec eos, quos rationabiliter gubernare poſſunt, cauſa auaritiæ abijciant.

Cap. CXIX. *De his qui in congregatione ſibi commiſſa ſolummodò ex familia Eccleſiæ clericos aggregant.*

SVnt nonnulli, qui tantùm ex familia Eccleſiaſtica clericos in ſibi commiſſis congregant eccleſijs: & hoc ideò facere videntur, vt ſi quando eis aliquid incommodum fecerint, aut ſtipẽdia oportuna ſubtraxerint, nihil querimoniæ contra ſe obijcere præſumant;

Digitized by Google

ſumant; timentes ſcilicet ne aut ſeueriſſimis verberibus afficiantur, aut humanæ ſeruituti denuò crudeliter addicantur. Hoc autem non ideò dicitur, vt ex familia Eccleſiæ, probabilis vitæ, in congregatione non ſint admittendi, præſertim cùm apud Deum non ſit perſonarum acceptio; ſed potiùs, vt propter quam intulimus occaſionem, nullus Prælatorum, ſecluſis nobilibus, viles tantùm in ſua congregatione admittat perſonas.

Cap. CXX. *Qui clerici in congregatione canonica conſtituti, Eccleſiaſtica accipere debeant ſtipendia.*

QVia ſanctorum Patrum ſuprà notatæ ſententiæ docent, clericos non diuitiarum ſectatores eſſe, nec res Eccleſiarum inofficiosè accipere debere; non ab re putauimus, nonnulla capitula libri Proſperi, ad medium, & exempli cauſſa, deducere, in quibus ita legitur: *Qui Eccleſiæ ſeruiunt & ea quibus opus non habent, aut libenter accipiunt aut exigunt, nimis carnaliter ſapiunt.* Item ibi: *Satis quippe indignum eſt, ſi fidelis & operoſa deuotio clericorum, propter ſtipendium ſæculare, præmia ſempiterna contemnat.* Item ibi: *Si propter hoc non vult ſua quiſque relinquere, vt habeat vnde viuat: vt quid accipit, vnde rationem reddat? vt quid peccatis alienis ſua multiplicat?* His igitur & ceterorum ſanctorum Patrum dictis diligenter animaduerſis, ſtudeant neceſſe eſt clerici in accipiendis Eccleſiaſticis ſumptibus ſuum vitare periculum. Proinde qui & ſuas & Eccleſiæ habent facultates, & vtilitatem Eccleſiæ aut interiùs aut exteriùs conferunt; accipiant in congregatione cibum & potum, & partes eleëmoſynarum, & his contenti ſint, ne plus accipientes, pauperes grauare videantur: perpendentes ſententiam Proſperi, qua dicitur: *Qui ſua poßident, & dari ſibi aliquid volunt; ſine grandi peccato ſua, vnde pauper victurus erat, non accipiũt.* Hi verò qui nec ſuis rebus abundant, nec Eccleſiæ habent poſſeſſiones, & magnam vtilitatem Eccleſiæ conferunt, accipiant in canonica congregatione victum & veſtitum, & eleëmoſynarum partes: quia de talibus ita in libro Proſperi ſcribitur: *Clerici quos voluntas aut natiuitas pauperes fecit, in congregatione viuentes, neceſſaria vitæ accipiant: quia ad ea accipienda non eos habendi ducit cupiditas, ſed cogit viuendi neceßitas.* Porrò ſi tales fuerint qui nec ſuas nec Eccleſiæ velint habere poſſeſſiones, horum neceſſitatibus prouidentiſſima gubernatione de facultatibus Eccleſiæ debent ſubuenire Prælati, attendentes illud Proſperi: *Quod habet,* inquit, *Eccleſia, cum omnibus nihil habentibus commune habet. Sed & illorum curam nihilominus gerere debet, quos aut infirmitas aut ſenectus aggrauat, quos etiam conſtat olim in vtilitatibus Eccleſiæ deſudaſſe.*

De vita cōtempl. l. 2. c. 10.

Ibid. c. 12.

Ibid. c. 12.

Ibid. c. 9.

Cap. CXXI. *Vt in congregatione canonica æqualiter cibus & potus accipiant.*

SOlet in plerìſque canonicorum congregationibus irrationabiliter atque indiſcretè fieri, vt nonnulli clerici, qui & diuitijs affluunt, & aut parùm aut nihil vtilitatis Eccleſiæ conferunt, maiorem ceteris diuinum ſtrenuè peragentibus officium annonam accipiant: cùm hoc ita fieri debere nuſquam nec in auctoritate ſcripturarum, nec in traditionibus ſanctorum Patrum poſſit quoquo modo ſancitum reperiri. Sed quia huiuſcemodi factum nulla auctoritate fulcitur, ſed magis gulæ, imò auaritiæ cauſſa conſtat eſſe inolitum; reſtat vt falce iuſtitiæ reſecetur, & æquitatis cenſura ab eiſdem locis, in quibus fit, prorſus abdicetur. Eſt nempe rationabile iuſtumque coram Deo & hominibus, vt in vnaquaque canonica congregatione, à minimo vſque ad maximum, cibum & potum omnes æqualiter accipiant; hi videlicet qui propter aliquam vtilitatem in numero canonicorum fuerint admiſſi. Quamquam enim plerique ſubditorum à prælatis, rebus quibuſlibet alijs plus ceteris meritò ſoleant honorari, in hac tamen ſocietate, ſecluſa perſonarum acceptione, vna debet cibi & potus æqualitas eſſe.

I 3 Cap.

Cap. CXXII. De menſura cibi & potus.

ILlud quoque congruentiſſimè,& rationabiliter tenendum eſſe cenſuimus,vt in ſingulis locis, in quibus ſocialiter canonicè Domino militatur, panē & pulmentum & eleēmoſynarum partes æqualiter canonici accipiant. Et quamquam decentiſſimum foret, vt ſimiliter æquè potum acciperent, non tamen id æqualiter in omnibus locis, nec Eccleſiarum diuerſiſſimæ facultates, nec terrarum qualitates, nec euentuum ſinunt fieri poſſe varietates. Vnde neceſſarium duximus, vt in hoc negotio modum diſcretionis tenendum deſcriberemus. Quapropter communi voto, communiq́ue conſenſu, ſacro conuentui ſtatuere placuit, vt in omnibus locis, maioribus ſcilicet & minoribus, accipiant ſinguli canonici pèr ſingulos dies quattuor libras vini. In locis verò vbi maiores ſunt facultates Eccleſiæ,verbi gratia,tria aut quattuor aut certè octo, & eò ampliùs millia manſi, ſi eadem regio vini ferax fuerit, accipiant per ſingulos dies quinque libras vini; ſi tamen ſterilitas impedimento non fuerit temporis. Si verò vinifera plenè non fuerit, tres libras vini & tres ceruiſiæ. Et ſi penitùs vini ferax non fuerit,accipiant libram vini, & quinque libras ceruiſiæ, In mediocribus enim locis,mille aut mille quingentos , vel certè duo millia manſos habentibus,ſi regio (vt præmiſſum eſt)vini ferax fuerit,quattuor libras vini : & ſi plenè vini ferax non fuerit,duas libras vini, & tres potus ex diuerſis materijs confecti. Quòd ſi etiam vini ferax minimè fuerit, quattuor libras memorati potus, & libram vini accipiant. Porrò in minoribus locis, ducentos aut trecentos manſos habentibus, accipiant duas libras vini. Quòd & ſi eadem regio (vt iam dictum eſt) vineis caruerit, tribuantur eis tres libræ ceruiſiæ, &,ſi facultas ſuppetit, libra vini. Licet enim in nonnullis prouincijs copia deſit vini,ſatagendum eſt tamen Prælatis, vt ex circumiacentibus viniferis prouincijs vinum habeant. Quoniam quamquam in pleriſque regionibus vineæ non ſint, abundat tamen ſancta Dei Eccleſia, Domino attribuente, aliarum rerum copijs, è quibus induſtria Prælatorum ex alijs prouincijs vinum adipiſci, ſibiq́ue ſubditis iuxta facultatem pocula conferre poſſunt. In locis igitur vbi permodicæ ſunt res Eccleſiæ, aut fortè quorumdam abſtractu valde attenuatæ, pauci numero, magni tamen conſtituantur officio;quibus ſaltem præmiſſa minor menſura ſine difficultate dari poſſit.Diebus verò feſtis, ſicut moris eſt Eccleſiæ, iuxta quod meliùs Prælati poſſunt, fratribus cibum potumq́ue miniſtrent. In his itaque locis,vbi fortè nonnulli Prælati piorum Prælatorum imitantes exemplum, magis ſubditis dare ſoliti ſunt,nullatenus bonum quod faciunt obmittant. Sed & ſi cui, ob æternam retributionem, magis ſubditis ſupererogare libuerit, hilariter quod potuerit tribuat. Sin autem,nullatenùs menſuram prędictam abſque ineuitabili cauſſa eis ſubtrahat. Quando igitur tempus ſterilitatis vini exſtiterit,ſicut crebrò peccatis præpedientibus euenire ſolet, & Prælati,quantùm debent , dare vinum canonicis nequiuerint,id quod dederint, ſic diſcretè & temperatè diſtribuant, vt omnes communiter eo vtantur. Non autem id murmurantes,ſed magis cum gratiarum actione quod dari poteſt, accipiant, & ſocialiter in ſancto propoſito perſeuerent.

Idcircò proſpicere ſibi debent canonici, vt vinum aut quemlibet alium potum, in eleēmoſyna ſibi datum, in communi recondant cellario: quatenùs imminente huiuſcemodi ſterilitatis tempore, ſuis eo ſuffragentur communiter neceſſitatibus. Non tamen eis propter hoc à Prælatis potus debitus penitùs ſubtrahatur,ſi eſt vnde detur. Qui verò & ſuis & Eccleſiæ abundant rebus , inſtante ſterilitatis tempore,eis, quos pauperes paſcit Eccleſia ſuis facultatibus, cū caritate & humilitate ſuffragari procurent, vt iuxta Apoſto-
Rom. 15. lum, *Frater fratrem adiuuet, & ambo conſolentur.* Non tamen ob id ſe ſuperbiendo extollant : quia, ſicut in libro Proſperi legitur, non ſe debent huiuſcemodi inani iactantia præferre his, quos nihil habentes paſcit ac veſtit Eccleſia. Illud intereà ſemper caueant Prælati,ne id quod dare debent aut poſſunt, qualibet diſſimulatione aut tenacitate ſubditis ſubtrahant, ne paupertatis occaſione compulſi,per diuerſa vagari,ac turpibus ſe implicari negotijs cogantur : relictoq́ue Eccleſiaſtico officio, incipiant indiſciplinatè viuere, &

Digitized by Google

re,& proprijs voluptatibus deſeruire: & Prælati, qui eis neceſſaria largiendo, à Domino remunerari poterant, diſtrictè & ſeuerè iudicentur. Dent quippe eis pulmentum, iuxta quod vires ſuppetunt,& loca eis congrua attribuant, in quibus nutrimina fiant,vnde neceſſaria pulmenta habeant, exceptis his quæ de Eccleſiæ villis, vel oblationibus fidelium accipiunt. Habeant itaque ijdem Canonici hortos olerum, vnde cum ceteris additamentis aliquod pulmentum quotidie in Refectorio ſibi viciſſim miniſtrent. Propter diuerſitates namque & inæqualitates menſurarum,quę apud pleroſque non æquę ſecundùm Domini legem, ſed ſecundùm vniuſcuiuſque prouinciæ vſum habentur, menſuram cibi & potus ponderis ratione Canonicis dandam eſſe cenſuimus. Et hoc ideò, quia cùm huiuſcemodi menſuræ diuerſiſſimę & inæquales ſoleant haberi, publicum tamen pondus prouincijs,ciuitatibus, metalliſque indiium, nihil diuerſitatis aut inæqualitatis pati debet: quatenùs ſicut idem pondus æquum permanet, ita etiam eadem menſura æquè illis tribuatur.Nouerint tamen generaliter omnes, libram non ampliùs quàm duodecim vncijs conſtare debere.

Cap. CXXIII. *Quòd à Prælatis gemina paſtio ſit ſubditis impendenda.*

SOlerter Prælatis ſatagendum eſt,vt eos quibus præſunt,verbis & exemplis ad bene viuendum informent: fixeque corde tenendum, ne eos quaſi proprios,ſed vt Domini ſui gregem tractare meminerint,iuxta illud quod Petro dicitur: *Si diligis me,paſce oues meas.*Meas,inquit, non tuas. Et hoc ideò dicimus, quia ſunt nonnulli, qui oues Chriſti, non amore Chriſti,ſed ſuæ vel gloriæ,vel dominationis, vel quæſtus gratia paſcunt. Sed & hoc vigilanter perpendere debent, quòd eadem paſtio gregis Dominici non vniformi,ſed multimoda eſt ſolicitudine gerenda; ſcilicet quia & terrena ſubſidia diligenter illis præbere, & exempla virtutis ſimul cum verbo prædicationis debent ſolicitè impendere. Quapropter ſtudeat vnuſquiſque Prælatus, vt familię Chriſti annonam ſpiritalem, carnalemque fideliter ſubminiſtret, vt effici mereatur ille Euangelicus ſeruus, de quo dicitur: *Fidelis ſeruus & prudens,quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, vt det illis in tempore tritici menſuram.* Ergo, ſicut ſubditis neceſſaria corporis tribuunt, ita nihilominus ſtudere debent,vt ijdem religioſiſſimè ordinem canonicum ſeruent, & Prælatis ſuis ac magiſtris honorem debitum humiliter impendant. Vt Horis canonicis diuinum officium deuotiſſimè expleant: intus foriſque non ſolùm habitu & actu, ſed etiam ipſo inceſſu irreprehenſibiles exiſtant. Vt non otio vacent, non vaniloquijs inſeruiant, non detractionibus, & ceteris vitiorum illecebris incumbant: ſed potiùs aut orationi, aut lectioni, aut quibuſlibet Eccleſiæ, aut certè proprijs vtilitatibus vacent; aut etiam doctrinis ſanis, & diuerſarum artium erudiantur diſciplinis: ita videlicet, vt nullus in congregatione inutilis aut otioſus exiſtens, ſtipendia Eccleſiæ inofficioſe accipiat. Vt quotidie ad Collationem veniant,vbi & hanc Inſtitutionem, & aliarum ſcripturarũ ſanctarũ lectiones perlegant,& pro admiſſis veniam poſtulent,& ſententiã pro qualitate admiſſi ſuſcipiant:vbi etiã de communi profectu & vtilitate Eccleſię pertractent.Vt omnes in Dormitorio, niſi quem infirmitas aut ſenectus id facere prohibuerit, dormiant. In Refectorio quotidie vnà reficiantur: niſi fortè quem neceſſitas abeſſe compulerit,& hoc non ſine licentia magiſtri fiat. Illis quoque comedentibns,& ſilentium religioſè tenentibus, continuatim legatur lectio, & ab his intentiſſimè audiatur. Vt viciſſim in Refectorio, & ceteris communibus neceſſitatibus, ſibi fraternitatis officio ſeruiant. Vt nullus foras,niſi per licentiam,egrediatur; egreſſus quoque nullum de ſe detractioni locum det, ſed magis imitabilem ſe cunctis exhibeat. Hanc igitur geminam paſtionem Prælati ſibi commiſſis ouibus impendere inſtanter procurent, vtpote pro animabus eorum Domino rationem redditurі: quatenus videlicet eas paſtori omnium Chriſto, ſummo Pontifici, ſecum in tremendi examinis die illęſas pręſentantes, non cum reprobis & di-

Ioan. 21.

Matth. 24.
Luc. 12.

uina

Digitized by Google

nina vltione feriendis damnentur, ſed potiùs cum electis paſtoribus perpetua felicitate à Domino remunerentur.

Cap. CXXIV. *Vt Canonici, ſicut in ceteris, ita etiam in cultu veſtium modum teneant diſcretionis.*

QVærere potiùs Deum cultum cordis quàm corporis, euidentibus ſcripturæ ſanctæ patet indicijs. Proinde Canonicis totis viribus elaborandum eſt, vt & indumenta virtutum habeant interiùs, & per immoderatum cultum caueant dehoneſtare religionis dignitatem exteriùs. Quantum etiam à ſuperfluo & immoderato cultu veſtium ſe compeſcere debeant, multis ſanctorum Patrum documentis perdoceri poteſt. Dicit enim beatus Hieronymus in epiſtola ad Euſtochium: Sunt quidam mei ordinis, quibus omnis cura eſt de veſtibus, ſi benè oleant, ſi pes laxa pelle non folleat, crines calamiſtri veſtigio rotantur, digiti de anulis radiant, & ne plantas humidior via ſpargat, vix imprimunt ſumma veſtigia. Tales, inquit, cùm videris, ſponſos magis æſtimato quàm cleri-
Homil. 6. in Euang. cos. Et B. Gregorius: Nemo, inquit, æſtimet, in luxu, atque in ſtudio pretioſarum veſtium peccatum deeſſe: quia ſi hoc culpa non eſſet, nullo modo Ioannem Dominus de veſtimenti ſui aſperitate laudaſſet. Si cultus veſtium culpa non eſſet, nequaquam Paulus Apoſtolus per epiſtolam feminas à pretioſarum veſtium appetitu compeſceret, di-
1. Tim. 2. cens: *Non in veſte pretioſa.* Penſandum nobis ſummopere eſt de cultu veſtium, quæ culpa ſit, hoc etiam viros appetere, à quo curauit paſtor Eccleſiæ & feminas prohibere. Quapropter oportet Canonicos ſanctarũ ſcripturarum auctoritati parere, ſanctorumque Patrum documenta vigilanter perpendere, vt humilitate, quam corde geſtant, actu, habitu, inceſſu, ipſa etiam equitatione religioſiſſimè demonſtrent, pluſque velint ſancta conuerſatione, eximijſque moribus, quàm ornatu veſtium fulgere. Si enim more coniugatorum in ſe ornandis, nitore veſtium, faleris equorum, ceteriſque humanæ vanitatis rebus abuſi fuerint, ſcilicet vt ſe ſimilibus vti debere contendant, in quo eorum conuerſatio à laicorum diſtare videbitur? Decet porrò, vt eorum talis ſit veſtium cultus, qui occaſione vanitatis careat, & nihil nouitatis, nihil ſuperfluitatis redoleat, nihilque reprehenſionis, aut detractionis habeat. Non enim ſpecialiter præſumi debet ab aliquo, quod non generaliter teneatur ab omnibus, id eſt, nec plus iuſto cultior veſtis, nec inſolita atque deformis: quia in vtroque illorum, aut elationis, aut certè ſimulationis noxa pateſcet. Inter vtrumque enim virtus diſcretionis moderatiſſimè tenenda eſt. Quę pleniſſimè
Cap. 22. in vita B. Auguſtini, in laudem illius prolata, ita legitur: Veſtis eius & calceamenta, vel lectualia, ex moderato & competenti habitu erant, nec nitida nimiùm, nec abiecta plurimùm: quia his plerique vel iactare ſeſe inſolenter homines ſolent, vel abijcere, ex vtroque, non quę Ieſu Chriſti, ſed quę ſua ſunt, quęrentes. At iſte, vt dixi, medium tenebat, neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram declinans.

Cap. CXXV. *Vt Canonici cucullas monachorum non induant.*

REprehenſibilem & Eccleſiaſtica emendatione dignum apud pleroſque Canonicos inoleuiſſe comperimus vſum, eò quòd contra morem Eccleſiaſticum cucullas, quibus ſolis monachis vtendum eſt, induant, cùm vtique illorum habitum penitùs vſurpare non debeant, à quorum propoſito quodam modo diſtant: quia ſicut indecens eſt, vt arma militaria more laicorum geſtent, ita nimirùm inhoneſtum & valdè indecorum eſt, vt alterius propoſiti indumenta ſibi imponant. Habitus namque ſingulorum ordinum idcircò in Eccleſia ab inuicem diſcreti ſunt, vt his viſis, cuius propoſiti ſit geſtans, vel in
Deut. 22. qua profeſſione Domino militet, liquidò cognoſcatur. Nam & Domini lege vir muliebrem, & mulier virilem prohibetur inducere veſtem, ſcilicet vt vterque ſexus ſibi conuenienti

Digitized by Google

nienti veſte indutus inccdat. Sicut enim turpe eſt, virum veſtem muliebrem, & mulierem veſtem virilem inducre: ita valde indecorum eſt, Canonicum veſtem monaſticam inducre, niſi tamen cum veſte etiam propoſitum voluerit aſſumere. Et quia huiuſcemodi vſus nulla auctoritate approbatur, ſed potiùs ab his qui ſanum ſapiunt, meritò reprehenditur & repudiatur, oportet vt abhinc, ne fiat penitùs, inhibitum ſit.

Cap. CXXVI. *Excerptum ex libro Officiorum Iſidori. Qua auctoritate Horæ canonicæ celebrentur, quas ſcire ac religioſè obſeruare Canonicos oportet.*

HOram tertiam, ſextam & nonam Daniel & tres pueri ſupplicationibus deuouerunt: ſcilicet vt ab ortu diei in tempus ſupplicationis tres horæ porrectæ, Trinitatis nobis reuerentiam declararent: pariterque à tertia & ſexta, vſque inde ad nonam, per lucis interualla ratis dimenſionibus terminata, Trinitas ter in die rogata coleretur. Illud etiam occurrit ad probationem venerabilis Trinitatis, quòd Spiritus ſanctus hora tertia, hoc eſt, ſuo loco & numero & tempore deſcendit ad terras, impleturus gratiam quam Chriſtus promiſit. Nam & ſexta hora Chriſtus paſſus, in nonam patibuli cruciamenta porrexit. Tali enim ſacramento legitimis ad precem temporibus per ternas horas Trinitatis perfectio aut laudatur celebritatibus, aut precibus impetratur. Licet & ſi computetur diurna celebritas, per quaternarium vſque in veſpertinum officium, hoc eſt, quater ternis ſignificatur, quia mundus quadrifariò diuiſus, in Trinitate ſaluatus. Siquidem & in nocte ſtationes vigiliæ militaris in quattuor partes diuiſæ, ternis horarum ſpatijs ſecernuntur, vt & in ipſis nocturnis mundialibuſque officijs Trinitatis myſterium veneretur. L.1.cap.19. Dan.6.

Cap. CXXVII. *De Veſpertinis.*

VEſpertinum diurni finis officium, & alternæ lucis occaſus eſt: cuius ex veteri teſtamento ſolemnis eſt celebratio. Denique hoc tempore veterum ſacrificia offerri, adolerique altario aromata & thura mos erat. Teſtis eſt Hymnidicus ille, regio ac ſacerdotali perfunctus officio, dicens: *Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo: elevatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum.* In nouo quoque teſtamento eo tempore Dominus & ſaluator noſter cœnantibus Apoſtolis myſterium ſui corporis & ſanguinis initio tradidit, vt tempus ipſum ſacrificij veſperum oſtenderet ſæculi. Proinde in honore ac memoria tantorum Sacramentorum, his temporibus adeſſe nos decet Dei conſpectibus, & perſonare in eius cultibus, orationum noſtrarum illi ſacrificium offerentes, atque in eius laudibus pariter exultantes. Veſperum autem nominatum à Sidere, quod veſper vocatur, & decidente Sole exoritur. De quo propheta dicit: *Et veſperum ſuper filios hominum prodire facis.* Ibid.c.20. Exod.29. Pſal.140. Iob.38.

Cap. CXXVIII. *De Completis.*

DE Completis autem celebrandis id etiam in Patrum inuenitur exemplis, Dauid propheta dicente: *Si aſcendero in lectum ſtrati mei, ſi dedero ſomnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, & requiem temporibus meis, donec inueniam locum Domino tabernaculum Deo Iacob.* Quis non ſtupeat tantam in Dei amore animi deuotionem, vt ſomnum ſibi, ſine quo vtique corpora humana deficiunt, penitùs interdixerit, donec locum ac templum Domino fabricandum in pectore ſuo Rex & propheta reperiret? Quæ res nos debet fortiter admonere, vt ſi ipſi locus Domini eſſe volumus, & tabernaculum eius, aut templum cupimus haberi, in quantum poſſumus, exempla ſanctorum Ibid.c.21. Pſal.131.

Digitized by Google

Cap. CXXXIII. *Quales ad legendum & cantandum in Eccleſia conſtituendi ſint.*

TAles ad legendum, cantandum, & pſallendum in Eccleſia conſtituantur, qui non ſuperbè, ſed humiliter debitas Domino laudes perſoluant, & ſuauitate lectionis ac melodiæ & doctos demulceant, & minùs doctos erudiant; pluſque velint in lectione vel cantu populi ædificationem, quàm popularem vaniſſimam adulationem. Qui verò hæc doctè peragere nequeunt, erudiantur priùs à magiſtris; & inſtructi, hæc adimplere ſtudeant, vt audientes ædificent.

Cap. CXXXIV. *Qui modus ſit correptionis.*

QVamquam contemptores canonicarum Inſtitutionum Epiſcopali præcipuè iudicio plectendi ſint, qua pœna (vt ait B. Auguſtinus) in Eccleſia nulla maior eſſe poteſt; demonſtrandum tamen eſt, qualem ceteri Prælati, qui illis dignitate inferiores eſſe noſcuntur, in locis ſibi commiſſis, in quibus canonicè viuitur, erga ſubiectos quoſque delinquentes, & ea quæ propriè ad eorum propoſitum pertinēt, obſeruare nolentes, adhibere debeant correptionis modum. Sed quia omnis ætas, vel vniuſcuiuſque intelligentiæ capacitas, proprias debet habere menſuras, & iuxta modum culparum menſura extendenda eſt correptionum, & hæc omnia iure in Prælatorum pendent iudicio, quo & diſcretiſſimè temperanda ſunt: neceſſe eſt, vt ijdem Prælati circa delinquentes medici peritiſſimi imitentur factum: ſcilicet vt adhibita magnæ diſcretionis cura, quid cuique congruat, quidue conueniat, adhibeant: hoc ſummopere perpendentes, vt iuxta quantitatem vulnerum exhibeant fomenta curationum, quatenus nec alteri dent quod noceat, nec alteri ſubtrahant quod iuuat. Omiſſis igitur his, quorum ætati delinquenti
Eccleſ. 30. parcendum non eſt, ſed potiùs iuxta Salomonem, eorum latera, ne indureſcant, virgis aſſiduè tundenda ſunt; qualiter erga ceteros delinquentes, iuxta auctoritatem diuinam, & ſanctorum Patrum exempla traditioneſque id fieri oporteat, ſtrictim breuiterque oſtēdatur. Si quis frater in congregatione canonica conſtitutus, Horas canonicas frequentare neglexerit, eccleſiamque non religioſè, ſed pompaticè vel incompoſitè intrauerit, & opus Dei negligenter executus fuerit, ad Collationem venire diſtulerit, obedientiam à magiſtris ſibi iniunctam agere recuſauerit, in legendo vel cantando, vel in ceteris eccleſiaſticis diſciplinis, iuxta vires ſtudium non exhibuerit, ad menſam non neceſſitate, ſed vitio tardè occurrerit, è clauſtris ſine licentia exierit; per licentiam verò egreſſus, contra conſtitutum ſibi placitum moras fecerit, in plateas ire, aut in biuijs reſidere tentauerit, in Dormitorio aliquid indecens aut inhoneſtum, verbis, aut actibus perpetrauerit, alibi niſi in Dormitorio cum ceteris abſque cauſſa ineuitabili dormire præſumpſerit, fratribus
Prou. 6. caritatis officio obedienter ſeruire neglexerit, diſcordiam, quam (dicente Scriptura) Dei anima deteſtatur, inter fratres ſeminauerit, & huic Inſtitutioni contumax, aut ſuperbus, ſeu murmurans, aut in aliquo contrarius exſtiterit, & cetera huiuſcemodi agere tentauerit: hîc primò ſecundùm Dei præceptum, non ſolùm ſemel, & ſecundò ac tertiò, quinimò crebriùs admoneatur: & ſi his admonitionibus non ceſſerit, publica obiurgatione corripiatur. Quòd ſi & his reniſus fuerit, ceteris ſibi alimentis interdictis, pane tantùm vſque ad dignam ſatisfactionem vtatur & aqua. Si verò nec ſic ſe correxerit, ſeparetur à menſa, & à ſocietate fratrum in choro pſallentium remoueatur, & ſeorſum, in loco huiuſcemodi negligentibus à Prælatis conſtituto, ſtare cogatur, vt ſaltem rubore ſequeſtra-
Prou. 18. & 29. tionis emendetur. Dein ſi his modis correptus incorrigibilis exſtiterit, & ætas permiſerit (quia iuxta Salomonis vocem, ſtultus verbis non corrigitur) congrua ei verberū adhibeatur caſtigatio; quibus vtpote filius verberetur, quatenus ſecundùm B. Gregorij ſententiam, qui iubentis verba non audiunt, verberibus admoneantur, vt ad bona deſideria

pœnæ

Digitized by Google

œnæ trahant, quos præmia non inuitant. Ceterùm ſi talis fuerit, quem aut ætas, aut
ualitas perſonæ verberari non ſiuerit, publica obiurgatione, & ieiuniorum continua
fflictione & ſequeſtrationis rubore huiuſmodi corripiatur, vſquedum digna pœniten-
iæ ſatisfactione veniam conſequatur. Si verò vterque, & qui flagellatur, & quem fla-
ellari ætas aut qualitas perſonæ prohibent, adhuc incorrigibiles exſtiterint: ſit locus in-
ra clauſtra Canonicorum, ſicut multis in locis noſcitur eſſe, quo ad tempus retrudantur,
& ſecundùm modum culpæ caſtigentur, vt iuxta Apoſtolum traditi ſatanæ in interi- 1. Cor. 5.
um carnis, ſpiritus ſaluus ſit in die Domini. Quòd ſi etiam tot ſaluberrimis admonitiò-
ibus & caſtigationibus necdum paruerint, fiat pro eis ab omni congregatione commu-
is oratio, vt à Domino ſanentur. Poſtremò, ſi prorſus inemendabiles & incorrigibiles
pparuerint, ne per plures eorum dira ſerpant contagia, neceſſe eſt, vt à ceterorum ſo-
ietate, vtpote oues morbidæ, ſecreti, ante præſentiam deducantur Epiſcopi, vt ab eo
anonica auctoritate publicè damnentur. Si verò quis in collegio Canonicorũ culpam
riminalem admiſerit, huic nulla eſt danda dilatio, quin aut ſponte pœnitentiam pro
dmiſſo crimine gerat, aut ſi id agere refutauerit, coram Epiſcopo deducatur, vt ab eo
ublica mulctetur pœnitentia. Meminiſſe enim oportet rectores, quia columba eſt in
iuinis Scripturis Eccleſia appellata, quæ non vnguibus lacerat, ſed alis piè percutit.
nde etiam illis ſummopere obſeruandum eſt, vt ſicut præmiſſum eſt, iuxta modum
ulparum, & perſonarum atque ætatum, omnino ipſa temperata ſit correptio, vt nec vi-
ium deſidiæ inoleſcat, nec correptio manſuetudinis modum excedat, ne, vt ait B. Maxi-
nus, aut ſolutior lenitas conniuentiã præbeat peccanti, aut immoderata ſeueritas à lapſu
on reuocet delinquentem. Sed & hoc illis nihilominus cauendum eſt, ne errata delin-
uentium alicuius rei liuore feriant, ſed potiùs, vt ait beatus Auguſtinus, ſint criminum
erſecutores, & hominum liberatores. Oderint vitia, diligant homines. Oderint quod
nſtinctu diaboli ingeſtum eſt, diligant quod Dei bonitate creatum eſt. Teneant in manu
aculum & virgam. Baculum videlicet, quo aliorum virium imbecillitates ſpiritaliter
ſtentent: virgam verò, qua vitia delinquentium zelo rectitudinis feriant. Delinquen-
bus intereà & excommunicatis fratribus nequaquam ceteri fratres debent fauere, aut
os ſuis adulationibus decipere, aut eorum errata defendere: ſed potiùs opem ferre, vt
quitatis cenſura diſtrictè corrigantur.

ap. CXXXV. *Vt erga pueros, qui nutriuntur vel erudiuntur in congregatione canonica, inſtantiſſima ſit adhibenda cuſtodia.*

Olerter rectores Eccleſiarum vigilare oportet, vt pueri & adoleſcentes, qui in con-
gregatione ſibi commiſſa nutriuntur vel erudiuntur, ita iugibus Eccleſiaſticis diſci-
linis conſtringantur, vt eorum laſciua ætas & ad peccandum valdè procliuis nullum
oſſit reperire locum, quo in peccati facinus proruat. Quapropter in huiuſcemodi cu-
odiendis, & ſpiritaliter erudiendis, talis à Prælatis conſtituendus eſt vitæ probabilis
ater, qui eorum curam ſumma gerat induſtria, eoſque ita arctiſſimè conſtringat, quali-
r Eccleſiaſticis doctrinis imbuti, & armis ſpiritalibus induti, & Eccleſiæ vtilitatibus
ecenter parere, & ad gradus Eccleſiaſticos quandoque dignè poſſint promoueri. Li-
uit prætereà, ob ædificationem congruam & inſtructionem negotij, de quo agitur,
uamdam ſanctorum Patrum ſententiam huic operi inſerere, quæ ita ſe habet: *Prona eſt
nnis ætas ab adoleſcentia in malum. Nihil incertius quàm vita adoleſcentium. Ob hoc conſti-
endum oportuit, vt ſi quis in clero puer eſt, aut adoleſcentes exiſtunt, omnes in vno conclaui
rij commorentur, vt lubricæ ætatis annos, non in luxuria, ſed in diſciplinis Eccleſiaſticis agant,
putati probatiſſimo ſeniori, quem & magiſtrum doctrinæ, & teſtem vitæ habeant, &c.* His ita
æmiſſis, oportet vt probatiſſimo ſeniori pueri ad cuſtodiendum, licet ab alio erudian-
r, deputentur. Frater verò, cui hæc cura committitur, ſi eorum curam paruipenderit,

Digitized by Google

dendum eſt his, qui eius facultates adminiſtrant, ne eas in ſuos ſolummodò vſus conuertant, ſed magis iuxta poſſibilitatem rerum, Chriſto famulantium, imò eorum in quibus Chriſtus paſcitur & veſtitur, curam gerere penitùs non negligant. Sed & ſententia beati Hieronymi, non ſolùm Prælatis, ſed etiam ceteris, qui rebus vtuntur Eccleſiæ, vigilanter perpendenda eſt, qui ita in Commentario Matthęi Euangeliſtæ ait: Omnes igitur qui ſtipe templi, & his quæ conferuntur ad vſus Eccleſiæ, abutuntur in alijs rebus, quibus ſuam expleant voluntatem, ſimiles ſunt ſcribarum & ſacerdotum, redimentium mendacium & Saluatoris ſanguinem. Ergo res Eccleſiæ pauperibus & militibus Chriſti ſtipendiariæ debent intelligi. Vnde totis niſibus Prælatis ſatagendum eſt, vt ſanctorum Patrum dictis & exemplis obſequentes, de rebus ſibi commiſſis (vt præmiſſum eſt) & ſubditos gubernent, & pauperes foueant, cunctiſque vtilitatibus ac neceſſitatibus Eccleſiæ fideliter adminiſtrando conſulant, quatenus de fideli adminiſtratione ab ipſo, cuius miniſtri eſſe noſcuntur, ineffabiliter remunerari mereantur.

Cap. CXVII. *Quòd diligenter munienda ſint clauſtra Canonicorum.*

PRæpoſitorum officij eſt, vt ſubditorum mentes ſanctarum ſcripturarum lectionibus aſſiduè muniant; ne lupus inuiſibilis aditum inueniat, quo ouile Domini ingredi, & aliquam ouium ſurripere valeat. Et quamquam ab his hoc inſtantiſſimè ſpiritaliter fieri oporteat; neceſſe eſt tamen, vt clauſtra, in quibus clero ſibi commiſſo canonicè viuendum eſt, firmis vndique circumdent munitionibus, vt nulli omnino intrandi aut exeundi, niſi per portam, pateat aditus. Sint etiam interiùs Dormitoria, Refectoria, Cellaria, & ceteræ habitationes, vſibus fratrum in vna ſocietate viuentium neceſſariæ. Qui verò hæc quæ præmiſſa ſunt, iuxta quod poſſibilitas ſuppetit, agere renuerit, impar minuſque idoneus ad cetera Eccleſiaſtica officia peragenda habendus eſt. Et quamquam diuina vltione ſit dignus, Synodali tamen eſt ſententia feriendus.

Cap. CXVIII. *Vt in congregandis Canonicis modus diſcretionis ſit tenendus.*

CAuendum ſummoperè Prępoſitis Eccleſiarum eſt, vt in Eccleſijs ſibi commiſſis non plures admittant clericos quàm ratio ſinit, & facultas Eccleſiæ ſuppetit: ne ſi indiſcretè & extraordinariè plures aggregauerint, nec ipſos gubernare, nec ceteris Eccleſiæ neceſſitatibus, vt oportet, valeant adminiculari. Sunt namque nonnulli vanam gloriam ab hominibus captantes, qui numeroſam cleri congregationem volunt habere, cui nec animæ nec corporis curant ſolatia exhibere. Hi namq; taliter aggregati, dum à Prælatis ſtipendia neceſſaria non accipiunt, neque canonicum ſeruant ordinem, nec diuinis officijs inſiſtunt, clauſtra ſocietatemque ceterorum relinquentes, efficiuntur vagi & laſciui, gulæ & ebrietati & ceteris ſuis voluptatibus dediti, Quidquid ſibi libitum eſt, licitum faciunt. Proinde Præpoſitis ſolerter prouidendum eſt, vt in hoc negotio modum diſcretionis teneant. Scilicet vt nec pluſquam oportet, & poſſibilitas Eccleſiæ ſuppetit, in congregationem admittant; nec eos, quos rationabiliter gubernare poſſunt, cauſa auaritiæ abijciant.

Cap. CXIX. *De his qui in congregatione ſibi commiſſa ſolummodò ex familia Eccleſiæ clericos aggregant.*

SVnt nonnulli, qui tantùm ex familia Eccleſiaſtica clericos in ſibi commiſſis congregant eccleſijs: & hoc ideò facere videntur, vt ſi quando eis aliquid incommodum fecerint, aut ſtipēdia oportuna ſubtraxerint, nihil querimoniæ contra ſe obijcere præſumant;

ſumant; timentes ſcilicet ne aut ſeueriſſimis verberibus afficiantur, aut humanæ ſeruituti denuò crudeliter addicantur. Hoc autem non ideò dicitur, vt ex familia Eccleſiæ, probabilis vitæ, in congregatione non ſint admittendi, præſertim cùm apud Deum non ſit perſonarum acceptio; ſed potiùs, vt propter quam intulimus occaſionem, nullus Prælatorum, ſecluſis nobilibus, viles tantùm in ſua congregatione admittat perſonas.

Cap. CXX. *Qui clerici in congregatione canonica conſtituti, Eccleſiaſtica accipere debeant ſtipendia.*

QVia ſanctorum Patrum ſuprà notatæ ſententiæ docent, clericos non diuitiarum ſectatores eſſe, nec res Eccleſiarum inofficioſè accipere debere; non ab re putauimus, nonnulla capitula libri Proſperi, ad medium, & exempli cauſſa, deducere, in quibus ita legitur: *Qui Eccleſiæ ſeruiunt & ea quibus opus non habent, aut libenter accipiunt aut exigunt, nimis carnaliter ſapiunt.* Item ibi: *Satis quippe indignum eſt, ſi fidelis & operoſa deuotio clericorum, propter ſtipendium ſæculare, præmia ſempiterna contemnat.* Item ibi: *Si propter hoc non vult ſua quiſque relinquere, vt habeat vnde viuat: vt quid accipit, vnde rationem reddat? vt quid peccatis alienis ſua multiplicat?* His igitur & ceterorum ſanctorum Patrum dictis diligenter animaduerſis, ſtudeant neceſſe eſt clerici in accipiendis Eccleſiaſticis ſumptibus ſuum vitare periculum. Proinde qui & ſuas & Eccleſiæ habent facultates, & vtilitatem Eccleſiæ aut interiùs aut exteriùs conferunt; accipiant in congregatione cibum & potum, & partes eleëmoſynarum, & his contenti ſint, ne plus accipientes, pauperes grauare videantur: perpendentes ſententiam Proſperi, qua dicitur: *Qui ſua poſſident, & dari ſibi aliquid volunt, ſine grandi peccato ſuo, vnde pauper victurus erat, non accipiũt.* Hi verò qui nec ſuis rebus abundant, nec Eccleſiæ habent poſſeſſiones, & magnam vtilitatem Eccleſiæ conferunt, accipiant in canonica congregatione victum & veſtitum, & eleëmoſynarum partes: quia de talibus ita in libro Proſperi ſcribitur: *Clerici quos voluntas aut natiuitas pauperes fecit, in congregatione viuentes, neceſſaria vitæ accipiant: quia ad ea accipienda non eos habendi ducit cupiditas, ſed cogit viuendi neceſſitas.* Porrò ſi tales fuerint qui nec ſuas nec Eccleſiæ velint habere poſſeſſiones, horum neceſſitatibus prouidentiſſima gubernatione de facultatibus Eccleſiæ debent ſubuenire Prælati, attendentes illud Proſperi: *Quod habet,* inquit, *Eccleſia, cum omnibus nihil habentibus commune habet. Sed & illorum curam nihilominus gerere debet, quos aut infirmitas aut ſenectus aggrauat, quos etiam conſtat olim in vtilitatibus Eccleſiæ deſudaſſe.*

De vita cõtempl. l. 2. c. 10.

Ibid. c. 12.

Ibid. c. 12.

Ibid. c. 9.

Cap. CXXI. *Vt in congregatione canonica æqualiter cibus & potus accipiant.*

SOlet in plerisque canonicorum congregationibus irrationabiliter atque indiſcretè fieri, vt nonnulli clerici, qui & diuitijs affluunt, & aut parùm aut nihil vtilitatis Eccleſiæ conferunt, maiorem ceteris diuinum ſtrenuè peragentibus officium annonam accipiant: cùm hoc ita fieri debere nuſquam nec in auctoritate ſcripturarum, nec in traditionibus ſanctorum Patrum poſſit quoquo modo ſancitum reperiri. Sed quia huiuſcemodi factum nulla auctoritate fulcitur, ſed magis gulæ, imò auaritiæ cauſſa conſtat eſſe inolitum: reſtat vt falce iuſtitiæ reſecetur, & æquitatis cenſura ab eiſdem locis, in quibus fit, prorſus abdicetur. Eſt nempe rationabile iuſtumque coram Deo & hominibus, vt in vnaquaque canonica congregatione, à minimo vſque ad maximum, cibum & potum omnes æqualiter accipiant; hi videlicet qui propter aliquam vtilitatem in numero canonicorum fuerint admiſſi. Quamquam enim plerique ſubditorum à prælatis, rebus quibuſlibet alijs plus ceteris meritò ſoleant honorari, in hac tamen ſocietate, ſecluſa perſonarum acceptione, vna debet cibi & potus æqualitas eſſe.

Digitized by Google

Cap. CXXII. *De menſura cibi & potus.*

ILlud quoque congruentiſſimè,& rationabiliter tenendum eſſe cenſuimus,vt in ſingulis locis, in quibus ſocialiter canonicè Domino militatur, panē & pulmentum & eleēmoſynarum partes æqualiter canonici accipiant. Et quamquam decentiſſimum foret, vt ſimiliter æquè potum acciperent, non tamen id æqualiter in omnibus locis, nec Eccleſiarum diuerſiſſimæ facultates, nec terrarum qualitates, nec euentuum ſinunt fieri poſſe varietates. Vnde neceſſarium duximus, vt in hoc negotio modum diſcretionis tenendum deſcriberemus. Quapropter communi voto, communique conſenſu, ſacro conuentui ſtatuere placuit, vt in omnibus locis, maioribus ſcilicet & minoribus, accipiant ſinguli canonici pèr ſingulos dies quattuor libras vini. In locis verò vbi maiores ſunt facultates Eccleſiæ,verbi gratia,tria aut quattuor aut certè octo, & eò ampliùs millia manſi, ſi eadem regio vini ferax fuerit, accipiant per ſingulos dies quinque libras vini; ſi tamen ſterilitas impedimento non fuerit temporis. Si verò vinifera plenè non fuerit, tres libras vini & tres ceruiſiæ. Et ſi penitùs vini ferax non fuerit,accipiant libram vini, & quinque libras ceruiſiæ. In mediocribus enim locis,mille aut mille quingentos , vel certè duo millia manſos habentibus,ſi regio (vt præmiſſum eſt) vini ferax fuerit,quattuor libras vini : & ſi plenè vini ferax non fuerit,duas libras vini, & tres potus ex diuerſis materijs confecti. Quòd ſi etiam vini ferax minimè fuerit, quattuor libras memorati potus, & libram vini accipiant. Porrò in minoribus locis, ducentos aut trecentos manſos habentibus, accipiant duas libras vini. Quòd & ſi eadem regio (vt iam dictum eſt) vineis caruerit, tribuantur eis tres libræ ceruiſiæ, &,ſi facultas ſuppetit, libra vini. Licet enim in nonnullis prouincijs copia deſit vini,ſatagendum eſt tamen Prælatis, vt ex circumiacentibus viniferis prouincijs vinum habeant. Quoniam quamquam in pleriſque regionibus vineæ non ſint, abundat tamen ſancta Dei Eccleſia, Domino attribuente, aliarum rerum copijs, è quibus induſtria Prælatorum ex alijs prouincijs vinum adipiſci, ſibique ſubditis iuxta facultatem pocula conferre poſſunt. In locis igitur vbi permodicæ ſunt res Eccleſiæ, aut fortè quorumdam abſtractu valde attenuatæ, pauci numero, magni tamen conſtituantur officio;quibus ſaltem præmiſſa minor menſura ſine difficultate dari poſſit. Diebus verò feſtis, ſicut moris eſt Eccleſiæ, iuxta quod meliùs Prælati poſſunt, fratribus cibum potumque miniſtrent. In his itaque locis,vbi fortè nonnulli Prælati piorum Prælatorum imitantes exemplum, magis ſubditis dare ſoliti ſunt,nullatenus bonum quod faciunt obmittant. Sed & ſi cui, ob æternam retributionem, magis ſubditis ſupererogare libuerit, hilariter quod potuerit tribuat. Sin autem,nullatenùs menſuram prędictam abſque ineuitabili cauſſa eis ſubtrahat. Quando igitur tempus ſterilitatis vini exſtiterit,ſicut crebrò peccatis præpedientibus euenire ſolet, & Prælati,quantùm debent , dare vinum canonicis nequiuerint,id quod dederint, ſic diſcretè & temperatè diſtribuant, vt omnes communiter eo vtantur. Non autem id murmurantes,ſed magis cum gratiarum actione quod dari poteſt, accipiant, & ſocialiter in ſancto propoſito perſeuerent.

Idcircò proſpicere ſibi debent canonici, vt vinum aut quemlibet alium potum, in eleēmoſyna ſibi datum, in communi recondant cellario: quatenùs imminente huiuſcemodi ſterilitatis tempore, ſuis eo ſuffragentur communiter neceſſitatibus. Non tamen eis propter hoc à Prælatis potus debitus penitùs ſubtrahatur,ſi eſt vnde detur. Qui verò & ſuis & Eccleſiæ abundant rebus , inſtante ſterilitatis tempore,eis, quos pauperes paſcit Eccleſia ſuis facultatibus, cū caritate & humilitate ſuffragari procurent, vt iuxta Apoſto-
Rom. 15. lum, *Frater fratrem adiuuet. & ambo conſolentur.* Non tamen ob id ſe ſuperbiendo extollant : quia, ſicut in libro Proſperi legitur, non ſe debent huiuſcemodi inani iactantia præferre his, quos nihil habentes paſcit ac veſtit Eccleſia. Illud intereà ſemper caueant Prælati,ne id quod dare debent aut poſſunt, qualibet diſſimulatione aut tenacitate ſubditis ſubtrahant, ne paupertatis occaſione compulſi,per diuerſa vagari,ac turpibus ſe implicari negotijs cogantur : relictoque Eccleſiaſtico officio, incipiant indiſciplinatè viuere, &

Digitized by Google

re,& proprijs voluptatibus deſeruire : & Prælati, qui eis neceſſaria largiendo, à Domino remunerari poterant, diſtrictè & ſeuerè iudicentur. Dent quippe eis pulmentum, iuxta quod vires ſuppetunt,& loca eis congrua attribuant, in quibus nutrimina fiant,vnde neceſſaria pulmenta habeant, exceptis his quæ de Eccleſiæ villis, vel oblationibus fidelium accipiunt. Habeant itaque ijdem Canonici hortos olerum, vnde cum ceteris additamentis aliquod pulmentum quotidie in Refectorio ſibi viciſſim miniſtrent. Propter diuerſitates namque & inæqualitates menſurarum,quę apud pleroſque non æquę ſecundùm Domini legem, ſed ſecundùm vniuſcuiuſque prouinciæ vſum habentur, menſuram cibi & potus ponderis ratione Canonicis dandam eſſe cenſuimus. Et hoc ideò, quia cùm huiuſcemodi menſuræ diuerſiſſimę & inæquales ſoleant haberi, publicum tamen pondus prouincijs, ciuitatibus, metalliſque indiuum, nihil diuerſitatis aut inæqualitatis pati debet : quatenùs ſicut idem pondus æquum permanet, ita etiam eadem menſura æquè illis tribuatur. Nouerint tamen generaliter omnes, libram non ampliùs quàm duodecim vncijs conſtare debere.

Cap. CXXIII. *Quòd à Prælatis gemina paſtio ſit ſubditis impendenda.*

SOlerter Prælatis ſatagendum eſt,vt eos quibus præſunt,verbis & exemplis ad bene viuendum informent : fixeque corde tenendum, ne eos quaſi proprios,ſed vt Domini ſui gregem tractare meminerint,iuxta illud quod Petro dicitur : *Si diligis me, paſce oues meas.* Ioan. 21. Meas,inquit, non tuas. Et hoc ideò dicimus, quia ſunt nonnulli, qui oues Chriſti, non amore Chriſti,ſed ſuæ vel gloriæ,vel dominationis, vel quæſtus gratia paſcunt. Sed & hoc vigilanter perpendere debent, quòd eadem paſtio gregis Dominici non vniformi,ſed multimoda eſt ſolicitudine gerenda ; ſcilicet quia & terrena ſubſidia diligenter illis præbere, & exempla virtutis ſimul cum verbo prædicationis debent ſolicitè impendere. Quapropter ſtudeat vnuſquiſque Pręlatus, vt familię Chriſti annonam ſpiritalem, carnalemque fideliter ſubminiſtret, vt effici mereatur ille Euangelicus ſeruus, de quo dicitur : *Fidelis ſeruus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, vt det illis in tempore tritici menſuram.* Matth. 24. Luc. 12. Ergo, ſicut ſubditis neceſſaria corporis tribuunt, ita nihilominus ſtudere debent,vt ijdem religioſiſſimè ordinem canonicum ſeruent, & Prælatis ſuis ac magiſtris honorem debitum humiliter impendant. Vt Horis canonicis diuinum officium deuotiſſimè expleant : intus foriſque non ſolùm habitu & actu, ſed etiam ipſo inceſſu irreprehenſibiles exiſtant. Vt non otio vacent, non vaniloquijs inſeruiant, non detractionibus, & ceteris vitiorum illecebris incumbant : ſed potiùs aut orationi, aut lectioni, aut quibuſlibet Eccleſiæ, aut certè proprijs vtilitatibus vacent; aut etiam doctrinis ſanis, & diuerſarum artium erudiantur diſciplinis : ita videlicet, vt nullus in congregatione inutilis aut otioſus exiſtens, ſtipendia Eccleſiæ inofficioſe accipiat. Vt quotidie ad Collationem veniant, vbi & hanc Inſtitutionem, & aliarum ſcripturarū ſanctarū lectiones perlegant,& pro admiſſis veniam poſtulent,& ſententiā pro qualitate admiſſi ſuſcipiant:vbi etiā de communi profectu & vtilitate Eccleſię pertractent. Vt omnes in Dormitorio, niſi quem infirmitas aut ſenectus id facere prohibuerit, dormiant. In Refectorio quotidie vnà reficiantur : niſi fortè quem neceſſitas abeſſe compulerit,& hoc non ſine licentia magiſtri fiat. Illis quoque comedentibus,& ſilentium religioſè tenentibus, continuatim legatur lectio, & ab his intentiſſimè audiatur. Vt viciſſim in Refectorio, & ceteris communibus neceſſitatibus, ſibi fraternitatis officio ſeruiant. Vt nullus foras,niſi per licentiam,egrediatur ; egreſſus quoque nullum de ſe detractioni locum det, ſed magis imitabilem ſe cunctis exhibeat. Hanc igitur geminam paſtionem Prælati ſibi commiſſis ouibus impendere inſtanter procurent, vtpote pro animabus eorum Domino rationem reddituri: quatenus videlicet eas paſtori omnium Chriſto, ſummo Pontifici, ſecum in tremendi examinis die illęſas pręſentantes, non cum reprobis & di-

uina

Digitized by Google

nina vltione feriendis damnentur, ſed potiùs cum electis paſtoribus perpetua felicitate à Domino remunerentur.

Cap. CXXIV. *Vt Canonici, ſicut in ceteris, ita etiam in cultu veſtium modum teneant diſcretionis.*

QVærere potiùs Deum cultum cordis quàm corporis, euidentibus ſcripturæ ſanctæ patet indicijs. Proinde Canonicis totis viribus elaborandum eſt, vt & indumenta virtutum habeant interiùs, & per immoderatum cultum caueant dehoneſtare religionis dignitatem exteriùs. Quantum etiam à ſuperfluo & immoderato cultu veſtium ſe compeſcere debeant, multis ſanctorum Patrum documentis perdoceri poteſt. Dicit enim beatus Hieronymus in epiſtola ad Euſtochium: Sunt quidam mei ordinis, quibus omnis cura eſt de veſtibus, ſi benè oleant, ſi pes laxa pelle non folleat, crines calamiſtri veſtigio rotantur, digiti de anulis radiant, & ne plantas humidior via ſpargat, vix imprimunt ſumma veſtigia. Tales, inquit, cùm videris, ſponſos magis æſtimato quàm clericos. Et B. Gregorius: Nemo, inquit, æſtimet, in luxu, atque in ſtudio pretioſarum veſtium peccatum deeſſe: quia ſi hoc culpa non eſſet, nullo modo Ioannem Dominus de veſtimenti ſui aſperitate laudaſſet. Si cultus veſtium culpa non eſſet, nequaquam Paulus Apoſtolus per epiſtolam feminas à pretioſarum veſtium appetitu compeſceret, dicens: *Non in veſte pretioſa.* Penſandum nobis ſummopere eſt de cultu veſtium, quæ culpa ſit, hoc etiam viros appetere, à quo curauit paſtor Eccleſiæ & feminas prohibere. Quapropter oportet Canonicos ſanctarũ ſcripturarum auctoritati parere, ſanctorumque Patrum documenta vigilanter perpendere, vt humilitate, quam corde geſtant, actu, habitu, inceſſu, ipſa etiam equitatione religioſiſſimè demonſtrent, pluſque velint ſancta conuerſatione, eximijſque moribus, quàm ornatu veſtium fulgere. Si enim more coniugatorum in ſe ornandis, nitore veſtium, faleris equorum, ceteriſque humanæ vanitatis rebus abuſi fuerint, ſcilicet vt ſe ſimilibus vti debere contendant, in quo eorum conuerſatio à laicorum diſtare videbitur? Decet porrò, vt eorum talis ſit veſtium cultus, qui occaſione vanitatis careat, & nihil nouitatis, nihil ſuperfluitatis redoleat, nihilque reprehenſionis, aut detractionis habeat. Non enim ſpecialiter præſumi debet ab aliquo, quod non generaliter teneatur ab omnibus, id eſt, nec plus iuſto cultior veſtis, nec inſolita atque deformis: quia in vtroque illorum, aut elationis, aut certè ſimulationis noxa pateſcet. Inter vtrumque enim virtus diſcretionis moderatiſſimè tenenda eſt. Quę pleniſſimè in vita B. Auguſtini, in laudem illius prolata, ita legitur: Veſtis eius & calceamenta, vel lectualia, ex moderato & competenti habitu erant, nec nitida nimiùm, nec abiecta plurimùm: quia his plerique vel iactare ſeſe inſolenter homines ſolent, vel abijcere, ex vtroque, non quę Ieſu Chriſti, ſed quę ſua ſunt, quęrentes. At iſte, vt dixi, medium tenebat, neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram declinans.

Homil. 6. in Euang.

1. Tim. 2.

Cap. 22.

Cap. CXXV. *Vt Canonici cucullas monachorum non induant.*

REprehenſibilem & Eccleſiaſtica emendatione dignum apud pleroſque Canonicos inoleuiſſe comperimus vſum, eò quòd contra morem Eccleſiaſticum cucullas, quibus ſolis monachis vtendum eſt, induant, cùm vtique illorum habitum penitùs vſurpare non debeant, à quorum propoſito quodam modo diſtant: quia ſicut indecens eſt, vt arma militaria more laicorum geſtent, ita nimirùm inhoneſtum & valdè indecorum eſt, vt alterius propoſiti indumenta ſibi imponant. Habitus namque ſingulorum ordinum idcircò in Eccleſia ab inuicem diſcreti ſunt, vt his viſis, cuius propoſiti ſit geſtans, vel in qua profeſſione Domino militet, liquidò cognoſcatur. Nam & Domini lege vir muliebrem, & mulier virilem prohibetur induere veſtem, ſcilicet vt vterque ſexus ſibi conuenienti

Deut. 22.

Digitized by Google

nienti veſte indutus incedat. Sicut enim turpe eſt, virum veſtem muliebrem, & mulierem veſtem virilem induere: ita valde indecorum eſt, Canonicum veſtem monaſticam induere, niſi tamen cum veſte etiam propoſitum voluerit aſſumere. Et quia huiuſcemodi vſus nulla auctoritate approbatur, ſed potiùs ab his qui ſanum ſapiunt, meritò reprehenditur & repudiatur, oportet vt abhinc, ne fiat penitùs, inhibitum ſit.

Cap. CXXVI. *Excerptum ex libro Officiorum Iſidori. Qua auctoritate Horæ canonicæ celebrentur, quas ſcire ac religioſè obſeruare Canonicos oportet.*

HOram tertiam, ſextam & nonam Daniel & tres pueri ſupplicationibus deuouerunt: ſcilicet vt ab ortu diei in tempus ſupplicationis tres horæ porrectæ, Trinitatis nobis reuerentiam declararent: pariterque à tertia & ſexta, vſque inde ad nonam, per lucis interualla ratis dimenſionibus terminata, Trinitas ter in die rogata coleretur. Illud etiam occurrit ad probationem venerabilis Trinitatis, quòd Spiritus ſanctus hora tertia, hoc eſt, ſuo loco & numero & tempore deſcendit ad terras, impleturus gratiam quam Chriſtus promiſit. Nam & ſexta hora Chriſtus paſſus, in nonam patibuli cruciamenta porrexit. Tali enim ſacramento legitimis ad precem temporibus per ternas horas Trinitatis perfectio aut laudatur celebritatibus, aut precibus impetratur. Licet & ſi computetur diurna celebritas, per quaternarium vſque in veſpertinum officium, hoc eſt, quater ternis ſignificatur, quia mundus quadrifariò diuiſus, in Trinitate ſaluatus. Siquidem & in nocte ſtationes vigiliæ militaris in quattuor partes diuiſæ, ternis horarum ſpatijs ſecernuntur, vt & in ipſis nocturnis mundialibuſque officijs Trinitatis myſterium veneretur. L.1.cap.19. Dan.6.

Cap. CXXVII. *De Veſpertinis.*

VEſpertinum diurni finis officium, & alternæ lucis occaſus eſt: cuius ex veteri teſtamento ſolemnis eſt celebratio. Denique hoc tempore veterum ſacrificia offerri, adolerique altario aromata & thura mos erat. Teſtis eſt Hymnidicus ille, regio ac ſacerdotali perfunctus officio, dicens: *Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo: eleuatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum.* In nouo quoque teſtamento eo tempore Dominus & ſaluator noſter cœnantibus Apoſtolis myſterium ſui corporis & ſanguinis initio tradidit, vt tempus ipſum ſacrificij veſperum oſtenderet ſæculi. Proinde in honore ac memoria tantorum Sacramentorum, his temporibus adeſſe nos decet Dei conſpectibus, & perſonare in eius cultibus, orationum noſtrarum illi ſacrificium offerentes, atque in eius laudibus pariter exultantes. Veſperum autem nominatum à Sidere, quod veſper vocatur, & decidente Sole exoritur. De quo propheta dicit: *Et veſperum ſuper filios hominum prodire facis.* Ibid.c.20. Exod.29. Pſal.140. Iob.38.

Cap. CXXVIII. *De Completis.*

DE Completis autem celebrandis id etiam in Patrum inuenitur exemplis, Dauid propheta dicente: *Si aſcendero in lectum ſtrati mei, ſi dedero ſomnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, & requiem temporibus meis, donec inueniam locum Domino tabernaculum Deo Iacob.* Quis non ſtupeat tantam in Dei amore animi deuotionem, vt ſomnum ſibi, ſine quo vtique corpora humana deficiunt, penitùs interdixerit, donec locum ac templum Domino fabricandum in pectore ſuo Rex & propheta reperiret? Quæ res nos debet fortiter admonere, vt ſi ipſi locus Domini eſſe volumus, & tabernaculum eius, aut templum cupimus haberi, in quantum poſſumus, exempla ſancto- Ibid.c.21. Pſal.131.

Digitized by Google

Pſal.75. rum imitemur, ne de nobis dicatur quod legitur: *Dormierunt ſomnum ſuum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus ſuis.*

Cap. CXXIX. *De Vigiliarum antiquitate.*

Ibid.c.22. ANtiqua eſt Vigiliarum deuotio, familiare bonum omnibus ſanctis. Eſaias denique propheta exclamat ad Dominum, dicens: *De nocte vigilat ſpiritus meus ad te Deus,* Eſa.26. *quia lux præcepta tua ſunt ſuper terram.* Item Dauid & regio & prophetico ſanctificatus Pſal.118. vnguento, ita canit: *Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi ſuper iudicia iuſtitiæ tuæ.* Hoc namque tempore vaſtator Angelus tranſiens, primogenita Ægyptiorum percuſſit. Vnde & nos vigilare oportet, ne periculo Ægyptiorum admiſceamur. Iiſdem etiam horis venturum ſe eſſe in Euangelio Saluator aſſeruit. Vnde ad vigilandum auditores ſuos exſuſcitans dicit: *Beati ſerui illi, quos cùm venerit Dominus, inuenerit vigilantes. Et ſi veſpertina,* inquit, *hora venerit & ſi media nocte, & ſi galli cantu, & inuenerit eos vigilantes, beati ſunt ſerui* Matth.24. Luc.12. *illi. Itaque & vos eſtote parati, quia neſcitis qua hora filius hominis venturus eſt.* Si quidem nec verbis ſolùm docuit vigilias, ſed etiam confirmauit exemplo. Nam teſtatur Euangelium, quia erat Ieſus pernoctans in oratione Dei. Paulus quoque & Silas in cuſtodia Luc.6. Act.16. publica, circa medium noctis orantes, hymnum audientibus cunctis dixiſſe memorantur. Vbi repentè terræ motu facto, & concuſſis carceris fundamentis, & ianuæ ſponte apertæ, & omnium vincula ſunt ſoluta. Vnde oportet his horis pſallendi orandique frequentiam nos in ſanctis habere officijs, finemque noſtrum, vel ſi aduenerit ſub tali actu exſpectare ſecuri. Eſt autem quoddam genus hæreticorum, ſuperfluas æſtimantium ſacras vigilias, & ſpiritali opere infructuoſas, dicentium iura temerari diuina, qui noctem fecit ad requiem, ſicut diem ad laborem. Qui hæretici Græco ſermone Nyctages, hoc eſt, Somniculoſi vocantur.

Cap. CXXX. *De Matutinis.*

Ibid.c.23. Pſal.62. DE Matutinorum antiquitate & auctoritate teſtis eſt idem Dauid propheta, dicens: *In matutinis meditabor in te quia fuiſti adiutor meus.* & alibi: *Praeuenerunt oculi mei ad te diluculo, vt meditarer eloquia tua.* Caſſianus autem dicit, matutinæ ſolemnitatis officium, De inſtit. cœnob. l.3. c.4. nouo adhuc tempore inſtitutum, primitùs in Bethleem monaſterio, vbi Dominus noſter Ieſus Chriſtus pro redemptione humanæ ſalutis ex virgine naſci dignatus eſt: ſicque ex illo per vniuerſum mundum eiuſdem celebrationis inualuit conſuetudo. Diluculo autem proinde oratur, quòd reſurrectio Chriſti celebretur. Matutina autem luce radiante, Dominus & ſaluator noſter ab inferis reſurrexit, quando cœpit oriri fidelibus lux, quæ moriente Chriſto occiderat peccatoribus. Siquidem & eodem tempore cunctis ſpes futuræ reſurrectionis creditur, cùm iuſti & omnes ab hac temporali morte, quaſi à ſopore ſomni reſurgentes, euigilabunt.

Cap. CXXXI. *Vt horas canonicas Canonici religioſè obſeruent.*

STudeant ſummoperè Canonici prædictas horas vigilātiſſima cura cuſtodire, & in his diuinum officium humiliter ac deuotè perſoluere. Mox enim vt auditum fuerit ſignum, feſtinatò omnes ad eccleſiam conueniant, quam non pompaticè, aut inhoneſtè, vel incompoſitè, ſed cum reuerentia & Dei timore ingrediantur. Nec cum baculis in choro, exceptis debilibus, ſed religioſiſſimè illis ſtandum & pſallendum eſt. Sunt etenim quidam clericorum, qui in ſecularibus negotijs & diſceptationibus penè totū infatigabiliter deducunt diem, & mox vt eccleſiam ad diuinum officium peragendum intrauerint, ita fatigati videntur, vt nec orationi vacare, nec ad pſallendum ſtare queant: ſed potiùs

Digitized by Google

tiùs ſedentes, non diuinis, ſed vanis ſolent inſtare loquelis, ac ſæcularia verba, & (quod dictu nefas eſt) turpia & obſcœna inuicem proferunt. Oportet itaque vt ab his qui faciunt, & ab illis qui eos fortè imitari volunt, iſte execrabilis vſus radicitùs euellatur: quia ſecundùm Domini ſententiam, domus eius, domus orationis vocanda eſt. Omnes igitur Matth.21. ab otioſis ſermocinationibus auditum pariter caſtigent & linguam, & in eccleſia cum timore & veneratione ſtantes, aut orent, aut cantent, aut legant, aut audiant. Verba verò turpia, & liuida, ac ſæcularia nec ipſi proferant, nec alios proferre ſinant. Quinimò laudes Deo in commune perſoluentes, pro ſuis populorumque, quorum oblationibus viuunt, delictis Dominum exorent. Debent quoque, iuxta Apoſtolum, primò omnium ab his fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus qui in ſublimitate ſunt conſtituti, vt quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & caſtitate. *Hoc enim*, inquit Apoſtolus, *bonum eſt & acceptum coram ſaluatore noſtro Deo.* Caueant etiam, ne pro requie ſibi in locis diuino cultui mancipatis conceſſa, otio torpeant: ſed magis in perſoluendis diuinis laudibus promptiores ac deuotiores exiſtant: vt per hanc quietem bene operantes, ad eam quæ fine caret, peruenire valeant. Qui verò has Horas frequentare & in his, vt dignum eſt, cœleſte neglexerit officium perſoluere, digna inuectione corripiatur, vt & ipſe emendetur, & ceteri timorem habentes, huiuſcemodi negligentiam caueant. Sed quoniam aliud eſt ex toto omittere, aliud pigrè occurrere; qui ſegniter aut tardè ad matutinum, aut ad aliud quodlibet diuinum obſequium peragendum occurrerit, dignum eſt, vt non cum alijs in choro, ſed omnium vltimus, aut certè, vt erubeſcere diſcat, in loco huiuſcemodi negligentibus à Prælatis conſtituto ſtet: foris verò nullatenus remanere præſumat, ne otio & fabulis vacet, & à Dei laudibus penitùs alienus exiſtat. Cuſtodes prætereà eccleſiæ harum horarum diſtinctiones benè norint, vt ſcilicet ſigna certis temporibus pulſent. Luminaria verò cum omni diligentia concinnanda prouideant, ſitque eorum ſtudij, vt nihil de ſibi commiſſis rebus Eccleſiæ pereat. 1.Tim.2.

Cap. CXXXII. *Quòd cantantibus & pſallentibus Domino Angelorum adſit præſentia.*

PSallentium in eccleſia Domino mens concordare debet cum voce, vt impleat illud Apoſtoli: *Pſallam ſpiritu, pſallam & mente.* quoniam quamuis vbique Dominum per potentiam diuinitatis nouerimus eſſe, præcipuè tamen eum, cùm diuino aſſiſtimus officio, per gratiam nobis credimus adeſſe. De qua re Beda venerabilis presbyter, in expoſitione Euangelij Lucæ ita dicit: Non latet Angelos crebrò electis inuiſibili adeſſe præſentia, vt eos vel ab hoſtis callidi defendant inſidijs, vel maiori cæleſtis deſiderij gratia ſuſtollant, Apoſtolo atteſtante, qui ait: *Nónne omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus, in miniſterium miſſi propter eos, qui hereditatē capiunt ſalutis?* Maximè tamen Angelici nobis ſpiritus adeſſe credendi ſunt, cùm diuinis ſpecialiter mancipamur obſequijs, id eſt, cùm eccleſiam ingreſſi, vel lectionibus ſacris aurem accōmodamus, vel pſalmodiæ operam damus, vel orationi incumbimus, vel etiam Miſſarum ſolemnia celebramus. Vnde ait Propheta: *In conſpectu Angelorum pſallam tibi.* Nec dubitari licet, vbi corporis & ſanguinis Dominici geruntur myſteria, ſupernorū ciuium adeſſe conuentus. Vnde ſtudendum ſolerter eſt, vt cùm eccleſiam vel ad diuinæ laudis debita ſoluenda, vel ad agenda Miſſarum ſolemnia intramus, ſemper Angelicæ præſentiæ memores, cum timore & veneratione competenti, cœleſte compleamus officium: ne ſi (quod abſit) id negligenter, aut inhoneſtè, vel tepidè expleuerimus, & ad perficiendum pigri aduenerimus, in ſententiam, qua dicitur: *Maledictus homo qui opus Dei fecerit negligenter*, miſerabiliter labamur. Ergò ſolerti induſtria nobis obſeruandum eſt, ne quid in eccleſia Dei ineptum, ne quid peruerſum, ne quid indecens, aut cogitatione, aut verbis, aut actibus perpetremus, quatenus & conſpectu Angelorum digni efficiamur, & Dominus ad nos veniens, non quod condemnet in nobis, ſed potiùs quod remuneret, inueniat. 1.Cor.14. Hebr.1. Pſal.137. Hiere.48.

Digitized by Google

Cap. CXXXIII. *Quales ad legendum & cantandum in Eccleſia conſtituendi ſint.*

TAles ad legendum, cantandum, & pſallendum in Eccleſia conſtituantur, qui non ſuperbè, ſed humiliter debitas Domino laudes perſoluant, & ſuauitate lectionis ac melodiæ & doctos demulceant, & minùs doctos erudiant; pluſque velint in lectione vel cantu populi ædificationem, quàm popularem vaniſſimam adulationem. Qui verò hæc doctè peragere nequeunt, erudiantur priùs à magiſtris; & inſtructi, hæc adimplere ſtudeant, vt audientes ædificent.

Cap. CXXXIV. *Qui modus ſit correptionis.*

QVamquam contemptores canonicarum Inſtitutionum Epiſcopali præcipuè iudicio plectendi ſint, qua pœna (vt ait B. Auguſtinus) in Eccleſia nulla maior eſſe poteſt; demonſtrandum tamen eſt, qualem ceteri Prælati, qui illis dignitate inferiores eſſe noſcuntur, in locis ſibi commiſſis, in quibus canonicè viuitur, erga ſubiectos quoſque delinquentes, & ea quæ propriè ad eorum propoſitum pertinet, obſeruare nolentes, adhibere debeant correptionis modum. Sed quia omnis ætas, vel vniuſcuiuſque intelligentiæ capacitas, proprias debet habere menſuras, & iuxta modum culparum menſura extendenda eſt correptionum, & hæc omnia iure in Prælatorum pendent iudicio, quo & diſcretiſſimè temperanda ſunt: neceſſe eſt, vt ijdem Prælati circa delinquentes medici peritiſſimi imitentur factum: ſcilicet vt adhibita magnæ diſcretionis cura, quid cuique congruat, quidue conueniat, adhibeant: hoc ſummopere perpendentes, vt iuxta quantitatem vulnerum exhibeant fomenta curationum, quatenus nec alteri dent quod noceat, nec alteri ſubtrahant quod iuuat. Omiſſis igitur his, quorum ætati delinquenti
Eccleſ. 30. parcendum non eſt, ſed potiùs iuxta Salomonem, eorum latera, ne indureſcant, virgis aſſiduè tundenda ſunt; qualiter erga ceteros delinquentes, iuxta auctoritatem diuinam, & ſanctorum Patrum exempla traditioneſque id fieri oporteat, ſtrictim breuiterque oſtẽdatur. Si quis frater in congregatione canonica conſtitutus, Horas canonicas frequentare neglexerit, eccleſiamque non religioſè, ſed pompaticè vel incompoſitè intrauerit, & opus Dei negligenter executus fuerit, ad Collationem venire diſtulerit, obedientiam à magiſtris ſibi iniunctam agere recuſauerit, in legendo vel cantando, vel in ceteris eccleſiaſticis diſciplinis, iuxta vires ſtudium non exhibuerit, ad menſam non neceſſitate, ſed vitio tardè occurrerit, è clauſtris ſine licentia exierit; per licentiam verò egreſſus, contra conſtitutum ſibi placitum moras fecerit, in plateas ire, aut in biuijs reſidere tentauerit, in Dormitorio aliquid indecens aut inhoneſtum, verbis, aut actibus perpetrauerit, alibi niſi in Dormitorio cum ceteris abſque cauſſa ineuitabili dormire præſumpſerit, fratribus
Prou. 6. caritatis officio obedienter ſeruire neglexerit, diſcordiam, quam (dicente Scriptura) Dei anima deteſtatur, inter fratres ſeminauerit, & huic Inſtitutioni contumax, aut ſuperbus, ſeu murmurans, aut in aliquo contrarius exſtiterit, & cetera huiuſcemodi agere tentauerit: hîc primò ſecundùm Dei præceptum, non ſolùm ſemel, & ſecundò ac tertiò, quinimò crebriùs admoneatur: & ſi his admonitionibus non ceſſerit, publica obiurgatione corripiatur. Quòd ſi & his reniſus fuerit, ceteris ſibi alimentis interdictis, pane tantùm vſque ad dignam ſatisfactionem vtatur & aqua. Si verò nec ſic ſe correxerit, ſeparetur à menſa, & à ſocietate fratrum in choro pſallentium remoueatur, & ſeorſum, in loco huiuſcemodi negligentibus à Prælatis conſtituto, ſtare cogatur, vt ſaltem rubore ſequeſtra-
Prou. 18. & 29. tionis emendetur. Dein ſi his modis correptus incorrigibilis exſtiterit, & ætas permiſerit (quia iuxta Salomonis vocem, ſtultus verbis non corrigitur) congrua ei verberũ adhibeatur caſtigatio; quibus vtpote filius verberetur, quatenus ſecundùm B. Gregorij ſententiam, qui iubentis verba non audiunt, verberibus admoneantur, vt ad bona deſideria

pœnæ

Digitized by Google

pœnæ trahant, quos præmia non inuitant. Ceterùm ſi talis fuerit, quem aut ætas, aut qualitas perſonæ verberari non ſinerit, publica obiurgatione, & ieiuniorum continua afflictione & ſequeſtrationis rubore huiuſmodi corripiatur, vſquedum digna pœnitentiæ ſatisfactione veniam conſequatur. Si verò vterque, & qui flagellatur, & quem flagellari ætas aut qualitas perſonæ prohibent, adhuc incorrigibiles exſtiterint: ſit locus intra clauſtra Canonicorum, ſicut multis in locis noſcitur eſſe, quo ad tempus retrudantur, & ſecundùm modum culpæ caſtigentur, vt iuxta Apoſtolum traditi ſatanæ in interitum carnis, ſpiritus ſaluus ſit in die Domini. Quòd ſi etiam tot ſaluberrimis admonitiónibus & caſtigationibus necdum paruerint, fiat pro eis ab omni congregatione communis oratio, vt à Domino ſanentur. Poſtremò, ſi prorſus inemendabiles & incorrigibiles apparuerint, ne per plures eorum dira ſerpant contagia, neceſſe eſt, vt à ceterorum ſocietate, vtpote oues morbidæ, ſecreti, ante præſentiam deducantur Epiſcopi, vt ab eo canonica auctoritate publicè damnentur. Si verò quis in collegio Canonicorũ culpam criminalem admiſerit, huic nulla eſt danda dilatio, quin aut ſponte pœnitentiam pro admiſſo crimine gerat, aut ſi id agere refutauerit, coram Epiſcopo deducatur, vt ab eo publica mulctetur pœnitentia. Meminiſſe enim oportet rectores, quia columba eſt in diuinis Scripturis Eccleſia appellata, quæ non vnguibus lacerat, ſed alis piè percutit. Vnde etiam illis ſummopere obſeruandum eſt, vt ſicut præmiſſum eſt, iuxta modum culparum, & perſonarum atque ætatum, omnino ipſa temperata ſit correptio, vt nec vitium deſidiæ inoleſcat, nec correptio manſuetudinis modum excedat, ne, vt ait B. Maximus, aut ſolutior lenitas conniuentiã præbeat peccanti, aut immoderata ſeueritas à lapſu non reuocet delinquentem. Sed & hoc illis nihilominus cauendum eſt, ne errata delinquentium alicuius rei liuore feriant, ſed potiùs, vt ait beatus Auguſtinus, ſint criminum perſecutores, & hominum liberatores. Oderint vitia, diligant homines. Oderint quod inſtinctu diaboli ingeſtum eſt, diligant quod Dei bonitate creatum eſt. Teneant in manu baculum & virgam. Baculum videlicet, quo aliorum virium imbecillitates ſpiritaliter ſuſtentent: virgam verò, qua vitia delinquentium zelo rectitudinis feriant. Delinquentibus intereà & excommunicatis fratribus nequaquam ceteri fratres debent fauere, aut eos ſuis adulationibus decipere, aut eorum errata defendere: ſed potiùs opem ferre, vt æquitatis cenſura diſtrictè corrigantur.

1. Cor. 5.

Cap. CXXXV. *Vt erga pueros, qui nutriuntur vel erudiuntur in congregatione canonica, inſtantiſſima ſit adhibenda cuſtodia.*

SOlerter rectores Eccleſiarum vigilare oportet, vt pueri & adoleſcentes, qui in congregatione ſibi commiſſa nutriuntur vel erudiuntur, ita iugibus Eccleſiaſticis diſciplinis conſtringantur, vt eorum laſciua ætas & ad peccandum valdè procliuis nullum poſſit reperire locum, quo in peccati facinus proruat. Quapropter in huiuſcemodi cuſtodiendis, & ſpiritaliter erudiendis, talis à Prælatis conſtituendus eſt vitæ probabilis frater, qui eorum curam ſumma gerat induſtria, eoſque ita arctiſſimè conſtringat, qualiter Eccleſiaſticis doctrinis imbuti, & armis ſpiritalibus induti, & Eccleſiæ vtilitatibus decenter parere, & ad gradus Eccleſiaſticos quandoque dignè poſſint promoueri. Libuit præthereà, ob ædificationem congruam & inſtructionem negotij, de quo agitur, quamdam ſanctorum Patrum ſententiam huic operi inſerere, quæ ita ſe habet: *Prona eſt omnis ætas ab adoleſcentia in malum. Nihil incertius quàm vita adoleſcentium. Ob hoc conſtituendum oportuit, vt ſi quis in clero puer eſt, aut adoleſcentes exiſtunt, omnes in vno conclaui atrij commorentur, vt lubricæ ætatis annos, non in luxuria, ſed in diſciplinis Eccleſiaſticis agant, deputati probatiſſimo ſeniori, quem & magiſtrum doctrinæ, & teſtem vitæ habeant, &c.* His ita præmiſſis, oportet vt probatiſſimo ſeniori pueri ad cuſtodiendum, licet ab alio erudiantur, deputentur. Frater verò, cui hæc cura committitur, ſi eorum curam paruipenderit,

 &

Digitized by Google

& aliud quàm oportet docuerit, aut eis in aliquo cuiuſlibet læſionis maculam ingeſſerit, ſeueriſſimè correptus, ab officio amoueatur: & fratri alij id committatur, qui eos & innocentis vitæ exemplis informet, & ad opus bonum peragendum excitet.

Cap. CXXXVI. *Vt omnes Canonici ad Completorium veniant.*

EXpletis religioſiſſimo obſequio horis competentibus, diurnis officijs, ab omnibus Canonicis, dato ſigno, deuotiſſimè ad Completorium celebrandum veniendum eſt. Quo completo oportet, vt nō epulis & potationibus vaniſque inſeruiant loquelis, ſed his penitùs poſtpoſitis, humiliter & honeſtè Dormitoriū petant: & nequaquā duo in vno, ſed ſinguli in ſingulis lectis quieſcant. Lucerna quoque in eodē Dormitorio noctis tempore iugiter ardeat. Nihil denique inhoneſtum aut indecens in Dormitorio geratur ab aliquo, nec quiſpiam aliquem inquietare præſumat, nec ad verba inutilia & otioſa prorumpere cogat. Huius verò capituli contemptor ſpecialiter à Prælatis & magiſtris ſeueriſſimè corripiatur.

Cap. CXXXVII. *De Cantoribus.*

STudendum ſummoperè Cantoribus eſt, ne donum ſibi diuinitùs collatum vitijs fœdent, ſed potiùs illud humilitate, caſtitate, & ſobrietate, & ceteris ſanctarū virtutum ornamentis exornent: quorum melodia animos populi circūſtantis ad memoriam amoremq; cæleſtiū, non ſolùm ſublimitate verborum, ſed etiam ſuauitate tonorū, quæ dicuntur, erigat. Cantorem autem, ſicut traditum eſt à ſanctis Patribus, & voce & arte præclarum, illuſtremque eſſe oportet, ita vt per oblectamenta dulcedinis animos incitet audientium, &c. Cantores itaque non propter donum ſibi collatum ſe ceteris ſuperbiendo præferant, ſed humiliter ſocios exhibeant. Et prouidendum eſt illis, quando temperatè, quandoque ſubmiſſè diuinum agatur officium: ſcilicet vt ſecundùm numerum clericorū, & officij qualitatem, & temporis prolixitatem, cantum protendant, & voces moderentur ceterorum. Sonum etiam vocalium litterarum bene atque ornatè perſtrepant. His verò, qui huius artis minùs capaces ſunt, donec erudiantur, meliùs conuenit vt ſileāt, quàm cantare volendo quod neſciunt, aliorum voces diſſonare compellant. Pſalmi itaque in eccleſia nō curſim & excelſis atq; inordinatis ſeu intēperatis vocibus, ſed planè ac dilucidè, & cum cōpunctione cordis recitentur: vt & recitantium mens illorum dulcedine paſcatur, & audientium aures illorum pronuntiatione demulceantur. Quoniam quamuis cantilenæ ſonus in alijs officijs excelſa ſoleat edi voce, in recitandis tamē pſalmis huiuſcemodi vitanda eſt vox. Cōſtituantur intereà ſeniores fratres, probabilioris ſcilicet vitæ, qui tēpore ſtatuto viciſſim cum Cantorum ſchola ſint, ne hi qui diſcere debent, aut otio vacēt, aut inanibus & ſuperuacuis fabulis inſtēt. Si verò Cātores ſuperbi exſtiterint, & artem, quam diuinitùs adiuti didicerint, alijs inſinuare renuerint, grauiter ac ſeuerè iudicentur, vt emendati atque correcti, talentum ſibi à Deo collatum alijs erogare procurent. Huiuſcemodi autem correptionis modus erga eos qui quarumlibet artium diſciplinis eruditi ſunt, & de talento ſibi diuinitùs collato, magis ſe alijs ſuperbiendo præferre, quàm id cum caritate inſinuare geſtiunt, à Prælatis obnixè tenendus eſt.

Cap. CXXXVIII. *Quales vice Prælatorum in congregatione canonica fungi debeant.*

OPortet Eccleſiæ Prælatos, vt de congregatione ſibi commiſſa tales eligant boni teſtimonij fratres, in quibus onera regiminis ſecurè poſſint partiri. Quibus etiam talem conferant poteſtatem, vt vice illorum fungentes, & inobedientes canonica cenſura corripere, & obedientes hortando ad meliora valeant prouocare. Non enim conſti-

Digitized by Google

tuendi ſunt perſonaliter,aut eo ordine quo in collegio fratrum admiſſi ſunt, ſed ſecundùm vitæ meritum, & ſpiritalium donorum prærogatiuam;qui & in congregatione aſſidui ſint, & fratrum curam peruigili ſtudio gerant: & ſicut alios præcedunt magiſterio, ità nimirum innocentis vitæ informent exemplo; vt iuxta Apoſtolum, exemplo ſint ceteris in verbo, in conuerſatione,in caritate, in fide, in caſtitate. Qui etiam, ſi prioratus ſui cauſſa intumeſcere cœperint, & curam fratrum nihili penderint, ſi crebrò admoniti incorrigibiles exſtiterint, à miniſterio propellantur, alijque in loco illorum, qui id ſtrenuè peragere poſſint,ſubſtituantur. 1.Tim.4.

Cap. CXXXIX.*De Præpoſitis.*

QVamuis omnes qui præſunt, Præpoſiti ritè dicantur, vſus tamen obtinuit,eos vocari Præpoſitos, qui quamdam prioratus curam ſub alijs Prælatis gerunt. Hi tamen qui iuxta hunc morem Præpoſiti vocantur,tales & tam ſtrenui conſtituendi ſunt, qui & vitæ probabilis ſint, & ea quæ ſibi iniuncta ſunt, fideliter humiliterque expleant; & pro eo quod alijs prælati ſunt, nequaquam paruipendant canonica inſtituta: ſed quanto plus implicantur in fratrum curis, tanto magis ſtudeant cæleſtibus obtemperare monitis. Debent igitur cunctæ congregationi vtiles eſſe, & de miniſterio ſibi commiſſo fideliter prodeſſe. Ea verò quæ fratribus dare debent, cum caritate tempore oportuno incunctanter præbeant, quatenùs à Domino de fideli adminiſtratione gradum bonum acquirant. Erga huiuſcemodi verò delinquentes, & obedientiam ſibi commiſſam bene non adminiſtrantes,modus ſuperiùs comprehenſus tenendus eſt.

Cap. CXL. *Qualis Cellararius ſit conſtituendus.*

DEbet procurare Prælatus, vt fratribus Cellararium non vinolentum,non ſuperbum, non tardum,non prodigum,ſed moribus honeſtum ac Deum timentem conſtituat. Qui & ſtipendia fratrum fideliter ſeruet,& diligenti cura adminiſtret,& in adminiſtrando nullatenus fratres contriſtet. Cui etiam piſtrinum fratrum committendum eſt, vt illud ita vigilantiſſima cura cuſtodiat, ne miniſtri ibidem deputati, annonam fratrum aut furtim ſubripiendo, aut alio quolibet modo negligenter viuendo diſſipent. Hi verò famuli eligantur de fideliſſima eccleſiæ familia, & his officijs diligenter erudiantur, vt ſcilicet & piſtoria arte,& fidei puritate neceſſitatibus fratrum oportuniſſimè valeant ſuffragari.Eadem quoque forma de Cocis ſeruanda eſt.Inutiles denique atque inobedientes Cellararij ſecundùm ſuperiùs comprehenſam ſententiam iudicentur.

Cap. CXLI.*Cui committi debeant ſtipendia pauperum.*

EVangelicis atque Apoſtolicis inſtruimur documentis, in colligendis hoſpitibus ante omnia operam dare debere, vt meritò de nobis dicatur à Domino, *Hoſpes fui & collegiſtis me*,&c. Proinde oportet,vt Prælati Eccleſiæ, præcedentium Patrum exempla ſectantes, aliquod præparent receptaculum,vbi pauperes colligantur,& de rebus Eccleſiæ tantum ibidem deputét,vnde ſumptus neceſſarios iuxta poſſibilitatem rerum habere valeant, exceptis decimis, quæ de Eccleſiæ villis ibidem conferuntur. Sed & Canonici, tam de frugibus, quàm etiam de omnibus eleëmoſynarum oblationibus, in vſus pauperum decimas libentiſſimè ad ipſum conferant hoſpitale. Et boni teſtimonij de ipſa congregatione frater conſtituatur, qui hoſpites & peregrinos aduentantes, vtpote Chriſtum in membris ſuis, ſuſcipiat, eiſque neceſſaria libenter pro viribus adminiſtret: qui etiam ea quæ in vſus pauperum cedere debent,nequaquam in ſuos vſus reflectat: ne cum Iuda loculos Domini furante, ſententiam damnationis excipiat.Sed & Prælatorum debet vigilare induſtria,ne eum, cui hoſpitale pauperum committitur, res pauperibus deputatas in aliquo minuere, aut his quaſi beneficiario munere conceſſis ſinant vti: quod à Prælatis Matth.25.

tis

Digitized by Google

tis quibuſdam,curam pauperum paruipendentibus,fieri comperimus. Clerici namque,ſi alijs temporibus nequeunt, ſaltem Quadrageſimæ tempore pedes pauperum in cõpetenti
Ioan.13. lauent hoſpitali,iuxta illud Euangelicum : *Si ego Dominus & magiſter laui vobis pedes, quãtò magis vos debetis alter alterius lauare pedes?* &c. Quapropter expedit, vt in competenti loco hoſpitale ſit pauperum, vbi perfacilis ad illud veniendi conuentus poſſit fieri fratrum. Quòd ſi is, cui hoſpitale commiſſum eſt, curam pauperum neglexerit, eorumque res in ſuos vſus retorſerit, quamquam diuina vltione dignus ſit, ſeueriùs tamen quàm ceteri delinquentes à Præpoſitis iudicandus, & à miniſterio remouendus eſt. Nec immeritò : quippe qui & pretia peccatorum,& alimenta pauperum, & theſaurum cœlo recondendum ſuis (quod fas non fuit) aptauit vſibus.

Cap. CXLII. *De infirmorum ac ſenum cura fratrum.*

QVamuis Canonicis proprias licitum ſit habere manſiones, debet tamen à Prælato manſio infirmorum & ſenum intra clauſtra Canonicorum fieri; vt qui ſuam fortè non habent, in eadem ſuam aptiſſimè poſſint tolerare imbecillitatem : quatenus ibidem & ſubſidijs Eccleſiaſticis,quibus indigent, & fratrum adminiculis miſericorditer ſuſtententur. Erga quos oportet vt ceteri fratres magnam exhibeant caritatem : ſcilicet vt eis compatiendo ſubueniant,& aſſiduis viſitationibus, & Scripturarum ſanctarum conſolationibus, nec non & propriarum rerum facultatibus, adminicula neceſſaria præ-
Matth.25. beant,vt impleatur in eis illud Euangelicum : *Infirmus fui, & viſitaſtis me.*

Cap. CXLIII. *Qualiter porta Canonicorum cuſtodiatur.*

ELigatur neceſſe eſt à Prælato ex congregatione ſibi commiſſa frater probabilis vitæ, cui officij ſit portam Canonicorum cum ſumma obedientia & humilitate, competenti tempore claudere ac reſerare, vt nulli per eam,niſi per licentiam, aditus pateat intrandi aut exeundi. Cui etiam obſeruandum eſt,ne eis quibus cordi eſt plus otijs vacare, quàm diuinis obſequijs incubare, foras euagandi locum præbeat,& eorum nugarum, quod nefas eſt, particeps fiat. Debet præterea aduenientes quoſque cum caritate ſuſcipere,& Priori aduentum eorum cauſſamque nuntiare. Expleto namque veſpertino & completorio officio, obſeratiſque portis, claues earum idem Portarius ei qui vicem Prælati tenet,ferat, vt nulli horis incompetentibus intrandi aut exeundi maneat facultas:quas etiam ab eodem in craſtinum tempore accipiet conſtituto. Si verò inobediens atque proteruus idem repertus fuerit Portarius, ſicut de alijs miniſtris negligentibus ſuperiùs dictum eſt, iudicetur.

Cap. CXLIV. *Vt clauſtra Canonicorum diligenter cuſtodiantur.*

OPortet clauſtra Canonicorum ita diligenter cuſtodiri, vt grex Dominicus fraterna concorditer fruatur pace : & ſi quemlibet Prælatus, aut qui eius vice fungitur, aut fortè quilibet alius ſpiritalis frater, intra clauſtra quempiam inhoneſtè agentem, aut extra in biuijs & plateis otio vaniſque confabulationibus vacantem, repererit, primò ſecreta admonitione eum corripiat, & pòſt, ſi neceſſe fuerit, coram fratribus idem negligens acriùs iudicetur, vt deinceps emendatus in meliùs proficiat. Feminis namque non ſolùm in manſionibus & clauſtris Canonicorum prandendum aut requieſcendum non eſt,quin potiùs nec in ea intrandi, excepto in eccleſiam,vlla tribuenda facultas,quia valdè hoc à ſanctis Patribus legitur inhibitum. Si quid verò caritatis officio illis attribuendum eſt,extra clauſtra conſtituatur locus, in quo id accipiant : nullus tamen fratrum cum ipſis,niſi teſtes coràm fuerint, loquatur. Qui verò ſecùs, quàm præmiſſum eſt, agere tentauerit, ita ſeueriter à Prælatis & magiſtris corrigatur,vt ceteris,ne quid tale agere pertentent, exemplo correptionis ſibi exhibitæ terrorem incutiant.

Cap.

Digitized by Google

Cap. CXLV. *Epilogus breuiter digeſtus.*

QVamquam à ſanctis Patribus in ſuperioribus huius libelli partibus ſatis ſit dilucidatum, qualiter Clerici viuere debeant, adeò vt qui hæc, quæ ſuperiùs comprehenſa ſunt, ſedula meditatione perlegerit, perſpicuè in his reperire valeat, qualis eius debeat eſſe fidei deuotio, actuum morumque exornatio, ac diuinorum cultuum executio: propter pleroſque tamen ſimplices, minuſque capaces, hæc ſtrictim breuiterque replicanda perneceſſarium duximus: vt qui hæc aut legere, aut ferè ab alijs lecta, plenè intelligere nequiuerint, vtantur hac defloratiuncula, vtpote calatho diuerſorum florum vernantium nectare referto, & diſcant quid illis agendum, quídue vitandum ſit. Legalibus intereà inſtitutis & Euangelicis ſaluberrimis monemur præceptis, vt Dominum Deum noſtrum totis præcordijs diligamus, & proximum tamquam noſmetipſos, &c. Si igitur ab omnibus fidelibus, his ſalutiferis præceptis totis niſibus eſt fauendum: quanto magis ab his, qui diuinis cultibus mancipati ſunt, & alijs exemplo virtutum condimentum eſſe debent? Proinde oportet, vt primò omnium Dominum Deum diligant, ex toto corde, ex tota anima, tota virtute, & proximos tamquam ſeipſos: & noſſe quia in his duobus præceptis tota lex pendet & prophetæ. Non occidant, neque fratrem oderint: quia (vt ait Apoſtolus) qui fratrem ſuum oderit, homicida eſt. Non adulterent, non furtum faciant, non concupiſcant rem alienam, non falſum teſtimonium dicant, & quod ſibi nolunt fieri, alteri ne faciant. Non ſint ſuperbia tumidi, non detractionibus aſſueti, non ebrietati ſeruientes, non luxuria eneruati, non iracundia turbidi, non quibuſlibet alijs vitijs ſubſtrati, non vaniloqui, non inuidi, non ſomnolenti, non pigri, non murmuratores, non ſuſurrones, non vinolenti, non multùm edaces. Fraudes & doloſitates caueant: vſuris nequaquam inſeruiant. Non iurent, ne fortè periurent. Malum pro malo non reddant. Cùm in ſe aliquid boni viderint, Deo, & malum cùm viderint, ſibi deputent. Diſcordiam fugiant, & quos diſcordantes inuenerint, ad caritatis concordiam reuocent, & iuxta vocem Pſalmiſtæ, & declinent à malo, & faciant bonum. Attendant & Apoſtolum prohibentem: *Non*, inquit, *in comeſſationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitijs, non in contentione & æmulatione, ſed induimini Dominum Ieſum Chriſtum.* Animaduertant etiam, quòd ab his vitijs ab Apoſtolo prohibitis, omnium vitiorum ſeges emergat; & quòd horum morborum mater ſuperbia ſit. Oportet etiam vt animam corpuſque ſuum ab omni inquinamento carnis & ſpiritus cuſtodiant, vt iuxta Apoſtolum, integer ſpiritus eorum & anima & corpus, ſine querela in aduentu Domini noſtri Ieſu Chriſti ſeruetur. Sobriè, iuſtè, & piè viuant, ſæcularia negotia prorſus abijciant: quia iuxta eumdem Apoſtolum, *Nemo militans Deo, implicat ſe negotijs ſæcularibus, vt ei placeat cui ſe probauit.* Ieiunium ament, hoſpites colligant, pauperes recreent, nudos veſtiant, infirmos viſitent, mortuos ſepeliant, in tribulatione poſitis opem ferant, dolentes conſolentur. Amori Chriſti nihil præponant, caritatē non derelinquant: pacem, ſi fieri poteſt, cū omnibus hominibus habeant: diem iudicij timeant, vitam æternam ſpiritaliter concupiſcant. Spem ſuam Deo committant, proprio Epiſcopo in omnibus ſecundùm canonicam inſtitutionem obtemperent, magiſtros ſuos non temerè reprehendāt. Poſtremò in doctrinis ſpiritalibus operam dent. Lectionibus, pſalmis, hymnis, canticis, & ceterorum bonorum operū exercitijs iugiter incumbant. In Dormitorio, niſi quem infirmitas detinuerit, omnes dormiant: in Refectorio pariter reficiantur, quotidie ad collationem veniant. Mox vt ſignum datum fuerit, ad Eccleſiam omnes feſtinatò veniant, & Horas canonicas non negligenter, ſed cum omni religione pariter celebrent. Eccleſiam non pompaticè, ſed reuerenter ingrediantur. In choro non cum baculis ſtent, vaniloquijs nequaquam inſiſtant, ſed cum omni deuotione & veneratione diuinæ ſeruitutis opus peragant, ſcientes Angelorum præſentiam ſemper illic adeſſe. E clauſtris non niſi per licentiam egrediantur: egreſſi irreprehenſibiliter viuant, vt ab his qui foris ſunt, bonum teſtimonium habeant, & religionem ac propoſitum ſuum actibus illicitis nequaquam maculent, ſed potiùs omnes quibus

1.Ioan.3.
Pſal.33.
Rom.13.
1.Theſ.5.
1.Tim.2.

ſe coniunxerint, ſale ſapientiæ & bonorum operum exemplis condiant. Contubernia fœminarum nullatenùs appetant, non vanis oculis, aut petulanti tumidoque geſtu, ac diſſolutis renibus incedant: non ſpectaculis, non pompis ſæcularibus interſint, non aleæ, non
1. Tim. 2. quibuſlibet venationibus inſeruiant. Apoſtoli namque inſtructi documento, quo ait, *Non in veſte pretioſa*, nequaquam pretioſis delectentur veſtibus. Caueant ſummoperè, ne extra clauſtra moras faciant, niſi prout ſibi à Priore conſtitutum fuerit, & oportunitas temporis dictauerit. Intra clauſtra poſiti, non otio vacent, ſed aut diuinis officijs, aut proprijs vtilitatibus, aut certè magiſtrorum iuſſionibus pareant: ne otio torpentes, ab Apoſtolo audiant: *Qui non vult operari, nec manducet.* Seniores ſpiritaliter iuniores diligant: iuniores ſenioribus obſequium dignum exhibeant. Doctiores minùs doctis nequaquam ſe præferant, ſed magis eos cum caritate ædificent: neque hi qui nobilitate generis, aut virtutum donis pollent, ceteris ſe tumidè ſuperextollant. Omnes in congregatione viciſſim ſibi caritatis officio ſeruiant. Quibus etiã in Refectorio comedentibus, & religioſè ſilentium tenentibus, continuatim legatur lectio. Delinquentes zelo rectitudinis pariter arguant & caſtigent, pueros & adoleſcentes negligentes verborum diſciplinis corripiãt. Singuli iuxta capacitatem ſuam, diuerſarum artium erudiantur diſciplinis, vt nullus in collegio canonico inutilis appareat, nec vota fidelium otioſus comedat. Tales quippe eſſe, imò & taliter conuerſari decet omnes, qui diuinis officijs ſe manciparunt. Quapropter ſtudeant hæc breuiter collecta ſedula meditatione perlegere, & memoriæ commendare, & diuina adiuuante gratia, iuxta vires adimplere; quò faciliùs & liberiùs maiora à ſanctis Patribus edita exequi valeant. Vocatione ergò qua vocati ſunt, nec ad dexteram, nec ad ſiniſtram declinantes, ambulent: quatenùs diuinis iuſſionibus obtemperantes, ad Chriſtum, in cuius ſorte eſſe noſcuntur, qui via, veritas & vita eſt, eo opitulante peruenire mereantur.

EPISTOLA LVDOVICI PII IMP.

Ad Sicharium Archiepiſcopum Burdigalenſem. Mittit exemplum Statutorum Concilij Aquiſgranenſis, vt ea in prouincia ſua diligenter tranſcribi & obſeruari faciat.

LVDOVICVS diuina ordinante prouidentia Imperator Auguſtus, venerabili in Chriſto *Sichario* Archiepiſcopo in Domino ſalutem. Sacrum & venerabile Concilium, diuino nutu, noſtroque ſtudio, in Aquiſgrani Palatio, nuper aggregatum, in quo multa ob propagandam Eccleſiaſticam dignitatem, præcedente & ſubſequente gratia Chriſti, diligenter tractata atque inſtituta ſunt, tuam nullatenus credimus latere ſanctitatem. Sed quia contigit eidem ſancto & venerabili Concilio tuam non interfuiſſe paternitatem, ad tuam deſtinare decreuimus beatitudinem, per præſentem Miſſum noſtrum, nomine Adalelmum, Formulam canonicæ inſtitutionis, ab eodem ſacro conuentu ex ſanctorum Patrum ſparſim digeſtis ſententijs collectam, atque in vnum congeſtam. Quã etiam idcircò penes palatium noſtrum diligenter ſcribi fecimus, vt nihil in ſe ſcriptorum vitio deprauationis, aut detruncationis habens, ad te vſque incolumis perferretur. Quapropter volumus atque decernimus, vt iuxta Metropolitanæ ſedis tibi canonicè collatam dignitatem, noſtræq; auctoritatis ſanctionem, diœceſeos tuæ Epiſcopos, & ceteros Eccleſiæ Prælatos, tempore & loco congruenti ad te accerſere facias, & his coràm capitulatim memoratam inſtitutionis Formulam prælegi iubeas, & quod ob exaltandum Eccleſiaſtici culminis faſtigium, & animarum ſalutem, idem ſacer conuentus eam ediderit, liquidò demonſtres: ſed & his qui in vno collegio canonicè degunt, tenendam obſeruandamque coram memorato Miſſo noſtro conferas. Ac ſi alicuius cordis obtuſio

eam

Digitized by Google

eam intelligere nequiuerit,huic ſiue abs te,ſiue ab alijs Epiſcopis, comprouincialibus ſcilicet tuis, doctrinæ fulgore renitentibus ſobriè tradatur. Sed & in hoc nihilominus circumſpectam monemus eſſe tuam prudentiam, vt ab his qui eam tranſcripturi ſunt, ita tranſcribatur, vt nec deprauata vitio ſcriptoris,nec detruncata ab aliquo fiat: ſed ſicut à prædicto Miſſo noſtro eis demonſtratum fuerit,abſque aliqua deprauatione vel detruncatione tranſcribatur. Noueris etiam,quia ideò illius exemplum apud armarium palatij noſtri detentum eſt,vt eo probari patenter poſſit, quis eam incurioſè tranſcripſerit, vel quis aliquam eius partem detruncarit. Vt enim comperimus, dum in eodem ſacro Concilio perlegeretur,antequam coram nobis ab eodem Concilio prolata, & necdum menſura cibi ac potus ſtatuta fuiſſet, quidam magna ex parte illam detruncantes, quædam capitula inconſultè ex ea tranſcripſerunt. Vnde neceſſe eſt, vt ſi aliquem in tua diœceſi tale feciſſe repereris, huiuſmodi factum coram prouincialium tuorum Epiſcoporum conuentu, & coram præſcripto Miſſo noſtro fruſtreris, & hanc authenticam,vt præmiſimus,diligenter, ſicut Miſſus noſter eis inſinuauerit, tranſcribi perceſeas. Omnes ergo tuæ diœceſeos Epiſcopi, & ceteri Prælati, eam vigilanti cura tranſcribere, ſolerti ſtudio intelligere,inſtantiſſimæ aſſiduitatis exercitio diuinitùs adiuti operibus complere decertent: vt cùm nos huius rei gratia inquirendæ venturis Kalendis Septembribus (ſicut eidem ſacro & memorabili Concilio meminimus nos dixiſſe facturos) Miſſos noſtros per Imperium à Deo nobis collatum deſtinauerimus, remota cuiuſlibet difficultatis oppoſitione,eiuſdem ſalutiferæ inſtitutionis Prælati & ſubditi, prout Dominus poſſe eis dederit,ſtrenui inueniantur operatores. Quoniam diligenti indagine, vita comite, perquirere iubebimus,quis Prælatorum iniunctum ſibi officium ſtrenuè peregerit, vel quis in clauſtris Canonicorum,& ceteris habitationibus conſtruendis,& in neceſſarijs ſtipendijs eis tribuendis, & in domibus ad receptacula pauperum reparandis, ſanctioni noſtræ paruerit, quiſue clerum ſuum eadem inſtitutione,& ceteris ſpiritalibus documentis inſtruere curauerit; vel quis cauſſa auaritiæ eos, quos in Chriſti militia rationabiliter alere poterat, propulerit: quia vnius anni ſpatium dedimus,vt ea quæ promiſſa ſunt abſque vllius difficultatis excuſatione perfici, vbi necdum facta erant, facillimè poſſent. Proinde qui hoc anni tempore,in hoc negotio noſtræ admodum iuſſioni pro viribus obedire neglexerit,ceteris ſine dubio terrori erit, ne tale admittere præſumant.

Direximus ſanè tibi Inſtitutionis formulam,quam eiuſdem ſacri Concilij par conſenſus, parque ſtudium ex ſanctorum Patrum dictis enucleatim excerpſit, & caſtimoniæ dicatis in vna ſocietate canonicè degentibus obſeruandam ſtatuit. Quam volumus à te, ſiue à tuis comprouincialibus Epiſcopis, ſtudioſè iubere tranſcribi, & monaſterijs puellaribus in tua diœceſi conſiſtentibus, in quibus ſcilicet canonicè viuitur,tenendam conferri, qualiterque ab Abbatiſſis & ceteris ſanctimonialibus religioſiſſimè ac deuotiſſimè obſeruari debeat,apertiſſimè perdoceri. Quoniam,niſi quando nos aliquam Abbatiſſarum noſtram adire iuſſerimus præſentiam, alio tempore volumus in monaſterijs reſideant,& ſecundùm eiuſdem inſtitutionis formam vitam ducant, ſibique ſubditas in ſancto religionis propoſito conſtringant. Et nulla illarum foras euagandi, aut occaſione qualibet accepta per villas reſidendi, ſuiſque voluptatibus deſeruiendi licentiam ſibi adtribuat. Quamquam enim nonnulli clerici monaſteria puellarum, & nonnulli laici monaſteria virorum etiam & puellarum habeant, tua tamen debet prouidere ſolertiſſima induſtria, vt in omnibus locis ſub tua diœceſi conſtitutis, vbicumque congregationes clericorum & ſanctimonialium ſunt, iuxta poſſibilitatem & facultatem rerum, ſecundùm huius inſtitutionis formam viuant. Quia nulla eſt omnino eccleſia, quæ facultates habeat,vbi non poſſint tot taleſque gubernari,qui diuinum expleant officium,& vbi hoſpitalitas iuxta vires non poſſit diligi. Nos quoque præfatum Miſſum noſtrum ad tuam ſanctitatem ideò direximus, vt tuum, ceterorumque Eccleſiaſticorum in tua diœceſi exiſtentium,diligenter atque ſubtiliter in hoc negotio intueretur ſtudium, & tibi opem in ceteris commonendis ferret. Qui etiam nobis referret, qualiter Prælati & Prælatę eas formulas libenter ſuſceperint,diligenter trāſcribere ſtuduerint, & deuotè adimplere iuxta vires curauerint,

Digitized by Google

Quoniam tamdiu illum in tua vel comprouincialium tuorum diœceſi immorari & diſcurrere vnà cum Miſſo tuo iuſſimus,donec ab omnibus memoratæ formulæ tranſcriberentur. Vt videlicet cuncta procurans, diligenterque perficiens, cùm ad nos illum redire opere expleto tempus permiſerit, cuncta quæ acta ſunt veſtro vtrorumque ſcripto notentur, atque per ipſum tuumque Miſſum noſtræ dignoſcentiæ intimentur, vt ſciamus quibus gratiarum actiones referre, quoſque etiam dignis correptionibus corrigere debeamus.Si verò aliquis tuæ diœceſeos eidem Inſtitutioni, veſtra que admonitioni procaciter reniti voluerit,& eam, quæ ab eodem ſacro conuentu conſtituta atque decreta eſt, pro viribus obſeruare neglexerit, & ſubinde admonitus non ſe correxerit,quicumque ille eſt, ante præſentiam noſtram, tua vel Miſſi noſtri admonitioe, vennire feſtinet, quatenus à nobis iuxta quantitatem culpæ dignè corrigatur. Direximus præthereà tibi pondus & menſuram, ſecundùm quæ clericis & ſanctimonialibus panis & potus æqualiter tribuenda ſunt. Quæ vt ab omnibus firmiſſimè atque inuiolabiliter teneantur decernimus, & ne quid incrementi aut detrimenti à quoquam patiantur, modis omnibus inhibemus. Tuam igitur in calce epiſtolæ admonemus ſanctitatem, vt ſecundùm miniſterium tibi diuino munere collatum, noſtræ in hoc negotio ſaluberrimæ admonitioni obedienter atque inexcuſabiliter pareas, & ceteris in parendo bonum exemplum tribuas. Dignum quippe iuſtumque eſt, vt quantò ſublimiùs ſacerdotij dignitate alijs ſuperemines,& à nobis venerabiliter diligeris, tantò magis ad Dei noſtramque voluntatem exequendam deuotiorem te, atque promptiorem exhibeas. Vale in Domino & ora pro nobis.

Epiſtola altera eiuſdem argumenti, ab eodem Ludouico Pio Imp. ad Magnum Archiepiſcopum Senonenſem miſſa.

GLorioſiſſimus Ludouicus ſuperno munere victor ſemper Auguſtus venerabili in Chriſto Magno Senonicæ vrbis Archiepiſcopo in Domino ſalutem. Sicut vobis nuperrimè in ſacro conuentu, quem Deo annuente, Aquiſgrani palatio aggregauimus, vbi multa fauente Chriſto eccleſiaſticè, imò catholicè acta ſunt, meminimus promiſiſſe, miſimus tuæ venerandæ paternitati per præſentes Miſſos noſtros, *Ermenfredum* videlicet & *Haymonem*, Formulam canonicæ inſtitutionis,quam idem ſacer conuentus ex ſanctorum Patrum ſparſim digeſtis ſententijs colligere, atque in vnum congerere ſtuduit. Quam quia vobis tranſcribendi anguſtia temporis facultatem denegauit, ſtudij noſtri fuit eam diligenter tranſcribi iubere; vt abſque vlla deprauatione aut detruncatione textus eius ad vos vſque incolumis perferretur. Proinde has litteras ad tuam direximus ſanctitatem,per quas iubemus, vt memor admonitionis noſtræ, ſuffraganeos tuæ diœceſeos loco & tempore competenti ad te conuocare ſtudeas,& eamdem inſtitutionem per ſingula capitula coram eccleſiaſticis ordinibus prælegi facias,& qualiter eam ſacer conuentus ob emolumentum animarum inſtruere ſalubriter curauerit, patenter edoceas: & his qui canonicæ profeſſionis cenſentur nomine, ſecundùm miniſterium tibi diuinitùs collatum, & noſtræ auctoritatis præceptum, coram memoratis Miſſis noſtris obſeruandam percenſeas. Eorum autem, qui tardioris ſunt ingenij, & eam fortè plenè intelligere nequeunt, tuo ſiue comprouincialium tuorum Epiſcoporum dono ſcientię pollentium ſtudio eius notitia ſenſibus perfundatur.Nam & tuam nihilominus prouidam volumus eſſe beatitudinem,vt eam ſolerti cura prædicti Miſſi noſtri omnes, prout inſinuaueris, tranſſcribere abſque vlla deprauatione & detruncatione præmoneant. Quoniam qualiter diligenter ſtudioſeque,diſtinctè & apertè tranſcribatur,illos ſatis inſtituimus. Cuius nẽpe exemplar idcirco in armario palatij noſtri recondi fecimus, vt per hoc noſſe & inquirere poſſemus,vtrúmne ab aliquo negligenter tranſcripta fuerit: quia,vt comperimus,dũm in eodẽ ſacro Concilio perlegeretur,antequam coram nobis ab eodem Concilio prolata,& necdũ menſura cibi & potus plenè ſtatuta fuiſſet,inuidi magna ex parte illam detruncantes,

tes,quædã capitula inconſultè ex ea tranſcripſerunt. Vnde neceſſe eſt, vt ſi aliquem in tua diœceſi tale feciſſe repereris, huiuſcemodi factũ corã comprouincialiũ tuorũ Epiſcoporũ cõuentu,& corã pręſcriptis Miſſis noſtris fruſtreris,& hanc authenticã,vt pręmiſimus, diligenter,ſicut Miſſi noſtri eis inſinuauerint, trãſcribi percenſeas. Volumus ergo, vt omnes Prælati Canonicorũ diligenter illã tranſcribant,ſtudioſè intelligant,efficaciter,quantum Dominus eis poſſe dederit,ob ſuam ſubditorumq; vtilitatẽ, operę adimplere procurent. Vt quando nos,ſicut in eorũ ſacro & venerabili Concilio generaliter omnibus diximus,Miſſos noſtros huius negotij inquirẽdi gratia, per vniuerſum Imperiũ noſtrum Kalẽdis Septembris venturis direxerimus,omnes Pręlati videlicet & ſubditi, iuxta capacitatem & poſſibilitatem ſuam,eadem inſtructione informati atque inſtructi, eiuſdemque operatores inueniantur ſtrenui. Quoniam diligenti indagine vita comite inquirere iubebimus, qualiter vnuſquiſque Prælatorum miniſterium ſuum expleat, qualiter iuſſioni noſtræ in clauſtris & ceteris Canonicorum neceſſarijs habitationibus, & in eorum ſtipendijs dandis, & receptaculis pauperum præparandis obtemperauerint : vel quis clerum ſuum ſecundùm huius inſtitutionis normam,& cetera ſpiritalia exercitia, informare ſtuduerit : aut ſi quis quem eorum, quos in Dei ſeruitio rationabiliter gubernare potuit, cauſſa auaritiæ abiecerit : quia vt hæc, quæ præmiſimus, abſque vllius difficultatis oppoſitione,in locis, in quibus facta necdum erant,fieri oportuniſſimè poſſent,vnius anni ſpatium, ſicut noſti, ad hæc peragenda tribuimus. Qui verò hoc annuo tempore noſtræ, imoque Dei iuſſioni iuxta vires obtemperare neglexerit,ceteris, ne talia facere audeant, terrorem procul dubio incutiet.

Miſimus itaque tibi Inſtitutionis formam, quam idem ſacrum & venerabile Concilium ex ſanctorum Patrum ſententijs diligenter excerpſit, & ſanctimonialibus in vno collegio canonicè degentibus obſeruandam percenſuit: quam ſiue per te, ſiue per comprouinciales tuos Epiſcopos, in omnibus tuæ diœceſeos puellaribus monaſterijs, in quibus canonicè viuitur, ſtudioſè præſcriptam haberi volumus. Sed & hoc decernimus,vt à vobis tam Abbatiſſis, quàm ceteris ſanctimonialibus tradatur,& qualiter eam tenere debeant, veſtro ſtudio informentur. Ceterùm niſi aliquam Abbatiſſarum quando nos ad præſentiam noſtram venire iuſſerimus, alio tempore volumus vt Abbatiſſæ proprijs in monaſterijs reſideant, & ſecundùm hanc inſtitutionis formam viuere, ſibique ſubiectas gubernare decertent: & nullis illarum per villas reſidendi, aut foras qualibet occaſione accepta euagandi, ſuiſque voluptatibus deſeruiendi licentiam attribuant. Quamquam enim nonnulli clerici monaſteria puellarum, & nonnulli laici monaſteria virorum etiam ac puellarum habeant; tua tamen debet prouidere ſolertiſſima induſtria, vt in omnibus locis ſub tua diœceſi conſtitutis, vbicumque congregationes clericorum & ſanctimonialium ſunt, iuxta poſſibilitatem & facultatem rerum, ſecundùm huius inſtitutionis formam viuant. Quia nulla eſt omnino eccleſia, quæ facultates habeat, vbi non poſſint tot taleſque gubernari, qui diuinum expleant officium, & vbi hoſpitalitas iuxta vires non poſſit diligi. Nos quoque præfatos Miſſos noſtros ad tuam ſanctitatem ideò direximus, vt tuum, ceterorumque Eccleſiaſticorum in tua diœceſi conſiſtentium, diligenter atque ſubtiliter in hoc negotio intuerentur ſtudium, & tibi opem in ceteris commonendis ferrent : qui & nobis referrent, qualiter Prælati & Prælatæ eam libenter ſuſceperint,diligenterque tranſcribere ſtuduerint, & deuotè adimplere iuxta vires curauerint : quoniam tamdiu illos in tua vel comprouincialium tuorum diœceſi morari, & diſcurrere vnà cum Miſſo tuo iuſſimus, donec ab omnibus memoratæ formulæ tranſſcriberentur ; vt videlicet cuncta procurantes, diligenterque taxantes, cùm ad nos illos redire opere expleto tempus permiſerit, cuncta quæ acta ſunt veſtro vtrorumque ſcripto notentur, atque per ipſos tuumque Miſſum noſtræ dignoſcentiæ intimentur : vt ſciamus quibus gratiarum actiones referre, quoſque etiam dignis correptionibus corrigere debeamus. Si verò aliquis tuæ diœceſis eidem inſtitutioni, noſtræque admonitioni procaciter reniti voluerit,& ea quæ ab eodem ſacro & venerabili Concilio conſtituta atque decreta ſunt, quantum Dominus eis poſſe dederit, obſeruare contempſerit, præcipimus vt

Digitized by Google

ſi anteà huiuſmodi non ſe correxerit,quicumque ille eſt, ante præſentiam noſtram, tua vel Miſſorum noſtrorum admonitione, venire feſtinet: quatenus à nobis iuxta quantitatem culpæ dignè corrigatur. Direximus prætereà tibi pondus & menſuram,ſecundùm quã clericis & ſanctimonialibus panis & potus æqualiter tribuenda ſunt. Quæ vt ab omnibus firmiſſimè atque inuiolabiliter teneantur decernimus: & ne quid incrementi aut detrimenti à quoquam patiantur, modis omnibus inhibemus. Tuam igitur in calce huius epiſtolæ admonemus ſanctitatem, vt ſecundùm miniſterium tibi diuino munere collatum, noſtræ in hoc negotio ſaluberrimæ admonitioni obedienter atque inexcuſabiliter pareas, & ceteris in parendo exemplum bonum tribuas.Dignum quippe eſt, vt quantò ſublimiùs ſacerdotij dignitate alijs ſuperemines,& à nobis venerabiliter diligeris, tantò magis ad Dei noſtramque voluntatem faciendam, deuotiorem te atque promptiorem exhibeas. Vale in Domino, & ora pro nobis.

FINIS.

AVCTA-

Digitized by Google

AVCTARIVM REGVLÆ CANONICORVM EX CONCILIORVM VETERVM DECRETIS PATRVMQ. SCRIPTIS CONCINNATVM

ab AVBERTO MIREO Bruxellenſi, Decano Antuerpienſi.

CAPVT I.

Animaduerſiones aduerſus Canonicos delinquentes conſtituta. Ex operibus S. Baſilij Magni.

SI quis integra corporis valetudine orationes facere, aut pſalmos memoriæ mandare neglexerit, excuſans excuſationes in peccatis, hic à reliquorum conſortio ſegregator, aut hebdomadam vnam ieiunato. I.

Si quis de errato aliquo, adhibita caritate, corripiatur, & correptionem non admittat, ſumma cum ſolicitudine obſecrans, ac propter ea, quæ deliquit, ignoſci ſibi poſtulans, hic quoque hebdomadam vnam à reliquorum ſocietate excluditor. II.

Si quis alicuius alicui peccati conſcius fuerit, neque illum correxerit, aut pacificè & adhibita Chriſtiana caritate corripuerit, ſed cum perturbatione animi, veluti fratrem potiùs traducens, quàm cauſſas morbi tollere ſtudens, hic quoque vnà cum eo, qui de peccato caſtigabatur, hebdomadas duas à reliquorum conſortio abeſſe cogitor: quia vt inimicus, non autem vt frater corripuit. III.

Si quis quæ facere poſſit, à fratre iuſſus, contumelioſè ſe aut contumaciter gerat, neque adhibita omni, quæ eſt in Chriſto, lætitia obtemperet, tamquam qui præfidens in ſuo abundet ſenſu, ſimiliter hebdomadam vnam ſegregator. IV.

Si quis futiliter garriat, aut in ſermone facetias conſectetur, neque adhibito timore ac tremore doctrinam B. Apoſtoli & Euangeliorum conſeruet, nihilominus hic etiam hebdomadam vnam ſegregator. V.

Si quis, præter *Etiam* & *Non*, iuſiurandum aliud det, & ipſe hebdomadam vnam ſegregator. VI.

Si quis fratri alicui peccati alicuius conſcius fuerit, & id diſſimulauerit, poſteà autem exprobrauerit, veluti traducendi cauſſa, ſimiliter hic quoque, tamquam malo alterius minimè indoleſcens, & qui inſultans delectetur potiùs, à reliquorum conſortio hebdomadam vnam ſegregator. VII.

Si quis alicuius alicui peccati conſcius ſit, & illum negligenter ferre animaduertat, ac non adhibita cordis contritione, multiſque lacrymis Deum ſibi propitium facere hortetur, & admoneat ipſum vt pœniteat, & opera pœnitentiæ digna præ ſe ferat. Si autem his ita ſeruatis, nihilominus tamen ille ſalutem ſuam negligat, qui eiuſmodi eſt, is ex conuentu prorſus exterminator. *Modicum enim fermentum totam maſſam corrumpit*, vt vir ſanctus dicit. VIII. Gal. 5.

Si

IX. Si quis, [illegible]terquam vbi neceſſarij vſus poſtulent, extrà egrediatur,ac temerè diuagetur,qui hui[illegible]modi eſt, ſegregator, vt quieſcant domi pedes eius,ſicut ſcriptum eſt.

X. Si quis te[illegible]merè iracundia elatus fuerit, ac non actutùm fratrem rogauerit quem offenderit, vt peccatum ſibi, quod in ipſum peccauerit,condonet ; hic ſimiliter hebdomadam etiam vnam ſegregator.

XI. Si quis contumelia aliqua à fratre affectus fuerit, & à conuentu rogatus, peccatum non condonarit, memoria tenens eum qui dixit; Si quis aduerſùs aliquem habet querelam, ſicut & Dominus donauit vobis, ita & vos; & hic ſimiliter à ceterorum conſortio hebdomadam vnam ſegregator.

Cap. II. Excerptum ex eiuſdem S. Baſilij Epiſtola canonica prima, canone 6. ad Amphilochium Iconij Epiſcopum.

CAnonicorum fornicatio pro matrimonio non reputetur, ſed eorum coniunctio omnino diuellatur. Hoc enim & Eccleſiæ ad ſecuritatem eſt vtile,& non dabit hæreticis aduerſùs nos anſam,quòd propter peccandi libertatem ad nos attrahamus.

Cap. III. De varijs Clericorum gradibus & nominibus.

ISIDORI.

Orig.l.7. c.12. GEneraliter Clerici nuncupantur omnes, qui in Eccleſia Chriſti deſeruiunt, quorum gradus & nomina hæc ſunt : *Oſtiarius, Lector, Exorciſta, Acolytus , Subdiaconus, Diaconus, Presbyter, Epiſcopus.*

Ordo Epiſcoporum quadripartitus eſt, id eſt, in *Patriarchis, Archiepiſcopis, Metropolitanis* atque *Epiſcopis.* PATRIARCHA Græcâ linguâ ſummus Pater interpretatur ; quia primum,id eſt,Apoſtolicum retinet locum: & ideo quia ſummo honore fungitur,tali nomine cenſetur ; ſicut Romanus, Antiochenus & Alexandrinus.

ARCHIEPISCOPVS Græcè dicitur ſummus Epiſcoporum : tenet enim vicem Apoſtolicam,& præſidet tam Metropolitanis quàm Epiſcopis ceteris.

METROPOLITANI autem à menſura ciuitatum vocantur. Singulis enim prouincijs præeminent, quorum auctoritati & doctrinæ ceteri ſacerdotes ſubiecti ſunt ; ſine quibus nihil reliquos Epiſcopos agere licet. Solicitudo enim totius prouinciæ ipſis Epiſcopis commiſſa eſt. Omnes autem ſuperiùs deſignati ordines vno eodemque vocabulo Epiſcopi nominantur ; ſed ideo priuato nomine quidam vtuntur, propter diſtinctionem poteſtatum, quam ſingulariter acceperunt.

Patriarcha Patrum princeps : Ἀρχὸς enim princeps. Archiepiſcopus princeps Epiſcoporum,ſicut Metropolitanus à menſura ciuitatum.

EPISCOPATVS autem vocabulum inde dictum,quòd ille qui ſuperefficitur, ſuperintendat, curam ſcilicet gerens ſubditorum. σκοπεῖν enim Græcè, Latinè intendere dicitur. Epiſcopi autem Græcè, Latinè Speculatores interpretantur : nam Speculator eſt prępoſitus in Eccleſia dictus,eò quòd ſpeculetur atque proſpiciat populorum infra ſe poſitorum mores & vitam.

PONTIFEX princeps ſacerdotum eſt, quaſi via ſequentium : ipſe & ſummus Sacerdos,ipſe & Pontifex maximus nuncupatur. Ipſe enim efficit ſacerdotes atque leuitas, ipſe omnes ordines Eccleſiaſticos diſponit : ipſe quid vnuſquiſque facere debeat oſtendit. Anteà autem Pontifices & Reges erant : nam maiorum hæc erat conſuetudo, vt Rex eſſet etiam ſacerdos & Pontifex. Vnde & Romani Imperatores Pontifices dicebantur.

Digitized by Google

Cap. IV. *Vt Clerici omnes ſub manu viuant Epiſcopi, vel in monaſterio ſub ordine regulari. Ex Concilio Vernenſi anno* 755. *celebrato.*

DE illis hominibus, qui dicunt quòd ſe propter Deum tonſuraſſent, & modò res eorum vel pecunias habent, & nec ſub manu Epiſcopi ſunt, nec in monaſterio regulariter viuunt; placuit vt in monaſterio ſint ſub ordine regulari, aut ſub manu Epiſcopi ſub ordine canonico. Et ſi aliter fecerint, & correpti ab Epiſcopo ſuo ſe emendare noluerint, excommunicentur. Et de ancillis Dei velatis eadem forma ſeruetur.

Cap. v. *De Clericatu. Ex Capitulis Caroli Magni & Lud. Pij, ab Anſegiſo Abbate Laubienſi, anno* 827. *in libros ſeptem digeſtis.*

QVi ad Clericatum accedunt, quod nos nominamus Canonicam vitam, volumus vt illi canonicè ſecundùm ſuam Regulam omnimodis viuant: & Epiſcopus eorum regat vitam, ſicut Abba monachorum. Lib. 1. c. 73.

Cap. VI. *De dictis Patrum congeſtis pro Canonica profeſſione, quæ dehoneſtabatur. Ex eiſdem Capitulis ab Anſegiſo collectis.*

QVia verò Canonica profeſſio à multis partim ignorantia, partim deſidia dehoneſtabatur, operę pretium duximus, Deo annuente, apud ſacrum conuentum, ex dictis ſanctorum Patrum, velut ex diuerſis pratis quoſdam vernantes floſculos carpendo, in vnam Regulam Canonicorum & Canonicarum congerere, & Canonicis vel Sanctimonialibus ſeruandam contradere: vt per eam Canonicus ordo abſque ambiguitate poſſit ſeruari. Et quoniam illam ſacer conuentus ita etiam laudibus extulit, vt vſque ad vnum iota obſeruandam percenſeret; ſtatuimus vt ab omnibus in eadem profeſſione degentibus indubitanter teneatur, & modis omnibus ſiue à Canonicis ſiue à Sanctimonialibus canonicè degentibus, deinceps obſeruetur. Lib. 1. c. 85.

Cap. VII. *Vt Epiſcopi, qualiter viuant Canonici & monachi, prouideant.* Ex Conc. *Arelatenſi habito anno* 813.

PRouidendum neceſſe eſt vnicuique Epiſcopo, qualiter Canonici viuere debeant, nec non & monachi; vt ſecundùm ordinem canonicum vel regularem viuere ſtudeant, vt ait Apoſtolus: ***Vnuſquiſque in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat.*** Can. 6.

Cap. VIII. *De vita Canonicorum. Ex Conc. Moguntino, celebrato anno* 813.

IN omnibus, quantum humana permittit fragilitas, decreuimus, vt Canonici clerici canonicè viuant, obſeruantes diuinæ Scripturę doctrinam, & documenta ſanctorum Patrum, & nihil ſine licentia Epiſcopi ſui, vel magiſtri eorum, compoſitè agere præſumant in vnoquoque Epiſcopatu: & vt ſimul manducent & dormiant, vbi his facultas id faciendi ſuppetit, vel qui de rebus Eccleſiaſticis ſtipendia accipiunt: & in ſuo clauſtro maneãt, Can. 9. Capitular. l. 5. c. 115.

Digitized by Google

& ſingulis diebus manè primo ad lectionem veniant, & audiant quid eis imperetur. Ad menſam verò ſimiliter lectionem audiant, & obedientiam, ſecundùm canones, ſuis magiſtris exhibeant.

Cap. IX. *De Clericis vagis. Ex eodem Concilio.*

Can. 22. DE Clericis vagis ſeu de acephalis, id eſt, de his qui ſunt ſine capite, neque in ſeruitio Domini noſtri, neque ſub Epiſcopo, neque ſub Abbate, ſed ſine canonica vel regulari vita degentes, vt in libro Officiorum ſecundo, capitulo tertio, de eis dicitur: *Hos neque inter laicos ſæcularium officiorum ſtudia, neque inter clericos religio tenet diuina, ſed ſolutos atque oberrantes ſola turpis vita complectitur & vaga: quique dum nullum metuunt, explendæ voluptatis ſuæ licentiam ſectantur, quaſi animalia bruta, libertate ac deſiderio ſuo feruntur, habentes ſignum religionis, non religionis officium, hippocentauris ſimiles, nec equi, nec homines.* Tales omnino, vbicumque inuenti fuerint, præcipimus vt Epiſcopi ſine vlla mora eos ſub cuſtodia conſtringant canonica, & nullatenus eos ampliùs ita errabundos & vagos, ſecundùm deſideria voluptatum ſuarum, viuere permittant. Sin autem Epiſcopis ſuis canonicè obedire noluerint, excommunicentur vſque ad iudicium Archiepiſcopi regionis illius. Si autem nec ille eos corrigere valuerit, tunc omnino ſub vinculis conſtringantur, vſque ad Synodum; vt ibi eis iudicetur, vtrum ad iudicium Domini noſtri, aut ad iſtam magnam Synodum adferantur ſub cuſtodia publica.

Iſidorus. Suprà c. 101.

Cap. X. *De vita Canonicorum. Ex Concilio II. Remenſi habito anno* 813.

Can. 8. LEcti ſunt ſancti canones, vt quiſque Canonicus legem vitamque ſuam minimè ignoraret: quod omnimodis non expedit, ſicut in Decretali legitur Innocentij.

Cap. XI. *De Præpoſitis & Vicedominis conſtituendis. Ex eodem Concilio.*

Can. 24. Vt Præpoſiti & Vicedomini ſecundùm regulas vel canones conſtituantur.

Cap. XII. *De vita Canonicorum, qui in Epiſcopijs conuerſantur. Ex Concilio III. Turonenſi habito anno* 813.

Can. 25. CAnonici & Clerici ciuitatum, qui in Epiſcopijs conuerſantur, conſiderauimus vt in clauſtris habitantes ſimul omnes in vno Dormitorio dormiant, ſimulque in vno reficiantur Refectorio: quò faciliùs poſſint ad Horas canonicas celebrandas occurrere, ac de vita & conuerſatione ſua admoneri & doceri. Victum & veſtimentum iuxta facultatem Epiſcopi accipiant: ne paupertatis occaſione compulſi per diuerſa vagari, ac turpibus ſe implicare negotijs cogantur, dimiſſoque Eccleſiaſtico officio incipiant indiſciplinatè viuere, & proprijs deſeruire voluptatibus.

Cap. XIII. *De Abbatibus cellulas monachorum vel Canonicorum habentibus. Ex Capitulis in Concilio Aquiſgranenſi anno* 817. *publicatis.*

Cap. 45. VT Abbatibus liceat habere cellas, in quibus aut monachi ſint, aut Canonici: & Abbas prouideat, ne minùs de monachis ibi habitare permittat, quàm ſex.

Cap.

Digitized by Google

Cap. XIV. *Vt acceſſus Canonicorum & monachorum ad monaſteria ſanctimonialium, niſi cauſſa vtilitatis, non fiat. Ex Concilio Pariſienſi VI habito anno* 829.

COmperimus quoſdam Canonicos & monachos, poſthabito religionis ſuæ pudore, monaſteria ſanctimonialium, tam monacharum quàm canonicarum, inconſulto Epiſcopo ſuo, impudenter atque irreuerenter adire. Qui obtendere ſolent, ſe non ob aliud illuc accedere, niſi aut propinquitatis aut familiaritatis, aut certè neſcio cuius collocutionis gratia. Quod factum, quia nec canonico, nec monaſtico congruit propoſito, prorſus interdicimus: niſi fortè cauſſa prædicationis, aut certè ineuitabilis neceſſitas id facere coëgerit; & hoc nullatenus ſine licentia Epiſcopi, aut illius, qui vice illius fungitur, fieri præſumatur. Quòd ſi ſermo prædicationis faciendus eſt, congruo in loco coram omnibus fiat. Si verò colloquendum cum aliqua ſanctimonialium ratio expoſtulat, id non aliubi, niſi in conſtituto loco, id eſt, in auditorio, ſub teſtimonio virorum religioſorũ & religioſarum feminarum fiat. Quando verò ſacerdotibus in monaſterijs puellaribus Miſſarũ celebrationes faciendæ ſunt, cum miniſtris ſibi deputatis illuc ingrediantur: quibus ritè peractis non ad ſecretas collocutiones ſanctimonialium ſe vllo modo diuertant, ſed cum miniſtris ſuis illicò egrediantur. Porrò ſi ſacerdotibus ſanctimoniales peccata ſua cõfiteri voluerint, id non niſi in eccleſia, corã ſancto altari, adſtantibus haut procul teſtibus, faciant. Si autem infirmitas præpedierit, vt in eccleſia eadem confeſſio fieri nequeat; in quacumque libet domo facienda eſt, non niſi teſtibus ſimiliter haut procul adſtantibus fiat. Lib. 1. c. 46

Cap. XV. *De Canonicorum in ciuitate vel monaſterijs cura & diſciplina. Ex Concilio Meldenſi, temporibus Caroli Calui celebrato, anno* 845.

VT Canonici in ciuitate vel monaſterijs, ſicut conſtitutum eſt, in Dormitorio dormiant, & in Refectorio comedant, & in domo infirmorum neceſſariò ſubleuentur: & tam ſani quàm infirmi canonicè veſtiantur, atque in clauſtris horis congruis degant, & ſub cuſtodia canonica lectionibus & ceteris diuinæ inſtitutionis inſiſtant officijs. Qui verò Epiſcoporum loci conuenientiam aut facultatem non habuerit, vt hoc perficere & ordinare poſſit, Princeps, ſecundùm conſtitutionem domni Imperatoris Ludouici, annuat. Id eſt, ſi vicina Epiſcopio terra de eadem eccleſia eſſe reperta fuerit, & ab alio poſſideretur, eccleſiæ Rectori ad clauſtra clericorum, vel alia quælibet eccleſiæ commoda facienda reddatur. Si autem de fiſco fuerit, Regia liberalitas eamdem terram ad ſeruorum Dei habitacula conſtruenda largiri dignetur. Si autem de alia caſa Dei aut de cuiuſlibet proprio fuerit, ex conuenientia commutandi licentia tribuatur. Et ſi paupertas loci ad ædificandas domos neceſſarias non ſuffecerit, eos ad adiutorium ædificandi poteſtas Regia cogat, qui res de eadem eccleſia in beneficijs retinent. Can. 53. Capitul. l. 4. §. 53.

Cap. XVI. *Vt Canonicos ſine Epiſcopi conſenſu in ſeruitium ſuum Rex non recipiat.*

CAnonicorum, qui in parochijs tonſurantur & erudiuntur, interdum etiam & ordinantur, ſine auctoritate dignitas Regalis in ſuum periculum non dignetur recipere; præſertim cùm eos ſalubriter & auctoritatiuè poſſit habere. Quapropter cùm quilibet Canonicorum ad Regiam venerit maieſtatem, & ſuo ſe voluerit mancipare ſeruitio, Can. 58.

Digitized by Google

conſenſu Epiſcopi, ad cuius diœceſim pertinere dignoſcetur, eum recipiat. Et ſi in ordine clericali eum promoueri voluerit, manus ipſius impoſitione, ad Eccleſiaſticum ordinem, ſancti Spiritus munere, ſi dignus fuerit, conſecretur: quatenus & Diuina auctoritas vigeat, & Regalis dignitas obſequatur, & ſalus ordinantis & ordinati atque iubentis in omnibus obſeruetur. Alioqui hæc ſtatuta tranſgredientes canonicæ ſubigantur ſententiæ.

Cap. XVII. *Ut Epiſcopi cum clero ſuo in clauſtris reſideant. Ex Ticinenſi & Pontigonenſi Concilijs, anno* 876. *ſub Carolo Caluo, celebratis.*

Can. 8. Capitular. 91. cap. 8.

VT Epiſcopi in ciuitatibus ſuis proximum eccleſiæ ſuæ clauſtrum inſtituant, in quo ipſi cum clero, ſecundùm canonicam Regulã, Deo militent: & ſacerdotes ſuos ad hoc conſtringant, vt eccleſias ſuas non derelinquant, & aliubi habitare præſumant. Sint etiam ſubiecti Epiſcopo proprio, ſecundùm canonicam auctoritatem, nec per contumaciam ab eorum poteſtate diſſiliant. Neque ſæculari poteſtati ad hoc eis commendare ſe liceat, aut eos quilibet recipere audeat, vt contra canonicas leges, & debitam Epiſcopi poteſtatem quodammodo defenſentur. Huiuſmodi verò ſacerdotes Epiſcopalis illicò cenſura diſciplinis Eccleſiaſticis ſubdat. Nec fas eſt omnium eorum ſolicitudinem Epiſcopos non gerere, quibus in committendis ſacris ordinibus dignum viſum eſt communicaſſe.

Cap. XVIII. *De officio Epiſcopi, Præpoſiti, Archidiaconi & Chorepiſcopi in eccleſia Remenſi. Ex Ebonis Epiſcopi Remenſis opuſculo De Miniſtris eccleſiæ Remenſis.*

Ad calcem Flodoardi.

PRÆPOSITVM decet cura interior ac exterior. Exterior in rebus & familia ſaluandis, atque ſecundùm Deum gubernandis, ſumma cum intentione & pietate & beneuolentia. Ibi etiam conſiſtit omnis nutriendi induſtria, cuncta proficua ingenia laborandi in agris, in vineis, in ſiluis, in hortis, in diuerſis emptionum generibus prouidè procurandis. Inſuper & de qualitate neceſſaria ædificiorum ſiue quantitate. Interior verò ſolicitudo eius eſſe debet, vt manifeſtum eſt, diſpenſatio fratrum publica, honeſtè diſpoſita in victu & potu, ſiue omni ſubſidio corporali, quod adminiſtrat Diuina pietas, ſiue per ſtudium laboris eius, ſiue de eleëmoſynis fidelium, nec non & de dono propriæ procurationis publicæ. Cui non minor patet etiam alia diſpenſatio neceſſaria in infirmis & ſenibus, pro diuerſitate vniuſcuiuſque neceſſitatis. Sequitur autem hinc ſtudium, omnem ornatum corporalem ac ſpiritalem continens fratrum. Corporalem primùm in clauſura, inde in Refectorio, & in Dormitorio, in Cellario, in Coquina, ſiue in cunctis habitationibus neceſſarijs, nec non in vaſculis omnibus. Spiritalem verò zelum talis miniſter veræ religionis habere debet ſanctæ conuerſationis nocte ac die canonicis partitis in horis. Correctionem morum, per grauitatem leuitatis motum deprehendens: vaniloquium ſecretis in locis & horis ſuo rigore omnino depellens: omnes negligentias omnium publicè deprehenſas in Capitulo omnium fratrum iudicio puniens his tribus modis, id eſt, aut carcere, aut ſeparatione menſæ, ſiue in omnium verberum diuerſitate. Cuius etiam prudentiſſima circumſpectio Decanis ſibi ſuppoſitis inuigilare debet, vt ne vnus quidem à maximo vſque ad minimum, abſque conſcientia & licentia, vnius diei ſpatio nequaquam ab officij ſui loco deſit.

ARCHIDIACONI officium eſt, gradus Eccleſiaſticos ſumma cum prouidentia ætatum & meritorum ordinare; de tempore in tempore nominibus certis vniuſcuiuſque officium de omni regione præfigere, ſubtiliterue merito probare, & gratiam ſancti Spiritus vnicuique inueſtigando miniſtrare; in omnibus diuinis officijs ſanctæ Dei Eccle-

ſiæ

Digitized by Google

ſiæ fideles miniſtros erudiendo & excolendo efficere; feſtiuitatum omnium ac feriarum, nec non totius anni officia in canticis & lectionibus, non ſolùm litteraturâ corrigere,ſed ſpiritalem intelligentiam omni clero in Capitulo tradere; libertates liberorum cum teſtibus probare, alienorum ſeruorum ad gradus venire volentium exigere; poteſtatem etiam habens libertatem Eccleſiaſticam propria de familia facere & alienis exigere. Pro neglecta lectione aut officio gradus ſui, à diacono vſque ad infimum excommunicare; etiam & iuuenculos talibus pro exceſſibus verberibus arcere: verbum etiam faciendi ad populum in diebus feſtis prouidere & facere: & ſic omnia per ordinem dignè vſque ad conſecrationem presbyteri ſtudioſiſſima intentione veræ religionis perducere. Vinctorum etiam publicæ ciuitatis ex carcere curam in feſtiuitatibus ſolemnibus Domini gerere, id eſt, in Natali Domini, in Epiphania, in initio Quadrageſimæ,media Quadrageſima, in Palmis, in Sabbato ſancto, & in die ſancto Paſchæ, ſimiliter in Aſcenſione Domini, & in Pentecoſte ſumma cum diligentia eos excipere, & eis obſequia benignitatis corporalia ſpiritaliaque ex diuinis & humanis beneficijs refectionem benedictionis parare.

CHOREPISCOPI verò miniſterium eſt, omnem ſacerdotalem totius regionis ſibi commiſſæ conuerſationem corrigere atque dirigere,id eſt, in conficiendis diuinis Sacramẽtis & baptiſterio omnium intellectum aperiens excitare, populo regionis prædicare, confeſſiones exigere, pœnitentiam cum diſcretione cautè imponere,hoſpitalitatem ſectari, infirmos viſitando obſequia benignitatis & benedictionis & ſanctæ vnctionis inferre. Communioni ſanctæ dignos fieri populos aſſidua commonitione exercere, mortuos cum commendationibus animæ & orationibus dignis obſequijs ſepulturæ venerabiliter tradere; pro viuis etiam ac defunctis totius Eccleſiæ filijs rationabili aſſiduitate exorare. Inſuper verò omnia quæcumque intra eccleſiam & extra eccleſiam, in clauſtro & in omnibus habitationibus, à maximo vſque ad minimum, quemcumque viderit negligere,ſecundùm Eccleſiaſticum correptionis modum ſemper corripiat, & omnem veram religionem, prior ipſe faciendo, omnes facere doceat. Et hunc modum nequaquam,niſi præcipiente Epiſcopo,de cauſſis ſubſequentibus,excedat de omni iure conſecrationis.

EPISCOPVM verò ciuitatis propriæ diſponere oportet de conſecratione, de confirmatione, de reconciliatione & de publico indicendo ieiunio, aut aliud aliquid publici iuris pro tempore digno Deo debito. Cuius officij ſumma ſpeculationis hæc eſt, vt & ſubtiliſſimè prouidendo inſiſtat, qualiter omnium officia ſtudioſiſſimè gubernando ad portum perfectionis dirigat. Quibus in cauſſis, niſi iuſſus, Chorepiſcopus nullàtenus excedat.

Cap. XIX. *De officio Præpoſiti & Prælati ſeu Decani in eccleſia Leodicenſi. Ex Wazonis Decani (pòſt Epiſcopi) Epiſtola monitoria, ad Ioannem Præpoſitum Leodicenſem circa annum* 1030.*ſcripta.*

FRatri Ioanni,ſecundùm ſua merita, non ſuus Wazo. In veteris amicitiæ memoriam cogor te,frater,adhuc compellare, quamuis apud nos nil dignum merearis gratiæ. Hactenus te venuſtabat aliquantulum litterarum ſcientia, efferebat etiam in conſtituendis negotijs rationis iuſtitia: nunc,quoniam bona fortuna vteris,priora præſentibus confundere mihi videris. Archidiaconatus enim, ceteraque mundi vanitas, ſuo contagio te non infecit,ſed quàm verſipellis priùs latebas, ſuis operibus expoſuit. Vltionem malè viuendi forſitan reformidares, niſi plurimùm ſæculari potentiæ confideres. Cumque multa in te punienda poſſim recenſere,vnum,quod me contingit, volo, ſi queam,refellere. Ex ms. codice & to. I. Rerum Leod.

Dicis te Præpoſitum potenter eſſe conſtitutum,clauſtralia negotia domi, ſine conſilio Decani fratrumque, ſicut volueris, diſpenſaturum. Cùm gladio non vtaris, cur po-

Digitized by Google

tenter magis quàm regulariter dicis? Si tua dignitas eſt à Deo, cur illam non defendis ſcripto? In confuſionem meam, Prælatum & Præpoſitum vnum eſſe dicis. Quid eſt, quæſo, aliud veritatem ſcienter fraudare, quàm Chriſtum patenter denuo crucifigere? Hebr. 5. *Væ qui dicunt malum bonum, & veritatem commutant in mendacium.*

Regula Canonicorum. Sancti Patres zelo iuſtitiæ feruentes clauſtralē Regulam diuinitùs illuſtrati conſcripſerunt, nihil ſuperfluum addentes, vel neceſſarium detrahentes. Dic quæſo, dic, ſi Regula ſingillatim titulat Epiſcopum, Prælatum, Præpoſitum, Cātorem, Cellararium, Portarium, vſque ad Piſtores & Coquos? ſi Prælatus & Præpoſitus vnum eſt, quare prætermittit Decanum? Non debuit ille diligentiùs adſcribi, qui magis obnoxius eſt deſeruire religioni? Irrationabiliter ergò Regula videbitur eſſe compoſita, ſi non exequitur omnia clauſtralia ſecundùm propoſitum neceſſaria. Sed quis ſanum ſapiens audebit hoc aſſeuerare, cùm Spiritus ſanctus auctor Regulæ figmentū effugiat diſciplinæ? Noli frater, noli interpretari malè ſcripturam Regulæ ſufficientē. Prælati & Præpoſiti, velis nolis, neceſſariam tene diſtinctionem: quia ſi Prælati & Prępoſiti vnum eſſet ſubiectum, potiùs vnum, quàm duo, ſcriberetur capitulum; vt ſicut Præſulis & Epiſcopi, duorum nominum ſit vnum capitulum; ſic Prælati & Præpoſiti fieret, ſi eſſet vnum. Quia ergo duæ perſonæ intelliguntur in Prælati & Præpoſiti ſignificatione, meritò duas ſententias placuit Regulæ ſcriptoribus annectere. Præſertim nomen Decani, quod Regula non ponit, minimè te moueat, quod ſolùm militaris diſciplina, & Regula S. Benedicti, à decem militibus vel monachis, litteris ſacris tacentibus, frequentat: quoniam quidem cùm regularis diligentia triginta, ſexaginta vel his ampliùs Canonicos ſimul admittat, nomen Decani, quia ſupra denarium res agitur, rationabiliter ponere deuitat.

(Margin: Suprà c.117. & ſeqq. — Sap. 1. — Suprà c.118. & 119.)

Decanus in clauſtro prior eſt Præpoſito. Erit igitur Prælatus, ſecundùm ſpiritalis vitæ adminiſtrationem, prior in clauſtro; & conſequenter Præpoſitus, propter exteriorum procurationem, ordine ſecundo. Spiritalia enim ſęcularibus dignè præponuntur, quantum ſtolido corpori rationalis anima principatur. Hanc inſtitutionem immobiliter ſeruant Occidentalia clauſtra, & monachorū quotquot ſunt vbivbi cęnobia. Quippe quia pluris æſtimas opes religione, veneraris Præpoſitum, ſuppreſſa Decani celebri ſtatione: quoniamque gloriaris te Præpoſitum eſſe, præſumis clauſtralia negotia fratribus inconſultis diſpenſare, non vt vtiliores fratres ad hæc promoueantur, ſed qui gratiâ tuâ ſolummodò participantur. Hinc religionis diuinæ, prô dolor! ruina ſuboritur, litteralis diſciplinæ ſtudium penitùs deſtruitur. Hanc inſtitutionem *Pater cæleſtis non plantauit*, mater Eccleſia ſcriptis ſuis non animauit. Neceſſe eſt ergò ſpiritali cultro ſpuria ſuccidere vitulamina, & regularibus monitis aſſenſum præbere per omnia. Præcipit namque Regula, Præpoſitum ſub Prælato agere, ſibi iniuncta fratribus humiliter fideliterque, cum bonæ conuerſationis exemplis, adminiſtrare: ſi is reſultauerit, ab officio remoueri, aliumq; loco eius aptiorem conſtitui.

(Margin: Matth. 5. — Suprà c.118.)

Ad hæc, frater, vide quæſo ſubiectionem Præpoſiti: vide fidelitatem, humilitatem, periculum quoque miniſterii. Et ſi clauſtralia bona præſumis, fratribus inconſultis, dare; vbi eſt ſubiectio, fidelitas, humilitas, obedientia? Iubetur Abbas cœnobialiter in conſilium totam congregationem conuocare, eorumque conſilio cuncta definire; tu dedignaris confratres tuos ſuper communibus bonis conſulere. Vt quid fratribus communiter à Chriſti fidelibus conferuntur dona poſſeſſionum, ſi tu ſingulariter ſuper his tibi vindicas dominium? Deſine, quæſo, frater, inſolenter agere, officijque tui modum humiliter recognoſce.

Vide etiam quid Regula præcipuè dedicet Præpoſito, videlicet ſubditos illuſtrare canonicæ conuerſationis exemplo. Ergo ſi regulare mandatum eſt, Canonicos Chorum, Dormitorium, Refectorium frequentare, quare ſubtrahis te quaſi prohibearis ab hac ſocietate? Cùm ſis ſanus & validus, plerumq; etiam otioſus, ne erubeſcas eſſe religioſus. A manè in veſperam, non pudet te ſæcularibus negotijs inſudare, & ſemel per hebdomadam aut menſem choro confunderis intereſſe? *Qui non laborat nec manducet*, ſcribit Apoſtolus: tu nihil vel parum laborans omnia colliges ſolus? *Si de altari viuere debent, qui altari deſeruiunt*, conſequenter qui non ſeruis, nihil debes accipere. *Qui parcè ſeminat, parcè & me-*

(Margin: 2.Theſſ.3. — 1.Cor.9. — 2.Cor.9.)

Digitized by Google

& metat: & vnuſquiſque propriam mercedem, ſecundùm ſuum laborem accipiat. Si Paulus, 1 Cor. 3.
plus omnibus laborans, profitetur ſe minimum & abortiuum; cur tu, nihil laborans, è con- 1. Cor. 15.
trario ſingulare præoccupas dominium? Potentem te dicis eſſe Præpoſitum, bona clau-
ſtri, ſine conſilio Prælati & Canonicorum, in domo tua, pro libitu diſpenſaturum: *quem* 1. Cor. 4.
te ipſum facis? Quid habes quod non accepiſti? Non te metiaris adulantium linguâ; quid ſis,
non quid voceris, diligenter examina. Si Deus homo *venit miniſtrare, non miniſtrari*, cur Matth. 20
tanto faſtu quæris dominari? Cùm Deus eſſet, *ſemetipſum exinaniuit*, *formam ſerui acci-* Philip. 2.
piens; tu cinis & puluis contendis vocari Præpoſitus potens? Enimuerò nequaquam po-
teris eius eſſe diſcipulus, niſi priùs, depoſito ſuperbo dominandi faſtu, paruulus Matth. 18.
efficiaris.

Certè ſi nullus clauſtralis Præpoſitus, niſi ex regulari Canonico, debet ordinari; pro-
fectò non debes eſſe Præpoſitus, niſi canonicam clauſtri duxeris vitam. Diſtat igitur in-
ter clericum & Canonicum, quòd Canonico non clerico, debetur clauſtrum: omnis e-
nim Canonicus clericus, ſed non conuertitur aut cōſequitur, vt omnis clericus ſit Cano-
nicus. Ex Canonico autem, non ex clerico, regulariter conſtituitur Præpoſitus: & ideò
neceſſe eſt, ſi Præpoſitus es, in Choro, in Refectorio, in Dormitorio, niſi per licentiam,
ſis aſſiduus. Quapropter aut cum Præpoſitura habebis religionem, vel Præpoſiti digni-
tas vertetur in villicationem. Non erit enim neceſſe conſtitui ex Canonico Præpoſitum,
ſi idem miniſterium poſſit ęquè miniſtrari per laicum. Sis ergò, conſulo, Præpoſitus cum
religione; ſaltem vel religioſos velis amare. Quidquid in miniſterio tuo iuſtè ſuper-
lucratus fueris, in vita tua teneas; non tamen fratribus hoc palàm facere, ne furti argua-
ris, omittas. Sic ego in duabus villis mihi inuito commiſſis quadringentorum manſo-
rum ſeruitium iuſta ratione ſuperlucratus, fratribus intimaui, & ſtatim ſeruitium feci:
quantoque me in gaudium pro fidelitate intrare ſperabam, tanto tribulationibus inuidiæ-
que magis ſuccubui. Ergò, frater, omnes in commune accingamur humilitati, fidelita- Matth. 25.
tique regulariter, & res clauſtri, ſicut oportet, tractemus irreprehenſibiliter: quantoque Eccleſ. 3.
maiores ſumus in ſæculi dignitatibus, tanto nos humiliemus in omnibus.

Inſtruat ſaltem nos Colonienſis diſciplina clauſtri: vbi dōnus Archiepiſcopus, remo-
ta dominationis ſuæ ſublimitate, per clauſtrum ſæpè deambulans ſcholas viſitat, propoſi-
tis diſſolutiſque quæſtionibus, quos vtiliores inuenit, gratia doniſque magnificat. Vbi
Præpoſitus & Prælatus, in choro primi ſtantes, officioſè ſatagunt, ne quid difficultatis
proueniat, ſeu negligentiæ. Diſciplina clauſtri ſpecialiùs adſcribitur Pręlato; nec tamen
deeſt inuitatus Prępoſitus, inſtante ſcrupulo. Stipendium quotidianum cum ceteris offi-
cialibus exhibet Præpoſitus: ſi quid defuerit, ſine inimicitijs exigit Prælatus. Cellararius
annonam, vinum, pulmenta ſuſcipiens à Prępoſito, Prælati & ſeniorum quęque diſpenſat
mandato. Sic concordia Prælati & Præpoſiti in clauſtri ędificationem cooperatur: quia
non ambitioſa caritas quæ Dei ſunt, non quæ ſua, rimatur. 1. Cor. 13.

Lugenda nobis eſſet acriùs clauſtri noſtri recēns oborta diſcordia; niſi in ſanitate cor-
poris conualeſcerent etiam ęgrotantia membra. Et, ne tibi fraternę conſolationis in vl-
lo munia ſubtraham; precor, Archidiaconatus tui moderare pauliſper gloriolam. Quia
diuina bonitas pluribus te bonis ditauit, quibus rationabiliter honoreris, in Archidiaco-
natu, decretis Eccleſiaſticis pręſcripto, quid extolleris? Quia diaconus es, dic vnde tibi
cognomen Archi? Si non potes; vlteriùs deſine gloriari. Chorepiſcopos & Archidiaco-
nos, ob inſolentiam, non vna remouit eccleſia: & his caret vſque in pręſens metropolis
Colonia, & tota prouincia. Canon vetat, diaconū ante presbyterum, iniuſſum ſedere; & tu
presbyteros pręſumis iudicare? Iſta, frater, in priſtinę familiaritatis pignus tibi liberali
ſtudio deuouimus: ne quid dictum ſit in gratię detrimentum, quia ratio ſic poſcebat,
obnixè ſupplicamus. Hæc ego non vt ſuperiorem vel parem Præpoſito, cùm regulariter
poſſim, Decanum comparem; ſed vt in clauſtralibus cauſſis ordinandis pręcipuum cum
iuſtitia conſiliarium monſtrem. Quòd ſi probabiliter conſtiterit, Pręlatum Decanum eſ-
ſe, quod nequit refelli, quęſo mihi Pręlato, cum Cellarario, regulariter agere, non pro-
hiberi. Sacerdotium etiam Prępoſitura & Archidiaconatu conuincitur pluris haberi:
quia

Digitized by Google

quia hoc non minùs quàm à ſex Epiſcopis, illa poſſunt à ſingulis abjudicari. Igitur me Prçlatum & presbyterum, quamuis indignum, regulariter, quçſo, velis honorare.

Cap. XX. Canonicis clauſtralibus ſeu Clericis regularibus regimen parochiarum rectè committi. Ex Iuonis Epiſcopi Carnutenſis epiſtola ad Galterũ Stirpenſis eccleſiæ Præpoſitum.

QVantum intellexi ex litteris ex veſtra parte mihi nuper oblatis, grauiter fert veſtra fraternitas, quòd Lemouicenſis Epiſcopus in Synodo agens, interdixit omnibus regularibus clericis & regimen parochiarum & confeſſionem pœnitentium. Qui rectiùs quidem feciſſet, ſi omnes ſacerdotes ad regularem vitam inuitaſſet, quàm regulariter viuentes à Dominicarũ ouium cuſtodia pœnitus remouiſſet. Hoc verò ad inquiſita reſpondeo: quia Clerici regulares ab hoc officio nec penitùs ſunt remouendi, nec indiſcretè admouendi. Nam ſi penitùs remouentur, canonico ordini indigna fit iniuria, cui tanto ſecuriùs eſt credenda correctio vitæ alienæ, quanto maiorem diligentiam adhibuit vitç ſuç corrigendæ. Si verò indiſcretè regularibus clericis hoc onus imponitur, in quibuſdam eccleſiaſtica diſciplina frangitur, & ipſi fratres, qui in clauſtris tamquam in caſtris contra tentationes fortiter ſtabant & vincebant, cùm ſoli ad pugnam prodeunt, in tentationibus facilè ſuperantur. Si qui ergo ſunt in collegio veſtro viri prudentes & maturi & igne tentationum examinati, quibus hoc onus imponi velitis, eos deducite ante præſentiam Epiſcopi, vt ab eo curas animarum ſuſcipiant; ſine cuius arbitrio, ſi meminiſtis, ſecundùm canonicas ſanctiones, nec criminales pœnitentias quilibet presbyter poteſt iniungere, nec peracta pœnitentia pœnitentes ſacris altaribus reconciliare. Sic enim facientes, & Epiſcopali reuerentiç quod ſuum eſt deferetis, & canonicæ inſtitutionis nulla diſpendia facietis. Qui ideò Canonici appellati eſtis, quòd canonicas regulas vos velle obſeruare ceteris arctiùs deuouiſtis.

Cap. XXI. Ex eiuſdem argumenti epiſtola, ab eodem Iuone ad Ioannem Epiſcopum Aurelianenſem ſcripta.

Epiſt. 69. VEnerunt ad nos quidam fratres, qui in Epiſcopatu veſtro communiter viuunt, ſolicitè quærentes, vtrum Clerici regulariter viuentes parochias regere poſſint, & animarum habere cuſtodiam. Quibus hoc reſpondi, quia in primitiua Eccleſia nullus conſtitutus eſt rector animarũ, niſi de communi vita aſſumptus: quia nemo rectiùs cuſtos præponitur vitæ alienæ, quã qui priùs cuſtos eſt factus vitæ ſuæ. Quod nullo in loco meliùs probatur, quàm inter eos in quibus regularis vita vigere videtur: quibus tantùm diſplicet aliena malitia, quãtùm diſplicuit ſua. Quod verò cõmunis vita in omnibus eccleſijs penè defecit, tã ciuilibus quàm diœceſanis, nõ auctoritati, ſed deſuetudini & defectui adſcribẽdũ eſt; refrigeſcẽte caritate, quæ omnia vult habere cõmunia, & regnãte cupiditate, quç non quçrit ea quç Dei ſunt & proximi, ſed tãtùm quç ſunt propria. His rationibus & auctoritatibus freti cõſtanter aſſerimus, non eſſe audiẽdos, qui Clericos regulariter viuẽtes à regimine animarũ iudicant repellẽdos, quia ſæculo renuntiauerunt; ſed ideo potiùs ad hoc aſſumendos, quia voluptates & põpas ſæculi contẽpſerunt. Non enim mundi contractus eſt, animas à vitijs auocare, & ad virtutũ celſitudinem prouocare. Ideo cõuenientiùs iſta docent, qui ea quæ dicunt opere complent, quàm ij qui ſunt doctores legis, & nõ factores legis. Non tamen ad hoc officium alij aſſumendi ſunt, niſi quos vita & doctrina commendat, & Epiſcopalis auctoritas ad hoc agendum idoneos probat.

Quæ porrò à Patribus Concilij Tridentini de Canonicorum aliorumq; Clericorum vita & honeſtate decreta ſunt, hic omitto: quòd ea in omnium ſint manibus, aut eſſe ſaltem debeant.

FINIS.

FOR-

Digitized by Google

FORMA INSTITVTIONIS SANCTIMONIALIVM CANONICE VIVENTIVM.

HAnc conſtitutionem ſacer conuentus anno Incarnationis Domini DCCCXVI. Indictione X. anno ſiquidem glorioſiſſimi Ludouici Imperatoris tertio, in Aquiſgrani palatio, eodem monente Principe, ob animarum Sanctimonialium canonicè degentium ſalutem, diuina inſpirante gratia, ex ſanctorum Patrum auctoritatibus, velut ex pratis vernantibus quoſdam floſculos collegit, & in vnum congeſſit, atque communi voto communique conſenſu, Sanctimonialibus tenendam obſeruandamque perccenſuit. 816.

INDEX CAPITVM.

I. *Excerptum ex epiſtola Hieronymi ad Euſtochium.*
II. *Eiuſdem ad Demetriadem excerptum.*
III. *Item eiuſdem, ex epiſtola ad Furiam.*
IV. *Excerptum ex epiſtola Cypriani de habitu virginum.*
V. *Ex ſermone S. Caſarij Epiſcopi ſanctimonialibus directo.*
VI. *Sancti Athanaſij. ad ſponſas Chriſti.*
VII. *Quales in monaſterijs puellaribus debeant eſſe Abbatiſſa.*
VIII. *De congregandis in monaſterijs ſanctimonialibus.*
IX. *Qualiter his, qua monaſterium expetunt, de rebus proprijs agendum ſit.*
X. *Qualiter in monaſterio ſanctimonialibus conuerſandum ſit.*
XI. *Vt monaſteria puellarum vndique muniantur, & neceſſaria habitationes interiùs praparentur.*
XII. *Vt ſanctimoniales in vna ſocietate viuentes aqualiter cibum & potum accipiant.*
XIII. *Qualiter ſanctimoniales ſtipendia accipere debeant neceſſaria.*
XIV. *Quod gemina ab Abbatiſſis ſanctimonialibus impendenda ſit paſtio.*
XV. *Vt ad Horas canonicas celebrandas incunctanter conueniant ſanctimoniales.*
XVI. *De inſtantia orationis.*
XVII. *Vt Completorium pariter ſanctimoniales celebrent.*
XVIII. *Qui modus correptionis erga ſanctimoniales delinquentes adhibendus ſit.*
XIX. *Vt Abbatiſſa virorum frequentias vitent.*
XX. *Vt ſanctimoniales virorum caueant frequentias.*
XXI. *Vt ſanctimoniales erga famulas ſibi ſeruientes peruigilem adhibeant cuſtodiam.*
XXII. *Vt erga puellas in monaſterijs erudiendas magna adhibeatur diligentia.*
XXIII. *Vt in monaſterijs puellaribus domus propter anus & infirmas ſit.*
XXIV. *Quales ſint Prapoſita conſtituenda.*
XXV. *Qualis conſtituenda ſit Cellararia.*
XXVI. *De Portaria monaſterij conſtituenda.*
XXVII. *Vt non niſi ſtatuto tempore Presbyteri eorumque miniſtri monaſteria puellarum ingrediantur.*
XXVIII. *Vt hoſpitale pauperum extra monaſterium ſit puellarum.*

Digitized by Google

Cap. 1. *Excerptum ex epiſtola Hieronymi ad Euſtochium.*

Epiſt. 22. Pſal. 44. *AVdi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiſcere populum tuum & domum patris tui, & concupiſcet Rex decorem tuum.* In quadrageſimo quarto pſalmo Deus ad animam loquitur humanam, vt ſecundùm exemplum Abrahæ, exiens de terra ſua & de cognatione ſua, relinquat Chaldæos, qui quaſi dæmonia interpretantur, & habitet in Pſal. 26. regione viuentium, quam alibi propheta ſuſpirat, dicens: *Credo videre bona Domini in terra viuentium.* Verùm non ſufficit tibi exire de patria tua, niſi & obliuiſcaris populi, & domus patris tui. ITEM IBI. Non expedit apprehẽſo aratro reſpicere poſt tergũ, nec de agro reuerti domum; nec poſt Chriſti tunicã ad tollendum aliud veſtimentum tecta Ioan. 8. deſcendere. Grande miraculum. Pater filiã cohortatur, ne meminerit patris. *Vos de pa-* 1. Ioan. 3. *tre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis facere.* dicitur ad Iudæos. & alibi: *Qui facit peccatum ex diabolo eſt.* Tali primùm parente generati nigri ſumus, & poſt pœnitentiam Cant. 1. necdum culmine virtutis aſcenſo dicimus: *Nigra ſum, ſed & formoſa filia Ieruſalem.* Exiui de domo infantiæ meæ, oblitus ſum patris, renaſcor in Chriſto. Quid pro hoc merce- Pſal. 44. dis accipio? Sequitur: *& concupiſcet Rex decorem tuum.* Hoc ergo illud magnum eſt ſacramentum. Propter hoc relinquet homo patrem & matrem. & adhærebit vxori ſuæ, & erunt ambo, iam non, vt ibi, in carne vna, ſed in vno ſpiritu. Non eſt ſponſus tuus arrogans, non ſuperbus, Æthiopiſſam duxit vxorem. Statim vt volueris ſapientiam veri audire Salomonis, & ad eum veneris, confitebitur tibi cuncta quæ nouit; & inducet te Rex in cubiculum ſuum; & mirũ in modum colore mutato ſermo tibi ille conueniet; *Quæ eſt iſta quæ aſcendit dealbata?* ITEM IBI. Nolo tibi venire ſuperbiã de propoſito, ſed timorem. Onuſta incedis auro; latro vitandus eſt. Stadium eſt hæc vita mortalibus; hîc contendimus, vt alibi coronemur. Nemo inter ſerpentes & ſcorpiones ſecurus ingreditur. Eſa. 34. *Et inebriatus eſt,* inquit Dominus, *gladius meus in cælo*: & tu pacem arbitraris in terra, quę tribulos generat & ſpinas, quam ſerpens comedit? Non eſt nobis colluctatio aduerſùs carnem & ſanguinem, ſed aduerſùs principatus & poteſtates huius mundi, & rectores tenebrarum harum, aduerſùs ſpiritalia nequitiæ in cœleſtibus. Magnis inimicorum circumdamur agminibus; hoſtium plena ſunt omnia. Caro fragilis & cinis futura poſt modicum, pugnat ſola cum pluribus: cùm autem fuerit diſſoluta, & venerit princeps mun- Pſal. 90. di iſtius, & inuenerit in ea nihil, tunc ſecura audiet per prophetam: *Non timebis à timore nocturno, & à ſagitta volante per diem, & à negotio perambulante in tenebris; ab incurſu & dæmonio meridiano. Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis; ad te autem non appropinquabunt.* Quòd ſi eorum te multitudo terruerit, & ad ſingula incitamenta vitiorum cœperis æſtuare, & dixerit tibi cogitatio tua; Quid faciemus? reſpondebit tibi 4. Reg. 6. Eliſæus: *Noli timere, quoniam plures nobiſcum ſunt quàm cum illis.*

SEQVITVR IN EADEM. Quamdiu hoc fragili corpuſculo detinemur; quamdiu habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus, & concupiſcit ſpiritus aduerſùs carnem & caro aduerſùs ſpiritum, nulla eſt certa victoria. Aduerſarius noſter diabolus, tamquam leo rugiens, aliquem deuorare quęrens circuit. Non quęrit diabolus homines infideles, non eos qui foris ſunt, & quorum carnes Rex Aſſyrius in olla ſuccendit; ſed de Eccleſia Chriſti rapere feſtinat. Non venit Saluator pacem mittere ſuper terram, ſed gladium. ITEM POST PAVCA. Si poſt nuditatem, ieiunia, famem, carcerem, flagella, ſuppli- Rom. 7. cia, in ſemet reuerſus Apoſtolus exclamat: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?* tu te putas ſecuram eſſe debere? Caue, quęſo, ne quando de te dicat Deus; Amos 5. *Virgo Iſraël cecidit, & non eſt qui ſuſcitet eam.* Audenter loquar. Cùm omnia poſſit Deus, ſuſcitare virginem non poteſt poſt ruinam. Valet quidem liberare de pœna, ſed non vult Ibid. 8. coronare corruptam. Timeamus illam prophetiam, ne in nobis etiam compleatur: *Virgines bonæ deficient.* Obſerua quid dicat; *Et virgines bonæ deficient*: quia ſunt & virgines Matth. 5. malę. *Qui viderit,* inquit, *mulierem ad concupiſcendam eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo.* Perit ergò & mente virginitas. Iſtę ſunt virgines malę, virgines carne, non ſpiritu, virgi-

virgines ſtultę, quę oleum non habentes excluduntur à ſponſo. Si autem & illæ, quę virgines ſunt, ob alias tamen culpas virginitate corporum non ſaluantur, quid fiet illis, quę proſtituerunt membra Chriſti, & mutauerunt templum ſancti Spiritus in lupanar? Illicò audient: *Deſcende, ſede in terra, virgo filia Babylonis: ſede in terra, non eſt thronus filia Chaldaorum: non vocaberis vltrà mollis & delicata.* Rectiùs fuerat ſubijſſe coniugium, ambulaſſe per plana, quàm ad altiora tendẽtem in profundum inferni cadere. ITEM POST PAVCA. Non ſoluatur faſcia pectoralis, ſed ſtatim vt libido titillauerit ſenſum, & blandum voluptatis incendium dulci nos calore perfuderit, erumpamus in vocem: Dominus auxiliator meus, non timebo quid faciat mihi caro. Et cùm paululùm interior homo inter vitia atque virtutes cœperit fluctuare, dicito: Quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quia cõfitebor illi, ſalutare vultus mei, & Deus meus. Nolo ſinas cogitationem creſcere: nihil in te Babylonium, nihil confuſionis adoleſcat. Dum paruus eſt hoſtis, interfice: nequitia, ne zizania creſcant, elidatur in ſemine. Audi Pſalmiſtam loquentem: *Filia Babylonis miſera: beatus qui retribuet tibi retributionem tuam, quam retribuiſti nobis. Beatus qui tenebit & allidet paruulos tuos ad petram.* Quia enim impoſſibile eſt in ſenſum hominis non irruere innatum medullarum calorem, ille laudatur, ille prædicatur beatus, qui ſtatim vt cœperit cogitare ſordida, ſtatim interficit cogitatus, & elidit eos ad petram. Petra autem erat Chriſtus. Eſa.47. Pſal.136.

ITEM IBI. Si autem hæc ſuſtinent illi, qui exeſo corpore ſolis cogitationibus oppugnantur, quid patitur puella, quæ delicijs fruitur? Nempe illud Apoſtoli: *Viuens mortua eſt.* Si quid itaque in me poteſt eſſe conſilij, ſi experto creditur; hoc primùm moneo, hoc obteſtor, vt ſponſa Chriſti vinum fugiat pro veneno. Hæc aduerſus adoleſcentiam prima arma ſunt dæmonum. Nec ſic auaritia quatit, inflat ſuperbia, delectat ambitio. Facilè alijs caremus vitijs, hic hoſtis intus incluſus eſt: quocumque pergimus, nobiſcum portamus inimicum. Vinum & adoleſcentia duplex incendium voluptatis. Quid oleum flammæ adijcimus? Quid ardenti corpuſculo fomenta ignium miniſtramus? Paulus ad Timotheum: *Iam noli*, inquit, *aquam bibere, ſed vino modico vtere, propter ſtomachum & frequentes tuas infirmitates.* Vide quibus cauſſis vini potio cõcedatur: vt ex hoc ſtomachi dolor, & frequens medeatur infirmitas. Et ne nobis forſitan de ægrotationibus blandiremur, modicum præcepit eſſe ſumendum, medici potiùs conſilio, quàm Apoſtoli. Alioquin idem Apoſtolus alibi ſe dixiſſe meminerat: *& vinum in quo eſt luxuria. &, Bonum eſt homini vinum non bibere, & carnem non manducare.* Noë vinum bibit, & inebriatus eſt: rudi adhuc ſæculo, & tunc primò plantata vinea, inebriare vinum forſitan neſciebat. Et vt intelligas Scripturæ in omnibus ſacramentum (margaritum quippe eſt ſermo Dei, & ex omni parte forari poteſt) poſt ebrietatem nudatio femorum ſubſecuta eſt, libido iuncta luxuriæ. Priùs enim venter extenditur, & ſic cetera membra concitantur. Manducauit enim populus, & bibit, & ſurrexerunt ludere. Loth amicus Dei in monte ſaluatus, & de tot millibus populi ſolus iuſtus inuentus, inebriatur à filiabus ſuis. Et licet illæ putarent genus humanũ defeciſſe, & hoc facerent liberorum magis deſiderio, quàm libidinis; tamen ſciebant virum iuſtum hoc niſi ebrium non eſſe facturum. Denique quid fecerit ignorauit. Et quamquam voluntas non ſit in crimine, error in culpa eſt. 1.Tim.5. 1.Tim.5. Ephes.5. Rom.14. Gen.9. Exod.32. Gen.19.

ITEM IN EADEM. Innumerabilia ſunt de Scripturis reſponſa diuina, quæ gulam damnent, & ſimplices cibos præbeant. Verùm quia nunc non eſt propoſitum de ieiunijs diſputare, & vniuerſa exequi ſui eſt tituli & voluminis, hęc ſufficiant pauca de pluribus. Alioquin ad exemplum horum poteris tibi ipſa colligere, quomodo & primus de paradiſo homo, ventri magis obediens quàm Deo, in hanc lacrymarum deiectus eſt vallem: & ipſum Dominum ſatanas fame tentauerit in deſerto; & Apoſtolus clamitet: *Eſca ventri, & venter eſcis: Deus autem & hunc & illas deſtruet.* & de luxurioſis, *Quorum Deus venter eſt.* Id enim colit vnuſquiſque quod diligit. Ex quo ſolicitè prouidendum eſt, vt quos ſaturitas de paradiſo expulit, reducat eſuries. Quòd ſi volueris reſpondere, te nobili ſtirpe generatam, ſemper in delicijs, ſemper in plumis, non poſſe à vino & eſculentioribus cibis abſtinere, nec his legibus viuere diſtrictiùs; reſpondebo: Viue ergo lege 1.Cor.6. Philip.3.

Digitized by Google

tua, quæ Dei non potes. Non quòd Deus vniuerſitatis creator & Dominus, inteſtinorum noſtrorum rugitu & inanitate ventris, pulmonumq; delectetur ardore: ſed quòd aliter pudicitia tuta eſſe non poſſit. Iob Deo carus & teſtimonio ipſius immaculatus & ſimplex, audi quid de diabolo ſuſpicetur: *Virtus eius in lumbis, & poteſtas eius in vmbilico.* (Iob. 40.) Omnis igitur aduerſùs viros diaboli virtus in lumbis eſt: omnis in vmbilico contra feminas fortitudo. Vis ſcire ita eſſe vt dicimus? Arripe exempla. Samſon leone fortior, & ſaxo durior, & qui vnus & nudus mille perſecutus eſt armatos, in Dalilæ molleſcit amplexibus. (Iudic. 16.)

Seqvitvr post pavca. Piget dicere quot quotidie virgines ruant, quantas de ſuo gremio mater perdat Eccleſia, ſuper quot ſidera ſuperbus inimicus ponat thronum ſuum, quot petras excauet, & habitet coluber in foraminibus earum. Videas pleraſque viduas, antequam nuptas, infelicem conſcientiam mentita tantùm veſte protegere: quas niſi tumor vteri & infantum prodiderit vagitus, ſanctas & caſtas ſe eſſe gloriantur, & erecta ceruice, & ludentibus pedibus incedunt. Aliæ verò ſterilitatem prębibunt, & necdum ſati hominis homicidium faciunt. Nonnullæ cùm ſe ſenſerint concepiſſe de ſcelere, abortij venena meditantur, & frequenter etiam ipſæ commortuæ trium criminum reæ ad inferos perducuntur, homicidæ ſui, Chriſti adulteræ, necdum nati filij parricidæ. Iſtæ ſunt, quæ ſolent dicere: Omnia munda mundis; ſufficit mihi conſcientia mea. Cor mundum deſiderat Deus: cur me abſtineam à cibis quos creauit Deus ad vtendum? Et ſi quando lepidè & feſtiuè volunt viuere, vbi ſe mero ingurgitauerint, ebrietati ſacrilegium copulantes, aiunt; Abſit vt ego à Chriſti ſanguine me abſtineam. Hæ ſunt, quę per publicum notabiliter incedunt, & furtiuis oculorum nutibus adoleſcentium greges poſt ſe trahunt: quæ ſemper audiunt per Prophetam: *Facies meretricis facta eſt tibi.* (Hier. 3.) Nolo habeas conſortium matronarum; nolo ad nobilium domos accedas; nolo te frequenter videre, quod cõtemnens virgo eſſe voluiſti. Neque verò earum tantùm te cupio declinare congreſſus, quæ maritorum inflantur honoribus; quas eunuchorum greges ſepiunt, & in quarum veſtibus attenuata in filum auri metalla texuntur: ſed etiam eas fuge quas viduas neceſſitas fecit. Sint tibi ſociæ quas ieiunia tenuant, quibus pallor in facie eſt, quas ætas probauit & vita; quæ quotidie in cordibus ſuis canunt: Vbi paſcis, vbi cubas in meridie? quæ ex affectu dicunt; Cupio diſſolui & eſſe cum Chriſto. Sit itaque tibi moderatus cibus, & numquam venter expletus. Plures quippe ſunt, quæ cùm vino ſint ſobriæ, ciborum largitate ſunt ebriæ. Ad orationem tibi nocte ſurgenti non indigeſtio ructum faciat, ſed inanitas. Crebriùs lege, diſce quàm plurima. Tenenti codicem ſomnus obrepat, & cadentem faciem pagina ſancta ſuſcipiat. Sint tibi quotidiana ieiunia, & refectio ſatietatem fugiens. Nihil prodeſt biduo triduoque tranſmiſſo vacuum portare ventrem, ſi pariter obruatur, ſi compenſetur ſaturitate ieiunium. Illicò mens repleta torpeſcit, & irrigata humus ſpinas libidinum germinat. Si quando ſenſeris exteriorem hominem florem adoleſcentiæ ſuſpirare, & accepto cibo, cùm te in lectulo compoſitam dulcis libidinum pompa cõcuſſerit, arripe ſcutum fidei, in quo ignitæ diaboli extinguuntur ſagittæ. Omnes adulterantes quaſi clibanus corda eorum.

Seqvitvr in eadem. Difficile eſt humanam animam aliquid non amare; & neceſſe eſt vt in quoſcumque mens noſtra trahatur affectus, carnis amor ſpiritus amore ſuperetur. Deſiderium deſiderio reſtinguitur: quidquid inde minuitur, hîc creſcit. Quin potiùs ſemper ingemina, *Super lectulũ meum in noctibus quæſiui quem dilexit anima mea.* (Cant. 3.) *Mortificate igitur*, ait Apoſtolus, *membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram.* (Coloſſ. 3.) Vnde & ipſe confidenter aiebat: *Viuo autẽ, iam non ego, viuit verò in me Chriſtus.* (Gal. 2.) Eſto cicada noctium. Laua per ſingulas noctes lectum tuum, lacrymis ſtratum tuum riga. Vigila, & ſtas ſicut paſſer in ſolitudine. Pſalle ſpiritu, pſalle & ſenſu. Benedic anima Domino; & ne obliuiſcaris omnes retributiones eius; qui propitiatur cunctis iniquitatibus tuis, qui ſanat omnes infirmitates tuas, & redimit ex corruptione vitam tuam. Illud quoque tibi vitandum eſt cautiùs, ne vanæ gloriæ ardore capiaris. *Quomodo*, inquit IESVS, *poteſtis credere gloriam ab hominibus accipientes?* (Ioan. 5.) Vide quale malum ſit, quod qui habuerit, non poteſt credere.

Nos

Digitized by Google

Nos verò dicamus; *Quoniã gloriatio mea tu es.* &, *Qui gloriatur, in Domino glorietur.* &, *Si* Pſal. 3.
adhuc hominibus placerem, Chriſti ſeruus non eſſem. &, *Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce* 2. Cor. 10.
Domini noſtri IESV *Chriſti, per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo.* & illud, Gal. 1. Gal. 6.
In te laudabimur tota die. In Domino laudabitur anima mea. Cùm facis eleemoſynam, Deus Pſal. 43.
ſolus videat. Cùm ieiunas, lęta ſit facies tua. Veſtis nec ſatis munda, nec ſordida. ET Pſal. 33.
MOX. Nec ſatis religioſa velis videri, nec plus humilis quàm neceſſe eſt, ne gloriam fugiendo quæras: plures enim paupertatis, miſericordiæ, atque ieiunij arbitros declinantes, hoc ipſo cupiunt placere, quod placere contemnunt, & mirum in modum laus dum vitatur appetitur. Sunt quippe nonnullæ exterminantes facies ſuas, vt pareant hominibus ieiunantes, quæ ſtatim vt aliquem viderint, ingemiſcunt, demittunt ſupercilium, & operta facie, vix vnum oculum liberant ad vidẽdum. Veſtis pulla, cingulum ſacceum, & ſordidis manibus pedibuſque; venter ſolus, quia videri non poteſt, æſtuat cibo. His quotidiè pſalmus ille canitur: *Dominus diſſipabit oſſa hominum ſibi placentium.* Pſal. 52.

ITEM IBI. Poſt hæc quamquam Apoſtolus ſemper orare nos iubeat, & ſanctis etiã ipſe ſomnus oratio ſit, tamen diuerſas orandi horas debemus habere, vt ſi forte aliquo fuerimus opere detenti, ipſum nos ad officium tempus admoneat. Horam tertiam, ſextam, nonam, diluculum quoque & veſperam, nemo eſt, qui neſciat. Nec cibi ſumantur, niſi oratione præmiſſa: nec recedatur à mẽſa, niſi referatur creatori gratia. Noctibus bis terque ſurgendum, reuoluenda quæ de Scripturis memoriter retinemus. Ad omnem actũ, ad omnem inceſſum manus pingat crucem. Nulli detrahas, nec aduerſus filium matris tuæ ponas ſcandalum. Nec ſi biduo ieiunaueris, putes te non ieiunantibus eſſe meliorem. Tu ieiunas & iraſceris: ille comedit & fronte blanditur. Tu vexationem mentis, & ventris eſuriem rixando digeris: ille moderatiùs alitur, & Deo gratias agit. Vnde quotidie clamat Eſaias: *Non tale ieiunium elegi, dicit Dominus. In diebus ieiuniorum veſtrorum inueniuntur voluntates veſtra.* Nec illarum tibi exempla proponas, quæ carnis curam facientes, poſſeſſionum reditus & quotidianas domus impenſas ſupputant. Nec dicas; Illa & illa ſuis rebus fruitur, honoratur ab hominibus; fratres ad eam cõueniunt & ſorores. Numquid ideò virgo eſſe deſijt? Primum dubium eſt, an virgo ſit talis. Non enim quomodo videt homo, videt Deus. Homo videt in facie; Deus autem in corde. Dehinc etiamſi corpore virgo eſt, an ſpiritu virgo ſit neſcio. Apoſtolus autem ita virginem definiuit, *vt ſit ſancta corpore & ſpiritu.* Hæc omnia, quæ digeſſimus, dura videbuntur ei, quæ nõ amat Chriſtum. Qui autem omnem ſæculi pompam pro purgamento habuerit, & vana duxerit vniuerſa ſub ſole, vt Chriſtum lucrifaciat, qui commortuus eſt Domino ſuo & conſurrexit, & crucifixit carnem cum vitijs & cõcupiſcentijs, liberè proclamabit: Quis nos ſeparabit à caritate Chriſti? an tribulatio? an anguſtia? an perſecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? ET ITERVM: Certus ſum, quia neque mors, neque vita, neque angelus, neque principatus, neque poteſtates, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque excelſum, neque profundum, neque alia creatura poterit nos ſeparare à caritate Dei, quæ eſt in Chriſto IESV Domino noſtro. Habeto in mente quomodo in Apocalypſi in virginitate permanentes laudantur. *Virgines,* inquit Ioannes, *permanſerunt. Hi ſunt, qui ſequuntur agnum quocumque vadit.* Quotieſcumque te vana ſæculi delectauerit ambitio, quoties in mũdo aliquid videris glorioſum, ad paradiſum mẽte transgredere. Eſſe incipe quod futura es, & audies à ſponſo tuo: *Pone me ſicut vmbraculum in corde tuo, ſicut ſignaculũ in brachio tuo.* & opere pariter ac mente munita, clamabis & dices: *Aqua multa non poterunt extinguere caritatem, & flumina non operient illam.*

Eſa. 58. 1. Cor. 7. Apoc. 4. Cant. 8. Ibid.

Cap. II. Excerptum ex epiſtola Hieronymi ad Demetriadem.

VNum illud tibi, nata Deo, præque omnibus vnum prædicam, & repetens iterumque iterumque monebo, vt animum tuum ſacræ lectionis amore occupes, nec in bona terra pectoris tui ſementem lolij, auenarumque ſuſcipias, ne dormiente patrefamiliàs,

miliàs, inimicus homo zizania ſuperſeminet; ſed ſemper loquaris; In noctibus quæſiui quem diligit anima mea. &, Adhæſit poſt te anima mea,me ſuſcepit dextera tua. Quãdo eras in ſæculo, ea quæ erant ſæculi diligebas. Nunc autem quia ſæculum reliquiſti, & ſecundo poſt baptiſmum gradu iniſti pactum cum aduerſario tuo, dicens ei; Renuntio tibi, diabole,& ſæculo tuo,& pompæ tuæ,& operibus tuis: ſerua fœdus quod pepigiſti,& eſto conſentiens,pactumque cuſtodiens cum aduerſario tuo, dum es in via huius ſæculi, ne fortè tradat te iudici,tradariſque miniſtro; & non inde exeas, niſi ſoluas nouiſſimum quadrantem, id eſt,minimum quodque delictum: quia & pro otioſo verbo reddituri ſumus rationem in die iudicij. Hæc dicta ſint non infauſto contra te vaticinio, ſed pauidi cautique monitoris officio, ea quoque in te, quæ tuta ſunt formidantis. Si ſpiritus,inquit, poteſtatem habentis aſcenderit ſuper te, locum tuum ne dimiſeris. Vult nos loco mouere hoſtis,& de gradu excedere: ſed ſolidanda ſunt veſtigia,& dicendum: Statuit ſupra petram pedes meos, &c. Si in cogitationes tuas coluber aſcenderit, ſerua cor tuum,& cum
Pſal.18. Dauid canito: *Ab occultis meis munda me, & ab alienis parce ſeruo tuo.* Claude cubiculum pectoris,& crebro ſignaculo crucis munias frontem tuam, ne exterminator Ægypti in te locum reperiat. Poſt cogitationum diligentiſſimã cautionem,ieiuniorum tibi arma ſu-
Pſal.34. menda ſunt,& canendum cum Dauid: *Humiliaui in ieiunio animam meam, & cinerem tamquam panem manducaui* &, *Cùm moleſti eſſent mihi, induebar cilicio.* Saluator generis humani, qui virtutum & conuerſationis ſuæ nobis reliquit exemplum, poſt baptiſmum ſtatim aſſumitur à ſpiritu, vt pugnet contra diabolum: & oppreſſum eum atque contritum tra-
Rom.16. didit diſcipulis conculcandum. Vnde & Apoſtolus loquitur: *Deus autem conteret ſatanam ſub pedibus veſtris velociter.* Et tamen hoſtis antiquus poſt quadraginta dierum ieiunium,
Matth.4. per cibum molitur inſidias, & dicit: *Si filius Dei es, dic vt lapides iſti panes fiant.* In Iob
Iob.40. ſcriptum eſt de dracone: *Virtus eius in lumbis eius, & fortitudo illius ſuper vmbilicum ventris eius.* Aduerſùm iuuenes & puellas,ætatis ardore hoſtis noſter abutitur, & inflammat rotã
Oſeæ 7. natiuitatis noſtræ; & implet illud Oſeæ; *Omnes adulterantes,quaſi clibanus corda eorum,* quæ Dei miſericordia & ieiuniorum frigore reſtinguuntur. Hæc ſunt ignita diaboli iacula, quæ ſimul & vulnerant & inflammant. Sic quoq; debes ieiunare, vt fracto corporis appetitu,nec in lectione,nec in pſalmis,nec in vigilijs ſolito quid minus facias. Ieiunium non perfecta virtus,ſed cæterarum virtutum fundamentum eſt: & ſanctificatio atque pudicitia,ſine qua nemo videbit Deum, gradus præbet ad ſumma ſcandentibus. Legamus
Matth.25. Euangelium ſapientum & ſtultarum virginum, quarum aliæ cubiculum ingrediuntur ſponſi, aliæ bonorum operum oleum non habentes,exſtinctis lampadibus excluduntur. Diſce quid boni habeat continentia, & quid è contrario mali ſaturitas.

Scurrilitas atque laſciuia te præſente nõ habeant locum. Numquam verbum inhoneſtum audias; aut ſi audieris, non ineſceris. Perditæ mentis homines vno frequenter leuiq; ſermone tentant clauſtra pudicitiæ. Ridere & rideri ſæcularibus derelinque,grauitas
Ephe.5. tuam perſonam decet. Superfluum reor te monere contra auaritiam, cùm Apoſtolus doceat auaritiam eſſe idolorum cultum. Laudent te eſurientium viſcera, non ructantium opulenta conuiuia; Chriſtum veſtire in pauperibus, paſcere in eſurientibus. Et præter pſalmorum & orationis ordinem, quod tibi hora tertia, ſexta, nona,ad veſperum, media nocte & manè ſemper eſt exercẽdum: ſtatue quot horis ſacram Scripturam ediſcere debeas,quanto tempore legere,non ad laborem,ſed ad delectationem & inſtructionẽ animæ. Cumque hæc finieris ſpatia,& frequenter te ad figenda genua ſolicitudo animæ ſuſcitauerit,habeto lanam ſemper in manibus, vel ſtaminis pollice fila deducito, vel ad torquenda ſubtegmina in alueolis fuſa vertantur, aliarumque neta aut in globum collige, aut texenda compone. Si tantis operum varietatibus fueris occupata, numquam tibi dies longi erunt. Hæc obſeruans,& te ipſam ſaluabis & alias, & eris magiſtra ſanctæ conuerſationis,multarumque caſtitatem lucrum tuum facies, Scriptura dicente: *In deſiderijs eſt omnis anima otioſi.* Ideò enim tibi cum omnibus laborandum eſt, vt per occaſionem operis nihil aliud cogites,niſi quod ad Domini pertinet ſeruitutem. Simpliciter loquar. Quamuis omnem cenſum tuum in pauperes diſtribuas, nihil apud Chriſtum erit pretio-
ſius,

Digitized by Google

ſius,niſi quod manibus tuis ipſa confeceris, vel in vſus proprios, vel in exemplum virginum ceterarum. Bonum eſt igitur obedire maioribus, parere perfectis; & poſt regulas Scripturarum, vitæ ſuæ tramitem ab alijs diſcere,nec præceptore vti peſſimo,ſcilicet præſumptione ſua. Matronarum maritis ac ſæculo ſeruientium tibi conſortia declinentur,ne ſolicitetur animus, & audias quid vel maritus vxori, vel vxor locuta ſit viro. Venenatę ſunt huiuſmodi confabulationes,ſuper quarum damnatione ſæcularem verſum aſſumens Apoſtolus, fecit Eccleſiaſticum: *Corrumpunt mores bonos confabulationes malæ.* Graues feminæ tibi comites eligantur, quarum probata eſt conuerſatio, ſermo moderatus, ſancta verecundia. Fuge laſciuiam puellarum,quę ornant capita, crines à fronte demittunt. Illa ſit tibi pulcra,illa amabilis, illa habenda inter ſocias, quæ ſe neſcit eſſe pulcram. Felix illa conſcientia, & beata virginitas, in cuius corde præter amorem Chriſti, qui eſt ſapientia, caſtitas,patientia, atque iuſtitia, ceteræque virtutes,nullus alius verſatur amor, nec ad recordationem hominis aliquando ſuſpirat,nec videre deſiderat, quem cùm viderit, nolit dimittere. Sanctarum virginum propoſitum,& cæleſtium conſimilem gloriam, quarumdam non bene ſe agentium nomen infamat. Finem iungo principio, nec ſemel monuiſſe contentus ſum. Ama Scripturas ſanctas, & amabit te ſapientia: dilige eam,& ſeruabit te: honora illam,& amplexabitur te. Hæc monilia in pectore,& in auribus tuis hęreant. Nihil aliud nouerit lingua, niſi Chriſtum; nihil poſſit ſonare, niſi quod ſanctum eſt.

1.Cor. 15.

Cap. III. Item eiuſdem, ex epiſtola ad Furiam.

ARripe quæſo occaſionem, & fac de neceſſitate virtutem. Non quæruntur in Chriſtianis initia,ſed finis. Paulus malè cœpit,ſed benè finiuit. Iudæ laudantur exordia, ſed finis proditione damnatur. Meretrix illa in Euangelio baptizata lacrymis ſuis,& crine, quo multos antè deceperat,pedes Domini tergens, ſaluata eſt. Non habuit criſpantes mitras, nec ſtridentes calceolos, nec orbes ſtibio fuliginatos, quantò fœdior, tantò pulcrior. Vidua, quæ marito placere deſiuit,& iuxta Apoſtolum verè vidua eſt, nihil habet neceſſarium, niſi perſeuerantiam. Ardentes diaboli ſagittæ ieiuniorum & vigiliarum rigore reſtinguendæ ſunt. Aut loquendum nobis eſt vt veſtiti ſumus,aut veſtiendum vt loquimur. Quid aliud pollicemur, & aliud oſtendimus? Lingua perſonat caſtitatem, & totum corpus profert impudicitiam. Hoc quantum ad habitum pertinet & ornatum. Ceterùm, vidua *quæ in delicijs eſt* (non eſt meum, ſed Apoſtoli) *viuens mortua eſt.* Quid ſibi vult hoc quod ait, viuens mortua eſt? Viuere quidem videtur ignorantibus, & non eſſe peccato mortua; ſed Chriſto, quem ſecreta non fallunt, mortua eſt. Apoſtolus macerat corpus ſuum,& animæ ſubijcit imperio, ne quod alijs præcipit,ipſe non ſeruet: & adoleſcētula,feruente cibis corpore,de caſtitate ſecura eſt? Neque verò hęc dicens condemno cibos,quos Dominus creauit ad vtendum cum gratiarum actione,ſed iuuenibus & puellis incentiua aſſero eſſe voluptatum. Non Ætnęi ignes, non Vulcania tellus,non Veſuuius & Olympus tantis ardoribus ęſtuant, vt iuueniles medullæ vino plenę, & dapibus inflammatę. Grandis ergò virtutis eſt, & ſolicitę diligentię,ſuperare quod nata ſis, in carne non carnaliter viuere, tecum pugnare quotidie, & incluſum hoſtem Argi,vt fabulę ferunt, centum oculis obſeruare. Primùm igitur, ſi ſtomachi firmitas patitur, donec puellares annos tranſeas, aquam in potu ſume, quæ natura frigidiſſima eſt: aut ſi hoc imbecillitas prohibet, audi cum Timotheo: *Vino modico vtere propter ſtomachum & frequentes tuas infirmitates.* Denique in ipſis cibis calida quæque deuita. Non ſolùm de carnibus loquor, ſuper quibus Vas electionis profert ſententiam: *Bonum eſt non manducare carnem, & non bibere vinum*: ſed etiam in ipſis leguminibus inflantia quæque & grauida declinanda ſunt. Nihil ita ſcias conducere Chriſtianis adoleſcentibus, vt eſum olerum. Vnde & in alio loco: *Qui infirmus eſt*, ait, *olera manducet*: ardorque corporum frigidioribus epulis temperandus eſt. Nihil ſic inflammat corpora aut titillat membra genitalia,ſicut indigeſtus cibus, ructuſque conuulſus. Malo apud te filia,verecundia parumper,quàm cauſſa periclitari. Quidquid ſeminarium voluptatis

1.Tim. 5. 1.Tim. 5. Rom. 14. Rom. 14.

Digitized by Google

tatis eſt, venenum puta. Parcus cibus & venter ſemper eſuriens, triduanis ieiunijs præfe-ratur. Et multò meliùs eſt quotidie parum, quàm raro ſatis ſumere. Pluuia illa optima eſt, quæ ſenſim deſcendit in terram: ſubitus & nimius imber in præceps arua ſubuertit. Quando comedis, cogita quod ſtatim tibi orandum, illicò & legendum ſit. De Scripturis ſanctis habeto fixum verſuum numerum. Iſtud penſum Domino tuo redde. Nec antè quieti membra concedas, quàm calathum pectoris tui hoc ſubtegmine impleueris. Poſt Scripturas ſanctas doctorum hominum tractatus lege; eorum dumtaxat, quorum fides nota eſt. Amorem monilium atque gemmarum, ſericarumq; veſtium transfer ad ſcientiã Scripturarum. Fac tibi amicos de inimico mammona, qui te recipiant in ęterna tabernacula. Iuuenum fuge conſortia: comatulos, comptos atque laſciuos, domus tuæ tecta non videant. Cantor pellatur vt noxius. Fidicinas & pſaltrias, & iſtiuſmodi chorum diaboli, quaſi mortifera Sirenarum carmina proturba ex ædibus tuis. Noli in publicum ſubinde procedere. Peſſimæ conſuetudinis eſt, cùm fragilis ſexus & imbecilla ætas ſuo abutitur arbitrio, & putat licere quod libet. Omnia quidem licent, ſed non omnia expediunt.

Cap. IV. *Excerptum ex epiſtola Cacilij Cypriani, de habitu virginum.*

NVnc nobis, inquit, ad virgines ſermo eſt, quarum quo ſublimior gloria eſt, maior & cura eſt. Flos eſt ille Eccleſiaſtici germinis, decus atque ornamentum gratię ſpiritalis, læta indoles, laudis & honoris opus integrum & incorruptum, Dei imago reſpondens ad ſanctimoniam Domini, illuſtrior portio gregis Chriſti. Gaudet per illas atque in illis largiter floret Eccleſiæ matris glorioſa fœcunditas: quantoque plus copioſa virginitas numero ſuo addit, tantò plus gaudium matris augeſcit. Ad has loquimur, has adhortamur affectione potiùs, quàm poteſtate. Vt quæ ſe Chriſto dicauerint, & à carnali concupiſcentia recedentes, tam carne quàm mente ſe Deo vouerint, conſumment opus ſuum magno præmio deſtinatum; nec ornari iam, aut placere cuiquam niſi Domino ſuo ſtudeant, à quo & mercedem virginitatis exſpectant. SEQVITVR; Quòd ſi Chriſtum continentia ſequitur, & regno Dei virginitas deſtinatur, quid eſt illis cum terreno cultu, & cum ornamentis, quibus dum hominibus placere geſtiunt, Deum offendunt, non co-
Pſal. 52. Gal. 1. gitantes eſſe prædictum; *Qui hominibus placent confuſi ſunt, quoniam Deus nihil fecit illos?* Et Paulum quoque glorioſè & ſublimiter prædicaſſe: *Si hominibus placere vellem, Chriſti ſeruus non eſſem?* Continentia verò & pudicitia, non in ſola carnis integritate conſiſtit, ſed etiam in cultus & ornatus honore pariter ac pudore, vt ſecundùm Apoſtolum, quæ innupta eſt, ſancta ſit & corpore & ſpiritu. SEQVITVR: Virgo non eſſe tantùm, ſed & intelligi debet & credi, vt nemo cùm virginem videt, dubitet an virgo ſit. Parem ſe integritas in omnibus præſtet; nec bonum corporis cultus infamet. Quid ornata, quid compta procedit, quaſi maritum aut habeat, aut quærat? Timeat potiùs placere, ſi virgo eſt, nec periculum ſui appetat, quæ ad meliora & diuina ſe ſeruat. Quæ virum non habent, cui placere ſe ſimulent, integræ & puræ, non tantùm corpore, ſed etiam ſpiritu perſeuerent. Neque enim fas eſt virginem ad ſpeciem formæ ſuæ comi, aut de carne & de eius pulcritudine gloriari, cùm nulla ſit illi magis quàm aduerſùs carnem colluctatio, & vincendi corporis ac domandi obſtinata certatio. SEQVITVR: Neminem Chriſtianum decet, & maximè virginem non decet, claritatem vllam computare carnis & honorem, ſed ſolùm appetere ſermonem Dei, bona in æternum manſura complecti.

SEQVITVR: Scriptum eſt, & legitur, & auditur, & in exemplum noſtri Eccleſiæ ore
1. Ioan. 2. celebratur: *Qui dicit ſe in Chriſto manere, debet quomodo ille ambulauit & ipſe ambulare.* Ambulandum eſt veſtigijs paribus, æmula ingreſſione nitendum eſt. Tunc reſpondet ad fidem nominis ſectatio veritatis, & credenti præmium datur, ſi quod creditur & geratur. Locupletem te dicis & diuitem, ſed diuitijs tuis Paulus occurrit, & ad cultum atque or-
1. Tim. 2. natum tuum iuſto fine moderandum ſua voce præſcribit. *Sint*, inquit, *mulieres cum vere-*

cundia

Digitized by Google

cundia & pudicitia componentes ſe, non intortis crinibus, neque auro, neque margaritis, aut veſte pretioſa, ſed vt decet mulieres promittentes caſtitatem per bonam conuerſationem. Item Petrus 1.Tim.2.
ad hæc eadem præcepta conſentit, & dicit: *Sit in muliere non exterior ornamenti aut auri aut veſtis cultus, ſed cultus cordis.* Quòd ſi illi mulieres quoque admonent coërcendas, & ad Eccleſiaſticam diſciplinā religioſa obſeruatione moderandas, quæ excuſare cultus ſuos ſoleant per maritum, quantò id magis obſeruare virginem fas eſt, cui nulla ornatus ſui competat venia, nec deriuari in alterum poſſit mendacium culpæ, ſed ſola ipſa remaneat in crimine? Locupletem te dicis & diuitem: ſed non omne quod poteſt, debet & fieri; cùm ſcriptum ſit: *Omnia licent, ſed non omnia expediunt: omnia licent, ſed non omnia* 1.Cor.6.
ædificant. Ceterùm ſi tu te ſumptuoſiùs comas, & per publicum notabiliter incedas, oculos in te iuuentutis illicias, ſuſpiria adoleſcentium poſt te trahas, concupiſcendi libidinem nutrias, ſperandi fomenta ſuccendas, vt etſi ipſa non pereas, alios tamen perdas, & velut gladium te, & venenum videntibus præbeas; excuſari non potes, quaſi mente caſta ſis & pudica. Redarguit te cultus improbus & impudicus ornatus: nec computari iam poteris inter puellas & virgines Chriſti, quæ ſic viuis, vt poſſis adamari. Ornamentorum ac veſtium inſignia, & lenocinia formarum non niſi proſtitutis & impudicis feminis congruunt. Fugiant caſtæ virgines & pudicæ inceſtarum cultus, habitus impudicarum, lupanarium inſignia, ornamenta meretricum. Hoc Deus culpat, hoc denotat. Sericum & purpuram indutæ, Chriſtum induere non poſſunt: auro & margaritis & monilibus adornatæ, ornamenta cordis ac pectoris perdiderunt. Virgines certè, quibus hic ſermo nunc conſulit, quæ ſe eiuſmodi artibus compſerint, inter virgines ſe non putent debere numerari. Audite itaque virgines vt parentem, audite, quæſo, vos docentem pariter ac monentem; audite vtilitatibus & commodis veſtris fideliter conſulentem. Eſtote tales, quales vos Deus artifex fecit: eſtote tales, quales vos manus Patris inſtituit. Maneat in vobis facies incorrupta, ceruix pura, forma ſincera. Vince veſtem quæ virgo es, quæ Deo ſeruis; vince aurum, quæ carnem vincis & ſæculum.

Arcta & anguſta eſt via, quæ ducit ad vitam: durus & arctus eſt limes, qui tendit ad gloriam. Lata & ſpatioſa itinera vitę letalis: illic illecebræ & mortiferę voluptates; illic diabolus blanditur vt fallat, arridet vt noceat, illicit vt occidat. Seruate virgines, ſeruate quod eſſe cœpiſtis, ſeruate quod eritis. Magna vos merces manet, prēmium grande virtutis, munus maximum caſtitatis. Quod futuri ſumus, iam vos eſſe cœpiſtis. Vos reſurrectionis gloriam in iſto ſęculo iam tenetis. Per ſæculum ſine ſęculi cōtagione tranſitis: cùm caſtæ perſeueratis & virgines, Angelis Dei eſtis æquales. Tantùm maneat & duret ſolida & illæſa virginitas, & vt cœpit fortiter, iugiter perſeueret, nec monilium aut veſtium quærat ornamenta, ſed morum. Deum ſpectet & cælum: neque oculos ad ſublime porrectos, ad carnis & mundi concupiſcentiam deprimat, aut ad terrena deponat, &c. *Primus homo*, inquit, *de terra limo; ſecundus homo de cælo. Qualis ille de limo, tales & qui* 1.Cor.15.
de limo; & qualis cæleſtis, tales & cæleſtes. Quomodo portauimus imaginem eius qui de limo eſt, portemus & imaginem eius qui de cælo eſt. Hanc imaginem virginitas portat, portat integritas, ſanctitas portat & veritas: portant diſciplinæ Dei memores, iuſtitiam cum religione retinentes, ſtabiles in fide, humiles in timore, ad omnem tolerantiam fortes, ad ſuſtinendam iniuriam mites, ad faciendam miſericordiam faciles, fraterna pace vnanimes atque concordes. Quæ vos ſingula, ô bonę virgines, obſeruare, diligere, implere debetis, quę Deo & Chriſto vacantes, ad Dominum, cui vos dicatis, & maiore & meliore parte pręceditis. Prouectę ętatis iunioribus facite magiſterium. Minores natu prębete maioribus miniſterium, comparibus incitamentum. Hortamentis vos mutuis excitate; ęmulis de virtute documentis ad gloriam prouocate. Durate fortiter, ſpiritaliter pergite, peruenite feliciter.

Digitized by Google

Cap. v. De ſermone S. Cæſarij Epiſcopi Sanctimonialibus directo.

GAudete & exultate in Domino, venerabiles filiæ,& gratias illi iugiter vberes agite, qui vos de tenebroſa ſæculi huius conuerſatione ad portũ quietis & religionis attrahere & prouocare dignatus eſt. Cogitate iugiter vnde exiſtis, & vbi peruenire meruiſtis. Reliquiſtis fideliter mundi tenebras,& lucem Chriſti feliciter videre cœpiſtis. Contemſiſtis libidinis incendium, & ad caſtitatis refrigerium perueniſtis.Reſpuiſtis gulam, & abſtinentiam elegiſtis. Reſpuiſtis auaritiam atque luxuriam, & caſtitatem vel miſericordiam tenuiſtis. Et quamuis vobis vſque ad exitum vitæ non deſit pugna, tamen Deo donante ſecuri ſumus de veſtra victoria. Sed rogo vos, venerabiles filiæ, vt quantò eſtis ſecurę de præteritis,tantò ſitis ſolicitę de futuris.Omnia enim crimina vel peccata citò ad nos reuertuntur,ſi non quotidie bonis operibus expugnentur. Audite Apoſtolum Pe-
1.Petr.5. trum dicentem: *Sobria eſtote & vigilate, quia aduerſarius veſter diabolus, tanquam leo rugiens aliquid deuorare quærens circuit.* Quamdiu in hoc corpore viuimus, die noctéque Chriſto adiutore vel duce, contra diabolum repugnemus. Sunt enim aliquæ, quod peius eſt, negligentes & tepidæ,quę de ſolo Chriſtianitatis vocabulo gloriantur, & putant quòd illis ſufficiat veſtem mutaſſe, & religionis tantùm habitum ſuſcepiſſe; neſcientes illud pro-
Eccl.1. pheticum: *Filij accedens ad ſeruitutem Dei, ſta in iuſtitia & timore, & præpara animam tuam*
Pſal.16. *ad tentationem.* nec ſententiam Pſalmiſtæ conſiderantes: *Propter verba labiorum tuorum,*
Act.14. *ego cuſtodiui vias duras.* & illud quod Apoſtolus dixit: *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum.* Veſtes enim ſæculares deponere, & religioſas aſſumere, vnius horæ momento poſſumus: mores verò bonos iugiter retinere, vel contra malas dulceſque voluptates ſęculi huius, quamdiu viuimus, Chriſto adiutore laborare debemus; quia non qui cœperit, ſed qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit. In primis ergo omnis anima, quæ religionem ſeruare deſiderat,gulę concupiſcentiam vincere, & ebrietatem vitare, tota fidei virtute contendat: & ita temperatũ conuiuium menſamque mediocrem habere ſtudeat, vt caro illius nec nimietate abſtinentiæ debilitetur, nec per deliciarum abundantiam ad luxuriam prouocetur. Deinde abiecta ſuperbia, cui Deus reſiſtit, profundæ humilitatis iaciat fundamentum: inuidiam velut vipereum venenum deteſtetur ac fugiat, linguam refrænet, detractionem quaſi venenum reſpuat,verba otioſa nec ipſa proferat, nec ab alijs prolata auribus ſuis libenter admittat. Veſtimentorum habitum nec nimis abiectum, nec notabiliter pompoſum, aut periculoſè elegantem habere conſueſcat.

Lectionem aut ipſa frequentiùs legat, aut legentis verba tota pectoris auiditate ſuſcipiat. De diuinis Scripturarum fontibus iugiter aquam ſalutis hauriat; illam vtique, de
Ioan.7. qua Dominus dicit: *Qui credit in me, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ.* De paradiſi etiam floribus, hoc eſt,ſanctarum Scripturarum ſenſibus anima ſancta ſe iugiter ornare contendat. Ex ipſis pretioſas margaritas auribus ſuis indeſinenter appendat: ex ipſis anulos & dextralia, dum exercet opera bona,ſibi componat. Ibi vulnerum medicamenta, ibi caſtitatis aromata,ibi compunctionis holocauſta requirat. Quæ verò religionem immaculato corde & puro corpore conſeruare deſiderat, aut numquam in publicum, aut certè non niſi pro grandi & ineuitabili neceſſitate procedat. Nolite quæſo vos, nolite quibuſcumque aut occaſionem dare, aut familiaritatem tribuere. Quę verò libidinem Chriſto adiuuante deſiderat vincere,familiaritatem debet refugere: & quę indignam familiaritatem non ſpreuerit, aut ſe, aut alium citò perdet. Sed fortè, dicit aliqua, ideò familiaritatem non fugio, quia volo habere quod vincam, & aduerſarium meum cupio tenere captiuum. Vide ne contra te aduerſarius incipiat rebellare,vide ne te ducat captiui-
1.Cor.6. tas iſta captiuam. Audi Apoſtolum dicentem: *Fugite fornicationem.* Contra reliqua vitia oportet nos omni virtute reſiſtere: contra libidinem verò non expedit repugnare, ſed fugere. Eſto ergo libidinis fugitiua, ſi vis eſſe caſtitatis pugnatrix egregia. Sed quod di-

xi diligenter attendite. Quando ſola aliqua libidinis ſtimulis incitatur, Chriſto adiuuante repugnet quantùm præualet contra ſe, quia non habet quò poſſit fugere. Quando verò per alterius ſodalitatem oportunitatem voluptatis diabolus ſubminiſtrat, ipſam familiaritatem, quantum præualet, vt diximus, anima ſancta refugiat. Sed vt hæc omnia ſeruare poſſimus, abſtinentiam rationabilem teneamus, quia vera eſt illius ſanctiſſimi viri ſententia: Prout continueris ventrem, ita & venenoſos motus eius. Humilitatem etiam veram, quantum poſſumus, conſeruemus. Non enim diu carnis integritas ſeruatur, vbi animus ſuperbiæ tumore corrumpitur: præcipuè ſi iracundiæ flamma frequentiùs ſurgit, caſtitatis & virginitatis flores citò conſumit. Caſta enim & Deo deuota anima non ſolùm extraneorum, ſed etiam parentum ſuorum familiaritatem habere non debet. Si enim vaſa, quæ Eccleſiæ offeruntur, vt in ſacroſanctis altaribus ponantur, ſancta ab omnibus appellantur; & nefas eſt, vt de Eccleſia poſtmodum in domum laicam reuocentur, aut vſibus humanis aptêtur; putas qualem dignitatem apud Deum habet anima ad eius imaginem procreata? Sicut ergò vaſa ſancta humanis vſibus ſeruitura nec poſſunt, nec debent de Eccleſia reuocari: ſic religioſam quampiam non oportet, non decet, non expedit, parentum ſuorum multis obligationibus implicari, aut quorumcumque extraneorum perniciosa familiaritate conſtringi.

Illud ante omnia admoneo, vt æmulationis malum, quaſi venenum vipereum fugiatis, & ita inter vos caritatis dulcedinem conſeruetis, vt vobis inuicem per ſancta colloquia medicamenta ſpiritalia præparetis. Sunt enim, quod peius eſt, aliquæ, quæ quando ſe pariter iungunt, magis ſibi detrahendo, vel contra præpoſitas murmurando, vulnera faciunt, quàm ſpiritalia medicamenta componunt. Vos verò, ſanctæ ac venerabiles filię, ſi aliquam videtis puſillanimem, conſolationem impendite; ſi ſuperbientem, humilitatis medicamentum apponite: ſi iracundam videritis, refrigerium patientiæ miniſtrate. Si nobiles natæ eſtis, magis de religionis humilitate, quàm de ſæculi dignitate gaudete. Tenete ergo firmiter manus in aratro, & nolite reſpicere retrò. Mementote vxoris Loth, quæ retrò reſpiciens verſa eſt in ſtatuam ſalis. Numquam iuramentum, numquam maledictum de virginis ore procedat. Non ſolùm enim corpora, ſed etiam corda veſtra omni ſolicitudine cuſtodite, propter illud quod ſcriptum eſt: *Omni cuſtodia ſerua cor tuum.* Prou. 4.
& illud quod Dominus in Euangelio dixit: *De corde enim exeunt cogitationes malæ.* Si enim in corde nihil malè cogitatur, quidquid ſanctum eſt ex ore profertur; quia ſicut ſcriptum eſt: *Ex abundantia cordis os loquitur.* Hoc enim lingua proferre conſueuit, quod ex officina cordis conſcientia miniſtrauerit. Et ideò ſi ex ore vultis bona proferre, ſemper in corde quæ ſancta ſunt cogitate. Sic lectioni & orationi debetis incumbere, vt ante omnia etiam manibus poſſitis aliquid exercere, ſecundùm illud quod Apoſtolus ait: *Qui non operatur, nec manducet.* Meliorem quoque diei partem ſancto operi dedicate: lectioni vacare conſueſcite. Oratio veſtra ita cum ſilentio procedat ex corde, vt vix audiatur in ore. Nam qui alta voce orare voluerit, & ſibi & alteri multùm nocet, dum per ſuam garrulitatem alterius mentem ab oratione ſancta & ſecreta ſuſpendit.

(Matth. 15. — Matth. 12. — 2. Theſſ. 3.)

Pompoſa indumenta, quæ non vtilitati, ſed vanitati ſeruiunt, faſtidite atque contemnite. Multæ enim quod in moribus diligunt, hoc etiam in operibus ſuis oſtendunt. Præparant ſibi ornamenta ſæcularia ſæculum diligentes, & voluptati ſeruientes vel luxuriæ. Vobis verò nihil ſit commune cum talibus, ſed omnia ornamenta, quibus ad luxuriam caro componitur, velut inimica & contraria à veſtro propoſito reſpuantur. Sunt enim, quod peius eſt, quæ pro vanitate ſęculi iſtius plus ſtudent terrenis cupiditatibus operam dare, quàm lectioni diuinæ iuſtitiæ, dum volût ſtragula pulcra, & picta tapetia, plumaria etiam, & reliqua his ſimilia, cum ingenti ſumptu & ſuperflua expenſa, ad oculorum libidinem præparare; neſcientes illud, quod Dominus per Ioannem Euangeliſtam clamat, & dicit: *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo ſunt; quoniam omne quod in mundo eſt, concupiſcentia carnis & concupiſcentia oculorum, & ambitio ſæculi eſt.* Quid prodeſt virgini integritatem corporis cuſtodire, ſi oculorum concupiſcentias noluerit euitare? Vos verò, ſanctæ & Deo dignæ animæ, totum ſpiritaliter agite. Sequimini Chri- 1. Ioan. 2.

Digitized by Google

ſtum, tenendo perſeueranter, quod vouiſtis ardenter. Iterùm atque iterùm, ſanctæ & Deo dicatæ animæ, rogo, & cum omni humilitate pro conſeruando virginitatis præmio conſilium do, vt familiaritatem incongruam à vobis, vel à veſtris animis, totis viribus repellere laboretis. Nam ad conſeruandam ſanctæ religionis dignitatem ſingularitas teſtis ſanctiſſima eſt. Familiaritas enim cuiuſlibet ſi frequens eſſe cœperit, non niſi corruptionem ſeminat, vitia pullulat, libidinem concipit, ignominiam parit, rabiem concitat, laſciuiam paſcit, petulantiam nutrit, caſus exaltat, ruinas ædificat, confuſionem mercatur, theſaurizat opprobrium, criminationes exaggerat, excuſationes inflammat, & cateruatim ſimul in faſcem conglomerat. Nam ſi anima ſancta ſecretum ſuum cuſtodire voluerit, & aſſiduè familiaritatis malum tota animi virtute fugerit, ipſa ſancta ſingularitas munimen illi inuictum eſt ſanctimonij, expugnatio fortis infamiæ, exercitium continentiæ, euacuatio luxuriç, pax ſecura virtutum & impugnatio inquieta bellorum; puritatis culmen, & libidinis carcer; honeſtatis portus, & ignominiæ naufragium; virginitatis mater, & hoſtis immunditiæ; integritatis dignitas, & fornicationis abdicatio; voluntas bonorum operum, & afflictio vitiorum; refrigerium pudicitiæ, & pœna petulantiç; adquiſitio triumphorum, & facinorum detrimentum; requies ſalutis, & perditionis exilium; vita ſpiritus, & carnis interitus. Hæc omnia mala fortiter, Deo adiuuante, repellentur, & illa quç diximus bona feliciter adquirentur, ſi ab animabus ſanctis familiaritas inordinata reſpuatur. Attendite vos, ô animæ ſanctç, quia inter omnia certamina, quibus ſemper comes eſt Chriſtiana militia, ſola duriora ſunt prçlia caſtitatis, vbi quotidiana pugna eſt, & rara victoria. Caſtitatis dura ſunt prælia, ſed maiora ſunt prçmia. Caſtitatis palmã nemo ſecurus accipit, cui quãtùm duri ſunt exitus, tantùm glorioſi ſunt fructus. Vt ergò caſtitatis præmia, & virginitatis coronam feliciter, Deo remunerante, poſſitis accipere, periculoſam familiaritatem à vobis ſemper excludite. Currite fideliter, vt poſſitis peruenire feliciter, adiuuante Domino noſtro IESV Chriſto, qui viuit & regnat in ſæcula ſæculorũ. Amen.

Cap. VI. S. *Athanaſij, ad ſponſas Chriſti.*

QVantam in cçleſtibus beatitudinem virginitas ſancta poſſideat, prçter Scripturarum teſtimonia, Eccleſiç etiam conſuetudine edocemur, qua addiſcimus peculiare illi ſubſiſtere meritum, cuius ſpecialis eſt conſecratio. Nam cùm vniuerſa turba credentium paria gratiç dona percipiat, & iiſdem omnes Sacramentorum benedictionibus glorientur, iſtç ad proprium aliquid prç ceteris habendum, de illo ſancto & immaculato Eccleſiç grege, quaſi ſanctiores purioreſque hoſtiç, & pro voluntatis ſuç meritis à ſancto Spiritu eliguntur, & per ſummum ſacerdotem Dei offeruntur altario. Poſſidet ergò virginitas & quod alij habẽt, & quod alij non habent, dum communẽ & peculiarem obtinet gratiam, & proprio, vt ita dixerim, conſecrationis priuilegio gaudet. Nã & Chriſti ſponſas virgines dicere Eccleſiaſtica nobis permittit auctoritas, dum in ſponſarũ modum quas conſecrat Domino velat, oſtendẽs eas vel maximè habituras ſpiritale connubiũ, quç ſubterfugerint carnale conſortiũ, & dignè Deo per matrimonij comparationem ſpiritaliter copulantur, quæ eius dilectionis cauſſâ humana connubia ſpreuerunt. In his quàm
1.Cor.6. maximè illud impletur Apoſtoli: *Qui autem inhæret Domino, vnus ſpiritus eſt.* Et quoniam multa ſunt, quæ bono proprio carent, niſi aliarum rerum iuuentur auxilio, attentiùs prçuidendum eſt, ne fortè & virginitati aliqua ſint neceſſaria, ſine quibus nequaquam fructum adferre ſufficiat: & tantus nihil proderit labor, dum vanè prodeſſe creditur, quod abſque rebus neceſſarijs poſſidetur. Æternam verò vitam non niſi per omnẽ diuinorum
Matth.19. præceptorum cuſtodiam promereri poſſe Scriptura teſtatur: *Si vis*, inquit, *ad vitam ingredi, ſerua mandata.* Vitam ergò non habet, niſi qui legis mandata ſeruauerit: & qui vitam non habuerit, cœleſtis regni non poteſt eſſe poſſeſſor. Ergò pudicitiam, integritatemque ſeruantibus, & eius remunerationem à Dei æquitate ſperantibus, ante omnia mandatorum ſunt cuſtodienda præcepta, ne glorioſæ caſtitatis & continentiæ labor in irritum deducatur. Cupiens diuinum implere conſilium, ante omnia ſerua mandatum:

tum: volens virginitatis præmium conſequi, vitæ amplectere merita, vt ſit cuius remunerari caſtitas poſſit. Nam vt vitam præſtat obſeruatio mandatorum, ita eorum è contrario generat præuaricatio mortem. Et qui per præuaricationem in morte fuerit, virginitatis coronam ſperare non poterit, neque pudicitiæ præmium expectare conſtitutus in pœna.

Nolo enim putes in hoc conſtare iuſtitiam, vt malum non facias, cùm & bonum non facere malum ſit, & in vtroque legis prçuaricatio cõmittatur, quoniam qui dixit, *Recede à malo*, ipſe dixit, *& fac bonum.* Si à malo receſſeris, & non feceris bonum, tranſgreſſor es legis, quæ non tantùm in malorum actuum abominatione, ſed etiam in bonorum operum perfectione completur. Nolo enim tibi in hoc blandiaris, ſi aliqua non feceris qui aliqua feceris, cùm ſcriptum ſit; *Qui vniuerſam legem ſeruauerit, offendat autem in vno, factus eſt omnium reus.* Iacob. 2. Adam enim ſemel peccauit, & mortuus eſt; & tu te viuere poſſe exiſtimas, illud ſæpè committens, quod alium, dum ſemel perpetraſſet, occidit? Memento Adam & Euam virgines deliquiſſe, nec integritatem corporis profuiſſe peccantibus. Licitum quippe eſt matrimonij inire conſortium. Nam quæ connubia deſerunt, non inlicita, ſed licita ſpernunt. Eiuſmodi autem ſi iurent, ſi maledicãt, ſi detrahant, ſi detrahentes patiantur audire, ſi malum pro malo reddant, ſi cupiditatis in alienis, aut auaritiæ in proprijs crimen incurrant; ſi zeli aut liuoris venena poſſideant, ſi contra legalia & Apoſtolica inſtituta indecens aliquid aut loquantur, aut cogitent; ſi in carne placendi ſtudio comptæ & ornatæ procedant, ſi alia, vt adſolet, inlicita faciant, quid proderit eis ſpreuiſſe quod licuit, & exercere quod non licet? Si vis prodeſſe tibi quod licitè contemſiſti, vide ne quid eorum quæ non licent facias. Stultum eſt enim timuiſſe quod minus eſt, & non timere quod maius eſt. Dicit enim Apoſtolus: *Innupta cogitat quæ Domini ſunt, quomodo placeat Deo, vt ſit ſancta corpore & ſpiritu: quæ autem nupta eſt, cogitat quæ ſunt mundi, quomodo placeat viro.* 1. Cor. 7. Dicat ergo mihi quæ virum non habet, & tamen quç mundi ſunt cogitat, cui placere deſiderat, nónne incipiat illi nupta præponi? Quia illa cogitando, quæ mundi ſunt, complacet vel marito: iſta verò nec marito, quem non habet, poteſt placere, nec Deo. Sed nec illud ſilentio præterire nos conuenit, quod dixerit: *Innupta cogitat quæ Dei ſunt, quomodo placeat Deo, vt ſit ſancta corpore & ſpiritu.* Quæ ſunt ergo Domini, dicat Apoſtolus: *Quæcumque ſunt ſancta, quæcumque ſunt iuſta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ: ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ.* Iſta ſanctæ, veræ & Apoſtolicæ virgines diu noctúque ſine vllo tẽporis interuallo meditantur. Sequitur; *quæ Domini ſunt, quomodo placeat Deo.* Deo, inquam, non hominibus. *Vt ſit ſancta corpore & ſpiritu:* non dixit; vt ſit ſancta membro, aut corpore tantùm, ſed *vt ſit ſancta corpore & ſpiritu.* Membrum enim vna corporis pars eſt; corpus verò omnium compago membrorum eſt. Cùm ergo dicit; *vt ſit ſancta corpore*, omnibus membris eam debere ſanctificari teſtatur. Quia non proderit ceterorum ſanctificatio membrorum, ſi inueniatur vel in vno corruptio. Et iam non erit ſancta corpore, quod ex omnibus conſtat membris, quæ vel vnius fuerit coinquinatione polluta.

Vnde, quæſo te, virgo, neque in ſola tibi pudicitia blandiaris, ne in vnius membri integritate confundas: ſed ſecundùm Apoſtolum ſoli Deo conſerua corporis ſanctitatem. Munda ab omni inquinamento caput, quia crimen eſt, illud poſt chriſmatis ſanctificationem, cuiuſlibet pigmenti fuco, vel puluere ſordidari, aut auro, vel gemmis, vel qualibet alia terrena ſpecie componi. Munda frontem, vt humana, non diuina opera erubeſcat, & illam confuſionem recipiat, quæ non peccatum, ſed Dei gloriam parit. Munda collum, vt non aurea ex capillis portet ſuſpenſa monilia, ſed illa potiùs ornamenta circumferat, de quibus Scriptura dicit: *Miſericordia & veritas non deficiant à te: ſuſpende autem illa in collo tuo.* Prou. 3. Munda oculos, dum eos ab omni concupiſcentia retrahis, & ab intuitu pauperum numquam auertis. Munda linguam à mendacio, quia os, quod mentitur, occidit animam; à detractione, à iuramento, à periurio: cohibe linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum. Et memor eſto Apoſtolum dicentem: *Benedicite, & nolite maledicere.* Rom. 12. Nefas eſt enim, vt labia illa, quibus Dominum confiteris, rogas, benedicis

& laudas, alicuius polluantur ſorde peccati. Neſcio qua conſcientia ea lingua quis Dominum rogat, qua aut mentitur, aut detrahit. Labia enim ſancta exaudit Deus, & ipſis annuit citò precibus quas lingua immaculata pronuntiat. Munda aures, vt non niſi ſermonibus ſanctis auditum præbeant: vt numquam obſcena, aut turpia, aut ſæcularia verba ſuſcipiant, aut aliquem de altero audiant derogantem, propter illud quod ſcriptum eſt:
Eccleſ. 28. *Sepi aures tuas ſpinis, & noli audire linguam nequam.* Manus ne porrectæ ad accipiendum ſint, nec ad feriendum paratę; ſed ad omnia miſericordiæ & pietatis opera ſatis promptæ. Munda pedes, ne latam & ſpatioſam pergant viam, quæ ducit ad ſplendida ſæculi & pretioſa conuiuia: ſed arduum magis & anguſtum gradiantur iter quod tendit ad cœlum. Agnoſce tibi à Deo artifice non ad vitia, ſed ad virtutem membra formata: & cùm vniuerſos artus mundaueris ab omni ſorde peccati, & toto fueris ſanctificata corpore, tunc tibi caſtitatem intelligas profuturam, & cum omni fiducia palmam virginitatis exſpecta. O virgo, ſerua propoſitum tibi magno præmio deſtinatum: agnoſce ſtatum tuum, agnoſce locum; agnoſce propoſitum. Chriſti ſponſa diceris, vide ne quid indignum eo cui deſponſata videris, admittas. Chriſtum ſponſum habes, à domeſticis & familiaribus eius interroga, & ſtrenuè ac ſolerter inquire in quibus præcipuè delectetur: qualem cōpoſitionem in te veſtium diligat, cuiuſmodi concupiſcat ornatum. Dicat tibi eius familiariſſimus Petrus, qui nec nuptis quidem corporalem permittit ornatum, ſicut in epiſto-
1. Pet. 3. la ſua ſcripſit: *Mulieres ſimiliter ſubiecta ſint ſuis viris, vt qui non credunt verbo, per mulierum conuerſationem ſine verbo lucrifiant, conſiderantes in timore Dei caſtam conuerſationem veſtram: qualis ſit non extrinſecùs capillatura aut circumdatio auri, aut indumenti veſtimentorum cultus; ſed qui abſcōditus eſt cordis homo in incorruptibilitate quieti & modeſti ſpiritus qui*
1. Tim. 2. *eſt in conſpectu Dei locuples.* Dicat & alius Apoſtolus B. Paulus: *Mulieres ſimiliter in habitu ornato cum verecundia & ſobrietate ornantes ſe, non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veſte pretioſa, ſed quod decet mulieres, promittentes caſtitatem per bonam conuerſationem.*

Sed tu forſitan dicis: Cur hæc iidem Apoſtoli non iuſſerunt? Quia non neceſſarium iudicabant, ne talis virginibus commonitio potiùs iniuria, quàm emendatio videretur. Sed nec eas vmquam tantæ temeritatis fore crediddiſſent, vt nec nuptæ conceſſa carnalia ornamenta & terrena præſumerent. Reuerà ornare ſe & componere virgo debet. Nam quomodo ſponſo ſuo placere poterit, niſi compoſita & ornata proceſſerit? Ornetur planè, ſed interioribus ornamētis, & ſpiritaliter, non carnaliter componatur; quia Deus non corporis, ſed animæ decorem in illa conſiderat. Ergo & tu, quæcumque animam tuam à Deo diligi & inhabitari concupiſcis, omni eam diligentia compone, & ſpiritalibus indumentis exorna. Nihil in ea dedecorum, nihil fœdum appareat. Reſplendeat auro iuſtitiæ, gemmis refulgeat ſanctitatis, ac pretioſiſſimo pudicitiæ margarito coruſcet. Pro byſſo
Coloſſ. 3. & ſerico, miſericordiæ & pietatis tunica veſtiatur, ſecundùm quod ſcriptū eſt: *Induite ergo vos, ſicut electi Dei ſancti & dilecti, viſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem,* &c. Huiuſmodi Deus quærit ornatum, & animam taliter compoſitam concupiſcit. Memento
Pſal. 44. te Dei filiam dici; ſecundùm quod ait: *Audi filia, & vide.* Sed & tu ipſa, quotieſcumque Dominum patrem nominas, Dei te filiam eſſe teſtaris. Ergo ſi Dei filia es, vide ne quid eorum facias, quæ Deo patri incongrua ſunt; ſed age omnia quaſi filia Dei. Originem tuam reſpice, genus intuere, gloriam nobilitatis aduerte. Agnoſce te non hominibus, ſed Dei diuinitatis nobilitate decoratam. Ita te exhibe, vt in te cœleſtis natiuitas pareat, vt ingenuitas diuina clareſcat. Sit in te noua grauitas, honeſtas admirabilis, ſtupenda verecundia, mira patientia, virginalis inceſſus, & verę pudicitię habitus, & ſermo ſemper modeſtus, & ſuo in tempore proferendus, vt quiſquis te viderit admiretur & dicat; Quę hęc nouę inter homines grauitatis patientia eſt? quę pudoris verecundia? quę honeſtatis modeſtia? quę maturitas ſapientię? Non eſt iſta humana inſtitutio, nec diſciplina mortalis: cœleſte mihi aliquid in terreno corpore redolet. Puto enim quod habitat in quibuſdam hominibus Deus. Et cùm te Chriſti famulam eſſe cognouerit, maiore ſtupore teneatur, & cogitet qualis ſit ille Dominus, cuius talis & ancilla eſt. Si vis eſſe cum Chriſto

&

Digitized by Google

& cum Chriſto partem habere, Chriſti tibi exemplo viuendum eſt, qui ab omni malitia fuit extraneus. Nemo te circumueniat, nemo te fallaci ſermone ſeducat. Non niſi ſanctos & ſimplices, & innocentes & puros cœleſtis aula ſuſcipit, & nullum apud Deum habet malitia locum. Ab omni nequitia & dolo mūdum eſſe neceſſe eſt, qui cupit regnare cum Chriſto. Nolo enim illas reſpicias quæ ſæculi, non Chriſti ſunt virgines: quæ propoſiti ſui & profeſſionis immemores, gaudent in delicijs, in opibus delectantur. Tu autem, quæcumque Chriſti, non ſęculi virgo es, omnem præſentis vitę gloriam fuge, vt eam, quę in futuro promittitur, conſequaris. Contentionum verba & animoſitatis cauſſas, & litium occaſiones ſubterfuge. Nam ſi iuxta Apoſtoli doctrinam ſeruum Domini litigare non oportet, quantò magis Dei ancillam, cuius, quo verecundior eſt ſexus, animus debet eſſe modeſtior? Linguam à maliloquio cohibe & ori tuo frenum legis impone; vt tunc fortè loquaris, quando tacere peccatum ſit, ſecundùm id quod Apoſtolus dicit: *Omnis ſermo malus ex ore veſtro non procedat.* Semper linguam tuam de bonis loqui aſſueſce, & auditum tuum ad laudem bonorum magis quàm ad malorum vituperationem commoda. Vide vt omnia, quęcumque benè facis, propter Dominum facias, ſciens eius rei tantum te à Domino recepturam eſſe mercedis, quantum eius timoris & dilectionis cauſſa perfeceris. Sancta magis eſſe quàm videri ſtude. In ieiunijs verò magis quàm in epulis delectare, illius viduę memor, quæ non diſcedebat de templo, ieiunijs & obſecrationibus ſeruiens Domino nocte ac die. Diuinæ magis lectionis conuiuium dilige, & ſpiritalibus te ſaturari dapibus concupiſce: & illos potiùs quęre cibos, quibus anima magis quàm corpus reficiatur. Carnis & vini ſpecies, quaſi caloris fomenta, & libidinis incitamenta fuge. Iracundiam vince, animoſitatem cohibe, & quidquid illud eſt quod poſt factum pœnitentiam ingerit, velut proximi criminis abominationem declina. Satis tranquillam & quietam cōuenit eſſe mentem & ab omni perturbatione furoris alienam, quę Dei habitaculum eſſe deſiderat. Cùm orationem celebrare deſideras, talem te exhibe, quaſi quę ſis cum Domino locutura. Cùm pſalmum dicis, cuius verba dicis agnoſce: & in cōpunctione magis animi, quàm in tinnulę vocis dulcedine delectare. Lacrymas enim pſallentis Deus magis quàm vocis gratiam comprobat. Omnium operum & cogitationum tuarum ſpeculatorē Deum crede: & caue ne quid, quod diuinis oculis indignū ſit, aut opereris, aut cogites. Creſcat in te cum annis gratia, creſcat cum ætate iuſtitia. Omne tempus, in quo te non meliorem ſenſeris, hoc te æſtima perdidiſſe. Cœptum virginitatis propoſitū ad finem vſque conſerua: quia non incohaſſe tantùm, ſed perfeciſſe virtutis eſt. Eſto ergo omnibus viuendi forma, eſto exemplum. Virginem te in omnibus exhibe. Sit & inuiolabilis conuerſatio: vt quiſquis vitam tuam audire ſaltim contigerit, in tantum ſibi intelligat gratiam ex tua conuerſatione transfundi, vt dum te imitari concupiſcit, Dei ſacrificio & ipſe ſit dignus.

1. Tim. 2.

Ephes. 4.

Ecce quibus ſaluberrimis documentis ſanctiſſimi & eruditiſſimi viri Deo dicatas ad caſtimoniale propoſitum ſeruandum inſtituunt. Ecce quibus inſignium virtutum indumentis eas exornant, vt illius ſponſi, cui ſe dicauerunt, amplexibus dignæ fiant. Vnde ſolerter ſanctimonialibus vigilandum eſt, vt tantorum Patrum obedienter obtemperent monitis: ne ſcilicet his reſultando, cum fatuis virginibus reprobentur, ſed potiùs parendo cum prudentibus Chriſti thalamo admittantur. Diligenter itaque, eorumdem ſanctorum Patrum ſententijs prælibatis, dignum & neceſſarium iudicauimus, per ſingula capita diſtinguere, quid Prælatis, quíd ve ſubditis obſeruandum ſit. Et quoniam ſubditarum vita Prælatarum eſt exemplis informanda, primùm quales debeant Abbatiſſæ conſtitui, qualiter eis viuendum, qualiter ſubditas gubernandum, qualitérve in monaſterijs reſidendum, & inſtanter Domino tota mentis & corporis deuotione ſeruiendum; dein quid ſubiectis ſpecialiter obſeruandum ſit, ponendum cenſuimus.

Cap.

Digitized by Google

Cap. VII. *Quales in monaſterijs puellaribus debeant eſſe Abbatiſſæ.*

TAles Abbatiſſæ regendarum animarum curam ſuſcipere debent, quæ ſubditis verbis & exemplis ducatum præbeant ſanctæ religionis: quæ non proprijs voluntatibus deſeruiant, ſed magis ſubditarum ſolertiſſimam curam gerant: quæ ſe etiam, illaſque, vtpote vaſa ſancta, in quibus inſtanter incenſum orationis Deo dignè offerri poſſit, ab omni labe vitiorum cuſtodire norint: & ita eas ſecum in ſancto propoſito peruigiles reddant, vt vnà ad vitam tendentes æternam, ſocietate ſupernorum ciuium mereantur perfrui. Qua igitur auctoritate, aut quibus ſanctorum Patrum documentis, ſibi attribuunt licentiam foras vagandi, aut per villas reſidendi, aut ſericas veſtes induendi, aut pompis vanis inſeruiendi? Sed quia hoc nulla auctoritate ſibi licitum facere poſſunt, præſertim cùm à ſanctis Patribus in ſuperioribus capitulis id penitùs ſanctimonialibus legatur inhibitum; reſtat vt ab hinc huiuſcemodi vſus ab his modis omnibus, quantum Dominus poſſe dederit, caueatur. Quia quamuis in ſæculari dignitate poſitæ multigenis delicijs voluptuoſè huiuſcemodi ſoleant vti; in monaſterijs tamen, in quibus Chriſti ſponſæ ſumptibus Dominicis communiter ſunt gubernandæ, prorſus eſt hoc cenſura æquitatis inhibendum. Noſſe etenim eas oportet, quia non ideò Prælatæ ſunt, vt ſe ſolummodò, ſed potiùs vt ſe, ſubditaſque paſcant, carnaliter videlicet, & ſpiritaliter: nec vt præſint tantùm, ſed vt proſint, à Domino ſunt alijs prælatę. Ergo neceſſe eſt, vt ſe, ſibique ſubditas in propoſito ſanctę religionis ſolerter conſtringant. Et ſicut alias præcedunt prioratus honore, pręcedant etiam pię conuerſationis exemplo: & quę alijs facere prohibent, nullatenùs perpetrent. Rectè enim, vt habet B. Gregorius, aliorum errata corrigit, qui ea quę reprehendit minimè agit. Sed quia paſtoris abſentia ouium ſolet fieri præda; neceſſe eſt vt Abbatiſſæ in monaſterijs conſiſtant aſſiduè, & ouium ſibi ſubditarum vigilantiſſimam curam gerant, ne illis abſentibus prædę fiant ſubditæ inuiſibilis lupi. Quales etiam eſſe debeãt ductrices animarum, S. Cæſarius in epiſtola, quam ad Oratoriam Abbatiſſam ſcripſit, pleniſſimè docet; ex qua quædam capitula ob inſtructionem Abbatiſſarum excerpere, & huic capitulo adnectere curauimus. Dicit enim ita: Audi ergo me, dulciſſima ſoror & filia; Tu quantumcumque ſemper in ſtudijs ſpiritalibus occupari deſideras, propter ſorores tamen aliquando etiam exteriora tibi erunt negotia dirimenda. Curandum ergo tibi ſummopere eſt, vt ſi temporalia quaſi pro tempore agas; ac ſemper tenaciùs in ſpiritali deuotione & amore inhæreas: vt cùm temporalia citiùs diſpenſaueris, ad orationem illicò vel lectionem, quaſi ad matris ſinum recurras. Optare quippe debes, vt abiecta ſolicitudine mundi, ſemper cogites de ſeruitio Chriſti, propter
2.Tim.2. illud quod dicitur: *Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſæcularibus*, &c. In omnibus, iuxta
Tit.2. ta Apoſtolum, temetipſam præbe exemplum bonorum operum, vitaque tua velut pennatum animal ad alta ſemper per deſiderium euolet, per verbum reſonet, luceat per exemplum. Cùm verò ad annuntiandum verbum Dei te ſororibus affectaueris, priùs cauta conſideratione penſa, vt quod ore promis, factis impleas, & quod alijs prædicas, operibus præbeas. Prior in eccleſia inueniaris, poſtrema exeas. Par ſis in communi cibo cum quibus pari vteris in menſa conſeſſu. Abſtinentiam, quam lingua prædicat, proximę fauces vel vicinus ſtomachus ſentiat: ne forſitan ſubditę audientes, tacitis cogitationibus dicant; O quàm pulcrè nobis abſtinentiam prædicat plenus venter! Et in his omnibus, ceteriſque hoc tibi noueris conuenire, vt anguſti callis itinera, per quæ ſocias admones gradiendum, prior ipſa gradiaris. Non ſis veſtibus ornatior ceteris, ſed moribus. Non quę tibi vultu, intuituque placuerit, non quam tibi ad oculum cognoueris, vel cuius blandiori obſequio fueris delinita, ſed quam amor Chriſti & religioſior demonſtrauerit vita, præponas. Oportet enim te propter quaſdam cultrum nonnumquam habere in gutture, cauterium in lingua geſtare, virgam tibi & baculum in manu ferre; vt per cultrum deſeces vitia, per cauterium verò ad ſanitatem ſecta reducas, per virgæ diſciplinam corri-

corrigas,per baculum verò diſciplinatam ſuſtentes. Si quando verò cum ſæcularibus ad conloquendum fueris euocata, priùs arma frontem tropheo crucis, vexillo Chriſti pectus ingemina, vt cum ſua virguncula Chriſtus comitari dignetur. Cōfabulatio verò tua ſemper ſit mixta grauitate, atque dulcedine; & tantum loquaris, quantum opportunitas flagitauerit rei ac temporis. Si quid verò ab eis pretium fuerit, quod præſtare deliberas, cum vultu hilari præſta. Si quid verò præſtare non conuenit, petitionem illorum ſaltem honeſtate ſermonis mollifica. Nomen tuum plures nouerint, beneficia tua in quantum præuales, plures ſentiant, vultum rari cognoſcant. Si quando autem tibi pro neceſſitate monaſterij ſeorſum fuerit conloquendum,cum duabus,vel certè cum tribus electis ſororibus facito. Quia opinio bonæ famę,ſicut etiam perfectæ vitæ cuſtodia, tibi neceſſaria eſt: & tunc primùm deſpicienda humana detractio, cùm Chriſtus in cauſſa eſt. Omnis quoque actio tua ſemper ſit propter Deum, ſemper de Deo cogitatio in Deum. Et exceptis vitijs, quibus non compaſſio, ſed rectitudo debetur, omnibus te cupio eſſe compaſſibilem,omnibus gratam, omnibus te præfectam piam. Vt videlicet iuxta Paulum ſis ſancta corpore & ſpiritu,ipſo ſponſo & Domino tuo mentem tuam regente,& vias tuas ſanctas diſponente, qui viuit & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen. 1.Cor.7.

Cap. VIII. *De congregandis in monaſterijs Sanctimonialibus.*

STudendum ſummopere Abbatiſſis eſt, vt tot taleſque in monaſterijs admittant Sanctimoniales, quæ & morum probitate cōmendentur, & Eccleſiaſticis poſſint rationabiliter ſuſtentari ſtipendijs. Quæ verò adhuc carnalibus delectationibus irretiuntur, nequaquam ſunt in monaſterijs admittendæ. Quia ſatius eſt illis iuxta Apoſtolum foris nubere, tantùm in Domino, quàm in monaſterijs admitti, & ſub imagine ſimulatæ ſanctitatis diſſolutè viuere. Cùm igitur huiuſmodi religionis gratia monaſteria expetiuerint, non eis facilis tribuatur ingreſſus, donec priùs eis hęc legantur capitula: vt his perlectis nouerint quid eis in caſtimoniali propoſito obſeruandū, quídve vitandum ſit. Quia poſtquàm ſe Domino in hac militia deuinxerint, nequaquàm ſibi licitum erit proprijs vti conſilijs, nec ſæcularibus penitùs implicare poſſe negotijs; nec frequentiam virorum,aut collocutionem familiarem abſque cauſſa ineuitabili habere debent. Proinde ſcrutentur priùs arcana cordis ſui, ſimulque ſuper adnotatas ſanctorum Patrum ſententias aſſidua meditatione perlegant, ne inconſultè, & minùs cautè vinculum continentiæ, & virginitatis arripientes, redeant poſt ſatan, & fiant ſicut canis reuerſus ad vomitum. 1.Cor.7.

Cap. IX. *Qualiter his, quæ monaſterium expetunt, de rebus proprijs agendum ſit.*

PRouidendum eſt his, quæ ob amorem Chriſti caſtimonię ſe dicauerint, & in collegio Sanctimonialium ſe admitti poſtulauerint, vt res ſuas, antequam monaſterium ingrediantur,ita ſapienter prudenterque deliberent, atque diſponant, vt ad vitam tendentes ęternam,nullam earum occaſione patiantur, perturbationem. Proinde ſi aliqua Sanctimonialium res ſuas proprias Eccleſię ita contulerit, vt nihil ex his ſibi proprium vindicare, ſed tantum rebus ſuſtentari velit Eccleſiæ, huic ſufficienter in congregatione ſtipendia largiantur neceſſaria. Si autem Eccleſiæ eas tradiderit, & vſufructuario habebere voluerit, quæſtor Eccleſię eas, vtpote Eccleſię, defendat. Quòd ſi eas Eccleſię conferre noluerit, Abbatiſſa & ceteris Sanctimonialibus conhibentiam adhibentibus, committat eas per ſcriptum publicè roboratum, aut propinquo, aut alio cuilibet bonę fidei amico, qui eas iure fori defendat. Secundum hanc igitur conſtitutionis formam Sanctimoniales ſuas proprias res deliberent & diſponant, & aut ſeruis, aut certè alijs, quibus illis libuerit,eas ad procurandum ſibique fideliter earum fructus adminiſtrandum commen-

Digitized by Google

mendent, quoniam ante ingreſſum monaſterij, cuncta, vt præmiſſum eſt, rationabiliter illis diſponenda ſunt, vt remota quarumlibet forenſium rerum occupatione, ſuum liberiùs & quietiùs poſſint cuſtodire propoſitum. Sed & de adoleſcentulis, & de his quarum conuerſatione ſimultates & diſſenſiones plerumque pati ſolent monaſteria, cauendum Abbatiſſis eſt, ne incautè & indiſcretè eas in congregatione admittant, ne fortè earum admiſſio aliquod in poſterum generet ſcandalum.

Cap. x. Qualiter in monaſterio Sanctimonialibus conuerſandum ſit.

MEminiſſe debent quæ ſe caſtimonialis nominis profeſſione Domino deuinxerunt, in monaſterijs iugiter reſidere; & Domino tota mentis & corporis intentione inſtanter deſeruire debere, nec ſolùm velamentum corporis ſine ornamento mentis ſibi prodeſſe poſſe. Quoniam nihil prodeſt corpus velare, & mentem vitiorum portentis maculare. Quid enim prodeſt corpus velare, & animum habere venenatum? Quid prodeſt nigris veſtibus indui, & à detractione linguam non cohiberi? cùm Apoſtolus dicat: *Si quis putat ſe religioſum eſſe, non refrenans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, huius vana eſt religio.* Numquid enim velamentum corporis celare poteſt cupiditatem mentis? Quia igitur oculis Dei cuncta opera filiorum Adam nuda & aperta ſunt, & humilitas veſtium nihil valet ſine humilitate mentium, & quia non niſi corde mundo Deus videri poteſt: neceſſe eſt vt quod habitu demonſtrant, opere perficiant, & humilitas, quam in corpore geſtant, in mente potiſſimùm reſplendeat. Nam ſi quemadmodum apud Salomonem legitur, in domo patris poſitæ, inſtanter ſunt monitis paternis erudiendæ, & nexu coniugali deuinctæ iuxta Apoſtolum, debent viris eſſe ſubditæ; quantò magis in domo Dei, quæ ſe religioſè viuere deuouerunt, diuinis ſunt erudiendæ diſciplinis, & ſponſo ſuo Chriſto Domino cum omni humilitate & caſtitate ſubditę eſſe? Illud namque quod in domo patris, & in vinculo coniugali conſtitutus prorsùs fuit inlicitum, qua auctoritate, imò qua dementia, in monaſterijs poſita ſibi, niſi ob ſuam perniciem, facere poterunt licitum? præſertim cùm B. Hieronymus dicat, peſſimæ eſſe conſuetudinis, cùm fragilis ſexus & imbecillis ætas ſuo arbitrio abutitur, & putat licere, quod nō licet. Quapropter oportet vt ſibi inlicita nequaquam faciant licita: ſed earum voluntas Domini voluntati, imò ſeruituti ſuccumbat. In monaſterijs quoque poſitę non otio torpeant, non detractionibus, & obſcenis confabulationibus incumbant: ſed aut pſalmorum modulationibus, aut manuum operationibus inſiſtant, aut certè diuinis lectionibus aurem accomodent. Frequentias & familiaritates, atque confabulationes virorum, ſicut à ſanctis patribus inhibetur, modis omnibus caueant. Omnes in Dormitorio dormiant, ſingulæ ſcilicet in ſingulis lectis. In Refectorio quotidie pariter reficiantur, niſi quam infirmitas aut ætatis imbecillitas id facere prohibuerit. Omnes ſibi caritatis officio viciſſim ſeruiant. Illis namque in Refectorio comedentibus, & religioſè ſilentium tenentibus, cōtinuatim legatur lectio & intenſiſſimè ab his audiatur. Ad conlationem quotidie veniant, & hanc inſtitutionem ſiue aliarum diuinarum Scripturarum lectiones perlegant, & de animæ ſuę ſalute pertractent. Vbi etiam delinquentes iuxta modum delicti corripiantur. Horas canonicas cum omni deuotione cuſtodiant, & his diuinum officium honeſtè expleant. Honorem ſibi inuicem humiliter deferant. Minores natu eas quæ prouectæ ſunt ætatis, obſequio ſanctitatis venerentur. Prouectæ quoque annis, iuniores dictis & exemplis ad benè viuendum informent. Nobiles genere nequaquam ignobilioribus ſe præferant, ſcientes quia perſonarum acceptor non eſt Deus. Neque enim quæ caſtitate & ceterorum bonorum operum prærogatiuis aut ſcientię doctrinis pollent, ſe ceteris præferant: ſed potiùs de muneribus ſibi diuinitus collatis Deo gratias agentes, ceterarum imbecillitatibus caritatis officio humiliter condeſcendant: ſemper illud Apoſtoli perpendentes, quod dicitur: *qui ſe putat ſtare, videat ne cadat.* Et illud Hieronymi: Timendum, inquit,

Iacob. 1.
Epheſ. 5.
1. Cor. 10.

Digitized by Google

quit, & cauendum eſt, ne veterem gloriam & ſolidam firmitatem vnius horę procella ſubuertat.

Cap. XI. *Ut monaſteria puellarum vndique muniantur, & neceſſariæ habitationes interiùs præparentur.*

SVmma intentione Abbatiſſis ſatagendum eſt, vt monaſteria puellarum ita vndique firmiſſimis circumdent munitionibus, vt nulli intrandi aut exeundi niſi per portam pateat aditus: quatenus nec viri quiddam quod non decet in earum clauſtris agendi, nec Sanctimoniales foras vagandi habeant facultatem. Habeant itaque interiùs Sanctimoniales Refectoria, Cellaria, Dormitoria, & ceteras ſuis vſibus habitationes neceſſarias præparatas; vti quæ Domino deuouerunt, poſtpoſita omni excuſatione, inuiolabiliter cuſtodire valeant.

Cap. XII. *Vt ſanctimoniales in vna ſocietate viuentes æqualiter cibum & potum accipiant.*

VSum reprehenſibilem & emendatione dignum in nonnullis monaſterijs puellaribus eſſe comperimus, eò quòd Sanctimoniales ſtipendia Eccleſiaſtica non æqualiter accipiant: cùm vtique hoc ita fieri debere nuſquam ſancitum poſſit reperiri. Sed quia hoc nulla auctoritate fulcitur, ſed magis auaritiæ cauſſa, aut perſonarum acceptione conſtat eſſe inſolitum; neceſſe eſt vt æquitatis cenſura ab eiſdem locis in quibus ſit prorſùs abdicetur. Dignum namque iuſtumque eſt coràm Deo & hominibus, vt omnes, quæ ob amorem Chriſti in caſtimoniali propoſito in vna videlicet ſocietate ſe viuere propoſuerunt, ſecluſa cauſſa auaritiæ, & perſonarum acceptione, cibum & potum æqualiter accipiant.

Cap. XIII. *Qualiter Sanctimoniales ſtipendia accipere debeant neceſſaria.*

QVia perſpicuè compertum eſt, nonnullas Abbatiſſas negligenter & tepidè ſubditis ſtipendia neceſſaria conferre, opportuniſſimè, imò rationabiliter ſtatutum eſt, vt in omnibus monaſterijs puellaribus, in quibus canonicè viuitur, ſingulæ Sanctimoniales per dies ſingulos tres libras panis accipiant, & in his regionibus, quæ viniferæ ſunt, tres libras vini, ſi ſterilitas temporis non impedierit: ſi autem plenè eadem regio vini ferax non fuerit, duas libras vini & duas ceruiſiæ: & ſi minimè vini ferax fuerit, tres libras ceruiſiæ, & ſi facultas permiſerit, libram vini. In locis verò minoribus, accipiant duas libras vini, & ſi eadem regio, vt præmiſſum eſt, vini ferax non fuerit, duas libras ceruiſiæ, & ſi facultas ſuppetit, libram vini. Licet enim in nonnullis prouincijs copia deſit vini, abundat tamen ſancta Dei Eccleſia, Domino attribuente, aliarum rerum copijs, è quibus induſtria Prælatarum ex alijs prouincijs vinum adipiſci, ſibique ſubditis iuxtà facultatem pocula conferre poſſunt. In locis igitur vbi permodicæ ſunt res Eccleſiæ, aut fortè quorumdam abſtractu valdè attenuatæ, tot taleſque admittantur, quibus ſaltim præmiſſa minor menſura potus ſine difficultate dari poſſit. In his itaque locis, vbi fortè nonnullæ Prælatæ, piarum Prelatarum imitantes exemplum, magis ſubditis dare ſolitæ ſunt, nullatenus bonum, quod faciunt, omittant. Sed etſi cui ob æternam retributionem magis ſubditis ſupererogare libuerit, hilariter quod poterit, tribuat: ſin autem, nullatenus menſuram prædictam eis ſubtrahat. Diebus verò feſtis, & ſicut moris eſt Eccleſiæ, prout meliùs poſſunt, Sanctimonialibus ſtipendia adminiſtrent. In pulmentis namque eis dandis nihilominus ſolertiſſimè vigilare debet Abbatiſſarum induſtria, vt iuxta poſſibilitatem

eis carnem, piſces, legumina & olera, ligna & cetera neceſſaria attribuant, vt his adminiculatæ promptiores in Dei conſiſtant ſeruitio. Nam & talia eis debent conſtituere loca, in quibus aptiſſimè nutriant pecora, & horti olerum poſſint fieri, vnde pulmẽta habeant, exceptis his quę de villis Eccleſię & de eleēmoſynarum oblationibus accipiant. Caueant ſiquidem, ne propter earum incuriam & inſolentiam, aliquam in monaſterijs patiantur inopiam; vt nec ſibi in peccatum, nec Sanctimonialibus proueniat in murmurationis lapſum. Sint quoque eis in Refectorio conuiuæ quatenus Sanctimonialibus alimenta vberiùs adminiſtrentur, & quæ fortè minùs habentur, æquiori animo communiter tolerentur. Quoniam ſi earum ſocietatem, curamque paruipendentes, lautiores ſibi cibos priuatim domi præparauerint, excepta cauſſa infirmitatis, aut hoſpitum, procul dubio in detractionis aut murmurationis noxam ſibi ſubditas corruere cõpellent. Dent etiam eis annis ſingulis lanam, & linum è quibus ſibi conficiant neceſſaria indumenta, exceptis infirmis & debilibus, quæ propter corporis incõmoditatem, hæc ſibi conficere nequeunt, & his quæ nihil proprium habere velint, quibus miſericorditer ſtudeant neceſſaria quęque præbere. Eleēmoſynarum verò oblationes æqualiter accipiant.

Cap. XIV. *Quòd gemina ab Abbatiſſis, Sanctimonialibus impendenda ſit paſtio.*

SIcut ea, quæ ſuperiùs præmiſſa ſunt, ab Abbatiſſis, ob neceſſitates corporum, impendenda ſunt Sanctimonialibus, ita neceſſe eſt, vt in agro mentium ſibi ſubditarum ſtudeant plantare documenta virtutum, ſeque in omnibus illis vita, moribus, actu, habitu, ipſo etiam inceſſu irreprehenſibiliter viuendo imitabiles exhibeant, ne per earum exempla peruerſitatum in lapſum occurrant voraginum. Doceat ergo eas, qualiter vitent ſuperbiam, quæ radix eſt omnium malorum, auaritiam, inuidiam, odium, detractionem, ſuſurrationem, murmurationem, ſcurrilitates, bilinguitates, diſſenſiones, ſimulationes, vanas verborum confabulationes, & cetera his ſimilia, quæ ſuos ſectatores ad interitum pertrahunt. Curioſitates etiam nihilominus vitent, quibus femineus ſexus potiſſimum implicatur. Defleant propria, aliena curioſè non interrogent: attendentes illud Hieronymi: Sufficit inquit, vnicuique ſua plangere, non aliena carpere. Inſtruant etiam eas ad ſectandas bonorum operum virtutes, videlicet caritatem, humilitatem, patientiam, caſtitatem, continentiam, ſobrietatem, benignitatem, obedientiam, manſuetudinem, & ceteras virtutes, quibus animus Chriſtianus ad æternam patriam tendens iugiter famulari debet. Prouideant etiam vt otio vacare non poſſint, ſed potiùs aut orationi, aut lectioni, aut manuum operationi inſiſtant, aut certè diuinis lectionibus aurem accommodent. Quatenus ſibi ſubditis hanc geminam paſtionem tribuentes, quæ cauenda ſunt vitare, quævè facienda ſectari eas docentes, non de infideli & negligenti adminiſtratione condemnari, ſed potiùs de fideli à Domino mereantur feliciter remunerari. Meminiſſe itaque, & ante oculos ponere eas oportet, quod de ſibi comiſſis Domino procul dubio reddituræ ſunt rationes.

Cap. XV. *Vt ad Horas canonicas celebrandas incunctanter conueniant Sanctimoniales.*

OPortet vt remoto totius excuſationis obſtaculo, expeditè atque honeſtè ſanctimoniales Dei exequantur miniſterium: ſitque earum vigilantiſſima cura, vt ad Horas canonicas, mox vt ſignum datum fuerit, impigrè occurrant, Eccleſiamque cum Dei timore & reuerentia ingredientes, diuinæ potentiæ famulatui religioſiſſimè inſeruiant. Illudquè ſemper caueant, vt in domo Dei nihil inhoneſtatis corde, aut lingua, vel opere perpetrent, ſed potiùs aut orent, aut legant, aut audiant. Si verò fuerit aliqua exceptis his,

Digitized by Google

his, quæ aut quadam incommoditate corporis, aut obedientia ſibi iniuncta detinentur, quæ præfatas Horas canonicas frequentare, diligenterque cuſtodire, & in his, vt dignum eſt, cæleſte neglexerit officium perſoluere, digna inuectione corripiatur. Cuſtodes namque Eccleſiæ harum horarum ſpatia benè norint, vt ſcilicet ſigna certis temporibus pulſent. Quibus etiam ſit ſtudij, vt nihil de ſibi commiſſis rebus Eccleſiæ pereat.

Cap. XVI. *De inſtantia orationis.*

AD imploranda diuina pietatis ſolatia, hæc Domini verba petentium animum informant: *Petite,* inquit, *& dabitur vobis; quærite, & inuenietis; pulſate, & aperietur vobis.* Math. 7. Sed ſi nobis pulſantibus aperiri geſtimus, oportet vt Domino ad nos venienti, & oſtium mentium noſtrarum pulſanti, aditum dignum pendamus, vt impleatur illud: *Si quis aperuerit mihi, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum.* Apoc. 3. Quia ergo conſtat aſſiduitate orationum remiſſionem adipiſci poſſe peccatorum, ſi tamen labia cordi non diſcrepauerint, ſtudeant ſanctimoniales mentem noxijs cogitationibus mundare, & Deum iugiter orando placare: ſcientes quia tunc mens benè Deum orando contemplatur, quando nullis terrenarum rerum curis, aut vitiorum inlecebris implicatur. Quoniam, vt ait Iſidorus, neceſſe eſt vt cùm ad impetranda muneribus ſuffragia adſiſtitur, munda, ſimplexque acies cordis ad Dominum dirigatur: quatenus illuc dirigatur deprecantis oratio, quò propheta ſuam dirigi optabat dicens: *Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo Domine.* Pſal. 140. Oratio namque, vt ait B. Gregorius, cordis, debet eſſe, non labiorum: quia nequaquam Deus verba deprecantis intendit, ſed orantis cor aſpicit.

Cap. XVII. *Vt Completorium pariter ſanctimoniales celebrent.*

VEſpertinis officijs deuotiſſimo obſequio celebratis, & collatione diuinarum ſcripturarum ſolemniter habita, dato ſigno ad Completorium celebrandum ſanctimoniales pariter deuotiſſimè occurrant. Quo expleto, non ad epulandum & bibendum & ſuperuacuis loquelis inſtandum ſe conuertant: ſed his poſtpoſitis honeſtè Dormitorium petant. Caueatur etiam ab illis, vt nihil inhoneſtum aut indecens in Dormitorio geratur: nec aliqua aliquam inquietare præſumat, nec ad verba inutilia & otioſa prorumpere cogat. Si qua verò id fecerit, ſeueriſſima inuectione corripiatur. Lucerna quoque noctis tempore in eodem Dormitorio iugiter ardeat.

Cap. XVIII. *Qui modus correptionis erga Sanctimoniales delinquentes adhibendus ſit.*

STudendum vigilanter Abbatiſſis eſt, vt ſubditarum vitia nullatenus diſſimulent, ſed mox vt oriri cœperint, ea radicitùs euellant, ne per earum ſcilicet deſidiam atque incuriam, animæ illarum laqueis irretiantur diaboli. Quantò enim idem ſexus fragilior eſſe dignoſcitur, tantò neceſſe eſt maiorem erga eum cuſtodiam adhiberi. Modus verò correptionis, circa delinquentes Sanctimoniales, omiſſis, his, quarum latera, iuxta Salomonem, ne indureſcant, virgis tundenda ſunt, iſte obnixè ab Abbatiſſis teneatur. Eccl. 30. Si aliqua in congregatione ſanctimonialium horas canonicas frequentare neglexerit, & opus Dei negligenter executa fuerit, ad collationem venire diſtulerit, obedientiam ſibi iniunctam agere recuſauerit, in diſcendis bonorum operum inſtrumentis iuxta vires operam non dederit, in Dormitorio aliquid indecens aut inhoneſtum verbis aut actibus perpetrauerit, alibi quàm in Dormitorio abſque cauſſa ineuitabili dormire præſumpſerit, ſororibus caritatis officio ſeruire neglexerit; iræ, detractioni, ſuſurrationi, ſcurrilitati, bilinguitati, verboſitati, diſſenſioni, ſimulationi, curioſitati, vaniſque verborum confabulationibus inſeruierit, diſcordiam inter ſorores ſeminauerit, huic inſtitutioni contumax, aut ſuperba aut murmurans ſeu in aliquo contraria extiterit, & cetera huiuſmodi agere tenta-

Digitized by Google

tentauerit primò ſecundùm Domini præceptum, non ſolùm ſemel & ſecundò ac tertiò, quin etiam crebriùs admoneatur,& ſi his admonitionibus non paruerit, publica obiurgatione corripiatur. Quod ſi & huic renisa fuerit, ceteris alimentis ſibi interdictis, pane tantùm vſque ad dignam pœnitentiæ ſatisfactionem vtatur, & aqua. Si verò ne c ſic ſe correxerit, ſeparetur à menſa, & à ceterarum Sanctimonialium in choro pſallentiū ſocietate,& ſeorſum in loco huiuſcemodi negligentibus ab Abbatiſſis conſtituto ſtare cogatur; vt ſtatim rubore ſequeſtrationis emendetur. Si autem his modis admonita atque caſtigata, incorrigibilis adhuc exſtiterit,congruet, ſi tamen ætas permiſerit, verberum adhibeatur caſtigatio. Verùm,ſi talis fuerit quàm aut ætas, aut qualitas perſonæ verberari non ſiuerit;hæc,& publica obiurgatione,& ieiuniorum continuatione, & ſequeſtrationis rubore tamdiu corripiatur, donec digna pœnitentię ſatisfactione veniam conſequi poſſe videatur. Si igitur ea quæ flagellatur,& ea quam flagellari aut ętas,aut qualitas perſonę prohibet, incorrigibiles apparuerint; ſit locus intra clauſtra, quò ad tempus retrudantur,& ſecundùm modum culpę caſtigentur. Quòd ſi etiam aliqua in tantam inſaniam deuenerit, quę poſt tot ſaluberrimas admonitiones & caſtigationes necdum ſe correxerit, deprecetur pro ea communi voto ab omni congregatione, vt ab illo, cui nihil eſt impoſſibile, ſanetur. Poſtremò ſi his omnibus exhibitis inemendabilis atque incorrigibilis apparuerit,quia nullatenus huic ſęculum repetere fas eſt,aduocetur ſi neceſſe eſt, Epiſcopus, & illius ſapientiſſimo ac diſcretiſſimo iudicio,ita eiuſdem vita, quę ſe tot vitijs fœdando, & in pertinaciâ permanendo à collegio Sanctimonialium quodammodo ſecreuit, intra ſepta monaſterij moderetur, quatenus & pœnitentiam ſibi ab eo iniunctam ſalubriter gerat, & ceteris nullius contagionis morbum inferre valeat. Quæ autem criminale peccatum commiſerit, huic nullatenus differenda eſt correptionis vtilitas, quin aut ſponte peccati ſui facinus pœnitendo abluat, aut ſi id agere renuerit, ab Epiſcopo, vt præmiſſum eſt,iuxta modum taxatum ſententiam excommunicationis,& modum pœnitentiæ excipiat. In caſtigandis namque atque corrigendis delinquentibus,opem ferre nō deſiſtant Abbatiſſis ceteræ Sanctimoniales.

Cap. XIX. *Vt Abbatiſſæ virorum frequentias vitent.*

SCripturarum ſanctarum doctrinis demonſtratur quòd ſubditarum vita Prælatarum ſit exemplis informanda. Et quia Sanctimoniales, ſecundùm Patrum documenta virorum debent vitare familiaritates & ſermocinationes, decet vt Abbatiſſæ, ſicut in ceteris, ita quoque in virorum confabulationibus, bonum ſibi ſubditis exemplum præbeant. Si quando autem eis ſermocinandi neceſſitas incubuerit, iuxta ſupranotatam ſententiam B. Cæſarij,adhibitis ſecum ſanctimonialibus, quas & ætas, & morum probitas, & vitæ innocentia commendant, id faciant; & quod deliberandum eſt prudenter deliberent,& quod diſponendum vtiliter diſponant. Quia ſi earum conſilio & pręſentia vſę fuerint, & morſum detractionis vitabunt, & exemplum ſibi ſubditis ſalubrius prębebunt. Licet enim huiuſcemodi Sanctimoniales talium negotiorum experientiam non habeant,earum tamen pręſentia capaces boni conſilij, caſtique factę ſunt.

Cap. XX. *Vt Sanctimoniales virorum caueant frequentias.*

QVia virorum frequentias Sanctimoniales, iuxtà ſuperiorum Patrum ſententias, penitus vitare debeant, ſatis liquidò patet: reſtat vt imminente ineuitabili neceſſitate, qualiter id facere debeant,demonſtretur. Decet porrò, vt Abbatiſſa tres aut quattuor Sanctimoniales vitę probabilis conſtituant, coràm quibus ceterę Sanctimoniales, aut cum proprijs equis, aut cum proprijs ſeruis res ſibi neceſſarias deferentibus, tempore competenti, in loco videlicet ad hoc negotium conſtituto loquantur,& id quod delatum fuerit recipiant,vt videlicet huiuſcemodi confabulatio nullam poſſit in quoquam ſiniſtrę opinionis adferre ſuſpicionem. Sed & tempore nouarum frugum,coram memoratis Sancti-

Sanctimonialibus, quidquid eis recipiendum aut recondendum eſt, recipiant & recondant. Similiter quoque, quando eis in proprijs manſiunculis aliquid operis agendum eſt, quod non ſine virorum labore perfici poteſt, hæ Sanctimoniales coràm ſint, vt nullis in his negotijs poſſit oriri detrahendi aut peccandi locus. Sed & hoc Abbatiſſæ, non ſolùm præpoſitarum ſuarum cura, & memoratarum Sanctimonialium inſtantiſſima procuratione, verùm etiam ſuo ſtudio, imò ſæpiſſima inueſtigatione ſcrutari atque ſolerter inquirere debent, ne quid inhoneſtatis in manſiunculis Sanctimonialium, aut in earum clauſtris quiſpiam quolibet modo perpetrare, aut ab aliqua alicuius familiaritatis occaſione ſuſcipi, aut clanculò abſcondi poſſit. Tanta igitur ſanctimonialibus in confabulando cum viris pudicitiæ fiducia ineſſe debet, vt alijs adſpicientibus minimè erubeſcant. Vt enim B. Hieronymus dicit: Speculum mentis eſt facies, & taciti oculi cordis fatentur arcana. Vnde ait & quidam: Frons hominis propriæ mentis depromit amictum: Qualis vultus erit, talia corda gerit. Si qua verò inuenta fuerit his confabulationibus dedita, ita iuxta ſuperiorem modum corripiatur, vt & ipſa emendetur, & ceteræ timorem habentes nihil tale agere pertentent. In epiſt. ad Furiam.

Cap. XXI. *Vt Sanctimoniales erga famulas ſibi ſeruientes peruigilem adhibeant cuſtodiam.*

QVia licitum eſt Deo dicatis canonicè viuentibus, vernulas ſecum famulandi gratia in monaſterijs habere, cauendum eſt illis, vt in eis animæ potiùs ſalutem, quàm commodum terrenum quærant. Solent enim huiuſcemodi, effrænes & impudicæ effectæ, cultu meretricio ornatæ incedere, & turpia quæque & obſcena, quæ foris vagando viderint, aut audierint, auribus dominarum ſuarum impudenter ingerere, & animos earum à rigore diuinę ſeruitutis emollire. Quapropter neceſſe eſt, vt in talibus congregandis modum adhibeant diſcretionis: vt non ampliùs quàm neceſſitas exigit, ſibi ad ſeruiendum congregent, & erga congregatas, curam adhibeant, ne illis quolibet peccato ruentibus, illarum ruinæ participes exiſtant. Si verò hæ famulæ, aut Abbatiſſarum, aut certè Sanctimonialium, in clauſtris monaſterij quiſpiam indecens admiſerint, & crebrò admonitę atque correptæ, non ſe correxerint, extra clauſtra monaſterij procul eijciendæ, atque eliminandæ ſunt.

Cap. XXII. *Vt erga puellas in monaſterijs erudiendas magna adhibeatur diligentia.*

REligio Eccleſiaſtica docet, vt puellæ, quæ in monaſterijs erudiuntur, cum omni pietatis affectu & vigilantiſſimæ curæ ſtudio nutriantur; ne ſi lubricæ ætatis annos indiſciplinatè viuendo tranſegerint, aut vix aut nullatenus corrigi poſteà poſſint. Quapropter præferuntur eis ex Sanctimonialibus tales magiſtræ, quæ vtique & probabilis ſint vitæ, & erga eas talem exhibeant curam, vt nequaquam huc atque illuc poſſint habere progreſſum, & aut deſidiæ aut laſciuiæ vitio maculentur; quin potiùs ſacris imbuantur diſciplinis, quatenus his mancipatæ vagandi otio careant. Sed qui modus huiuſcemodi erudiendis tenendus ſit, B. Hieronymus in epiſtola quā ad Lætam de inſtitutione filiæ ſcripſit pleniſſimè docet, dicens: Igitur quæ de repromiſſione nata eſt, dignam, habeat ortu ſuo inſtitutionem parentum. Samuel enim in templo nutritus eſt: Ioannes in ſolitudine præparatur, locuſtis alitur & melle ſilueſtri, & in typum pœnitentię prędicandę tortuoſiſſimi animalis veſtitur exuuijs. Sic erudienda eſt anima, quę futura eſt templum Domini. Nihil aliud diſcat audire, nihil loqui, niſi quod ad timorem Dei pertinet. Turpia verba non intelligat, cantica mundi ignoret. Adhuc tenera lingua pſalmis dulcibus imbuatur. Procul ſit ętas laſciua puerorum. Habeat modeſtam gerulam, nutricem grauem.

Diſcat

Digitized by Google

Diſcat in pueritia cui imperatori tyruncula nutriatur. Ipſe habitus & veſtitus doceat eam, cui promiſſa ſit. Aures eius nõ perforentur, ne ora Chriſto cõſecrata ceruſſa & purpuriſſo depingantur: nec aurum, & margaritę collum eius deprimant; nec caput ſacratum gemmis oneretur: ſed habeat alias margaritas, quibus poſteà venditis emptura eſt pretioſiſſimum margaritum. Sit nutrix eius ſollicita & prudens, vt ea, quę nutritur, ne percutiatur à vipera. Ne bibat de aureo calice Babylonis, nec cum Dina egrediatur videre filias regionis; ne ludat pedibus, & trahat tunicas: qui venena non dantur niſi melle circumlita, & vitia non decipiunt niſi ſub ſpecie virtutum. Poſtquam grandiuſcula fuerit, & in exemplum ſponſi ſui, ſapientia, ætate & gratia apud Deum & homines creſcere cœperit pergat ad templum veri patris cum parentibus ſuis: ſed cum illis non egrediatur è templo, & nuſquam ab eis inueniatur niſi in auditu ſanctarum Scripturarum. Nuſquam exeat foras, ne inueniant eam qui circumeunt ciuitatem, & vulnerent pudicitiam eius, auferentes theriſtrum & nudam in ſanguine derelinquant. Non veſcatur in publico, ne videat cibos, quos deſiderat. Diſcat iam nunc vinum non bibere, in quo eſt luxuria, vſque ad perfectam tamen ætatem. Propter indulgentiam modico vtatur vino, & carnium edulio ſuſtentetur. Nullus ei iuuenis, nullus cincinnatus arrideat. Vigiliarum dies & ſolemnes pernoctationes ſic celebret, vt ne tranſuerſum quidem vmquam à nutrice diſcedat. Non cum ancillis in auribus ſuſurret, ſed quod vni loquitur omnes intelligant. Sit ei comes non compta, atque formoſa, quæ gutture carmen dulce moduletur, ſed grauis, pallens, ſubtriſtis, & pudicitię veterana, quæ illam doceat & aſſueſcat exemplo, ad orationes & pſalmos nocte conſurgere, manè hymnos canere, & ſtare in acie quaſi bellatricem Chriſti. Horarum diei curſu peracto, accenſaque lucernula, reddat ſacrificium veſpertinum. Sic dies tranſeat, ſic nox inueniat laborantem. Cibus eius oluſculum ſit & ſimila, raroque piſciculi. Sic comedat vt ſemper eſuriat, vt ſtatim poſt cibum poſſit legere, orare, & pſallere. Non habeat colloquia ſæcularium puellarum, & malarum virginum contubernijs non miſceatur; balnearum verò fontibus ſopitos non ſuſcitet ignes. Pro gemmis & ſerico diuinos codices amet. Diſcat primò pſalterium: erudiatur in Prouerbijs Salomonis ad vitam: conſueſcat in Eccleſiaſte calcare quæ mundi ſunt. Sectetur in Iob virtutis & patientiæ exempla. Ad Euangelia tranſeat, numquam ea poſitura de manibus Apoſtolorum Acta & Epiſtolas tota cordis imbibat, voluntate. Et ſic per ordinem ſeriem noui veteriſque teſtamenti. Cùmque pectoris ſui cellarium his opibus locupletauerit, tunc virtutum floribus adornata, ſoli ſponſo cæleſti, cui commiſſa eſt, calcatis cunctis quæ mundi ſunt, placere ſtudeat.

Cap. XXIII. *Vt in monaſterijs puellaribus domus propter anus & infirmas ſit.*

QVamquàm intra clauſtra monaſterij Sanctimoniales canonicè viuentes proprias ſolitæ ſint habere manſiunculas, propter anus tamen & infirmas debet intra clauſtra ab Abbatiſſis manſio fieri, vbi earum, quæ fortè ſuas non habent, imbecillitatibus atque infirmitatibus miſericordiſſimè poſſit opitulari. Quarum curam Abbatiſſæ, vtpote ſpiritales matres, ante omnia gerere debent, vt his, ea quibus opus habent, miſericorditer adminiſtrent. Sed & cetera Sanctimoniales, acceſſu eas frequenti viſitantes, diuinarum Scripturarum collocutionibus demulceant, & ſuis facultatibus eis adminiculum præbeant, earumque imbecillitates & infirmitates cum caritate æquanimiter portent; vt meritò à Domino eis dicatur: *Infirmus fui, & viſitaſtis me*; &c. Matth. 25.

Cap. XXIV. *Quales ſint præpoſitæ conſtituendæ.*

QVia conſtat Abbatiſſas exteriorum & interiorum pondere grauatas, adeò, vt præpediente ignorantia fragilitatis humanæ, multa neſciant, quæ in monaſterijs negligenter fiunt; neceſſe eſt vt tales ſub ſe conſtituant, cum quibus ſecurè poſſint partiri onera regimi-

Digitized by Google

regiminis. Quibus etiam talem conferent poteſtatem, vt vice ſua fungentes & benè agentes in meliùs proficere dictis & exemplis exhortentur, & delinquentium errata diſtrictiſſima inuectione corripiant: & quæ in monaſterijs ab Abbatiſſis, ob diuerſarum curarum occupationes, perfici minimè poſſunt, ab his dignè & vtiliter perficiantur. Quibus etiam expedit, vt ſe imitabiles ceteris præbeant: quatenus irreprehenſibiliter viuendo, & ſanctarum virtutum exempla præbendo, cœtibus ſanctarum feminarum mereantur adſciſci. Quòd ſi negligenter vixerint, & his, quibus benè viuendo prodeſſe debuerant, exemplo ſuæ peruerſitatis aliquam læſionis maculam ingeſſerint, iuxta modum præmiſſum iudicétur, & ſi inemendabiles extiterint, à miniſterio amoueantur, aliæque in loca earum probabilis vitæ conſtituantur.

Cap. XXV. *Qualis conſtituenda ſit Cellararia.*

EXpedit Abbatiſſis, vt de congregatione ſibi commiſſa tales eligant, quibus alimenta Sanctimonialium committant, quæ non ſint criminatrices, non vinolentæ, non prodigæ, & ceteris vitiorum illecebris mancipatę; ſed magis quę vitę ſint probabilis, & inuiolabiliter congregata conſeruent, & fideliter ea atque humiliter Sanctimonialibus adminiſtrent, vt de fideli adminiſtratione à remuneratore omnium bonorum Deo fideliter remunerentur. Erga huiuſcemodi verò delinquentes & inobedientes modus pręmiſſus obnixè tenendus eſt.

Cap. XXVI. *De Portaria monaſterij cọnſtituenda.*

OPortet ad portam monaſterij talis conſtituatur Sanctimonialis, quę ętate & morum probitate ceteris emineat: vt neque propter perſonarum acceptionem, neque propter alicuius adulationem aut timorem, porta monaſterij, niſi horis ſtatutis reſeretur. Quia niſi talis ad portam conſtituta fuerit, magnum procul dubio in monaſterijs degentibus poterit prouenire periculum. Quòd ſi alicuius gratia contra hanc inſtitutionem facere tentauerit, & admonita non ſe correxerit, digna inuectione correpta à miniſterio amoueatur.

Cap. XXVII. *Vt non niſi ſtatuto tempore presbyteri, eorumq́; miniſtri monaſteria puellarum ingrediantur.*

PResbyteris, qui in monaſterijs puellaribus Miſſarum ſolemnia celebrare debent, extra monaſterium ſit locus, & eccleſia, vbi cum miniſtris ſuis habitent, & diuinæ ſeruitutis obſequium expleant: & non niſi ſtatuto tempore monaſterium ingrediantur puellarum, & cum eis diaconus tantùm & ſubdiaconus, qui ſcilicet & vitæ honeſtate clareſcant, & non ſe, ſed Chriſtum amare cupiant; nec ſua quęrant, ſed quę IESV Chriſti: & non ampliùs ibi immorentur, niſi in Miſſarum celebrationibus ad Sanctimoniales publicè faciendis, quibus ritè ac deuotè celebratis, illicò foras egrediantur. Sanctimoniales namque velo antè poſito, vt moris eſt, Horas canonicas, & Miſſarum ſolemnia celebrent. Sed & hoc caueant, vt nulla illarum cum eiſdem presbyteris, eorumque miniſtris aliquam ſermocinationem familiarem habeat. Si qua igitur peccata ſua ſacerdoti confiteri voluerit, id in eccleſia faciat, vt ab alijs videatur, ſicut in dictis ſanctorum Patrum continetur: exceptis infirmis, quibus in domibus id facere neceſſe eſt. Nam presbyter diaconum & ſubdiaconum, qui vtique boni ſint teſtimonij, ob detractionem vitandam ſecum habeat, à quibus ſcilicet videatur, & ſuæ innocentiæ bonum teſtimonium exhibeatur.

Digitized by Google

Cap. XXVIII. Vt hoſpitale pauperum extra monaſterium ſit puellarum.

QVia ſanctarum Scripturarum auctoritatibus liquidò demonſtratur, quòd hoſpitalitas modis omnibus ſit diligenda, & res Eccleſiæ oblationes ſint fidelium, pretia peccatorum, patrimonia pauperum: quamquam ad portam monaſterij locus talis ſit ritè habendus, in quo aduentantes quique ſuſcipiantur; oportet tamen, vt extrà, iuxta eccleſiam ſcilicet, in qua presbyteri cum miniſtris ſuis diuinum explent officium, ſit hoſpitale pauperum, cui etiam præſit talis, qui & auaritiam oderit, & hoſpitalitatem diligat. Et exceptis decimis quę de eccleſię villis ibidem conferuntur, de rebus eccleſię prout facultas ſuppetit, eidem deputetur hoſpitali, vnde pauperes ibidem recreentur & foueantur. Sed & de oblationibus, quæ à fidelibus Sanctimonialibus deferuntur, decimæ dentur ad eorumdem ſuſtentationem pauperum. Is namque, cui hoſpitale committitur, nequaquam res pauperum in ſuos vſus retorqueat, ne cum Iuda loculos Domini furante ſententiam damnationis excipiat. Sit etiam intra monaſterium receptaculum, vbi viduæ & paupercułę tantummodò recipiantur & alantur: & ſi non poſſunt alio, ſaltem Quadrageſimę tempore Sanctimoniales, Domini implentes præceptum, earum lau[ent] pedes, iuxta illud: *Si ego Dominus & Magiſter veſter laui vobis pedes, quantò magis vos debetis alter alterius lauare pedes?* Ioan. 13.

EPISTOLA LVDOVICI PII IMP.

Ad Arnonem Salzburgenſem Archiepiſcopum. Mittit Formulas canonicæ Inſtitutionis, à Concilio Aquiſgranenſi in vnum congeſtas.

IN nomine Domini Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti. LVDOVICVS diuina ordinante prouidentia Imperator Auguſtus venerabili Arnoni Salzburgenſi Archiepiſcopo in Domino ſalutem. Sacrum & memorabile Concilium, diuino nutu noſtroque ſtudio, in Aquiſgranenſi palatio nuper aggregatum, in quo multa ob propagandam Eccleſiaſticam dignitatem, præcedente & ſubſequente gratia Chriſti, diligenter tractata atque inſtituta ſunt, tuam nullatenus credimus latere ſanctitatem. Sed quia contigit eidem ſancto & venerabili Concilio tuam non interfuiſſe paternitatem, ad tuam deſtinare decreuimus beatitudinem, per præſentem Miſſum noſtrum, nomine NOTHONEM, *Formulam canonicæ Inſtitutionis*, ab eodem ſacro conuentu, ex ſanctorum Patrum ſparſim digeſtis ſententijs collectam, atque in vnum congeſtã. Quam etiam idcirco penes palatium noſtrũ diligenter ſcribi fecimus, vt nihil in ſe ſcriptorũ vitio, deprauationis aut detruncationis habẽs, ad te vſque incolumis perferretur. Quapropter volumus atque decernimus, vt iuxta metropolitanę ſedis tibi canonicè collatam dignitatem, noſtræq; auctoritatis ſanctionẽ, diœceſeos tuę Epiſcopos & cæteros eccleſię Pręlatos, tempore & loco congruenti, ad te accerſere facias, & his coram capitulatim commemoratam Inſtitutionis formulam prælegi iubeas, & quod ob exaltandũ eccleſiaſtici culminis faſtigium, & animarum ſalutem, idem ſacer conuentus eam ediderit, liquidò demonſtres; ſed & his, qui in vno collegio canonicè degunt, tenendam obſeruandamque, coram memorato Miſſo noſtro, percenſeas. At ſi alicuius cordis obtuſio eam intelligere nequiuerit, huic ſiue abs te, ſiue ab alijs Epiſcopis, comprouincialibus ſcilicet tuis, doctrinę fulgore renitentibus ſobriè tradatur. Sed in hoc nihilominus circumſpectam monemus eſſe tuam prudentiã, vt ab his qui eam tranſcripturi ſunt, ita tranſcribatur, vt nec deprauata vitio ſcriptoris, nec detruncata ab aliquo fiat: ſed ſicut à prædicto Miſſo noſtro eis demonſtratũ fuerit, abſque

que aliqua deprauatione vel detruncatione tranſcribatur. Noueris etiam,quia ideo illius exemplum apud armarium palatij noſtri detentum eſt. vt eo probari patenter poſſit,quis eam incurioſè tranſcripſerit,vel quis aliquam eius partem detruncauerit.

Omnes ergo tuæ diœceſeos Epiſcopi,& ceteri Prælati,eam vigilanti cura tranſcribere' ſolerti ſtudio intelligere,inſtantiſſimę aſſiduitatis exercitio, diuinitus adiuti,operibus cō- plere decertent: vt cum nos huius rei gratia inquirendę,venturis Kalendis Septembribus (ſicut eidem ſacro & memorabili Concilio meminimus nos dixiſſe facturos) Miſſos noſtros, per Imperium à Deo nobis collatum, deſtinauerimus,remota cuiuſlibet difficultatis oppoſitione,eiuſdem ſaluriferæ inſtitutionis Prælati & ſubditi, pro-vt Dominus eis poſſe dederit,ſtrenui inueniantur operatores.Quoniam diligenti indagine, vita comite, perquirere iubebimus, quis Prælatorum iniunctum ſibi officiū ſtrenuè peregerit, vel quis in clauſtris Canonicorum & ceteris habitationibus conſtruendis, & in neceſſarijs ſtipendijs eis tribuendis,& in domibus ad receptacula pauperum reparandis, ſanctioni noſtræ paruerit, quiſvè Clerum ſuum eadem Inſtitutione & ceteris ſpiritalibus documentis inſtruere curauerit, vel quis cauſſa auaritiæ eos, quos in Chriſti militia rationabiliter alere poterat, propulerit: quia vnius anni ſpatium dedimus, vt ea quæ promiſſa ſunt, abſque vllius difficultatis excuſatione perfici,vbi necdum facta erant, facillimè poſſent.

Nos quoque prefatum Miſſum noſtrum ad tuam ſanctitatem ideo direximus,vt tuum ceterorumque Eccleſiaſticorum in tua diœceſi exiſtentium diligenter atque ſubtiliter in hoc negotio intueretur ſtudium; & tibi opem in ceteris commonendis ferret: qui etiam nobis referret,qualiter Prelati & Prelatę eas Formulas libenter ſuſceperint, diligenter tranſcribere ſtuduerint,& deuotè adimplere iuxta vires curauerint.Quoniam tamdiu illū in tua vel comprouincialium tuorum diœceſi immorari & diſcurrere, vnà cum Miſſo tuo,iuſſimus, donec ab omnibus memoratæ Formulę tranſcriberentur.Vt videlicet cuncta procurans diligenterque perficiens, cùm ad nos illum redire, opere expleto, tempus permiſerit, cuncta quæ acta ſunt veſtro vtrorumque ſcripto notentur, atque per ipſum tuumque Miſſum noſtræ dignoſcentiæ intimentur: vt ſciamus quibus gratiarum actiones referre, quoſque etiam dignis correptionibus corrigere debeamus. Si verò aliquis tuæ diœceſeos eidem Inſtitutioni, veſtręque admonitioni procaciter reniti voluerit, & eam, quæ ab eodem ſacro & venerabili Concilio conſtituta atque decreta eſt, quantum Dominus ei poſſe dederit, obſeruare contempſerit, pręcipimus vt ſi antea huiuſmodi non ſe correxerit,quicumque ille eſt,ante præſentiam noſtrā, tua vel Miſſi noſtri admonitione, venire feſtinet, quatenus à nobis, iuxta quantitatem culpę, dignè corrigatur.Direximus pręterea tibi pondus & menſuram,ſecundùm quę Clericis & Sanctimonialibus panis & potus ęqualiter tribuenda ſunt.Quę vt ab omnibus firmiſſimè atque inuiolabiliter teneātur decernimus,& ne quid incrementi aut detrimenti à quoquam patiantur, modis omnibus inhibemus. Tuam igitur in calce epiſtolę admonemus ſanctitatem, vt ſecundùm miniſterium tibi diuino munere collatum, noſtrę in hoc negotio ſaluberrimę admonitioni obedienter atque inexcuſabiliter pareas, & ceteris in parendo bonum exemplum tribuas. Dignum quippe iuſtumque eſt,vt quanto ſublimiùs ſacerdotij dignitate alijs ſuperemines, & à nobis venerabiliter diligeris, tanto magis ad Dei noſtramq; voluntatem exequendam deuotiorem te atque promptiorem exhibeas. Vale in Domino,& ora pro nobis.

FINIS.

Digitized by Google

AVCTARIVM REGVLÆ SANCTIMONIALIVM CANONICE VIVENTIVM

AB

AVBERTO MIRÆO Bruxell. concinnatum.

CAPVT I.

Animaduerſiones aduersùs Canonicas delinquentes conſtitutæ, & ab S. Baſilio editæ.

I. QVæ iuſiurandum quoduis dederit, hebdomadas duas ſegregator.

II. Quę de natu maioribus alicui maledixerit, quibus adminiſtrandi res monaſterij cura mandata ſit, hebdomadam vnam ſegregator.

III. Quæ aduerſùs ſororem aliquid dicat,eo conſilio vt ipſam criminetur,hebdomadam vnam ſegregator.

IV. Quæ contumelia quauis aliquam affecerit, hebdomadam vnam ſegregator.

V. Quæ præter natu maiores eas quibus commiſſa monaſterij adminiſtratio ſit, aduerſùs ſororem abſentem ſuſurrare aliquid animaduerſa fuerit, ſegregator hebdomadam vnam.

VI. Quæ nulla cogente neceſſitate, intempeſtiua illata ſermocinatione futiliter garriat, ſegregator hebdomadam vnam.

VII. Quæcumque ſcurrilitatem in ſermone adhibuerit, aut immodeſtum riſum, hebdomadam vnam ſegregator.

VIII. Quæcumque in opere miniſterij occupata,& neceſſarium prę manibus munus habens, clamosè procacitérve proximam appellarit, hebdomadam vnam ſegregator.

IX. Quæcumque reprehenſam aliquá delicti alicuius ab ijs, quibus gubernatio & rerum faciendarum commiſſa moderatió ſit, defendit, hebdomadas duas, vnà cum ea quam defendit, à reliquarum conſortio ſegregator.

X. Quæ cum extraneo aliquo eorum qui intrò ingrediuntur,ſermonem contulerit, antequam ei ab ea permiſſum ſit, cui moderandæ diſciplinę ſumma tradita auctoritas ſit,hebdomadam vnam ſegregator.

XI. Quę in difficultate rerum ad vſum neceſſariarum,aut in operibus faciendis fatigatione,murmurare animaduerſa ſit, ſegregator hebdomadam vnam.

XII. Quę imperio aduerſatur illarum, quibus regendi prouincia tradita eſt, ſegregator hebdomadam vnam.

XIII. Quę contemptim, hoc eſt, reſtitans lentèque iuſſum,vt par eſſet, non expleat, hebdomadam vnam ſegregator.

XIV. Quę exquiſitè ornare ſe velit, poſt vnam & alteram correptionem, coram Antiſtite arguitor.

XV. Quę ſine ſententia illarum, quibus delata diſciplinę moderatio eſt, ad matrem ſuam aut ad ſororem abierit, hebdomadam vnam ſegregator.

Digitized by Google

Quæ nutu oculi, aut prauo aliquo geſtu proximam offenderit, ſegregator hebdomadam vnam. XVI.

Quæ, dimiſſis Synaxibus, ſermonem cum extranea muliere aliqua conferat, ſegregator hebdomadas duas. XVII.

Quæ iniuſſu illarum, quibus regendi tradita prouincia eſt, ab vno opere ad aliud tranſeat, ſegregator hebdomadam vnam. XVIII.

Quæ irrogatam ſibi mulctam reijciat, contumacitérve contrà reſpondeat, aut murmuret, non intelligens quid ſibi ex correctione vtilitatis naſcatur, ſegregator hebdomadas duas. XIX.

Cap. II. *Quales in monaſterijs Abbatiſſæ præfici debeant. Ex Concilio Cabilonenſi* II. *celebrato anno* 813. *temporibus Caroli Magni.*

MOnaſterijs ſanè puellaribus tales præeſſe debent feminę, & Abbatiſſę creari, quæ & ſe & ſubditum gregem cum magna religione & ſanctitate cuſtodire norint, & his, quibus pręſunt, prodeſſe non deſinant. Sed & ſe & illas ita obſeruent, vtpote vaſa ſancta in miniſterio Domini præparata. Talem enim ſe debet Abbatiſſa exhibere ſubditis in habitu, in veſte, in omni conuictu, vt eis ad cęleſtia regna pergentibus ducatum prębeat. Sciat etiam ſe pro his, quas in religione accepit, in conſpectu Domini rationem reddituram. Can. 52.

Cap. III. *Inſtructio pro ſanctimonialibus quæ ſe Canonicas vocant.*

LIbuit namque huic ſacro conuentui, quaſdam admonitiunculas breuiter eis ſanctimonialibus ſcribere, quę ſe Canonicas vocant: quoniam hę quę ſub monaſticę Regulę norma degunt, totius vitę ſuę ordinem in eadem, quam profitentur, Regula ſcriptum habent. Ibidem can. 53. S. Benedicti.

Cap. IV. *Quæ curare debeat Abbatiſſa erga ſanctimoniales ſibi commiſſas.*

ABbatiſſa diligentem habeat curam de congregatione ſibi commiſſa, & prouideat vt in lectione, & in officio, & in pſalmorum modulatione ipſę ſanctimoniales ſtrenuę ſint, & in omnibus operibus bonis illa eis ducatum prębeat, vtpote pro animabus earum rationem in conſpectu Domini redditura, & ſtipendia ſanctimonialibus prębeat neceſſaria: ne fortè per indigentiam cibi aut potus peccare compellantur. Ibidem can. 54.

Cap. V. *Abbatiſſa cum viris, horis incompetentibus, non loquatur.*

ABbatiſſa cum viris, clericis ſiue laicis, horis incompetentibus non loquatur: ſed quidquid cum maſculis, clericis ſiue laicis, de rebus neceſſarijs peragere debet, à prima hora vſque ad veſpertinam peragat. Et hoc non cum ſingulis, ſed coram pluribus. Ibidem can. 55.

Digitized by Google

Cap. VI. *A veſpera vſque ad Primam cum viris nulla ſanctimonialium colloquatur.*

Ibidem can. 56.

AVeſpera vſque ad Primam, neque Abbatiſſa, neque aliqua ſanctimonialium, cum quibuslibet maſculis vllum colloquium habeant, niſi fortè talis fuerit occaſio, quam euitare non poſſint: & ſi neceſſitas incubuerit, id coram teſtibus facere debebunt.

Cap. VII. *Abbatiſſa ſine Epiſcopi licentia non exeat, & cum foras pergit quid curare debeat.*

Ibidem can. 57.

ABbatiſſa, quæ in ciuitate monaſterium habet, nequaquam de monaſterio egrediatur, niſi per licentiam Epiſcopi ſui, aut qui eius vicem obtinet: niſi fortè aut Imperialis iuſſio eam cogat, aut prolixitas itineris id facere minimè permittat. Et ſi quando foras pergit, de ſanctimonialibus, quas ſecum ducit, curam & vigilantiam habeat, vt nulla eis detur peccandi licentia ſiue occaſio. Sed cùm pergit, in monaſterio talem vice ſua conſtituere debet, quæ de ſanctimonialium animabus curam & vigilantiam habeat.

Cap. VIII. *Abbatiſſa monaſterio neceſſaria prouideat.*

Ibidem can. 58.

HAbeat etiam Abbatiſſa ſtudium, aut in ædificando ea quæ ad ſanctimonialium neceſſitatem pertinent, aut in reſtaurando.

Cap. IX. *Sanctimoniales in monaſterio quid obſeruare debeant.*

Ibidem can. 59.

SAnctimoniales in monaſterio conſtitutæ habeant ſtudium in legendo, & in cantando, in pſalmorum celebratione, ſiue oratione: & Horas canonicas, matutinam videlicet, primam, tertiam, ſextam, nonam, veſpertinam, completoriam pariter celebrent: & omnes, excepta quam infirmitas tenet, in Dormitorio dormiant, & omnibus diebus ad Collationem veniant.

Cap. X. *Presbyteri in monaſterijs puellarum, niſi ad Eccleſiaſtica officia, non immorentur.*

Ibidem can. 60.

NOn debere presbyteros ampliùs in monaſterio puellari immorari, niſi donec Miſſarum ſolemnia celebrent, aut aliquid ibi de Dei ſeruitio & ſuo miniſterio expleant.

Cap. XI. *Vt ſanctimoniales cum maſculis, niſi in auditorio, non comedant, nec colloquantur.*

Ibidem can. 61.

NOn debere ſanctimoniales in proprijs manſionibus cum aliquibus maſculis, clericis ſiue laicis, conſanguineis ſiue extraneis, bibere ſiue comedere: ſed ſi quando id agendum eſt, in auditorio agatur; & vbi auditorium deeſt, fiat. Et cum nullo maſculo eis colloquium habere liceat, niſi in auditorio, & ibi coram teſtibus.

Cap.

Digitized by Google

Cap. XII. *Sanctimoniales, niſi Abbatiſſa mittente, non exeant, & negotia ſua ad mediam portam monaſterij exerceant.*

SAnctimoniales, niſi fortè Abbatiſſa ſua, pro aliqua neceſſitate incumbente, illas mittente, nequaquam de monaſterio egrediantur. Hæ verò quæ famulos aut famulas non habent ad exercenda negotia, ad mediam portam monaſterij perueniant, & ibi coram teſtibus negotium ſuum exerceant. Ibidem can. 62.

Cap. XIII. *Nullus laicus clauſtra illarum, niſi ad operandum, ingrediatur.*

NVllus vaſſus Abbatiſſæ, nec miniſter aliquis, nec clericus, nec laicus, clauſtra ancillarum Dei ingrediatur, niſi fortè quando neceſſitas operandi incumbit. Ibidem can. 63.

Cap. XIV. *Portaria qualis eligi debeat.*

POrtaria non eligatur, niſi quæ ætate matura ſit, & teſtimonium habeat bonum, & vitæ probabilis ſit. Ibidem can. 64.

Cap. XV. *Vt Abbatiſſa Epiſcopo in omnibus obediat.*

QVidquid in his capitulis minus eſt, ab Epiſcopo ſuo Abbatiſſa perquirat, & illi in omnibus obediens ſit, ſecundùm canonicam inſtitutionem, ſicuti iuſtum & rectum eſt. Ibidem can. 65.

Cap. XVI. *De priſtina menſæ communione reuocanda. Ex Synodo diœceſana Auguſtæ Vindelicorum anno* 1548. *celebrata.*

CAnoniſſæ, continentiæ ſtudium nulla voti ſolemnitate obſtrictum [illegible] ſtantes, commune habeant Dormitorium: habitu modeſto, mundo & caſtitatis indice vtantur. Magna quoque inſtituti ſui commoda ex menſæ communione perciperent, ſi contra inueteratum apud eas morem, adduci ad hoc poſſent: quod vt faciant, eas in Domino hortamur.

Cap. XVII. *Excerptum ex Ioannis Molani libro de Canonicis.*

TEutonia frequentes Canonicas habet, & vulgari voce Canoniſſas nuncupat. Quamuis enim nonnulli earum nomen & originem referant ad Ludouici Pij tempora (inter quos eſt Gobelinus, auctor vitę B. Meinulfi) alij autem ad anteriora tempora; eò quòd Iuſtinianus Imp. nominet mulieres canonicas: certum tamen eſt, liberam & priuatam earum vitam, ante defectum Canonicorũ, inauditam fuiſſe. Ioannes Niderus, ordinis Prædicatorum Theologus, ſcribit ſe ſummam inquiſitionem feciſſe ſuper ſæcularium Canoniſſarum origine, nec inuenire potuiſſe, niſi quòd ex prima fundatione fuerint ſanctimoniales ordinis vel Benedictini, vel alterius; exceptis paucis collegijs recẽter pro nobilium ſuſtentatione fundatis. Quibus tamen verbis ſi Niderus ſignificare voluerit eas, quæ nunc Canoniſſæ dicuntur, olim fuiſſe veri nominis monachas, quæ tria vota monaſtica

Cap. 15. Surius 5. Oct. Nouel. 59.

ſtica ſolemniter profiteri ſoleant,non auſim ei hac in parte conſentire : eò quòd animaduertam, apud veteres ſicut inter Canonicos & Monachos, ſic etiam inter Monachas & Canonicas, diſcrimen fuiſſe. Quò pertinet caput XLVI. Pariſienſis Concilij: *Comperimus quoſdam Canonicos & Monachos, poſthabito religionis ſuæ pudore, monaſteria Sanctimonialium tam Monacharum quàm Canonicarum, inconſulto Epiſcopo ſuo, imprudenter atque irreuerenter adire.* Puto proinde talem ferè fuiſſe Canonicarum tùm temporis proportionem & collationem erga ſanctimoniales & monachas, qualis erat Canonicorum erga monachos: licet, ſicut Canonici,à veteri illa regulæ ſuæ diſciplina plurimùm receſſerunt, ita & Canonicas hac in parte ſequaces habuerint. Wolffangus Epiſcopus habebat intra vrbem Ratiſponenſem duo virginum monaſteria canonici inſtituti, in quibus corrigendis fruſtrà longo tempore operam nauauit: poſteà tamen vtrobique canonicæ vitæ inſtitutum in monaſticum commutauit: vt facilè intelligas Canonicas liberioris fuiſſe inſtituti quàm Monachas.

Surius 31. Oct.

Si autem primas fundationes intueri velimus, ſanè Meinulfus, à Carolo Magno de fonte ſuſceptus, cùm eſſet Canonicus & Archidiaconus Padeibornenſis,in ſuo Budicenſi patrimonio conſtruxit quidem monaſterium & eccleſiam, inſtituitque illic congregationem ſæcularium,vt vocant, Canonicarum: ſed noſtrates Canonicæ Niuellenſes, vel Andennenſes non facilè admittent, hunc ordinem tum primùm cœpiſſe: cùm ſeſe aſſerant (quod & claris documentis dicunt ſe probare poſſe) ex inſtitutione fundatricum ſuarum SS. Gertrudis & Beggæ, canonicæ eſſe inſtitutionis, & ab initio laxam habuiſſe regulam, diſtinctam à S. Benedicti, & quacumque alia monaſticæ profeſſionis regula. Has autem clariſſimi nominis fundatrices,cùm Pipini I. proles fuerint, notum eſt Ludouici Pij Imp. tempora multùm anteceſſiſſe.

Cap. XVIII. *De Niuellenſi, Montenſi, Melbodienſi & Andennenſi Canonicarũ in Belgio collegijs, & quando earum fundatrices vixerint. Ex Chronico Sigeberti Gemblacenſis.*

ANno Chriſti 650. Itta relicta Pipini, inſtinctu S. Amandi (Tungrenſis Epiſcopi) ſe & ſua Deo deuouens,monaſterium Niuialenſe fundauit,eique filiam ſuam Gertrudem, Deo dignam virginem præfecit. Autbertus Cameracenſis Epiſcopus claret.

Anno 651. multi vtriuſque ſexus in Gallijs claruerunt, qui ad teſtimonium ſanctitatis ſuæ, in ædificandis Deo monaſterijs operam ſuam nauauerunt. Ex his in noſtra vicinia tunc florebant Landelinus, qui & Moroſus,ab Autberto Epiſcopo ex prædone ad Chriſtum retractus, fundator cœnobij Lobienſis, Giſlenus Cellenſis, Madelgarius Dux, qui & Vincentius Altimontenſis & Sonegienſis,eiuſque coniux Waldetrudis Caſtrilocenſis, ſororque Waldetrudis, Aldegundis Melbodienſis.

Anno 658. obijt Itta, mater ſanctæ Gertrudis.

Anno 686. Begga,relicta Anſigiſi,ſe & ſua Deo mancipat, & monaſterium Andenenenſe fundat.

FINIS.

Digitized by Google

AD FORMAM INSTITVTIONIS CANONICORVM NOTÆ VARIÆ.

AQuiſgrani, in Odeio ſiue Choro Canonicorum baſilicæ Marianæ, exſtat liber manuſcriptus Formam Inſtitutionis ſiue Regulam Canonicorum, quam nunc damus, continens: ex quo in dies, ſub finem Horæ canonicæ quam nuncupant Primam, recitari ſolet Lectio breuis. In principio huius libri manuſcripti habetur deſcriptum *Compendium dictæ Inſtitutionis ſeu Regulæ Canonicorum*, quod apud Seuerinum Binium, in Colonienſi Conciliorum editione, tomo 3. habetur in fine, loco Epilogi. Ne quid ergò deſiderari à quopiam poſſit, habe Compendium quod dixi.

Compendium Inſtitutionis ſeu Regulæ Canonicorum.

OPortet Canonicos, vt animam corpuſque ſuum ab omni inquinamento carnis & ſpiritus cuſtodiant, vt iuxta Apoſtolum, *integer ſpiritus eorum & anima & corpus ſine querela in aduentu Domini noſtri Ieſu Chriſti ſeruetur*, ſobriè & iuſtè & piè viuant. 1. Theſſ. 5. ſæcularia negotia prorſus abijciant: quia iuxta eundem Apoſtolum, *Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſæcularibus: vt ei placeat, cui ſe probauit.* 2. Tim. 2. Ieiunium ament, hoſpites colligant, pauperes recreent, nudos veſtiant, infirmos viſitent, mortuos ſepeliant, in tribulatione poſitis opem ferant, dolentem conſolentur, amori Chriſti nihil præponant, caritatem non derelinquant: pacem ſi fieri poteſt cum omnibus hominibus habeant, diem Iudicij timeant, vitam æternam ſpiritualiter concupiſcant, ſpem ſuam Deo committant, proprio ſuo Epiſcopo in omnibus ſecundùm canonicam Inſtitutionem obtemperent, magiſtros ſuos non temerè reprehendant. Poſtremò in doctrinis ſpiritualibus operam dent, lectionibus, pſalmis, hymnis, canticis & ceterorum bonorum exercitijs iugiter incumbant. In Dormitorio, niſi quem infirmitas detinuerit, omnes dormiant, & in Refectorio pariter reficiantur; quotidie ad Collationem veniant. Mox vt ſignum datum fuerit, omnes feſtinè veniant, & Horas canonicas non negligant, ſed cum omni religione pariter celebrent. Eccleſiam non pompaticè, ſed reuerenter ingrediantur, vaniloquijs nequaquam inſiſtant, ſed cum omni deuotione & veneratione diuinæ ſeruitutis opus peragant, ſcientes Angelorum præſentiam ſemper illic adeſſe: clauſtris non niſi per licentiam egrediantur, egreſſi irreprehenſibiliter viuant, vt ab his, qui foris ſunt, bonum teſtimonium habeant, & religionem ac propoſitum ſuum actibus illicitis nequaquam maculent: ſed potiùs omnes, quibus ſe coniunxerint, ſale ſapientiæ & bonorum operum exemplis condiant. Contubernia feminarum nullatenus appetant, non vanis oculis, aut petulanti tumidoque geſtu ac diſſolutis renibus incedant. Non ſpectaculis, non pompis ſæcularibus interſint, non aleæ, non quibuſlibet venationibus inſeruiant. Apoſtoli quoque inſtructi documento, quo ait, *Non in veſte pretioſa*, nequaquam pretioſis delectentur veſtibus. 1. Tim. 2. Caueant ſummoperè, ne extra clauſtra moras faciant, niſi prout ſibi à Priore conſtitutum fuerit, & opportunitas temporis dictauerit. Intra clauſtra poſiti non otio vacent, ſed aut diuinis Officijs, aut proprijs vtilitatibus, aut certè magiſtrorum iuſſionibus pareant: ne otio torpentes ab Apoſtolo audiant, *Qui non vult operari, non manducet.* 2. Theſſ. 3. Seniores ſpiritualiter iuniores diligant; iuniores ſenioribus obſequium dignum exhibeant. Doctiores minùs doctis nequaquam ſe præferant, ſed magis eos cum caritate ædificent; neque hi, qui nobilitate generis vel virtutum donis pollent, ceteris ſe tumidè ſuperextol-

Digitized by Google

lant. Omnes in congregatione viciſſim ſibi caritatis officio ſeruiant: quibus etiam in Refectorio comedentibus,& religioſè ſilentium tenentibus,continuatim legatur Lectio. Delinquentes zelo rectitudinis pariter arguant, & caſtigent pueros & adoleſcentes negligentes verberum diſciplinis,vt nullus in Collegio canonico inutilis appareat,nec vota fidelium otioſus comedat; Tales quippè in monaſterio conuerſari decet omnes, qui diuinis officijs ſe manciparunt.

Pag.1. *Forma Inſtitutionis Canonicorum.)* Ea vulgò nuncupatur *Regula Canonicorum.* Regula autem ſignificat inſtitutum ſeu formam piè rectèque viuendi. Regula Græcè *Canon* dicitur: à Canone dicti Canonici,hoc eſt, Clerici iuxta regularia præcepta viuentes. Iſidorum lib.6. Orig. cap.16. loquentem audiamus: *Canon Græcè, Latinè Regula nuncupatur. Regula autem dicta, quòd rectè ducit,nec aliquando aliorſum trahit. Alij dixerunt Regulam dictam, vel quod regat, vel quòd normam rectè viuendi præbeat; vel quòd diſtortum prauumque corrigat.*

Pag.2. *Canonicorum.)* Sunt qui diſputant,an Patres Concilij Aquiſgranenſis Formam Inſtitutionis ſeu Regulam viuendi anno 816.ſcripſerint Canonicis regularibus Auguſtinianis, an verò Canonicis quos vulgò ſæculares nunc vocant. Ad hanc quæſtionem Clemens Reynerus, S. Theologiæ Doctor ac Profeſſor Duacenſis, in libro de Apoſtolatu Benedictinorum in Anglia,Duaci 1628.edito, pag.131. fuſè reſpondet: ex quo hæc habe: Canonici illi,qui in Concilio Aquiſgranenſi inſtituuntur,non fuerunt Auguſtinianæ Regulæ profeſſi; imò ne quidem Religioſi ſiue Regulares ea notione vocabuli,qua nunc vocamus Regulares ſeu Religioſas perſonas illas tantùm,quæ per tria vota & plenam ſæculi abrenuntiationem Deo ſeſe dedicauerunt.Primò id clarum eſt ex ipſo Concilij proœmio, in quo inter alia dicitur *Canonicorum vita ſparſim in ſacris Canonibus & in SS.Patrum dictis indita.* Poſt proœmium ſequitur Inſtitutio Canonicorum, deſcripta ex multis Conciliorũ antiquorum Canonibus; ex multis Capitulis S.Iſidori, Proſperi & Gregorij; ex aliquot Epiſtolis S. Hieronymi; & ex duobus Sermonibus S. Auguſtini De cõmuni vita Clericorum,& ex vno Sermone eiuſdẽ de Paſtoribus.Itaq;ex Iſidoro,Proſpero,Gregorio & Hieronymo,hoc eſt, ex vnoquoque iſtorum Patrum, longè plura deſumpta ſunt,quàm ex S.Auguſtino.Deinde nulla prorſus ibi fit mentio Regulæ S.Auguſtini, nec quidquam ex illa (quippè non viris, ſed mulieribus data) decerptum eſt. Cur enim,ſi hîc de Canonicis Auguſtinianis informandis ageretur,non potiùs & præcipuè ex Auguſtini Regula deſumpta eſſet informatio? Imò ſi Canonici iſti eſſent Auguſtiniani, quare(ſicut Patres in Concilio II.Aquiſgranenſi,anno 836. habito, monachos omnes inſtituendos ad Regulã S.Benedicti ablegant,his verbis; *Monachi,ſecundùm traditã à B. Benedicto Regulam, vnanimiter regularem vitam in omnibus ſectentur;*)non etiam Canonicos ad Regulam S. Auguſtini remittunt? Et quamuis hæc deductio ſatis ſit manifeſta, ex alio tamen capite adhuc fiet manifeſtior. Canonicos namque regulares S. Auguſtini, verè & propriè loquendo Religioſos eſſe, perfectamque ſæculi abrenuntiationem profiteri, nemo ignorat. Atqui Canonicos, quibus informandis Patres Aquiſgranenſes Regulam ex Canonibus Eccleſiæ, dictiſque SS. Patrum præſcripſerunt, propriè loquendo non fuiſſe religioſæ abrenuntiationi adſtrictos ipſum Concilium cap.115. disertè his

Suprà pag.67. verbis enuntiat: *Quamquàm Canonicis, quia in ſacris Canonibus illis prohibitum non legitur, liceat linum induere, carnibus veſci, dare & accipere, proprias res & Eccleſiæ cum humilitate & iuſtitia habere (quod monachis, qui ſecundùm regularem inſtitutionem, arctiorem ducunt vitam,penitus inhibitum eſt) tamen in cauendis vitijs & amplectendis virtutibus,eorum & monachorum diſtare non debet vita.* Ex his liquet, tempore Ludouici Pij,Canonicos in communi viuentes etiam ſub Abbatibus & Præpoſitis,non fuiſſe regulares, prout nunc vſus habet vocabuli, ſed ſæculares: quibus (præter præbendas ſeu ſtipendia,vt Patres Aquiſgranenſes loquuntur, quæ ab Epiſcopo & Eccleſia,cui inſeruiebant, ordinariè accipiebant) etiam ſua licuit retinere, & quibus vellent dare: & qui in hoc ſolùm à Canonicis ſæcularibus noſtri temporis differebant,quòd in communi domo viuerent, & menſa communi ac Dormitorio communi vterentur, ſicut nunc Clerici Academici in

Semi-

Digitized by Google

Seminarijs (& Patres Oratorij in Italia, Gallia, Belgio & alibi) viuunt. In Gallia autem quàm plurimà adhuc Collegia Canonicorum ſæcularium viſuntur illius veteris inſtituti: quos licet pios & ex virtutum actibus religioſos nuncupare poſſimus, non tamen Religioſos aut Regulares ea notione, qua nunc vocantur illi ſoli, qui perfectè abrenuntiantes ſæculo, nihil prorſus retinent in ſua poteſtate, de quo poſſint tamquam de re propria diſponere. Sic ferè Clemens Reynerus loco citato.

In Concilio Aquiſgranenſi.) Aquæ Grani, vrbs Imperialis ſita in diœceſi Leodicenſi, à Grano neſcio quo ſic dicta, domicilio, tumulo & reliquijs S. Caroli Magni Imp. itemque balneis celeberrima, noſtratibus *Aken*, Francis *Aix la Chapelle*. Olim dicta fuit *Nouum Caſtellum*: & diu ante Caroli Magni æuum, Principibus in delitijs fuit; vt Pippino Harſtallio, Maiori domus regiæ in Auſtraſia, eiuſdem Caroli Magni proauo, qui Aquiſgranenſem B. Mariæ baſilicam liberaliter dotauit: vt ex diplomate, in Notitia eccleſiarum Belgij à me producto, liquet. *Carolus Dei gratia Rex Francorum & Longobardorum, ac Patricius Romanorum. Nouerit omnium fidelium noſtrorum magnitudo, quòd melior memoria proauus noſter Pippinus, quondam Maior domus, eccleſiæ S. Mariæ in Nouo Caſtello conſtructæ, diuerſas res pro mercedis argumento dedit. Vnde ſeruientes eiuſdem loci conſolationem ſubſtantiæ vſque nunc viſi ſunt habere, perpetuoque tempore ipſas res quieto ordine poſſidere videntur. Data V. Nonas Maij anno XI. & V. regni noſtri. Actum Harſtalio palatio, in Dei nomine feliciter, amen.* Pag. 1. Cap. 13.

Ceterùm anno Chriſti 816. in vrbe Aquiſgranenſi habitum eſt Concilium; in quo (iuſſu Imp. Ludouici Pij, qui Caroli Magni filius ac ſucceſſor fuit) duplex condita eſt *Formula inſtitutionis ſeu Regula*; vna *Canonicorum*, altera *Sanctimonialium canonicè viuentium*, quas vulgò Canonicas vel Canoniſſas vocant. Prior à Surio & Binio in tomis Conciliorum iam olim euulgata fuit. Alteram, cùm Lutetiæ Pariſiorum anno 1610. negotiorum publicorum cauſſâ agerem, ex manuſcripto codice viri humaniſſimi mihique amiciſſimi Nicolai Fabri Pariſienſis (qui Petro Pithæo ſtudiorum ſocius fuerat, & quem poſteà Ludouicus XIII. Gallorum Rex in litteris præceptorem habuit) deſcribendam curaui. Ex eodem codice, qui nunc Lutetię in Thuana Bibliotheca adſeruatur, hanc ipſam Iacobus Sirmondus, tomo 2. Conciliorum Galliæ, 1629. publicauit. Ceterùm in condenda vtraque Regula præcipuam operam nauaſſe creditur *Amalarius* Metenſis eccleſiæ Diaconus; is qui eiuſdem Ludouici Pij iuſſu, libros quattuor De diuinis officijs contexuit. Quos quidem libros Amalario Fortunato, Treuerenſi Epiſcopo, hactenus falſò typographi attribuerunt. Amalarius porrò Metenſis, vt dixi, Diaconus (quem Honorius libro de Scriptoribus eccleſiaſticis, Epiſcopum Metenſem non rectè appellat) Amalario Treuerenſi Epiſcopo ætate ſuppar, vir fuit longè eruditiſſimus. Ab iſto Amalario Metenſi ferunt, factâ è palatio Aquiſgranenſi librorum copiâ, totum hoc opus Inſtitutionis canonicæ ex diuerſis Doctorum ſententijs concinnatum, Concilijque Aquiſgranenſis iudicio & auctoritate comprobatum: quod ex Ademari Chronico Engoliſmenſi Sirmondus obſeruauit.

De tonſura Clericorum.) In veteri Eccleſia occidentali comam fluentem ſtatim ponebant, qui ſe militiæ ſacræ accinxerant. Prudentius de S. Cypriano: *defluа cæſaries compeſcitur ad breues capillos.* Et manent huius moris veſtigia in ſacro ritu quo fiunt Clerici. Epiſcopus enim quos cooptat, ijs capillorum cinnos hincinde delibat: quæ prima Tonſura nominatur. & Tonſi olim dicebàtur eius gradus Clerici. Olim enim reuerà tondebantur, nec poſteà integrum erat comam alere. Inde Concilij IV. Carthaginienſis Canon 44. *Clericus nec comam nutriat nec barbam radat*, vel vt alij veteres libri legunt, *tondeat*. Barbam igitur alebant; vt hodieque Græci, & Latini non pauci. Vt prorſus non capiam quod ſcribit Gregorius VII. Papa ad Iudicem Caralitanum lib. 9. epiſt. 10. *Totius occidentalis Eccleſiæ Clerum, ab ipſis Eccleſiæ Chriſti primordijs, barbam radendi morem tenuiſſe*: Latini tamen poſteà barbam plerique raſitarunt: idque diſcrimen Græci, Latinique Cleri. Quod religioni noſtræ nihil officere accuratè diſſerit Synodus Lemouicina: in cuius actis diei ſecundæ recitantur Canones Synodi Bituricenſis, quorũ ſeptimus Cle- Pag. 1.

Digitized by Google

ricos omnes tonſuram eccleſiaſticam habere iubet, hoc eſt, barbam raſam, & coronam in capite. Adeò variæ hac etiam in parte vices temporum fuerunt. Sic ferè Sirmondus in Notis ad Apollinarem Sidonium,& Ennodium.

Pag.1. *Iſidori.)* S. Iſidorus Hiſpalenſis in Bætica, Hiſpaniæ prouincia, Epiſcopus an.629.floruit,& iuxta Bellarmini calculum, anno 636.deceſſit. De iſto & alijs Iſidoris Baronius in Notis ad Martyrologium Rom.4.Aprilis conſuli poterit.

Pag.1. *Inferius circuli corona.)* Tonſura clericalis ita olim fiebat, vt circulus tantummodo capillorum emineret, inſtar coronæ. Sic eam deſcribit Gregorius Turonenſis, de Nicetio Treuerorum Epiſcopo agens: *S. Nicetius*, inquit, *ab ortu ſuo clericus eſt deſignatus. Nam cùm partu fuiſſet effuſus, omne caput eius, vt eſt conſuetudo puerorum, à capillis nudum quidem cernebatur; in circuitu verò mediorum capillorum ordo apparuit, vt putares ab iiſdem coronam Clerici fuiſſe ſignatam.* Hodie apud nos antiquam coronæ formam ſoli ferè monachi retinent, & pueri vocales ſymphoniaci. Nam breuis ille orbis in vertice, quo cleri pars magna vtitur, inſolens olim atque inuſitatus in Eccleſia fuit: vt docet Canon 40. Concilij IV. Toletani. Ita Sirmondus ad Sidonium.

Pag.1. *Acolyti.)* De diſciplina Acolytorum libros duos edidit Auguſtinus Valerius, Cardinalis & Epiſcopus Veronenſis.

Pag.1. *Subdiaconi.)* olim dicti ſunt Obſequentes: vt infrà cap.77.pag.42. ex Concilio Laodiceno conſtabit.

Pag.4. *De Presbyteris.)* Qui olim Presbyteri dicebantur, erant Epiſcoporum quaſi Adſeſſores; quorum conſilio Eccleſiam ſibi creditam regebant. Atque hac ratione eos S.Cyprianus ſuos collegas & fratres paſſim nuncupat. Et S. Auguſtinus huius ordinis pondus tanti æſtimauit, vt ipſum pœnè inuitum & cum lacrymis reluctantem Valerius Epiſcopus ordinauit Presbyterum: vt in Auguſtini vita tradit Poſſidius, & ipſe Auguſtinus in ſua ad Valerium epiſtola declarat.

Pag.7. *Huius rei gratia.)* Capite X. vt & capite ſubſequenti ex profeſſo agitur de Epiſcopis. Vtriuſque capitis textus ex S. Hieronymo eſt deſumptus. Idem Hieronymus epiſt. 50. ad Pammachium: *Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, aut virgines eliguntur, aut vidui, aut certè poſt ſacerdotium in æternum pudici.* Primis Eccleſiæ ſæculis qui ex coniugio ad ſacerdotium adſciſcebantur, ab vxorum toro ſeparati, non aliter deinceps cum illis quàm cum ſororibus verſabantur. Sic Paulino Nolano Teraſia de coniuge facta eſt ſoror: vt in Chronico loquitur Idacius. Idem de Placidina Leontij Burdigalenſis Epiſcopi ſcribit Fortunatus. Ceterùm primo in ordine Clericorum ſunt *Epiſcopi*, in ſecundo *Presbyteri*, in tertio *Diaconi*, atque ita deinceps. Optatus Mileuitanus lib.1. *Quid commemorem Diacones in tertio, quid Presbyteros in ſecundo ſacerdotio conſtitutos? Ipſi apices & principes omnium Epiſcopi.* Eſt autem mera fabula, quam de primi & ſecundi ordinis Epiſcopis nonnulli finxerunt; quaſi duo olim, ſi Deo placet, in ſingulis cathedris Epiſcopi fuiſſent.

Pag.7. B. HIERONYMI.) Is in opido Stridone (quod à Gothis euerſum, Dalmatiæ quondam Pannoniæque confinium fuit) natus, anno Chriſti 420. ętatis 91. pridie Kalendas Octobris deceſſit: vt Proſper in Chronico ait. Sed Baronius non niſi 78.vel 79.annos ipſi tribuit.

Pag.10. AVGVSTINI.) Is Arbetio & Mauortio Lolliano Conſulibus, (vt ipſe lib. 1. De vita beata & lib.1. De ordine tradit) hoc eſt, anno Chriſti vulgari 355. in Africa natus eſt. Deceſſit autem V.Kalendas Septembris, ætatis 76. Epiſcopatus 36. conuerſionis 43. anno: quo tempore Vandali Hipponem tertio iam menſe obſidebant; vt Poſſidius in eius vita narrat.

Pag.16. GREGORII.) Paſtoralis curæ officia S.Gregorius Nazianzenus Gręcè explicuerat eo libro, quem Apologeticum inſcripſit. Hunc æmulatus S. Gregorius Magnus I. Papa, in ſui pontificatus exordio, ad Ioannem Rauennæ Epiſcopum, ſcripſit librum De Paſtorali cura, eumque in Hiſpaniam ad Leandrum Epiſcopum Hiſpalenſem tranſmiſit. Hunc librum tanti fecit Græcia, vt recens editum Amphilochius Patriarcha Alexandrinus in linguam Græcam transfuderit. Eumdem vt ſtudioſè legant Epiſcopi, cautum eſt à Patribus

tribus

Digitized by Google

tribus Concilij III. Turonenſis,& Cabilonenſis II. anno 813. & Aquiſgranenſis II. anno 836. celebratorum. Cęterùm S. Gregorius anno Chriſti 590. electus Papa, demum anno 604. Indictione VII. ad Chriſtum migrauit.

PROSPERI.) Iam tum videlicet, hoc eſt, Ludouici Pij Imp. æuo, Proſpero tribuebantur libri tres *De vita contemplatiua*, qui inter eius opera edi ſolent, eiuſque nomine à Gratiano & alijs paſſim citantur; re autem vera Proſperi non videntur. Primò quia Gennadius Proſperi opera recenſens, horum librorum non meminit. Deinde quia illorum auctor lib. 2. cap. 9. de Hilario Arelatenſi (qui æqualis fuit Proſperi) ſic loquitur, vt ætate ſua ſuperiorem fuiſſe ſignificet. Denique, vt alijs argumentis ſuperſedeam, in antiqua Collectione Canonum, codicis Andegauěſis, S. Pomerio (ſic enim appellat) vt auctori tribuuntur; loco citato, qui apud Proſperum exſtat lib. 2. cap. 6. Et in codice S. Saluatoris Vicecomitis, qui nunc eſt in bibliotheca Archiepiſcopi Toloſani, eiuſdem loci Abbatis, auctor his libris adſcriptus eſt *Iulianus Pomerius*. Et Iuliano Pomerio eoſdẽ prorſus adſerit Iſidorus De eccleſiaſticis ſcriptoribus cap. 12. *Alios quoque*, inquit, *tres libros edidit de futura vita contemplatione, vel actuali conuerſatione, nec non etiam de vitijs & virtutibus*. Quibus verbis liquidò patet, ſingulorum huius operis librorum argumenta deſcribi. Ediderat idem Iulianus Pomerius prętereà alios libros octo; quorum etiam lemmata ibidem ſingillatim explicat Iſidorus, quorumq; teſtimonio frequenter vſus eſt Iulianus alter, Toletanus Antiſtes, in Prognoſticis futuri ſæculi. Fuit porrò Pomerius hic Afer Mauruſque patriâ; ſed in Gallia primùm Rhetor, poſteà presbyter & Abbas floruit Arelate: vt ex vita S. Cæſarij Arelatenſis Epiſcopi, & ex Ruricij ad Pomerium epiſtolis intelligi datur. Sic ferè Sirmondus in ſuis Notis ad tomum 2. Conciliorum Galliæ. Pag. 21.

Cęterùm Proſper Aquitanus presbyter, non Epiſcopus (ſi Victorio itidem Aquitano, Gennadio, Gelaſio, Marcellino & Bedæ credimus) Euſebij tenorem ſecutus, vt Victorij verbis vtar, Chronicon egregria breuitate compoſuit, & à Mundi incohatum exordio ad Valentiniani Auguſti VIII. & Anthemij Conſulatum, ſeu ad annum Chriſti 455. deduxit; tertiâ editione. Primam namque editionem Theodoſio XIV. & Maximo Conſulibus, hoc eſt, anno Chriſti 433. videtur concluſiſſe: quandoquidem eo anno priorum annorum epochas ſummaſque colligat: quod non niſi in operum fine fieri conſueuit; niſi fortè cauſſa aliqua peculiaris intercurrat, quæ hîc nulla apparet. Secundam verò editionem Proſper 12. annis auxiſſe, & ad Valentiniani VI. ac Nonij Conſulatum, ſeu ad vulgarem 445. Chriſti annum videtur produxiſſe; quo vulgare eius Chronicon, Euſebiano & Hieronymiano ſubnecti ſolitum, terminatur. Tertia denique & poſtrema editio fuit ea, quæ ad Valentiniani Aug. VIII. & Antemij Conſulatum, id eſt, ad annum Chriſti 455. protenditur: quam à Chiffletio, Soc. Ieſu Theologo, cum mss. codicibus collatam nuper Andreas Quercetanus in Bibliotheca veterum Galliæ Hiſtoricorum & Chronographorum Lutetiæ publicauit. De tribus aut quattuor huius ſæculi Proſperis, Aurelianenſi, Regienſi, Chronographo, & Tirone Bucherius in commentario ad Victorij Canonem cap. 6. fusè diſputat.

Ex Concilio Nicano.) Dionyſius cognomento Exiguus, Abbas Romanus (qui omiſſo profano annorum calculo, primus numerare cœpit à Chriſti Incarnatione) concinnauit *Codicem Canonum Eccleſiæ Romanæ*, & Stephano Epiſcopo Salonitano inſcripſit; Moguntiæ primùm anno 1525. deinde Pariſijs 1609. typis editum. Codicis huius exemplar, fideliter deſcriptum, Carolo Magno Francorum Regi, cùm Romæ anno 787. eſſet, Hadrianus Papa obtulit. Id certò conſtat ex plurimis, quæ in Bibliothecis Galliæ viſuntur, Collectionis huius exemplaribus: quorum in fronte, velut oblati muneris dedicatio, præfixa eſt, Hadriani ad Carolum epiſtola, quæ primis ſingulorum verſuum litteris hunc titulum reddit: DOMINO EXCELL. FILIO CARVLO REGI HADRIANVS PAPA. Exſtat ea typis edita apud Sirmondum tom. 2. Conciliorum Galliç. Collectionis iſtius Dionyſianæ magna apud Francos exinde fuit auctoritas: vt patet ex Capite XXXIX. huius Inſtitutionis Canonicorũ, & alijs pluribus ſubſequẽtibus. Pag. 16.

Pag. 40. *Diaconi ſeptem.)* Sic & ſeptem fuiſſe iam olim vrbis Romæ Diaconos Cardinales, conſtat ex antiquis Canonibus.

Pag. 42. *Agapæ)* communia erant Chriſtianorũ conuiuia; ſic dicta, quòd caritatis mutuæ cauſsâ eſſent inſtituta. Tertullianus lib. aduerſus Gentes: *Cœna noſtra de nomine rationem ſuam oſtendit. Vocatur Agape: id quod Dilectio penes Græcos eſt.* Sed piam hanc conſuetudinem lapſu temporis abuſus, luxus & ebrietas corruperunt: ideoque meritò abrogatæ fuerunt, & à SS. Ambroſio, Auguſtino, aliiſque Patribus reprehenſæ. Baronium ad annum 377. & 391. conſule.

Pag. 41. *Thymelici)* propriè ſunt dicti ludiones, qui in orcheſtra modò verſus hiſtriones, modò verſus populum ſaltitabant, hiſtrionibus interim in ſcena abditis.

Pag. 55. CLERICI *ſiue in domibus ſuis, ſiue in congregatione viuentes.)* Notet hîc Lector, à Proſpero Aquitano, ſeu potiùs à Iuliano Pomerio diſertam fieri mentionem duplicis claſſis Clericorum, hoc eſt, Clericorum in domibus ſuis priuatim, & aliorum in communi ſeu congregatione viuentium. Sic & Gerundenſe apud Hiſpanos Concilium, circa annum 517. celebratum, Canonem edidit pro Clericis, qui domus-familiàs habebant. Vide quæ ſuprà in Epiſtola dedicatoria diximus. Ex eiuſdem Proſperi ſeu Pomerij verbis, ſuperiore capite recitatis, colligi datur, ex Clero multos olim ſibi retinuiſſe rerum ſuarum proprietatem ac diſpoſitionem. Verba ſunt iſta: *Quòd ſi aliquid de fructibus ſuis Eccleſiæ, velut pro ipſa expenſa ſua, contulerint &c.* Sic hodie faciunt Patres Oratorij in Italia, Gallia, Belgio & alibi. Similem vitæ rationem fuiſſe Clericis Hiſpaniæ, Concilium IX. Toletanum anno 655. celebratum, cap. 4. teſtatur. Videatur & Caput proximè ſubſequens, ſuprà pag. 56.

Pag. 58. *Monaſterium Clericorum.)* S. Auguſtino monaſterium Clericorum eſt congregatio Clericorum, inſtar monachorum, in communi viuentium. Sic paſſim loquuntur vetuſtioris & medij æui Scriptores. Baldericus Nouiomenſis ac Tornacenſis Epiſcopus (qui anno 1112. obijt) in Chronico Cameracenſi lib. 2. & alibi paſſim Cameracenſe & Atrebatenſe cathedralia Canonicorum collegia nuncupat *Monaſteria Canonicorum S. Mariæ*: quas tamen eccleſias conſtat iam inde à primis initijs fuiſſe Clericorum ſeu Canonicorum, non monachorum. Sic idem Baldericus, ſub finem libri 2. *Monaſterium Canonicorum S. Rumoldi apud Maſlinas, & Monaſterium Canonicorum à viro Dei Guntmaro ſtructum* memorat; quæ ſunt hodie Canonicorum illuſtria collegia Mechlinienſe & Liranum in Brabantia.

Pag. 63. *Carraria.)* hoc eſt, lapidicina. Apud Francos, Gallo-Belgas, Hiſpanos & alias nationes, Carrariæ, vulgò *Carrieres* dicuntur foſſæ ſeu cryptę ſubterraneæ, ex quibus lapides aut marmora eruuntur. Porrò vt apud veteres Lunenſe marmor, ſic hodie in pretio eſt Carrarienſe, ab opido vicino ſic dictum, in cuius vicinia è viſceribus terræ extrahitur.

Pag. 64. *Nemo det lineam aut byrrhum.)* Ex his verbis colligitur, S. Auguſtinum eiuſque Clericos veſte linea & byrrho ſeu birro, non tamen pretioſo, vſos fuiſſe. Byrrhos Lipſius, in ſuo Amphiteatro, reponit inter pilleos, referens illud Vopiſci de Imp. Carino, *Donati ab Atrebaticis byrrhi petiti, donati byrrhi Canuſini.* A birro birretum, pilleum clericalem quadratum, Molanus libro de Canonicis deriuat. Alciatus lib. 1. Prætermiſſ. byrrhum interpretatur ſagum, & veſtem quâ ſupra alias induimur. Cui Baronius accedit, qui lacernum byrrhum, in Concilio Gangrenſi memoratum explicat Byrrhum per modum lacerni ſeu lacernæ compoſitum. Ceterùm vt in Africa, ſic & in Gallia & alibi byrrho vſi ſunt Clerici. Sulpitius Seuerus Dialog. 3. cap. 14. de luxu quoſdam taxans, *byrrhos rigentes* reprehendit.

Pag. 65. EXPLICIT.*)* Hîc definit Pars prior Inſtitutionis ſeu Regulæ Canonicorum, ex SS. Patrum ſcriptis & veterum Conciliorum decretis, à Patribus Concilij Aquiſgranenſis anno Chriſti 816. concinnatæ. Pars ſubſequens ſeu poſterior ferè tota ab eiuſdem Concilij Patribus fuit dictata.

Pag. 67. *Canonicis liceat linum induere, carnibus veſci, dare & accipere, proprias res & Eccleſiæ habere: quod monachis inhibitum eſt.)* Ex his verbis clariſſimè conuincitur, iſtam Formam inſtitu-

ſtitutionis ab Aquiſgranenſis Cōcilij Patribus non fuiſſe ſcriptam ſeu datam Canonicis regularibus Auguſtinianis (vt Pennottus & alij contendunt) ſed noſtri ordinis Canonicis, quos vtpote ſæculi hominibus immixtos, vulgus ſæculares vocat. Suprà pag.130.

Carnibus veſci monachis inhibitū eſt.) In Orientali Eccleſia monachis Baſilianis & in Occidentali monachis Benedictinis, ex primæuo inſtituto, eſus carnium vetitus fuit. Hos poſteà æmulati fuerunt Canonici regulares Præmonſtratenſes, Vallis-Scholares & alij votis ſolemnibus, inſtar monachorum, adſtricti. Pag.67.

Dormitoria, Refectoria.) Hæc & alia id genus loca publica, quibus noſtri ordinis Canonici olim vſi fuerunt, hodieque exſtant & cum admiratione monſtrantur Coloniæ Agrippinæ, Tornaci, Leodici, Brugis, Inſulis & alibi. Pag.68.

Quotidie ad Collationem veniant,) hoc eſt, ad Capitulum diſciplinæ; vt Concilium Colonienſe, anno 1536. habitum, p. 3. c. 14. interpretatur: *Capitula*, inquit, *diſciplinæ multo maiore diligentia obſeruentur atque hactenus. Id ita fiet, ſi non tam profana quàm res ſacræ in his tractentur: ſi de moribus inquiratur, ſi vita expendatur ſingulorum: & quod olim SS. Patres feciſſe dignoſcuntur, extemporali oratione interdum commonerentur fratres: & inprimis ad ſacras litteras capeſſendas inſtigarentur, atque vt in his optimas horas collocarent, incitarentur.* Huc ſpectat & Conſtitutio Concilij itidem Colonienſis, anno 1260. celebrati: *Decanus & fratres Canonici ingrediantur domum Capituli, & ante omnem tractatum diſciplinæ, vel etiam præbendæ, tabulæ Capitularis (habentis quid vnicuique cantandum vel legendum ſit in Choro) lecturam audiant diligenter: nec non aliqua lectio de Regula & vita Clericorum legatur.* Iſtis decretis longè vetuſtiora ſunt ea quæ Iſidorus in Regula monachorum & lib. 2. cap. 15. De officijs eccleſiaſticis memorat: Ad audiendum, *inquit*, in Collatione Patrem, tribus in hebdomada vicibus, fratres poſt celebrationem Tertiæ, dato ſigno ad Collectam conueniant; audiant docentem ſeniorem, inſtruentem cunctos ſalutaribus præceptis; audiant Patrem ſtudio ſummo & ſilentio; intentionem animorum ſuorum ſuſpirijs & gemitibus demonſtrantes. Ipſa quoque Collatio erit vel pro corrigendis vitijs, inſtruendiſque moribus, vel pro reliquis cauſſis ad vtilitatem cœnobij pertinentibus. Quòd ſi talia deſunt, pro conſuetudine tamen diſciplinæ, nequaquam erit omittenda Collatio, ſed in præfinitis diebus, cunctis pariter congregatis, præcepta Patrum regularia recenſenda ſunt: vt qui necdum didicerunt, percipiant quod ſequantur: qui verò didicerunt, frequenti memoria admoniti, ſolicitè cuſtodiant quod nouerunt. Sedentes autem omnes in Collatione tacebunt. Hactenus ex Iſidoro. Pag.71.

Vt Canonici cucullas monachorum non induant.) Cucullus ſeu Cuculla propriè eſt operimentum capitis, formâ pyramidali, ſimile papyraceis illis vaſculis, quibus pigmentarij ſuas merces incluſas diuendunt. De quibus lepidè Martialis ad ſuum libellum: *Feſtina tibi vindicem parare, Ne nigram citò raptus in culinam Cordyllas madido tegas papyro, Vel thuris piperiſuè ſis cucullus.* Cucullum propriè nunc gerunt Capucini: quod capitis tegumentum Itali nunc capucium ſeu capuccium nuncupant: vnde & Capucinis nomen apud vulgus eſt natum. Caſſianus Inſtit. lib. 2. cap. 4. legatur. Pag.72.

Horam Tertiam, Sextam.) De Horarum canonicarum antiquitate multi ſcripſerunt: ad quos Lectorem remitto. Legi inſuper poterunt *Bartholomæi Gauanti* Theſaurus ſacrorum Rituum, & Anacleti Sicci Eccleſiaſtica Hymnodia. Pag.73.

Miſſarum ſolemnia.) Miſſa, ſacrificium Chriſtianorū, ſic dicta eſt, non à voce Hebræa, nec à miſſa, id eſt, dimiſſa multitudine, ſed à miſſa Hoſtia, hoc eſt, delata in conſpectum, vel ad altare cæleſte. Mittit enim Eccleſia Chriſtū in hoc myſterio, velut legatū & deprecatorem ad Patrem, ac offert ei atque oſtendit hoc tantum Filij beneficium; per id eum placare ſtudet; orat eum pro viuis & mortuis; non mactat iterum, non crucifigit, vt blaſphemi calumniantur: & valet hoc ex opere operato, vt loquuntur in ſcholis Theologicis, id eſt, ex inſtitutione diuina, non ex opere operantis. Pag.75.

Si quis frater.) Habemus hic modum correptionis Capitularis, olim inter Canonicos viitatæ. Pag.76.

Pueri & adoleſcentes.) Lector notet in clauſtris Canonicorum & palatijs Epiſcoporum cele- Pag.77.

Digitized by Google

celeberrimas olim ſcholas ſeu gymnaſia litteraria exſtitiſſe. Carolus Magnus, cùm anno 804. Oſnaburgenſem in Weſtfalia Epiſcopatum fundaret, *in eodem loco Græcas & Latinas ſcholas in perpetuum manere ordinauit; ne vnquam Clerici vtriuſque linguæ gnari deeſſent.* Diploma fundationis in noſtra Notitia eccleſiarum Belgij cap. 26. exſtat. De Epiſcopis & alijs viris illuſtribus, qui ex Notgeri Leodicenſis Epiſcopi ſchola prodierunt, item de Eraclio eiuſdem vrbis Epiſcopo, eximio ſcholarum promotore, conſuli poterit Anſelmus in Hiſtoria Leodicenſi. De Lietberto ſcholarum Cameraci Rectore, poſt illius vrbis Epiſcopo, Baldericus in Chronico Cameracenſi lib. 3. cap. 61. tractat.

Pag. 78. *Cantorum ſchola.*) Officio diuino rectè cantum admiſceri, ex Concilij IV. Toletani & aliorum decretis conſtat. De Cantorum ſchola Onuphrius Panuinius, Platinæ continuator, hæc tradit: Schola Cantorum communibus ſumptibus viuebat, habebatque magnæ in Vrbe exiſtimationis & dignitatis Præfectum, cui *Primicerius*, aliàs *Prior ſchola Cantorum* vocabatur: cuius opera optimi iuuenes ſelecti, in cantu, lectione ſacrorum librorum & optimis moribus inſtituebantur. Hinc origo Primiceriorum per alias orbis eccleſias cathedrales manauit: de quorum officio & dignitate Diſtinctione 25. fit mentio. Hanc ſcholam eam eſſe opinor, cuius initium ſic deſcribit Anaſtaſius Bibliothecarius in vita Hilari Papæ: *Hic conſtituit in Vrbe Miniſtrales, id eſt, Clericos, qui circumirent conſtitutas Stationes, id eſt, miniſtrando ſacris & pſallendo.* Ioannes tamen Diaconus, lib. 2. de vita S. Gregorij I. Papæ, ſcribit S. Gregorium ipſam hanc ſcholam conſtituiſſe: quod potiùs de eius quadam reformatione ſeu reſtitutione intelligendum eſſe opinor, quàm de prima inſtitutione. Hactenus ex Onuphrio. Iuxta mores noſtrorum temporum, Cantoris dignitas inter primarias in eccleſijs cathedralibus & collegiatis computatur. Molanum conſule lib. de Canonicis.

Pag. 79. *Cellararius,*) alijs Cellarius. Iuxta Grammaticos vocabulum iſtud eſt latæ ſignificationis. Cella enim dicitur omnis locus, in quo aliquid recõditur: vt eſt cella vinaria, cereuiſiaria, farinaria, pomaria, & ſimilium rerum. Cellararius autem hîc dicitur Procurator & cuſtos annonæ, & qui rebus eſculentis ac poculentis præerat. Monachi hodie Oeconomum domus, Procuratorem aut Diſpenſatorem vocant: Plautus Promum & Condum appellat. Tornaci hodieque duo ſunt Magiſtri Cellarij.

Pag. 79. *Eum cui Hoſpitale pauperum committitur.*) Is Hoſpitalarius vocabatur, & habebat curam domus hoſpitalariæ, ad vſum pauperum extructæ. Quales domus hodieque multis in locis iuxta Canonicorum templa viſuntur; vt ad S. Seruatium in vrbe Traiectenſi ad Moſam, Tornaci, & alibi in Belgio. Sic & Antuerpiæ olim Hoſpitalaria domus ſtetit iuxta baſilicam Marianam; inde poſteà ad extimam vrbis regionem tranſlata.

Pag. 80. *Porta & clauſtra Canonicorum.*) Manſiones Canonicorum olim circumquaque muris ac portis clauſæ fuerunt: vnde & *Clauſtra* hodieque nuncupantur; etſi nunc die noctuque cuiuis ſint peruia. Pleriſque tamen in locis ſuperſunt veteris clauſuræ veſtigia; vt & quibuſdam locis portæ nunc quoque de nocte clauduntur. Quo nomine laudandos cenſeo Canonicos *Inſulenſes* in Flandria, & Canonicas nobiles *Melbodienſes* in Hannonia ad Sabim fluuium.

Pag. 81. *Vt ſignum datum fuerit.*) Sæuientibus perſecutionibus, olim conuocabantur fideles ad eccleſiam per *Curſorem*: & erat is plerumque Subdiaconus, aut Lector, aut Acolytus. Eccleſiæ pace reddita, putatur cœpiſſe vſus *Tintinnabulorum*: quibus & Gentiles ad thermas & operas conuocari ſolitos, Martialis epigrãm. 128. ſubindicat: *Redde pilam, ſonat æs thermarum.* Polidorus Virgilius lib. 6. cap. 12. de Inuentoribus rerum, ad tempora Sabiniani Papæ id refert: *Quod*, inquit, *Tintinnabulorum ſono populus inuitatur ad ſacra ſtatis diebus, Sabiniani, qui Gregorio ſucceſſit, hoc decretum.* Sat è paulò poſt æuum Sabiniani, communem fuiſſe in Occidẽte vſum æris Campani ſeu Campanarum, Baronius in geſtis anni 616. probat. Beda lib. 4. cap. 23. Hiſt. Anglorum: *Campanæ ſono ad orationes excitari vel conuocari ſolebant, cùm quis eorum de ſæculo fuiſſet euocatus.* Walafridus Strabo de eiſdem loquens, *Vaſorum*, inquit, *de quibus ſermo eſt, vſum primò apud Italos affirmant inuentum. Vnde à Campania, Italiæ prouincia, eadem vaſa, maiora quidem Campana dicuntur minora;*

Digitized by Google

minora verò, quæ & à ſono Tintinnabula dicuntur, Nolas appellant, à Nola eiuſdem Campaniæ ciuitate, vbi eadem vaſa ſunt commentata. Tintinnabulorum certè vſus longè antiquiſſimus eſt, vtpote iam indè à Moyſis temporibus notus: vt ex c.23. Exodi & lib. 3. Ioſephi de Antiquitatibus Iudaicis colligi datur. Ceterùm ex Occidente in Orientē ſigna ærea circa an. Chriſti 815. tranſmigraſſe putantur: cùm Vrſus Patriciatus, Dux Venetus, Michaëli Imp. Græco plures Cāpanas dono miſit: vt rerū Veneticarū Scriptores narrant.

Signi porrò, ad eccleſiam conuocantis, apud veteres frequens eſt mentio. Gregorius Turonenſis in vitis Patrum à ſe conſcriptis; in Gregorio Lingonenſi Epiſcopo: *Commoto ſigno ſanctus Dei, ſicut reliqui, nouus ad officium Dominicum conſurgebat.* Idem in Nicetio Ep. Lugdunenſi: *Quod presbyter audiens, iuſſit ſignum ad Vigilias cōmoueri.* Idem lib. 2. cap. 23. Hiſt. Francorum. *Signum ad Matutinas.* Eginhartus De tranſlatione SS. Marcellini & Petri lib. 3. cap. 15. *Turricula, quæ ſigna baſilicæ continebat, ab eis conſpici potuiſſet.* Capitularia lib. 6. tit. 168. *Vt ſacerdotes ſigna tangant horis canonicis.* In Ordine Dunſtani Dorobernenſis in Anglia Archiepiſcopi: *Benedictio ad ſignum eccleſiæ, id eſt, tintinnum.* A ſigno Gallis *Seins*, & inde *Toc-ſein.* Signa autem primis ſæculis non ærea, ſed lignea erant. Id conſtat ex libro miraculorum Anaſtaſij martyris, qui in VII. Synodo Act. 4. recitatur: *Ligna ſacra pulſantes, inuicem obuiam facti ſunt.* Lignea quidem monachorum plerumque erant: quibus etiamnum vtimur tribus vltimis diebus maioris hebdomadæ, in Quadrageſima. Alicubi tamen in monaſterijs ſingulorum fores malleo pulſabantur. Plura de his qui volet, Baronium anno 58. conſulat.

Diuerſarum artium erudiantur diſciplinis.) In clauſtris Canonicorum olim omnis ge- Pag. 12.
neris diſciplinæ iuuentuti tradebantur: nec Latinę ſolùm, ſed & Græcę litteræ explicabantur. Vide ſuprà pag. 135.

EPISTOLA *Lud. Pij.*) Inſtitutionum ſeu Regularum, Canonicis & Sanctimonia- Pag. 12.
libus canonicè viuentibus, à Patribus Concilij Aquiſgranenſis, anno 816. præſcriptarum, exemplaria in ſingulas prouincias, cum Ludouici Pij Imp. Epiſtola, ad vniuſcuiuſque prouinciæ Metropolitanum, vt omnibus innoteſcerent, miſſa fuerunt. Hinc Epiſtolarum, quæ in manuſcriptis codicibus occurrunt, tituli ſunt diuerſi. In exemplari, quo Iacobus Sirmondus in editione Conciliorum Galliæ vſus eſt, nomen habetur *Sichauij* Archiepiſcopi Burdigalenſis: quia in Aquitaniam ſecundam à Lud. Pio miſſum fuit. In Autiſiodorenſi codice nomen eſt *Magni* Senonenſis Archiepiſcopi: quæ vrbs caput eſt illius prouinciæ. In codice Nicolai Fabri Pariſienſis (ex quo Lutetiæ anno 1610. Suprà pag. 122.
Regulam Sanctimonialium canonicè viuentium deſcribendam curaui) nomen habetur *Arnonis* Archiepiſcopi Saliſburgenſis. Omnes porrò Epiſtolæ eiuſdem ſunt argumenti: tametſi quædam, prout res poſcebat, in ſingulis ſint diuerſa.

S. BASILII.) Is anno 369. Cæſarienſis in Cappadocia Epiſcopus creatus, demum Pag. 17.
anno 379. Kalendis Ianuarij in terris viuere deſijt. Inter opera eius exſtant Canones pœnitentiales, ſeu *Animaduerſiones aduerſus Canonicos delinquentes conſtitutæ.* Hinc liquet ante annum Chriſti 400. nomen Canonicorum in Eccleſia orientali notum fuiſſe. Quod ad Eccleſiam occidentalem attinet, Chilpericus illo nomine primus Francorum Rex, Clotharij filius, Clodouei Magni nepos, an. regni ſui primo, hoc eſt, Chriſti 575. eccleſiā cathedralem Tornacenſem dotans, *teloneum de nauibus ſuper fluuio Scalt, & iuſtitiam de ipſo teloneo in ſtipendijs Canonicorum conceſſit.* Chilperici diploma in noſtra Notitia eccleſiarum Belgij cap. 3. exſtat: ſed doleo ex illius autographo (quod iniuria temporum perijt) non potuiſſe me certò diſcere antiquitatem vocabuli Canonicorum. Iuſtinianus Imp. Nouella 59. memorat Canonicas mulieres.

ORDO *Epiſcoporum quadripartitus eſt, id eſt, in Patriarchis, Archiepiſcopis, Metropolitanis,* Pag. 22.
atque Epiſcopis.) Ordines ſeu gradus Epiſcoporum, multis communes, quattuor hodie à Latinis vulgò numerantur, *Epiſcopus, Metropolitanus, Primas* & *Patriarcha.* Quintus & ſupremus Pontificis Maximi apex hîc prætermittitur; quòd is in eodem vniuerſæ Eccleſiæ capite ſolo reſideat. De ſingulorū gradibus in Notitia Epiſcopatuum orbis Chriſtiani, typis Plantinianis anno 1613. edita, diſſerui. Ceterùm Iſidorus videtur hîc *Ar-*

chiepiſcopum pro *Primate* accipere; aut more Græcorum (de quo in citata Notitia lib.2.cap.10. egi) Metropoles ab Archiepiſcopatibus diſtinguere. Hodie in occidentali Eccleſia Metropolitanus & Archiepiſcopus communiter pro eodem accipiuntur.

Pag 19. *Canonici clerici ſimul manducent & dormiant.*) Iſtud vitæ communis inſtitutum non ſolùm in Germania & Gallia, ſed etiam in Belgio, Italia, Hiſpania alijſque prouincijs inter Canonicos olim obtinuit. Ioannes Cognatus Canonicus Tornacenſis, in illius eccleſiæ Hiſtoria lib.2.cap.52.& 63. ex eiuſdem monumentis probat, *Tornacenſes* Canonicos communi olim Clauſtro & Refectorio vſos fuiſſe. In quem finem producit Ludouici Pij Imp. diploma, anno 818. datum (idem in noſtra Notitja eccleſiarum Belgij cap.18. exſtat) quo *terras quaſdam Fiſci Regij, in vrbe Tornacenſi, in amplianda & dilatanda clauſtra Canonicorum conceſſit.*

In *Toletana* eccleſia & alijs Hiſpanicis, Clericos pleroſque vna in domo & vno in conclaui quondam egiſſe, Toletanum IV.& IX. aliaque Concilia Hiſpanica conuincunt. De *Mediolanenſis* eccleſiæ ſtatu ac mutationibus legi poterit Ioſephus Ripamontius in Hiſtoria illius eccleſiæ. De Ticinenſi ſeu Papienſi eccleſia nos paulò infrà agemus.

Iſtam porrò communis vitæ ſocietatem, deferueſcente caritate & opibus affluentibus, Canonici paulatim deſeruerunt; & quidem diuerſo tempore diuerſis in locis. De Treuerenſibus, Moguntinis, Wormatienſibus, Spirenſibus, & alijs Germanicis Trithemius in Hirſaugienſi Chronico ad annum 975. hæc narrat: *Sub Theoderico Archiepiſcopo Treuerenſi, Canonici maioris eccleſiæ ibidem abiecta vita regulari, quam huc vſque in eadem eccleſia maiores eorum continuauerant, deſierunt eſſe regulares, & facti ſunt nomine & conuerſatione ſaculares. Quorum exemplo malo, Canonici quoque S. Paulini Treuerenſes, S. Caſtoris in Confluentia, Moguntinenſes, Wormatienſes, Spirenſes, & complurium aliarum eccleſiarum, diuerſis quidem temporibus, ſed vno impietatis ſpiritu, regularis vitæ communitatem abiecerunt.* De Paderbornenſibus ita Gaſpar Bruſchius: *Bernardus IV. huius nominis Epiſcopus paſſus eſt, vt Canonici Paderbornenſes obſeruantiam regularem, quæ hactenus viguerat, mutarent in ſacularium Canonicorum ſtatum. Obijt anno 1254.*

LEODICI diſciplina iſta ſub Alberone II. Epiſcopo ſe remiſit; ſed magis perijt ſub Radulpho; etſi acerrimè hic à Lamberto Beguio, ſacerdote pijſſimo, ſui officij moneretur. Leodicēſium rerum Scriptores à Chapeavillio editi conſulantur. Apud *Vltraiectenſes* videtur feruor iſte deſijſſe ſub Godebaldo Epiſcopo: cùm Decano maioris eccleſiæ data eſt prima præbenda.

De *Trecenſibus* in Gallia Canonicis Nicolaus Camuzæus in Promptuario Antiquitatum Trecenſium hæc ferè narrat: Congregatio Canonicorum S. Petri Trecenſis, vnde communiter viueret, non habebat. Quod videns S. *Aderaldus*, Canonicus & Archidiaconus Trecenſis, Manaſſem Pontificem Trecenſem ſæpè interpellabat. Cuius crebræ perſuaſioni aſſenſum præbens Epiſcopus, largitus eſt eis iure perpetuo nonnulla, quæ tenebat, bona. Quibus vir Dei Aderaldus ſubiunxit ſupplementum, tradens & ipſe eis quod in prædijs tenebat patrimonium: hiſque conſtitutis, cœnobitarum more viuere cœpit congregatio S. Petri Tricaſſinæ ciuitatis. Obijt autem S. Aderaldus anno milleſi-
1004. mo quarto, & ſacræ eius reliquiæ adſeruantur in Prioratu S. Sepulcri, ordinis Cluniacenſis, octauo lapide ab vrbe Tricaſſina: quem Prioratum ipſe S. Aderaldus, ab Hieroſolymitana peregrinatione domum reuerſus, ſuo ære fundauit. Feſtus eius dies in diœceſi Tricaſſina die 20. Octobris quotannis agitur. Ceterùm prædicti Canonici Trecenſes ad tempora vſque Philippi, qui cathedram Epiſcopalem Trecenſem anno 1082. regendam ſuſcepit, communem viuendi rationem arctè tenuerunt & obſeruarunt. Quo quidem tempore ſæcularem vitam denuò amplexi ſunt, & decimarum, quas anteà coniunctim cum Epiſcopo poſſidebant, ex æquo diuiſionem fecerunt. Et vt aliqua antiqui huius viuendi moris veſtigia ſupereſſent, memoratus Epiſcopus, eiuſque ſucceſſores ſolemni epulo & conuiuio, quattuor celebrioribus & præcipuis anni feſtis, videlicet Paſchate, Pentecoſte, Natiuitate Domini & omnium Sanctorum, omnes dictæ eccleſiæ Canonicos excipere obſtricti remanſerunt: cuius epuli loco hodie exigua pe-
cunia

Digitized by Google

cunla Capitulo ipſius eccleſiæ ab Epiſcopo penditur. Inſuper in libro Actorum Capitulariũ ipſius eccleſię, litteris mandatum reperitur die 19. Nouembris anno 1364. Decretum, quod ſequitur: *Ordinatum quòd de cetero Matutina, prout hactenus fuit conſuetum, in media nocte cantabuntur.* Sic ferè Camuzæus.

De *Turonenſium* & *Meldenſium* Canonicorum vita communi conſtat ex Concilijs Turonenſi & Meldenſi, ſuprà pag. 90. & 91. citatis.

VICEDOMINVS) apud veteres idem eſt quod Oeconomus. *Placuit omnes Eccleſias habentes Epiſcopos, etiam Oeconomos habere de proprio clero, qui gubernent res Eccleſiæ, de arbitrio ſui Epiſcopi*: vt Patres Concilij Calchedonenſis ſtatuerunt, & Diſt. 89. c. Quia, refertur. Pag. 90.

Cellula Monachorum vel Canonicorum) nunc Præpoſituræ aut Prioratus vocantur. Ceterùm multę ſunt Canonicorũ eccleſiæ, in quibus eſt Abbas ſæcularis, vt vocant, Præpoſito & Decano dignior. Tales olim Abbates XII. in diœceſi Leodicenſi numeratos fuiſſe, Molanus lib. 2. cap. 5. de Canonicis narrat, ex Chronicis Leodicenſium. De ſæcularibus in Francia Abbatibus agit Chopinnus in Politia ſua eccleſiaſtica. Pag. 90.

Ex Ticinenſi Concilio anno 876. celebrato.) Mandatur hîc vt Epiſcopi in ciuitatibus ſuis proximum eccleſiæ ſuæ clauſtrum inſtituant, in quo ipſi cum Clero ſecundùm Canonicam Regulam Deo militent. Hinc liquet illo æuo etiam in Italia Clericos ſeu Canonicos in communi clauſtro ſub regimine ſui Epiſcopi vixiſſe. Idem capitibus proximè ſequentibus, de Clericis Remenſibus, Leodicenſibus & Colonienſibus probatur, ex Ebonis Epiſcopi Remenſis opuſculo de Miniſtris illius eccleſiæ, & ex Wazonis Decani Leodicenſis epiſtola monitoria. Pag. 92.

CHOREPISCOPI.) id eſt, Vicarij Epiſcoporum, iuxta quod Canones teſtantur, inſtituti ſunt, ad exemplum LXX. ſeniorum, tamquam ſacerdotes, propter ſolicitudinem pauperum. Hi in vicis & villis inſtituti gubernant ſibi commiſſas eccleſias, habentes licentiam conſtituere Lectores, Subdiaconos, Exorciſtas. Presbyteros autem & Diaconos ordinare non audeant, pręter conſcientiam Epiſcopi, in cuius regione præeſſe noſcuntur. Hi enim à ſolo Epiſcopo ciuitatis, cui adiacent, ordinantur. Sic Iſidorus lib. 2. cap. 6. De officijs eccleſiaſticis. Pag. 93.

Colonienſis Archiepiſcopus per clauſtrum ſæpè deambulans ſcholas viſitat.) Fuit is aut S. Heribertus, qui anno 1021. in cœlum abijt, aut eius ſucceſſor Piligrinus aut Hermannus. Notet autem Lector, illo æuo apud Agrippinenſes in metropolitano Canonicorum clauſtro ſcholas ac ſtudia litteraria eximiè floruiſſe. Quo nomine laudandi ſunt Tornacenſes, Mechlinienſes, Montenſes, & alij in Belgio Canonici, qui gymnaſia publica, à maioribus ſuis inſtituta, liberaliter fouent ac promouent. Pag. 95.

Diſciplina clauſtri ſpecialiùs adſcribitur Prælato,) hoc eſt, Decano. Sic hodieque in Canonicorum collegijs non ad Præpoſitum, ſed ad Decanum pertinet cura diſciplinæ Capitularis. Quin imò Præpoſiti ordinarijs Canonicorum conuentibus ſeu Capitularibus congregationibus hodie vix intereſſe ſolent; aut ſi interſint (vt Sonegijs in Hannonia & alibi) regimen ac locum Decanis cedunt. Pag. 95.

IVO,) ex Præpoſito eccleſiæ S. Quintini Bellouacenſis, Epiſcopus Carnutenſis, Canonici ordinis in Gallia reformator. Pag. 96.

Canonici appellati eſſe, quòd canonicas regulas &c.) Ex his verbis colligi poſſe videtur, Iuonem Carnutenſem Canonicis à ſe reformatis non Regulam S. Auguſtini (vt quidam volunt) ſed Regulas canonicas, hoc eſt, Canones ſacros, de communi & regulari Clericorum vita tractantes, præſcripſiſſe: etſi fortaſſe nonnulli ex ijs poſteà, inualeſcente apud Gallos Auguſtiniana viuendi formula, eamdem ſint amplexi. Pag. 96.

NOTAS ad Regulam Canonicorum concluſurus, moneo multis in locis intra vnius clauſtri ſepta & Canonicos & Monachos olim domicilium habuiſſe. Nimirum adeò diuerſi ſunt mores ac conſuetudines diuerſarum ætatum. Ioſephus Ripamontius, in Hiſtoria eccleſię Mediolanenſis Decadis 1. lib. 5. ſcribit in metropolitano ſeu *Ambroſiano* illius vrbis clauſtro quondam & Canonicos & Benedictinos monachos ſimul reſediſſe;

Digitized by Google

& vtroſque ſeparatis in ædibus ſacris Horarias preces de more perſoluiſſe. E contrà apud Belgas, in antiquiſſimis Benedictinorum cœnobijs olim & Monachi & Canonici ſimul habitarunt, & in ſuo quique templo Chorum tenuerunt. Apud Atrebates in monaſterio *Vedaſtino* (quod inter Belgica primas obtinet) *duæ ſunt baſilicæ Canonicorum, vna in honore S. Mariæ, altera verò S. Petri Apoſtoli*: vt Baldericus lib. 2. cap. 15. in Chronico Cameracenſi loquitur. Hæ duæ baſilicæ etiamnum exſtant intra ſepta dicti monaſterij Vedaſtini, ſibi cohærentes: quarum illa *Noſtra Domina in caſtro*, altera *S. Petri* hodieque dicitur. In hac olim ſex Canonici reſederunt: ſed à multis retrò annis deſierunt, & annui eorum prouentus, auctoritate Romani Pontificis, monachorum vſibus ſunt attributi. Celebrant ibidem Vedaſtini monachi certis diebus & horis Officium diuinum: quorum vnus Decani nomen obtinet.

Sic & in Elnonenſi ſeu Amandino cœnobio, diœceſis Tornacenſis, exſtat etiamnum ædes S. Andreæ ſacra, in qua olim aliquot Canonici, vſque ad annum Chriſti milleſi-
1200. mum ducenteſimum, ſtationem ſuam habuerunt. Horum itidem poſſeſſiones Pontifex Romanus monachis adſignauit. Atque in hac quidem æde Andreana primò ſepultum fuit corpus S. *Amandi* Epiſcopi Tungrenſis, ac fundatoris dicti monaſterij Elnonenſis: quod inde poſteà ad cryptam baſilicæ monachorum Elnonenſium fuit translatum. Ex quo conijcere liceat fortaſſe, in dicto Elnonenſi cœnobio ab initio non Monachos, ſed Clericos fuiſſe collocatos; ideoque ipſorum ædem reliquijs S. Amandi, velut fundatoris ſui, fuiſſe honoratam. Gandaui certè Bauonẽſes adſerunt, ab eodem S. Amando non monaſticum, ſed clericale inſtitutum iam inde à principio in ſua congregatione plantatum fuiſſe. De Vedaſtinorum prima viuendi formula non habeo quod certò adſeram. Dubito certè, an S. Vedaſti æuo (is circa annum Chriſti 537. deceſſit) monaſtica S. Benedicti diſciplina apud Belgas in vſu fuerit. Vt-ut ſit, cõſtat in ſingulis olim cœnobijs vix vnum alterumvè monachũ ad ſacerdotium fuiſſe euectum: ideoque fortaſſe maiores noſtri Clericos monachis adiunxerunt, vt his illi in ſacris Miſſarum myſterijs celebrandis operam præſtarent.

Transeo ad *Laubienſe* cœnobium, à S. Landelino, S. Auberti Cameracenſis & Atrebatenſis Epiſcopi, patroni mei, diſcipulo fundatum. Huic cœnobio parochialis eccleſia ſubiacet, iuxtà in vertice montis ſita: vbi ipſi monachi, & omnes collimitanei circum & circa degentes tumulabantur. Poſtquam verò SS. Vrſmarus & Erminus in dicta parochiali eccleſia tumulati fuiſſent, tot & tantis munificentijs locus ille donatus fuit, vt Canonici eò tranſmiſſi fuerint. Sic ferè Baldericus in Chronico Cameracenſi lib. 2. cap. 33. loquitur. Iſtud porrò Canonicorum Collegium Laubijs anno Chriſti 1409. Binchium (quod eſt Hannoniæ opidum) eſt tranſlatum: & inter Binchienſes Canonicos vnus monachus Laubienſis ordinariè Binchij reſidet.

De Corbeienſi S. Petri cœnobio, in diœceſi Ambianenſi à Bathilde Francorum Regina fundato, agens Antonius Iepeſus tomo 2. Chronici Benedictini ſub finem, producit Nicolai Papæ diploma, & ex eo recitat hæc verba: *Epiſcopus Ambianenſis Ordinationes, quæ neceſſariæ fuerint in monaſterio, ſiue de monachis ſiue de Canonicis, & quas petierint Abbas & fratres, agere non differat.*

Ad Germaniam quod attinet, Vnvvanus Archiepiſcopus Hamburgenſis *primus omnium congregationes, apud eccleſias cathedrales aliaſque, ad Canonicam perduxit Regulam: quæ anteà quidem mixta ex Monachis & Canonicis, vtraque conuerſatione turbata, degebant, non viuebant. Vixit ſub S. Henrico Imp. & pallium accepit à Benedicto* VIII. *Papa.* Sic ferè Alber-
Circa an. 1020. tus Crantzius in ſua Metropoli ſeu Hiſtoria eccleſiaſtica Saxoniæ, lib. 4. cap. 1.

Apud Hiſpanos in diœceſi Calaguritana eſt illuſtre ac vetuſtum S. *Æmiliani* cœnobium, quod monachi Benedictini poſſident. In hoc cœnobio olim Clericos & Monachos ſimul habitaſſe, tradit Prudentius Sandouallius in libro Fundationum Hiſpanienſium, anno 1601. Madriti edito; & producit teſtimonium ex antiquo diplomate donationis, *in ſubſidium Clericorum factæ.*

Pag. 97. FORMA *Inſtitutionis Sanctimonialium canonicè viuentium.*) Eas hodie Canonicas ſeu Cano-

Digitized by Google

Canoniſſas vocamus: vt Clemens Reynerus, libro ſuprà pag. 129. à nobis citato, cenſet. Lector porrò notet, in hac Forma Inſtitutionis canonicæ nullam fieri mentionem Regulæ à S. Auguſtino feminis datæ; adeoque hanc Inſtitutionem à Patribus Aquiſgranenſibus non eſſe ſcriptam Sanctimonialibus Auguſtinianis.

S. CÆSARII *Epiſcopi)* Arelatenſis: qui præter Regulam ad monachos ſcripſit Pag. 106. alteram ad ſanctimoniales: ex qua iſtud caput V. eſt deſumptum. Regulæ huius meminit S. Radegundis, Abbatiſſa Pictauienſis, in epiſtola ad Epiſcopos anno 567. in Turonenſi II. Concilio congregatos: *Congregationi per me, Chriſto præſtante, collectæ Regulam, ſub qua S. Cæſaria deguit, quam ſolicitudo B. Cæſarij Antiſtitis Arelatenſis ex inſtitutione SS. Patrum conuenienter collegit, adſciui.* Regulas ac Conſtitutiones Clericorum in congregatione viuentium pag. 129. & Chronicon noſtrum Belgicum in geſtis anni 567. conſule.

S. ATHANASII) Alexandrini in Ægypto Epiſcopi. Sunt qui ſcribunt ipſum Pag. 108. Gratiano II. & Probo Conſulibus, hoc eſt, anno Chriſti 371. obijſſe. Sed anno 373. ipſum adhuc ſuperſtitem fuiſſe, conſtat ex Proterij Patriarchæ Alexandrini ad Leonem I. Papam epiſtola, quam Ioannes Bucherius in commentario ad Victorij Canonem Paſchalem cap. 2. edidit.

Nobiles genere.) Hinc liquet, iam inde à Ludouici Pij Imp. temporibus virgines ge- Pag. 114. nere nobiles, præ ceteris, ſeſe Sanctimonialibus canonicè viuentibus aggregaſſe.

In earum clauſtris.) Vt Canonici, ſic & Sanctimoniales canonicè viuentes ſua olim clau- Pag. 115. ſtra circumquaque muris ſepta, itemque Dormitoria ac Refectoria communia habuerunt: quorum veſtigia pleriſque in locis etiamnum ſuperſunt. Huic diſciplinæ in vſum reuocandæ, Excellentiſſima heroïna D. *Margarita de Lalain,* Comitiſſa de Berlaimont, annis ſuperioribus illuſtre nobilium virginum Canonicarum, ſub Regula S. Auguſtini militantium cœnobium, in vrbe Bruxellenſi, de ſuo à fundamentis excitauit ac dotauit; Vrbano VIII. Pontifice Maximo approbante.

Puellæ quæ in monaſterio erudiuntur.) Lector obſeruet, in clauſtris Sanctimonialium Pag. 119. canonicè viuentium ſcholas etiam puellarum viguiſſe. Quod pium inſtitutum cum laude æmulantur Canonicæ nobiles Bruxellis, quas à Comitiſſa Berlaimontia fundatas iam dixi.

Quales ſint Præpoſitæ conſtituendæ.) Niuellis, Melbodij, Thoræ & alibi hodieque inter Pag. 120. Canonicas prima poſt Abbatialem eſt dignitas Præpoſituræ.

Presbyteris extra monaſterium puellarum ſit locus & eccleſia.) Niuellis, Montibus Hanno- pag. 121. niæ & alibi paſſim ſunt Collegia Canonicorum, qui in Sanctimonialium canonicè viuentium templis Miſſarum ſolemnia ex ordine celebrant; & habent ij inſuper ſua própria ac peculiaria templa, in quibus Horas canonicas cantant, & alia ſacra munia obeunt.

Animaduerſiones à S. Baſilio editæ.) Sanctimonialium canonicè viuentium antiquitatem Pag. 124. hinc diſcere licet; vt & ex Iuſtiniani Imp. Nouella 59. vbi *Canonicas mulieres* nominat. An verò Canoniſſæ olim fuerint veri nominis monachæ, ſcio eſſe qui diſputent. Sigebertus noſter Gemblacenſis Chronographus, in geſtis anni 820. eas vocat *Sanctimoniales clericales*: quod eſt notatu dignum. Quid porrò ea de re Ioannes Molanus, Doctor Theologus Louanienſis, antiquitatis eccleſiaſticæ ſummus indagator ſenſerit, ſuprà pag. 127. retuli. Idem lib. 1. cap. 15. de Canonicis, tradit ex proprietaria Canonicorum vita liberiorem Canoniſſarum vitam profluxiſſe. Ceterùm haut abs re fuerit noſtris hiſce Notis ſubnectere Collegia Canonicorum & Canoniſſarum, quæ in Belgio viciniſque prouincijs potiſſimùm numerantur.

Collegia Canonicorum in Brabantia, viciniſq; locis.

MEchlinienſe S. Rumoldi collegium metropolitanum, à Notgero Epiſcopo Leodicenſi circa annum 1000. fundatum. *Malines.*

Antuerpienſe S. Mariæ cathedrale initia ac dotem ſuam ab anno 1096. debet God. Bullonio, Duci Lotharingiæ inferioris ac Marchioni S.R. Imperij ad Scaldim, pôſt Regi Hieroſolymitano. *Antwerpen. Anuers.*

Siluiducenſe ſeu Buſcoducenſe S. Ioannis Euangeliſtæ collegium cathedrale, anno 1366. inſtitutum à Ioanne Arkelio Epiſcopo Leodicenſi. *Bolduc.*

Louanienſe S. Petri, à Baldrico Comite Louanienſi circa annum 1040. fundatum, pôſt à God. Barbato & alijs auctum: vt in Notitia eccleſiarum Belgij cap. 151. docui. *Loven. Louain.*

Louanienſe S. Iacobi collegium, Aicuriæ in Gallo-Brabantia anno 1036. fundatum, inde Louanium 1456. eſt tranſlatum. Notitia eccleſ. Belgij cap. 85. videatur.

Bruxellenſe SS. Michaëlis & Gudilæ, à Baldrico Comite Louanienſi anno 1047. fundatum. Collegium minus 1221. Henricus I. Brabantiæ Dux adiecit. Notitia eccleſ. Belgij capp. 88. 102. 198. *Bruſſelles.*

Liranum S. Gummari, ab eodem ſancto viro circa annum 770. fundatum. *Liere.*

Anderlacenſe SS. Petri & Guidonis, prope Bruxellàm à Regelinde, Folcardi V. N. vidua 1078. dotatum. Notitia eccleſ. Belgij cap. 201. *Anderlecht.*

Arſchotanum 1462. dotante Antonio de Croy, domino Arſchoti. *Arſchot.*

Bergizomenſe 1442. Ioannes Labeo, dominus Bergarum ad Zomam, inſtituendum curauit. *Berges ſur Zom* in d. Antuerpienſi.

Boxtellenſe S. Petri in diœceſi Buſcoducenſi 1495. petente Henrico Ranſtio domino Boxtellæ. *Boxtel.*

Bredanum B. Mariæ anno 1303. eſt inſtitutum. Diploma in Not. eccleſ. Belgij cap. 223. exſtat. *Breda* in diœceſi Antuerpienſi.

Diſtenſe S. Ioannis anno 1297. ab Hugone Ep. Leodicenſi inſtitutum, petente Gerardo Toparcha Diſtenſi. *Dieſt.*

Diſtenſe S. Sulpitij anno 1457. à Ioanne Bauaro Epiſcopo Leodicenſi.

Eindouienſe S. Catharinæ 1399. inſtitutum. Donationes Belgicas vide. *Eyndouen.*

Gelenſe SS. Martini & Dimpnæ anno 1562. in Campinia & in d. Buſcoducenſi. *Gele.*

Gertrudibergenſe S. Gertrudis, in confinibus Brabantiæ & Hollandiæ 1310. à Theobaldo Ep. Leodicenſi inſtitutum, petente Margarita Abbatiſſa Thorenſi; quæ eſt collatrix præbendarum. *Gertrudenbergh.*

Hiluaribecanum S. Petri, in diœceſi Buſcoducenſi. *Hiluerenbeke.*

Heuſdanum S. Catharinæ, in confinijs Brabantiæ & Hollandiæ. *Heuſden.*

Hochſtratanum S. Catharinæ, in Campinia & d. Antuerpienſi, 1531. à Clemente VII. inſtitutum, petente Antonio de Lalain, Comite I. Hochſtratano. *Hoochſtrate.*

Niuellenſe S. Pauli, in Gallo-Brabantia & d. Namurcenſi. *Niuelles.*

Oirſchotanum S. Petri, in Campinia & d. Buſcoducenſi. *Oirſchot.*

Rodanum S. Odæ in Campinia & d. Buſcoducenſi. *S. Oden-Roy.*

Ruthenenſe S. Euermari in Hasbania. *Rotthem.*

Thenenſe S. Germani 1221. ab Henrico I. Brab. Duce fundatum. *Tirlemont.*

Turnhoutanum S. Petri, fundatum à Maria Gelriæ Duciſſa, 1398. *Turnhout.*

Traiectenſe S. Seruatij ad Moſam, in diœceſi Leodicenſi. *Maeſtricht.*

Traiectenſe B. Mariæ. Vide de his Cheappeavillium in Chronicis Leod.

Kerpenſe in d. Colonienſi: quod caſtrum Ioannes I. Brab. Dux emit. *Kerpen.*

Iuodienſe in Ducatu Luxemburgenſi. *Iuois.*

Levvenſe S. Leonardi. *Leeuw.* Mærbecanum S. Berlendis. *Meerbeke.*

Collegia Canonicorum in Comitatu Flandriæ.

TOrnacenſe S. Mariæ collegium cathedrale, à Chilperico I. Francorum Rege anno 575. dotatum. Tabulæ exſtant in Notitia citata cap. 3. *Tournay.*

Gandenſe SS. Bauonis & Ioannis, cathedrale, dotem ſuam debet S. Bauoni. *Gand.*

Bru-

Digitized by Google

Brugenſe S.Donatiani cathedrale,ab Arnulfo Magno Flandriæ Comite anno 960.conditum. Eius diploma in Notitia cap. 59. exſtat. *Bruges.*

Iprenſe S.Martini cathedrale,olim Canonicorum regularium. *Ipre.*

Aloſtanum S. Gaugerici, primitùs in pago *Haltren* ab Ingelberto V.N. 1046. fundatum,inde Aloſtum an. 1495. tranſlatum. *Aloſt.*

Ardenburgenſe B. Mariæ, anno 1296. à Michaële Epiſcopo Tornacenſi incohatum. *Aerdenburgh.*

Brugenſe B. Mariæ,anno 1091. à Radbodo Epiſcopo Tornacenſi inſtitutum.

Brugenſe S.Saluatoris, an. 1499. aut 1501. cuius templi fabrica S.Eligio adſcribitur.

Caſſetenſe S. Petri 1071. à Roberto Friſio Flandriæ Comite fundatum. *Caſſel.*

Caſſetenſe B.Mariæ collegium,in d. Iprenſi.

Cortracenſe S. Mariæ, à Balduino Flandriæ Comite, pòſt Imperatore Conſtantinopolitano,anno 1203. fundatum.

Cominienſe S. Chryſolij, in diœceſi Tornacenſi. *Comines* ad Liſam fl.

Duacenſe S. Amati, in diœceſi Atrebatenſi. *Douay.*

Duacenſe S.Petri. De vtroque Buzelinus in Gallo-Flandria agit.

Furnenſe S. Walburgis, in d.Iprenſi. *Furnes.*

Gandenſe S.Pharaildis. *Gand.*

Harlebecanum S.Saluatoris,à Balduino Inſulano Fl. Comite anno 1063. fundatum, in d. Tornacenſi. Diploma exſtat in Notitia cap.91.

Inſulenſe S.Petri à Bald. Inſulano Fl. Comite 1055.incohatum, & 1066.dotatum.Notitia cap. 95. legatur. *Lille. Ryſſel.*

Meſſinenſe ab Adela Bald.Inſulani coniuge 1060. exſtructum. *Meeſſene.*

Middelburgenſe 1446. à Petro Bladelino. *Middelburgh.*

Roſſelarienſe in territorio Winendalenſi ſitum. *Roeſſelare.*

Rotnacenſe S. Hermetis,in diœceſi Mechlinienſi. *Ernay. Roneen.*

Seclinienſe S.Piati: de quo Buzelinus in Gallo-Flandria. *Seclin.*

Teneræmondanum S.Mariæ 1108.à Ringoto Caluo, Teneræmondæ domino, eiuſque coniuge Adelvvide fundatum. *Tenremonde.*

Thorohtanum S. Petri, in diœceſi Brugenſi. *Thorholt.*

Collegia Canonicorum in Arteſia, viciniſq́ue locis.

ATrebatenſe B.Mariæ collegium cathedrale. *Arras.*

Audomaropolitanum B.Mariæ cathedrale anno 1559. *S.Omer.*

Ardenſe S. Audomari,in diœceſi olim Teruanenſi, nunc Bolonienſi, anno 1069. fundatum,vertitur in Abbatiam Ord.Præmonſtratenſis anno 1144. Notitiam cap.100. conſule. *Ardres.*

Arienſe S.Petri,à Bald.Inſulano Fl.Comite 1059.incohatum & à Philippo Alſatio Flandrorum ac Veromanduorum Comite 1169. auctum. Notitia eccleſ.Belgij,cap.163. legatur. *Aire.*

Betunienſe S.Bartholomæi circa annum 1078.incohatum. *Bethune.*

Falcobergenſe collegium. *Faulquenbergh.* Comitatus gentis de Ligne.

Heſdinienſe in diœceſi Atrebatenſi. *Heſdin.*

Lenſienſe anno 1070.ab Euſtathio I.Comite Bolonienſi, eiuſque vxore Ida, parentibus Godefridi Bullonij, dotatum.Notitia cap.101. *Lens.*

Lilerienſe anno 1043. à Wenemaro toparcha Lilerienſi conditum. *Lillers.* Eius filius (vt ſuſpicor) Ingelramus fundauit 1084. Abbatiam Hammenſem Benedictinorum,in diœceſi Audomaropolitana.

Paulopolitanum in opido eiuſdem nominis. *S.Pol.*

Durerienſe S. Georgij collegium, prope Heſdinum, à toparchis de Crequy fundatum. *Dourier.*

Collegia Canonicorum in Hannonia & territorio Cameracenſi.

In vrbe Cameracenſi:
- Collegium B.Mariæ metropolitanum. *Cambray.*
- Collegium S. Gaugerici. De vtroque Baldericus in Chron.Cameracen.
- Collegium S. Crucis ab Elbaudo Rubeo V. N. fundatum, qui 1071. obijt.

Sonegienſe S.Vincentij,ab eodem ſancto Comite circa an.651.conditum. *Soigny.*

Montenſe S.Germani. *Mons en Hainault.* Præter hos Canonicos ſunt & alij in baſilica Montenſi S. Waldetrudis.

Lutoſanum S.Mariæ Magdalenæ & S. Badilonis collegium initia ſua debet S. Amando, dotem Gerardo Roſſilenio, qui anno circiter 871. obijt. Chronicon noſtrum Belgicum ad hunc an.conſule. Præbendarum collator eſt Dux Arſchotanus. *Lenſe.*

Antonienſe B.Mariæ,in diœceſi Cameracenſi, initia ſua refert ad eumdem Gerardum Roſſilonium. *Antoing.* Præbendarum collator eſt Abbas Laubienſis.

Condatenſe S.Mariæ & S. Waſnulfi collegium ad Hainæ & Scaldis confluentes, debet inſtaurationem ſuam Brunoni Archiepiſcopo Colonienſi & Duci Lotharingiæ, poſt Normannicam veſtationem. *Condé.* De his & alijs eccleſijs antiquis,ad diœceſim Cameracenſem & Atrebatenſem pertinentibus,Baldericus in Chron. Cameracenſi lib. 2. conſuli poterit.

Valentianenſe B. Mariæ,in Aula Comitis, à Balduino Hannoniæ Comite 1192. fundatum. *Noſtre Dame de la Salle en Valenciennes.*

Binchienſe S. Vrſmari, Laubijs 1409.eò tranſlatum. *Binche.*

Aueſnenſe, à Ludouica Albreta,Caroli de Croy,Principis I. Chimacenſis vxore,conditum. *Aueſnes.*

Chimacenſe S.Monegundis, in diœceſi Leodicenſi. *Chimay,* Principatus.

Collegia Canonicorum in Ducatu Gelriæ, Comitatu Sutfaniæ, viciniſq; locis.

Ruræmondenſe S.Spiritus cathedrale,in Gelria ad Moſam. *Rurmonde.*

Arnhemienſe S.Walburgis collegium,ex opido Thilenſi eò tranſlatum 1315.iuſſu Reinoldi Gelriæ Comitis. *Arnhem.*

Bomelienſe S. Martini, in Gelria, & diœceſi Buſcoducenſi. *Bomel.*

Culemburgenſe S. Barbaræ 1422. Humbertus illius loci dominus conſtituit. *Culemburch.*

Elſtenſe S. Werenfridi in Gelria. De quo & alijs vide quæ ſcripſimus in libro De collegijs Canonicorum 1615.Coloniç edito.

Grauienſe S.Mariæ, & alterum in arce. *Graue,* ad Moſam.

Haſtenſe, in territorio Heuſdano & diœceſi Buſcoducenſi 1399.Otho dominus loci condidit. *Haeſſten.*

Hemertanum, in agro Heuſdano & diœceſi Buſcoducenſi. *Hemert.*

Nouiomagenſe,in Gelria,ad Vahalim fluuium. *Nimmeghen.*

Roſſemienſę S.Martini, in Gelria & d. Buſcoducenſi,1493. *Roſſum.*

Sutfanienſe S.Walburgis, in d.Dauentrienſi. *Zutphen.*

Digitized by Google

Collegia Canonicorum in Hollandia & Zelandia.

HArlemenſe S. Bauonis cathedrale collegium, 1559. *Harlem.*
Middelburgenſe S. Petri 1320. à Guilielmo Hollandiæ & Zelandiæ Comite fundatum, & 1559. cathedra Epiſcopali honoratum. *Middelburg.*
Abbenbroucanum B. Mariæ, in Hollandia. *Abbenbroeck.*
Aggerenſe S. Martini in Zelandia 1400. Franco Borſelus incohauit, & 1450. Fredericus Borſelus auxit. *S. Martenſ-Dijck.*
Brilenſe S. Catharinę, in Hollandia, à Vornenſibus toparchis excitatum. *Briele.*
Capellenſe in Zutbeuerlandia Zelandiæ inſula 1503. Anna Burgunda & Colardus Lidekercæ dominus fundarunt. *Capellen.*
Dordracenum S. Marię, in Hollandia, anno 1366. Alberto Bauaro Hollandiæ Comiti ſua debet initia. *Dordrecht.*
Egmondanum S. Catharinę, in d. Harlemenſi, Ioannes dominus Egmondę, pater Arnoldi Ducis Gelrię, inſtituendum curauit & 1451. obijt. *Egmond*, Comitatus.
Gerſlitanum S. Marię fundauit Nicolaus dominus de Putten & Stryen, qui 1311. obijt: ſed 1571. vnitum fuit cum Harlemenſi Collegio cathedrali. *Geervliet.*
Gertrudi-Bergenſe & Heuſdanum. De ijs vide ſuprà pag. 142.
Hagenſe S. Marię, in palatio, 1368. Albertus Bauarus condidit. *Haghe.*
Leidenſe S. Pancratij 1366. Ioannes Epiſcopus Vltraiectenſis inſtituit. *Leyden.*
Middelburgenſe S. Martini, vulgò *Weſtmunſter*, in Zelandia, 1479. Maximilianus I. Imp. eiuſque coniux Maria excitarunt.
Naldevicanum S. Adriani, ſecundo lapide ab Haga Comitis, 1307. à Guilielmo loci domino incohatum, & 1369. ab illius nepote auctum. *Naeldwijck.* Tabulæ in Notitia eccleſ. Belgij cap. 227. exſtant.
Neo-eccleſienſe in Duuelandia, Zelandiæ inſula, circa an. 1490. Anna Burgunda, Adolfi Cliuenſis, toparchæ Raueſtenienſis vidua, fundauit. *Nieukercke.*
Tolenſe in Zelandia circa annum 1305. à Ioanne Tolæ & Belli-Montis in Hannonia domino, Ioannis Hollandiæ & Zelandiæ Comitis filio, conditum. *Tolen.*
Verienſe S. Mariæ, ab Henrico Borſelo, Veriæ domino & Grandis-Prati Comite, 1474. Santbergæ fundatum, inde Veriam translatum. *Ter Veren.*
Weſtvornenſe aut Oiſtvornenſe, item Weſterſulburgenſe, Horinchemenſe, & Iſelſtenienſe, in Hollandia 1398. ab Arnoldo Egmundæ & Iſelſtenij domino conditum.
Ziriczæanum S. Liuini, in Zelandia, 1378. ab Alberto Bauaro conſtitutum. *Zierickzee.*

Collegia Canonicorum in ditione Vltrajectenſi, Tranſiſalania & Friſia.

In vrbe Vltraiectenſi:
- S. Martini metropolitanum collegium. *Vtrecht.*
- S. Saluatoris collegium. De vtriuſque origine Ioannes Becanus & Guil. Heda, rerum Vltrajectenſium ſcriptores, conſulantur.
- S. Mariæ collegium Conradus Epiſcopus Vltrajectenſis 1081. excitauit ac dotauit.
- S. Petri collegium Bernulfus Epiſcopus Vltrajectenſis fundauit, qui anno 1154. obijt.
- S. Ioannis Bap. collegium, ab eodem Bernulfo conditum.

Dauentrienſe S. Marię & S. Lebuini cathedrale, in Tranſiſalania. *Deuenter.*
Leouardienſe S. Viti cathedrale, in Friſia occidentali, 1559. *Leeuwarden.*
Groningenſe S. Martini cathedrale, apud Friſios, 1559. *Groeninghen.*
Amersfordienſe collegium, in ditione Vltrajectenſi, 1337. Ioannes Epiſcopus Vltraje-

ctenſis, toparchæ Diſtenſis in Brabantia filius exſtruxit. *Amersfort.*
Embricenſe S. Martini, in Cliuia & diœceſi Vltraiectina. *Emmerick.*
Oldenſalienſe S. Plechelmi, in d. Dauentrienſi, à Balderico Epiſcopo Vltraiectenſi fundatum; qui & ipſum opidum muris cinxit. *Oldenſeele.*
Steinvicanum S. Clementis, in d. Dauentrienſi, ab Henrico Epiſcopo Vltraiectino 1257. fundatum. *Steenwijck.*
Vicanum S. Ioannis Bapt. collegium, in ditione Vltraiectina, Ioannes Abcoudæ dominus 1366. inſtituendum curauit ac dotauit. *Wijck te Duerſtede.*

Collegia Canonicorum in Comitatu Namurcenſi.

NAmurcenſe S. Albani collegium circa annum 1047. Albertus II. Comes Namurcenſis inſtituit: Balduinus Magnanimus Flandriæ, Hannoniæ & Namurci Comes 1192. & Philippus Marchio Namurcenſis 1211. auxerunt ac dotarunt. Tabulæ in Notitia eccleſiarum Belgij cap. 176. & 190. leguntur. Epiſcopalis cathedræ honor 1559. acceſſit. *Namur.*
Namurcenſe B. Mariæ collegium perantiquum, cum parochia ampliſſima.
Namurcenſe S. Petri in arce collegium 1202. Philippus Nobilis Comes Namurcenſis condidit. Canonici nunc in cathedrali baſilica S. Albani reſident.
Andennenſe Canonicorum X. & Canoniſſarum XXX. collegium S. Begga, Anſigiſi vidua, ſororem ſuam S. Gertrudem Niuellenſem æmulata, anno 686. haut procul à Moſa fl. fundauit: teſte Sigeberto in Chronico. *Andenne.*
Monaſterienſe S. Petri collegium, Canonicorum X. & Canoniſſarum XVII. ad Sabim fluuium, fundatorem agnoſcit S. Amandum Tungrenſem Epiſcopum. Relicta vita communi an. 1282. ad proprietariam tranſierunt. Præpoſita collatrix eſt prębendarum. *Monſtier.*
Walcurienſe B. Marię collegium, Canonicorum VIII. cum Prępoſito, anno 1020. ab Eduino Walcurię domino inchoatum; pòſt à Theoderico Comite Rupefortenſi auctum. *Walcourt.*
Scladinienſe S. Felicis in Pincis collegium, ad Moſam, Henricus IV. Imp. 1106. incohauit: dotem Abbas S. Cornelij Indenſis (qui & prębendarum collator) poſteà auxit. Canonicos habet ſeptem pręter Prępoſitum.

Collegia nobilium virginum Canonicarum.

In Belgio:
- Niuellenſe S. Gertrudis in Gallo-Brabantia, ſuprà pag. 128. *Niuelle.*
- Montenſe S. Waldetrudis in Hannonia, pag. 128. *Mons en Haynau.*
- Melbodienſe S. Aldegundis, in Hannonia, ad Sabim fl. *Maubeuge.*
- Andennenſe S. Beggæ, in Comitatu Namurcenſi. *Andenne.*
- Monaſterienſe S. Petri, ad Sabim fl. in Comitatu Namurcenſi. Vide ſuprà hac ipſa pagina. *Monſtier.*

In diœceſi Leodicenſi:
- Beliſienſe SS. Amoris & Landradæ, in agro Tungrorum, ab eadem S. Landrada virgine, hortante S. Lamberto, conditum. *Munſter Bilſen.* Faſtos noſtros Belgicos 8. Iulij lege.
- Thorenſe ab Hilſunde, Comitiſſa Strienſi, vxore Ansfridi Comitis Louanienſis & Huienſis (pòſt Epiſcopi Vltraiectini) ad Moſam 992. fundatum ac dotatum. Diploma in Notitia eccleſ. Belgij c. 74. exſtat. *Thore.*

In Lotharingia:
- Romarici-Montenſe in diœceſi Tullenſi, à S. Romarico Auendunj Comite circa annum 620. fundatum. *Remiremont.*
- Spinalenſe, in opido eiuſdem nominis. *Eſpinal.*

In Ger-

In Germania

- Buchouienſe in Sueuia,prope Biberacum vrbem Imperialem. *Buchouen.*
- Colonienſe S.Vrſulæ,& alterum B.Mariæ in Capitolio. *Colen.*
- Edelſtetenſe in Sueuia, inter Auguſtam & Vlmam. *Edelſtet.*
- Eſſendienſe in diœceſi Colonienſi. *Eſſen.*
- Frauvven-munſterienſe,apud Heluetios,in Tigurino pago. *Frauwen-munſter.*
- Lindauienſe in d. Conſtantienſi. *Lindaw.* De iſto & alijs Germanię collegijs egi in libro De Canonicis,1615.Colonię excuſo.
- Ratiſponę tria ſunt Canoniſſarum collegia, videlicet Monaſterium ſuperius,& alterum inferius: item S.Pauli collegium. *Regenſpurg.*
- Seccingenſe,in Rheni inſula ſitum,S.Fridelino initia ſua debet.*Seckingē.*
- Suſterenſe in Ducatu Iuliacenſi, à S. Willibrordo, *Suſteren*:
- Vilicenſe in d.Colonienſi, à S. Megengoſo Comite Gelrenſi conditum. De duobus iſtis poſterioribus Faſtos noſtros Belgicos 7. Nouembris & 19.Decembris conſule.

Ceterùm inter Belgica Canoniſſarum collegia antiquiſſimum videtur *Niuellenſe*, anno Chriſti 650.ab Idâ ſeu Idubergâ,matre S.Gertrudis, fundatum: vt Sigebertus Gemblacenſis in Chronico tradit.Niuellenſe porrò collegium in communione bonorum ac poſſeſſionum vſque ad annum 1059. perſtitit: quo anno prædia illius eccleſię in tres portiones,Henrico IV. Imp. agente, fuerunt diuiſa: in Xenodochium, in beneficium Abbatiſſę,& in præbendas LXXII.fratrum ac ſanctimonialium. Diuiſionem iſtam Lotharius Imp.anno 1136. approbauit. Tomo 2. Conciliorum Galliæ pag.599.exſtat diploma Odonis Epiſcopi Bellouacenſis, anno 875. ſcriptum, de rebus congregationi Canonicorum Bellouacenſium cathedralis baſilicæ S.Petri deſtinatis, & de quinquagenario in ea numero Canonicorum: *Numerus*, inquit *Canonicorum inibi degentium, volumus, niſi res addantur vnde facultas ſubminiſtretur, non tranſcendat quantitatem quinquagenarij numeri. Verùm & cùm quilibet diuina vocatione deceſſerit, alius ſubrogetur, ne præfatus numerus minuatur.* Qualium porrò litterarum ſubſidio licuerit olim Clericis ex vna eccleſia ad aliam migrare, pro coronide hîc ſubnectam.

Nullus peregrinorum ſine pacificis,id eſt, commendatitijs ſuſcipiatur epiſtolis.) Verba ſunt Pag.38. Patrum Concilij Antiocheni. Paulò infrà, in eadem pagina 38. Patres Concilij Laodiceni mandant,vt Clericus nō proficiſcatur ſine litteris canonicis.Lector hîc notet,Canonicarum ſeu Formatarum epiſtolarum (ſine quibus olim peregrinari Clericis non licuit) duo genera olim fuiſſe. Nam Clerici aut in aliam diœceſim tranſibant, vt in ea manerent; & tum *Dimiſſoria* litterę ſeu epiſtolæ dabantur: aut non penitus migrabant,ſed ad tempus,priuati ſeu publici negotij cauſſa; atque his *Commendatitia* dabantur, quas & *Pacificas* nominabant. Eſt autem epiſtola *Formata*, ſic dicta à ſigilli forma, quâ muniebatur. Gloſſæ veteres Vaticanæ *Formatam epiſtolam, ſigillatam* interpretantur.Formatarū porrò litterarū vſus quondā inter Epiſcopos frequentiſſimus fuit; Clericorum maximè cauſſa, cùm aliò migrabant: quia ſine Formatis ad cōmunionem illos recipi, vel in alia eccleſia ordinari non licebat. Græcam earum originem Græcæ litteræ oſtendunt, quarum in his numeros,etiam in Latinis nominibus,obſeruabant. Nicænorum quoque Patrum auctoritate inſtitutas fuiſſe, tum alij vulgò tradunt, tum ipſa, quæ Attici Epiſcopi Conſtantinopolitani titulo circumfertur, vetus conficiendarum Formatarum formula docet.Hanc Sirmondus,vnà cum varijs Formatarum exemplis, ſub finem tomi 2. Conciliorum Galliæ, publicauit: quem & conſule in Notis ad Sidonij epiſtolam 8.lib.6.

Digitized by Google

Excerptum ex vita S. Norberti.

CVm omnes ex more in Capitulo reſediſſent, cœpit primò Norbertus, accepto codice, alloqui Decanum; oſtendens ex verbis B. Gregorij atque Iſidori, quorum ſe Regulam tenere dicebant, quia ipſe qui erat omnium Præpoſitus & magiſter, deberet eos ad rectum honeſtæ & ſanctæ vitæ tramitem reuocare. Audientes autem hæc ſeniores & Prælati, vtpote ſapientes, rem tacitè conſiderabant, quia veritati nullatenus & Spiritui qui loquebatur, reſiſtere præſumebant: iuniores verò murmurantes priſtinæ leuitati deputabant.

Hæc ſunt deſumpta ex hiſtoria vitæ S. Norberti, primùm Sanctenſis in Cliuia Canonici, poſteà fundatoris ordinis Præmonſtratenſis, ac demùm Archiepiſcopi Magdeburgenſis, à coætaneo ſcripta. Ex quibus colligi datur, olim in Sanctenſi eccleſia à Canonicis ſeruari ſolitam Regulam ab Aquiſgranenſis Concilij Patribus 816. conditam; quæ hîc (vt & apud Veſontionenſes S. Stephani, & alios alibi Canonicos) vocatur Regula Iſidori & Gregorij; eò quòd prima Capitula Regulę Aquiſgranēſis ex iſtis Patribus ſint deſūpta.

Vt apud Cliuenſes, ſic & apud Bauaros alioſque Germanos ſuperiores, Aquiſgranenſis Canonicorum Regula quondam in vſu fuit. Raderus tomo 2. Bauariæ ſanctę narrat, à Georcho *Reicherſpergenſi* in Bauaria Prępoſito cū fructu lectum fuiſſe *Excerptum de dictis Sanctorum & de vita Canonicorum*, hoc eſt, Inſtitutionem Clericorum ex ſententijs SS. Patrum concinnatam. Excerpta illa, ante 600. annos, in *Pollingano* eiuſdem Bauariæ cœnobio, ſub Hildeberto, primo illius loci Præpoſito, ſimiliter legebantur: quorum Capitula & Raderus citato loco recitat. Sed notet Lector, in Pollingano codice omitti CXIV. priora Capitula Inſtitutionis Aquiſgranenſis, & ſub finem alia nonnulla adiungi. Vt-ut ſit, Pollingana iſta Regula, quo ad potiorem partem, eſt ex Aquiſgranenſi verbotenus hauſta: quod monere viſum fuit, ne quis illam S. Auguſtino adſcribendam putet. In Actis S. Leopoldi memoratur Regula ab *Hartmanno* Brixinenſi Epiſcopo compoſita; cuius hoc eſt initium: *Sub teſtimonio Chriſti & Eccleſiæ.* Quę porrò vera & germana S. Auguſtini ſit Regula, Simon Werlinus, Dieſſenſis Prępoſitus, fusè diſputat in ſuis Quęſtionibus, Monachij & Ingolſtadij editis.

FINIS.

INDEX

Digitized by Google

INDEX RERVM MEMORABILIVM.

A.

Abbatiſſæ puellarum quales eſſe debeant. 112.118.125.

Abbates Canonicorum & Monachorum. 90.

Abſtinent Monachi à carnibus, non Canonici. 135.

Acolytorum Ordo & officium. 3.132.

S. Aderaldus Canonicus Trecenſis. 138.

S. Æmiliani cœnobium in Hiſpania. 140.

Agapæ conuiuia Chriſtianorum. 134.

Amalarius Metenſis clericus, concinnator Regulæ Canonicorum. 131.

Alexandria, Academia Therapeutarum: in præfatione.

Amandinum monaſterium. 140.

Ambo, id eſt, pulpitum. 60.

Andennenſes Canoniſſæ in diœceſi Namurcenſi. 128.146.

Anderlechtenſe collegium. 142.

Angeli adſunt pſallentibus in Choro. 75.

Antuerpienſis diœceſis Canonicorum collegia. 142.

Aqua-Grani vrbs Imperialis. 131.

Arteſia collegia Canonicorum. 143.

Archidiaconorum officium. 95. Iis caruit Colonia Agrippina. 95.

Archiepiſcoporum & Metropolitanorum gradus. 88.

Artium diuerſarum ſtudia in clauſtris Canonicorum. 137.

S. Athanaſij ſermo ad ſponſas Chriſti. 108.

Atrebatenſis diœceſis collegia Canonicorum. 143.

Atrebatici byrrhi. 134.

S. Auguſtini ſermones duo De vita & moribus Clericorum. 57. 60. Eius monaſterium fuit Clericorum. 134. Eiuſdem natalis & obitus. 132.

Audomarenſis diœceſis collegia Canonicorum. 143.

B.

Baldericus Chronographus Cameracenſis. 134.

Barba raſa Latinis clericis, promiſſa Græcis. 131.132.

S. Baſilij Canones pœnitentiales pro Canonicis. 97.130. pro Canoniſſis. 141.

Bauonenſe cœnobium Gandaui. 140.

Belgij collegia Canonicorum. 141. Canoniſſarum. 146.

Benedictini monachi. 130.

Brabantiæ collegia Canonicorum. 142.

Brugenſis d. collegia Canonicorum. 143.

Bruxellenſe Canonicorum collegium. 142.

Budicenſe cœnobium in Weſtfalia olim Sanctimonialium, nunc Canonicorum regularium. 128.

Buſcoducenſis diœceſis collegia Canonicorum. 142.

Byrrhus & birretum, pilleus clericorum. 134.

C.

Cæſarij ſermo ad Sanctimoniales. 106. eius Regula. 141.

Cameracenſis diœceſis collegia Canonicorum. 144.

Campana vnde dicta. 136.

Canonici vnde dicti. 130.139. Canonicorum vita olim communis. 68. 135. clauſtra. 136.141. hoſpitalitas & liberalitas erga pauperes. 136.

Canonicorum. 141. Canoniſſarum collegia in Belgio. 146.

Canoniſſarum monaſteria vndique munienda. 115. earum Refectoria & Dormitoria communia. 115. ſtipendia. 115. antiquitas. 137.

Canonum Codex à Dionyſio Exiguo concinnatus. 133. Canonici & Monachi olim intra vnius clauſtri ſepta. 139.

Cantorum ſchola. 76.78.136.

Capitula ſiue Collegia Canonicorum in Belgio. 141.

Digitized by Google

Carnaliter vinctium ſacerdotum luctuoſa deſcriptio. 30.
Carnium vſus permiſſus Canonicis, non monachis. 135.
Carolus Magnus Imp. 136.
Carraria hoc eſt, lapidicina. 134.
Caſtellum nouū nunc Aqua-Grani. 131.
Cellararij officium. 79.136.
Chorepiſcopi officium. 93.95. 139.
Chori & Horarum canonicarum vſus. 78.135.
Cibi & potus menſura pro Canonicis. 70.
Clauſtra Canonicorum & Canonicarum munienda. 68.136.
Clemens Reynerus citatur. 130.141.
Clerus & Clerici vnde dicti. 1.
Clerici ſportulantes qui dicti. in præfat.
Clericis vetita taberna. 44.
Clericorum duplex claſſis. 134. & in præfatione.
Codex Canonum Eccleſiæ Romanæ. 133.
Collatio ſeu Capitulum diſciplinæ pro Canonicis. 71.76.81.135.
Colonienſis Archiepiſcopus ſcholas clauſtri ſui viſitat. 139.
Collegia Canonicorum in Belgio. 141.
Comam ne nutriat Clericus. 131.
Compendium Regulæ Canonicorum. 129.
Completorium. 73.78.
Corona clericalis forma quæ olim fuerit. 131. & 132.
Contemplatiuæ vitæ ſe dedant ſacerdotes. 21.
Correptionis modus inter Canonicos. 76.
Cucullas monachorum non induant Clerici. 72.90.135.
Cucullus quid. 131.
S. Cypriani epiſtola de habitu virginum. 104.

D.

Dauentrienſis diœceſis collegia Canonicorum. 146.
Decani ſeu Prælati Canonicorum quales eſſe debeant 19.93. ad eos ſpectat cura ſpiritualium rerum. 95.139.
Diaconorum Ordo & officium. 3.132.
Dionyſius Exiguus collector Canonum Eccleſiæ Romanæ. 133.
Dormitoria Canonicorum olim communia. 68.135.

E.

Eccleſiæ facultates tamquam communes ſuſcipiant ſacerdotes. Eccleſiæ res quid ſint. 67.
Eleëmoſyna & ſtipendia pauperum. 79.
Epiſcopi quales eſſe debeant. 7. & 9. eorum poteſtas in ligando & ſoluendo. 34. ſunt primi ordinis Presbyteri. 132. ſolent in clauſtris cum Clero ſuo reſidere. 92.139.
Elnonenſe S. Amandi cœnobium. 140.
Epiſcoporum gradus. 137.
Eſſenalenſe collegium Canoniſſarum. 146
S. Euſebius Ep. Vercellenſis clericatum cum monachatu coniunxit. in præfat.
Excommunicati quomodo tractandi ſint. 36.41.
Exorciſtarum Ordo & officium. 2.

F.

Feminæ vitandæ à Clericis. 36. à Canonicis. 80.
Flandrenſia collegia Canonicorum. 142.
Fœnus non exerceat Clericus. 46.
Forma inſtitutionis Canonicorum. 1. Sanctimonialium canonicè viuentium ſeu Canoniſſarum. 97.
Fratres olim vocati Canonici. 80. & paſſim in litteris fundationum.
Friſiæ collegia Canonicorum. 145.

G.

Gandenſis diœceſis collegia Canonicorum. 142.
Gelrenſia collegia Canonicorum. 144.
Germanica collegia Canoniſſarum. 147.
S. Gertrudis collegiū Niuellenſe. 128.146.
Gertrudi-Bergenſe collegium Canonicorum. 142.
God. Ballonius fundator Canonicorum Antuerpienſium. 142.
Gregorius I. Papa ſcripſit librum de Paſtorali cura, vt & Greg. Nazian. 132.

H.

Hadrianus Papa Carolo Magno mittit Codicem Canonum. 133.

Han-

Digitized by Google

Hannoniæ collegia Canonicorum. 144.
Harlemenſis diœceſis collegia Canonicorum. 145.
S.Hieronymi obitus. 132.
Hiſpanienſis Clerus olim in communi vixit. 134.
Hollandia collegia Canonicorum. 145.
Hora canonica. 73.74.135.
Hoſpitalaria domus pauperum iuxta clauſtra Canonicorum. 79. 136. & *Canoniſſarum.* 122.
Hoſpitalaria eccleſia Tornacenſis. 136.
Hoſpitalitas veterum Canonicorum. 80.

I.

IEiunia eccleſiaſtica non ſunt diſſoluenda. 41.
Infirmorum cura. 80.
Inſulenſe Canonicorum collegium. 143.
Ioannes Molanus de Canoniſſis. 127.
Iprenſis d. collegia Canonicorum. 143.
S.Iſidorus Hiſpalenſis. 132.
Iudicia ſæcularia vitanda. 43.
Iulianus Pomerius auctor librorũ trium De vita contemplatiua. 133.
Iuonis Carnutenſis epiſtola. 96.139.
Iuſtinianus Imp. memorat Canonicas mulieres. 141.
Iuſti Lipſij opinio de Byrrho. 134.

L.

LAubienſe monaſterium. 140.
Lectio breuis ex Regula Canonicorum. 135.
Lectio in menſa Canonicorum. 82.
Lectorum Ordo & officium. 2.76.
Leodicenſes Canonici. 138.
Lignea ſigna olim ad eccleſiam conuocantia. 137.
Linea veſtis Canonicorum. 134.
Liranum Canonicorum collegium. 134.
Litteræ Formatæ, commendatitia, canonica, & pacifica. 38.147.
Lotharingia collegia Canoniſſarum. 146.
Louanienſia collegia Canonicorum. 142.
Lud.Pius Imp. Regulam Canonicorum & Canoniſſarum mittit ad Sicharium Burdigalenſem. 82. *Magnum Senonenſem.* 84. *Arnonem Salisburgenſem, Archiepiſcopos.* 122.137.

M.

MAtutinum officium. 47.
Mechlinienſis diœceſis collegia Canonicorum. 114.143.
Mediolanenſis eccleſia. 138.139.
B. Meinulfus Canonicus Paderbornenſis. 128.
Melbodienſes Canoniſſæ. 128.136.
Metropolitanorum gradus. 137.
Middelburgenſis diœceſis collegia. 145.
Miſſa vnde ſic dicta. 135.
Moguntini Canonici. 138.
Monachi & Canonici intra idem clauſtrum olim vixerunt. 139.
Monachis vetitus eſus carnium. 135.
Monaſteria Canonicorum cur ſic dicta ſint. 134.
Monaſterium Clericorum quid ſit S. Auguſtino. 134.
Montenſes Canoniſſæ. 128.146.
Mulieres vitandæ à clericis. 30.36.

N.

NAmurcenſis diœceſis collegia. 146.
Nic. Faber Pariſienſis. 131.
Niuellenſes Canoniſſæ. 128.146.
Nobiles genere Canoniſſæ. 141.
S. Norbertus fundator ordinis Præmonſtratenſis. 148.
Nola vnde ſic dicta. 137.
Nota in Regulam Canonicorum. 129.
Numerus definitus Canonicorum in eccleſia Bellouacenſi. 147.

O.

OBſequentes al. Subdiaconi. 132.
Officium diuinum in Choro. 135.
Oratorij Patres hodie viuunt vt olim Canonici in communi. 131.134.
Ordines ſacri. 3. & ſeqq.
Oſtiariorum Ordo. 2.

P.

PAſtores animarum quales in Eccleſia eſſe debeant. 10.16.
Patriarcharum gradus. 137.
Pauperum ſtipendia cui ſint committenda. 79.136.
Placidina ex coniuge ſoror. 132.
Pollingani monaſterij Regula. 148.

Pon-

Pontifex Maximus. 137.
Porta clauſtri Canonicorum. 8. 136.
Canoniſſarum. 121.
Prælati ſeu Decani munus. 71.94.139.
Pramonſtratenſes. 135.
Præpoſitæ Canoniſſarum. 120.141.
Presbyterorum Ordo. 4.5.132.
Proſperi Aquitani Chronicon. 133.

R.

R*Atiſponenſes Canoniſſæ.* 147.
Refectoria Canonicorum. 68.
Regula Canonicorum, & Canoniſſarum concinnata ab Amalario Metenſi Clerico. 131.
Regulares qui nunc dicantur. 130.
Reicherſpergēſis monaſterij Regula. 148.
Romanus Pontifex. 137.
Romarici-Montenſes Canoniſſæ. 146.

S.

S*Acerdotum officium.* 5.
Sanctenſes Canonici. 148.
Sanctimonialium canonicè viuentium ſeu Canoniſſarum Regula. 97. *Earum collegia in Belgio & alibi.* 146.147.
Schola Cantorum. 136.
Schola in clauſtris Canonicorum. 77. 135. *Canoniſſarum.* 119.141.
Signa ad eccleſiam vocantia. 81.
Siluiducenſis diœceſis collegia. 142.144.
Simon Werlinus. 148.
Soror de coniuge facta. 132.
Spirenſes Canonici. 138.
Sportulantes Clerici. in præfat.
Subdiaconorum Ordo. 2.3.132.

T.

T*Aberna vetita Clericis.* 39.44.
Thorenſes Canoniſſæ. 146.
Thymelici, ludiones. 134.
Ticinenſes Canonici. 138.
Tintinnabulorum vſus antiquus. 136.
Toletani Clerici. 138.
Tonſura prima Clericorum. 1.132.
Tornacenſis diœceſis collegia. 138.142.
Trecenſes Canonici. 138.
Treuerenſes Canonici. 138.

V.

V*Eſpertina Hora.* 73.
Vallis-Scholares. 135.
Veſtis Clericorum. 64.134.
Vicedomini. 90.139.
Vedaſtinum monaſterium. 140.
Veſontini Canonici. 148.
Vigiliarum antiquitas. 74.
Vltraiectina diœceſis collegia. 145.
Vnwanus Ep. Hamburgenſis. 140.
S. Vrſula collegium Colonienſe. 147.

W.

W*Olfangus Ep. Ratiſponenſis.* 147.
Wormatienſes Canonici. 138.
Wazonis Decani Leod. epiſtola. 93.

Z.

Zelandiæ collegia Canonicorum. 145.

FINIS.

APPROBATIO CENSORIS.

FOrmam Inſtitutionis Canonicorum & Sanctimonialium canonicè viuentium, anno 816. in Concilio Aquiſgranenſi editam, à Reuerendo admodùm & Clariſſimo Viro Domino Auberto Miræo, Decano Antuerpienſi, Auctarijs & Notis variè illuſtratam, prœlo digniſſimam judico. Datum Antuerpiæ die 26. Octobris 1637.

Gaſpar Eſtrix Plebanus & lib. Cenſor.

Digitized by Google